

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII
MOLDOVA
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău**

***Familia – factor existențial de promovare a
valorilor etern-umane (ediția a II-a)***

**Materialele
Conferinței Științifice Internaționale
15-16 mai 2017**

Chișinău, 2017

CZU 37.018.1(082)=135.1=161.1

F 18

Lucrarea este aprobată pentru editare de Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, proces-verbal nr. ____ din _____

Coordonatori științifici:

Cuznețov Larisa, dr. hab., prof. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Callo Tatiana, dr. hab., prof. univ., CNAA

Racu Igor, dr. hab., prof. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Comitetul științific:

Opriș Dorin, dr., prof. univ., Universitatea 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia

Toma Steliana, dr., prof. univ., Universitatea Tehnică de Construcții București, România

Bodrug-Lungu Valentina, dr. hab., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Calaraș Carolina, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Șevciuc Maia, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Garștea Nina, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Zagaevschi Corina, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Ilașcu Iurie, dr., conf. univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Popa Natalia, master în Științe ale Educației, lector univ., UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine autorilor.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane”, Conferința Șt. Intern. (2017, Chișinău). *Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane*: Materialele Confer. Șt. Intern., 15-16 mai 2017 / coord. șt. Cuznețov Larisa, Callo Tatiana; Comitetul științ.: Opriș Dorin, Toma Steliana, Bodrug-Lungu V. (et.al.).

Antetit.: UPS „Ion Creangă” din Chișinău. Texte: lb. rom., rusă. Rezumate în lb. engl. Bibliogr. la sfârșitul art.; 200 ex.

ISBN 978-9975-46-325-6

© UPS „Ion Creangă” din Chișinău,
2017

CUPRINS

ȘEDINȚA PLENARĂ

CUZNEȚOV Larisa, CALLO Tatiana

Familia în postmodernitate: tendințe și perspective de evoluție în context sociopsihopedagogic..... 7

OPRIȘ Dorin

Familia și școala contemporană: problematizări și perspective de cercetare.....21

CALARAȘ Carolina

Modelul pedagogic de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale.....30

SECȚIUNEA I. PEDAGOGIA ȘI PSIHOLOGIA FAMILIEI

BODRUG-LUNGU Valentina, TRIBOI Ina

Rolul părinților în procesul socializării de gen a copiilor.....39

CUZNEȚOV Larisa

Impactul workaholismului asupra funcționalității familiei: anticipare și remediere.....48

DORGAN Viorel, CALUGHER Viorica,

POPESCU Veronica

Parteneriatul „familie - școala incluzivă”: de la obstacole la oportunități53

GONCEARUC Svetlana, LEȘCO Victoria

Influența relațiilor familiale asupra adaptării psihosociale a copiilor de vârstă școlară mică.....60

BRAGHIȘ Maria

Rolul parteneriatului școală-familie-comunitate în promovarea valorilor etern-umane la elevii din învățământul primar 67

CALARAȘ Carolina

Familia, cultura relațiilor intergeneraționale și automanagementul identității de vârstă75

CARABET Natalia

Asigurarea parteneriatului cu familia prin integrarea colectivului

de părinți în instituția preșcolară de educație	86
<i>GARȘTEA Nina</i>	
Condiții de optimizare a educației elevului de vârstă școlară mică în cadrul familiei.....	95
<i>STĂNICĂ Liliana</i>	
Strategia pedagogică magistrală de formare a culturii sănătății în cadrul parteneriatului școală-familie	100
<i>SAMANATI Ludmila</i>	
Realizarea educației literar-artistice a elevilor din învățământul primar în parteneriat cu familia	110
<i>STANCIUC Zinaida</i>	
Educație parentală – provocări și oportunități în educația copiilor	120
<i>SIMCENCO Irina</i>	
Rolul grandparentalității în educația familială.....	127
<i>BARNA Iulia, MANUIL Tamara</i>	
Aspecte de etică și deontologie în relația familie - școală incluzivă.....	134
<i>POPA Natalia</i>	
Modelul pedagogic de eficientizare a autoeducației școlarului mic în contextul consilierii psihopedagogice a familiei	144
<i>BONDAR Nicușor</i>	
Familia modernă - o treaptă spre valoare.....	152
<i>DASCAL Angela</i>	
Impactul familiei asupra dezvoltării fizice, sănătății și a igienei personale la copii de vârstă preșcolară.....	159
<i>DUMINICĂ Stella</i>	
Analiza tendințelor internaționale cu privire la educația de gen a copiilor în familii la etapa actuală	166
<i>DAVIDESCU Elena</i>	
Modelul psihopedagogic al celor 9 nevoi aplicat în educația copiilor în familie.....	177
<i>URDĂ Maria-Manuela</i>	
Rolul familiei în educație.....	185
<i>CEBAN Veronica</i>	
Eficientizarea educației intelectuale în cadrul familiei.....	191

<i>LERNER Ala</i>	
Familia ca factor de promovare a valorilor culturale în educația copiilor	199
<i>BRATU Veronica</i>	
Rolul parteneriatului familie - grădiniță în vederea creșterii eficienței educației.....	207
<i>MIRICA Cristiana</i>	
Comunicarea cu familia - un pas spre progresul școlar	215
<i>PEREU Tatiana</i>	
Specificul eficienței personale a adulților în cadrul familiei.....	222
<i>STRATULAT Alina-Mihaela</i>	
Parentalitatea – factor al educației familiale.....	230
<i>SIMEREȚCHI Margareta</i>	
Spirit de echipă în parteneriatul școală – familie.....	240
<i>STATI Lilia</i>	
Familia - valoarea unei societăți sănătoase.....	251
<i>APREOTESEI Maria Diana</i>	
Raportul dintre familia tradițională și familia modernă din perspectiva caracteristicilor rolurilor sociale asumate în plan formal	258
<i>RĂILEANU Olga</i>	
Utilizarea metaforei „efectul fluturului” în cadrul programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților	265
<i>OLOIERU Anastasia</i>	
Familia - factor de formare a culturii și valorilor economice.....	271

SECȚIUNEA II. ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<i>TOMA Steliana</i>	
Comunicarea didactică la disciplina Fizica. Studiu de caz: particularități lingvistice ale textului în manualele de Fizică.....	279
<i>GONCEARUC Svetlana, STEMPOVSCHI Tatiana</i>	

Impactul educației fizice și sportului asupra formării comportamentului pro-social la elevi	287
<i>ȘEVCIUC Maia</i>	
Unele aspecte teoretico-metodologice ale cercetării științifice în domeniul psihopedagogic	297
<i>BALAN Ileana</i>	
Repere teoretico-aplicative de valorificare a metodelor real-active	305
<i>OVCERENCO Nadejda</i>	
Влияние феномена клипового мышления на формирование родительских качеств у старшекласников	315
<i>CLICHICI Veronica</i>	
Asigurarea dezvoltării și învățării copiilor prin prisma pedagogiei constructiviste.....	326
<i>HADÎRCĂ Maria, STRAISTARI-LUNGU Cristina</i>	
Rolul părinților în studierea unei limbi străine în preșcolaritate	334
<i>LERNER Ala</i>	
Interpretarea tradițiilor și obiceiurilor naționale prin prisma familiei ca micromediu social.....	340
<i>FILIPSKI Tatiana</i>	
Educația muzeală a copiilor în cadrul familiei și școlii.....	348
<i>GÂRȚU Maria-Livia</i>	
Politici de educație ce promovează pozitivitatea socio-umană în plan internațional, european și local.....	352
<i>CEBAN Veronica</i>	
Beneficiile programării neuro lingvistice în cadrul consilierii și educației familiei.....	371
<i>MANICĂ Vasile</i>	
Pastorația preotului – mijloc de promovare a virtuților și valorilor general-umane în familie	378
<i>IUTIȘ Iliric</i>	
Familia preotului – oază de căpătâi în perpetuarea valorilor etern-umane	387

ȘEDINȚA PLENARĂ

FAMILIA ÎN POSTMODERNITATE: TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE DE EVOLUȚIE ÎN CONTEXT SOCIOPSIHOPEDAGOGIC

*Cuznețov Larisa, dr. hab., prof. univ.,
Callo Tatiana, dr. hab., prof. univ.*

Abstract: *The article contains theoretical and practical research that highlights the specifics of the modern family, namely, trends, value orientations and prospects for the development of a modern family in the context of sociopsychopedagogy. Also, the article analyzes the main causal mechanisms that triggered the emergence and development of alternative models of family life. Were also established a list of positive social phenomena in the modern family: pure relations; joint responsibility; democratization of family relations; freedom and creativity of spouses; self-improvement and self-efficacy of man, and also some negative phenomena (tourist syndrome, consumer syndrome, consumer of general use, etc.). The article presents the most important results of research in this field by both authors (during the year 1984-1986 and 2014-2016).*

Astăzi nimeni nu mai este incert cu privire la ideea lansată de cercetătorii din domeniul psihologiei, pedagogiei și sociologiei familiei (Mitrofan I.,199; Voinea M.,2005; Cuznețov Larisa 2008; Baudrillard J., 1983; Lyotard J.-F., 1984; Giddens A., 1990; Bauman Z., 1992; Beck U., 1995; Popescu R. 2009 etc.) și UNESCO, potrivit căreia ne aflăm în fața unei noi civilizații diferite de cea industrială, denumită postindustrială, postmodernă, a doua modernitate sau *modernitatea reflexivă* [4]. O analiză succintă a schimbărilor din ultimele decenii, care derulează destul de accelerat în toate statele și sferilele existențiale ale omului, permite să constatăm următoarele: în economie se consolidează procesul de globalizare, se constituie corporații multinaționale, se instaurează dominarea serviciilor sectorului terțiar; se mută accentul de la investițiile în materie primă spre investițiile în management, informatizare, marketing, publicitate etc. Totodată, în sfera politică asistăm la dezvoltarea și promovarea politicilor locale, sectoriale și constituirea fenomenului definit ca regionalism; la intensificarea mișcărilor etnice, rasiale, ecologice,

feministe, a minorităților sexuale etc. [2]. Conștiința și critica socială încă mai sunt ancorate într-o filosofie morală strictă, dar, tot mai mult, se conturează pragmatismul, permisivitatea, fenomenele sociale devin contestabile; judecățile se mișcă pe o traiectorie de la norme și reguli etice clare, spre emiterea și respectarea acestora în funcție de contextul concret al realității existențiale [17]. În comunicațiile de masă are loc o revoluție adevărată, accentul s-a deplasat pe noi tipuri de mass-media, tehnologii informaționale, telefonie mobilă, Internet etc. Cu certitudine că aceste schimbări și sporirea mobilității umane, evenimentele negative care au loc pretutindeni (terorismul, războaiele locale, lupta pentru dominație a statelor mari etc.), generează și produc modificări semnificative asupra modului de viață și comportare al oamenilor, inclusiv al familiilor acestora.

La nivel valoric, putem vorbi despre o filosofie a libertății și experimentării, bazată pe democrație, toleranță, pluralism; re/valorificarea credinței; pe un hedonism controlat și un anticonsumerism sau *consumerism lucid* [17, p.34], care, cu greu, dar câștigă tot mai mult spațiu real în viața și în mentalitatea oamenilor. Societatea, anevoios, dar cu pași siguri, se orientează spre afirmarea individualității, spre diversitate, spre tehnologii tot mai noi și performante; spre un tip nou de consum și un tip nou de educație; de formare a personalității, care a început să conștientizeze și să valorifice tot mai activ principiul educației permanente - învățarea pe tot parcursul vieții. Schimbările sociale includ și trecerea de la modelul familiei nucleare la o diversitate de modele familiale, ceea ce nu echivalează cu sfârșitul acesteia și a familiei tradiționale extinse (propriei mediului rural). Aici, momentul de bază constă în faptul evidențiat de sociologii contemporani [4; 5; 9; 17; 18 etc.], care poate fi esențializat astfel: *familia nucleară nu mai reprezintă tipul ideal și dominant de familie în cadrul societății, ea devine doar una din multitudinea de tipuri familiale existente.*

Voinea M. [20] și Popescu R. [17] identifică câteva mecanisme cauzale de bază, ce funcționează în restructurarea familiei și care au provocat apariția și dezvoltarea unor modele alternative ale vieții de familie:

- angajarea femeilor în variate activități extrafamiliale, creșterea gradului de ocupare a acestora pe piața muncii; promovarea

socială a femeilor, avansarea lor în cariera profesională, căpătarea autonomiei financiare, ceea ce a contribuit la diminuarea autorității masculine, a dus la scăderea fertilității și desigur că la sporirea probabilității de divorț;

- mobilitatea excesivă teritorială sub forma migrațiilor temporare și/sau definitive, care conduce la modificarea modelelor familiale tradiționale prin extinderea ariei de selecție a partenerului de viață;
- sporirea gradului de școlarizare a populației, a nivelului de instruire și cultură a femeii, ce influențează atitudinea față de căsătorie, față de vârsta căsătoriei și chiar contribuie la re/distribuirea responsabilităților și flexibilitatea mutualității rolurilor sociale (cu excepția celor de procreare);
- creșterea generală a nivelului de trai și a independenței economice a tinerilor; detașarea mai timpurie de familia de origine, ceea ce favorizează apariția și consolidarea comportamentelor familiale alternative și autonome;
- sporirea diversității culturale, politice, religioase; creșterea toleranței, a permisivității sociale la diferențe a condus la apariția schimbărilor valorice în modelele de relaționare familială și cele comportamentale;
- *revoluția personală* ca răspuns la apariția și multiplicarea noilor oportunități de realizare a autoeficienței personale. Este evidentă tendința generală a evoluției familiei spre umanizarea, democratizarea relațiilor din interior; deschiderea spre exterior tot mai mare a acesteia prin consolidarea și proliferarea capitalului individual al persoanei și a celui social de tip *bridging* [2; 3; 6; 10; 16; 17; 18 etc.].

Analiza teoretică a mecanismelor expuse anterior, a accepțiunilor cercetătorilor din domeniul vizat, a observațiilor empirice, permite să recunoaștem și să identificăm ideea conform căreia familia tradițională nu mai este considerată de către sociologi [2; 5; 9 etc.] și antropologi [12; 14; 16; 19 etc.] drept unica și fundamentală instituție ce asigură supraviețuirea individului și reproducerea biogenetică a societății. Tendința dată se observă încă din modernitate, deoarece alte instituții sociale de tipul grădinițelor de copii, instituțiilor de învățământ, pansionatelor, variatelor centre

de creație pentru copii, centre de criză etc., continuă să preia tot mai multe din funcțiile care erau asigurate de familia tradițională. Dezvoltarea serviciilor sociale, independența membrilor adulți ai familiei, emanciparea femeii în plan social și familial, la fel contribuie la apariția unor modificări în structura și funcționalitatea acesteia. Femeile continuă astăzi să se afirme cu succes în diferite sfere ale vieții sociale și a celei personale; să demonstreze inteligență, competență și performanțe pe piața muncii în varietate de domenii: familie, educație, artă, știință, tehnică și tehnologii noi etc., să militeze pentru egalitatea de gen; să infirme hotărât mitul superiorității capitalului intelectual al bărbaților [19, p. 189]. Ca o concluzie prealabilă, vom menționa o valoare incontestabilă a emancipării femeii, care constă în re/evaluarea rolurilor de gen, a respectării echității sociale și familiale prin consolidarea simetriei familiale, a complementarității, reciprocității, valorizării *poziției alături* și a celei mutuale în cadrul familiei (cu excepția procesului de procreare); a valorificării posibilității de re/construire, planificare și explorare a perspectivelor existențiale și ale responsabilității asumate împreună cu partenerul de viață. În acest context, ținem să explicăm o altă valoare importantă, considerată de sociologi fundamentală – **relația pură** [12]. Aceasta reprezintă o relație inițiată și susținută numai pentru ea însăși, pentru ceea ce poate oferi și obține fiecare persoană dintr-o asociere axată pe o prietenie și comunicare sinceră, frumoasă cu cealaltă, numai în cazul când ambii parteneri simt și consideră că relația le aduce suficiente satisfacții morale pentru ca fiecare din ei să o mențină [12, p. 59]. Relația pură, altfel decât în baza unei dezvoltări și evoluții permanente a unui atașament deosebit, care descoperă treptat și menține un model uman de raportare la celălalt/ alter-ego, nu se poate dezvolta eficient. Într-un astfel de context se manifestă plenar un ansamblu de strategii comportamentale de alternativă, fie în comunicarea și intimitatea soților, fie în relația părinți-copii. Atunci când partenerii edificează relații pure, valoroase și stimulatoare prin esența sa, comunicarea și relațiile familiale devin delicate, protectoare, iar soții, părinții și copiii se transformă în prieteni adevărați, confidenți pentru partenerii adulți și cei minori, pentru rudele sale. Totodată, observăm mutații sociale, în care prietenii, deseori devin un fel de familie creată de persoană la propria alegere în baza unor caracteristici

biopsihice și sociale sau a unor orientări valorice asemănătoare [13,p. 87]. Merită să menționăm importanța și valoarea deosebită a relațiilor pure, deoarece acestea reprezintă nu numai un suport afectiv și moral destul de eficient, ci, în esență, asigură ansamblul de legături longitudinale și cruciale de durată cu lumea exterioară. În această arie de referință considerăm oportun să scoatem în evidență legăturile mult mai active și consistente cu lumea culturală și cea personală, familială a individului, susținute prin intermediul acestor *grupuri-familii complementare*, axate pe interese comune și/ sau pe relații pure, care, mai sunt numite și noduri de socializare și *socialitate* [1] și desigur că de eficientizare a relațiilor interpersonale (cu condiția centrării pe acțiunile morale, umane și pozitivismul social).

Un alt fenomen valoros și important care a devenit activ explorat și vizibil în postmodernitate constă în apariția posibilităților de valorificare a potențialului creativ și spiritul constructiv/edificator al femeii [16, p. 87-89]. Ideea dată poate fi extinsă și generalizată: spiritul constructiv edificator al persoanei, la general, indiferent de vârsta acesteia. Reputata cercetătoare M. Mead consideră că noile schimbări și condiții trebuie să dubleze responsabilitatea socială a persoanei, a familiei și a comunității vizavi de cazurile și problematica vulnerabilă a femeii, copilului sau a întregii familii. Noile forme de comportament familial, obiectivate în libertatea, responsabilitatea comună și/sau mutuală a partenerilor conjugal; democratizarea relațiilor familiale, egalitatea în drepturi, echitatea socială etc., contribuie la promovarea inovației, experimentării și schimbării în sfera relațiilor soț-soție, copii-părinți, bunici-nepoți-părint și alte rude. Persoanele care s-au decis să-și trăiască conștient și calitativ viața se află într-o căutare de sine și auto/cunoaștere permanentă, se orientează spre autoformare, autoperfecționare prin realizarea potențialului său moral și intelectual; dobândirea sau actualizarea unor relații autentice și reciproce, în care ar fi posibilă dezvoltarea ambilor parteneri. Declinul mitului căutării și căsătoriei cu *sufletul pereche* (viabil în a doua jumătate a sec. XX), este tot mai mult substituit de ideea unei armonizări și colaborări partenoriale dintre bărbat, femeie și copiii acestora; a edificării unei familii de tip echipă, dirijată într-un mod uman și democratic de adulți. Existența și extinderea acestui fenomen social a fost demonstrată prin multiple

investigații empirice ale antropologilor, sociologilor și psihologilor [1; 2; 5; 8; 10; 14; 16; 17; 20 etc.]. Aceștia au scos în evidență axarea pe valorile echității sociale și familiale, a egalității de gen; pe dezvoltarea autocunoașterii și a creativității personale și familiale; dezvoltarea autoeficienței în sfera casnică și profesională. Percepțiile și viziunile critice față de familia standard din modernitate, de tipul: familia este o căpcană, un angajament artificial cu privire la un stil de viață plin de constrângeri, o legătură care detestă creativitatea indivizilor, dezvoltarea personală și cea comunitară [21], la fel, au condus la substituirea parțială a familiei tradiționale cu cea postmodernă. Concomitent cu centrarea pe noile valori, apare riscul de a promova și nonvalori, ca de exemplu: goana de nestăpânit după divertisment - principiu al plăcerii, *trăirii clipei*, care ghidează, deseori, viața persoanei, iar, uneori, și a întregii familii. Spre regret, cea mai periculoasă poziție, în sensul său negativ, poate deveni fenomenul *transformării consumatorilor în produse de consum* (o subtilă caracteristică a societății de consum). Diversitatea ocupațiilor, a produselor, posibilitățile femeilor de a accede pe piața muncii, orientarea către consum, fenomenul transformării consumatorilor în produse de consum, condițiile schimbătoare provocate de tehnologiile avansate, au devenit caracteristici ale vieții cotidiene, ceea ce a permis unor sociologi să menționeze și să descrie așa-zisul *sindrom al turistului* [3]. Evident că *sindromul turistului* este o metaforă, care caracterizează viața unui individ dezorganizat în contemporanietate. Acesta își schimbă des locul de muncă și reședință, ușor schimbă partenerul conjugal, prietenii, adică reprezintă *un turist în și prin propria viață*. Modul de viață dus de așa persoane se completează cu un șir de relații distorsionate în spațiul social/ lumea reală sau cea virtuală, iar deseori și cu nașterea neplanificată, abandonul copiilor, contaminarea și deseminarea unor maladii sexual-transmisibile.

Marea majoritate a cercetătorilor din domeniul sociologiei și pedagogiei familiei consideră că etapa actuală provoacă o ruptură în modelul evoluționist al familiei, care se manifestă printr-un ansamblu de tatonări, ce îmbină valorile tradiționale, elementele experimentale și valorile noi; se re/valorifică elementele și valorile fundamentale, autentice și nostalgice într-o mișcare oscilatorie - *înainte și înapoi*. Deși coexistă o varietate mare de tipuri familiale,

unele, având o frecvență în creștere, altele, invers o frecvență în descreștere, totuși familia clasică rămâne în continuare cea mai răspândită, idealizată și cea mai puternic valorizată. Reieșind din cele relatate, să reținem că modificările expuse sunt mai mult de natură expresivă: deciziile familiale sunt luate de comun acord; rolurile domestice și cele parentale se discută, se negociază și se re/distribuie permanent; regulile familiale se re/evaluatează și se revăd frecvent; comunicarea și relațiile intrafamiliale sunt mai libere și echitabile; familia este mai bine integrată în societate, a sporit adaptabilitatea și coeziunea ei; familia a devenit mai flexibilă, mai deschisă spre exterior [1; 3; 5; 9; 11; 18; 21].

În continuare, ne vom opri succint asupra schimbărilor familiale care țin de situația demografică din ultimile decenii. Acestea au parcurs trei faze, prima, numită *tranziție demografică* (1960 - 1980), care s-a evidențiat printr-o divorțialitate sporită, declinul fertilității și întârzierea căsătoriei; a doua fază (1980 - 1990) s-a caracterizat prin răspândirea coabitării, în special, a celei premaritale și creșterea nașterilor în afara căsătoriei. Pentru faza a treia, cea recentă (după 1990), este specifică o anumită stagnare a divorțialității; sporirea coabitării persoanelor divorțate cu tendințe clare de a-și reface căsătoriile nereușite; se observă o ușoară redresare a fertilității la vârste mai mature și diminuarea fertilității la vârstele tinere [18].

Modelul nupțial românesc, inclusiv cel autohton, conservă o preferință sporită pentru legalizarea căsătoriei și o proporție scăzută a celibatului definitiv și vârsta relativ tânără la încheierea căsătoriei, în medie, 23-25 ani pentru femei și 27-29 pentru bărbați. Divorțul reprezintă o rată de aproximativ 1:5; iar durata medie a căsniciei este comparabilă cu cea de acum 100 de ani în urmă (la nivel european durata medie a căsătoriei este de 12 ani); în Republica Moldova aceasta este de aproximativ 14-15 ani. Indiferent de faptul dacă oamenii susțin sau nu căsătoria și viața familială, majoritatea europenilor optează și valorizează o relație afectivă de durată, considerând-o importantă și decisivă pentru fericirea persoanei. Fostele state socialiste dețin cele mai ridicate valori la acest indice și la percepția privind importanța căsniciei (circa 80% din populație). La fel, țările Europei de Sud (Grecia, Portugalia, Franța, Italia etc.) se manifestă activ pentru relații și o căsnicie/ familie de durată, pe

când populația celor nordice, mai cu seamă Marea Britanie, înregistrează cele mai scăzute valori (sub 40 %). În Olanda, de exemplu, numai o cincime din populație consideră că omul are nevoie pentru a se simți fericit de o relație stabilă și durabilă. Comparativ cu datele expuse, dintre cele mai înalte acorduri față de căsătoriile de durată, demonstrează populația României, aproximativ 85% și Republica Moldova, aproximativ 87% [18,p.91-92].

Noi am realizat o cercetare comparativă pe o perioadă îndelungată ca să determinăm opiniile și percepția adolescenților și tinerilor față de valorile familiale. Am chestionat 1700 de subiecți cu vârste cuprinse între 18-25 de ani în perioadele: I - 1984-1986; II – 1994 -1996; III - 2004-2006 și IV - 2014-2016. Ne-a interesat care sunt orientările și prioritățile valorice ale tinerilor. Aceștia au avut sarcina să le identifice, apoi să le plaseze câte trei în trei blocuri ierarhice, conform scalei personale de prioritate. În continuare, tinerii au avut sarcina să determine atitudinea lor față de familie și fericirea personală; să identifice strategiile esențiale de menținere și armonizare a cuplului/ familiei, pe care ei le consideră eficiente; să stabilească dificultățile care pot să apară în viața familială; să se expună pe marginea pregătirii pentru viața de familie și să numească vârsta potrivită pentru căsătorie. După cum se poate observa din rezultatele investigației realizate și elucidate în diagramele de mai jos, astăzi tinerii au reprezentări mult mai clare despre importanța familiei, contribuția persoanei în edificarea și menținerea climatului moral în cadrul familiei, iar conversațiile și discuțiile ne-au ajutat să stabilim tendințele, speranțele și orientările valorice ale tinerilor. Am mai stabilit un fapt pozitiv, dacă în perioada anilor 1984-1986 în ierarhia valorilor, familia a fost plasată pe locul doi tocmai în blocul trei de valori, adică pe locul 8, de fapt, de către 63,4% de subiecți chestionați; în perioada anilor 1994-1996 – pe ultimul loc în blocul doi de valori (adică, pe locul 6) au plasat-o 72% de subiecți, atunci în perioada anilor 2004-2006, situația relevă schimbări pozitive, familia a fost plasată pe locul patru, adică prima în blocul doi de valori au plasat-o 77,3 % de subiecți; în perioada anilor 2014-2016 ea a fost plasată în primul bloc de valori într-o configurație optimistă: 98,2% de tineri au menționat faptul că după *sănătate*, familia este cea mai importantă valoare (Tabelul 1). Ceilalți 26, 4% de tineri au plasat-o pe locul trei (primul bloc de valori), alții – pe locul 4/ prima valoare

în blocul doi de valori și tot în blocul doi de valori, dar pe locul 5 au plasat-o 11,4% de subiecți (după *bine, sănătate, fericire, adevăr, bunăstare materială*). În ceea ce privește corelația familiei cu fericirea, la fel avem un tablou foarte clar și optimist, acest aspect este reprezentat în Figura 2.

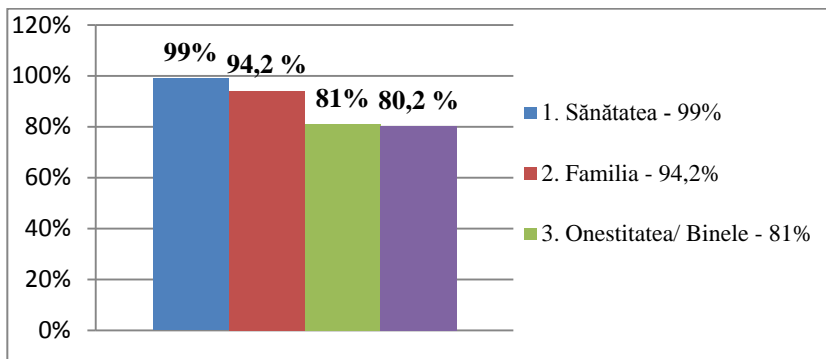

Fig. 1. Priorități valorice

Tabelul 1. Orientările valorice

Nr. de ord.	Orientări valorice							
	Valori 1984-1986	%	Valori 1994-1996	%	Valori 2004-2006	%	Valori 2014-2016	%
1.	Binele/ Morala	87,5	Fericirea	90	Sănătatea	99,6	Sănătatea	99
2.	Studiile/ educația	81	Onestitatea	81	Fericirea	93	Familia	98,2
3.	Activitatea profesională interesantă și bine plătită	72,2	Bunăstarea materială	79	Credința	98,7	Bunăstarea materială	83,6
4.	Sănătatea	72,1	Studiile	73	Familia	77,3	Credința	81,9
5.	Bunăstarea materială	72	Credința	72	Libertatea	51,5	Democrația	71,7
6.	Credința	69	Familia	72	Studiile	49	Studiile	71
7.	Frumosul	64	Activitatea/ munca interesantă	68,4	Democrația	38	Adevărul	63,1

8.	Familia	63,4	Adevărul	64,6	Binele/ morală	63	Binele/ morală	63,1
9.	Onestitatea	61,4	Binele/ Morală	64	Bunăstarea materială	61	Toleranța	61

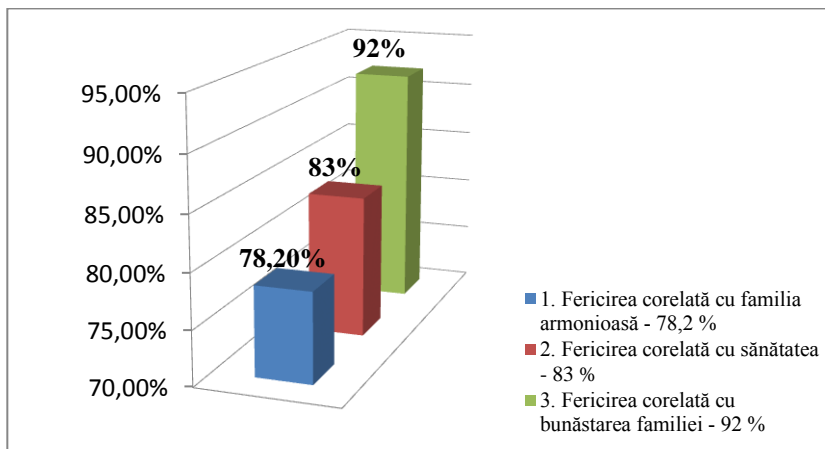

Fig. 2. Corelația familiei cu fericirea

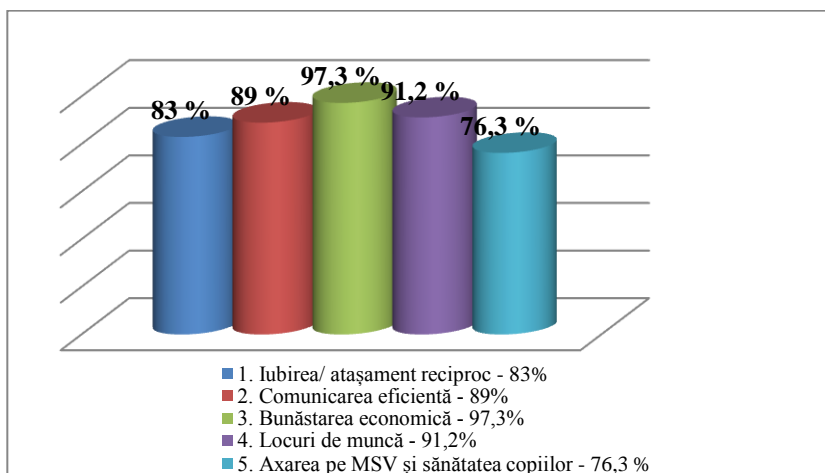

Fig.3. Strategii de menținere a familiei

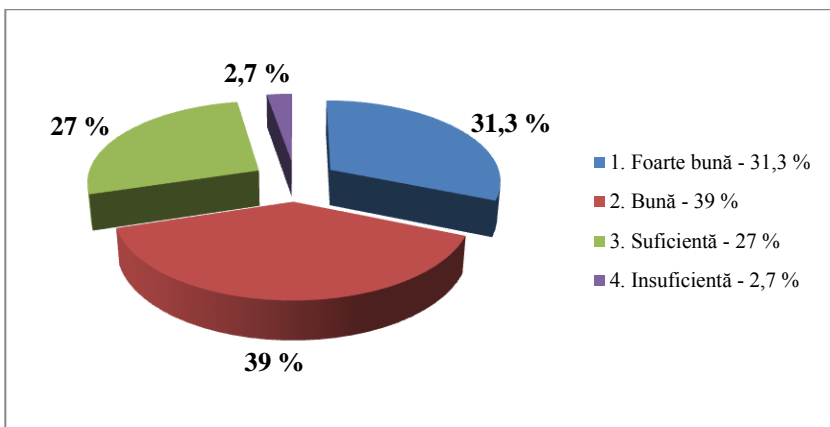

Fig.4. Pregătirea tinerilor pentru viața familială

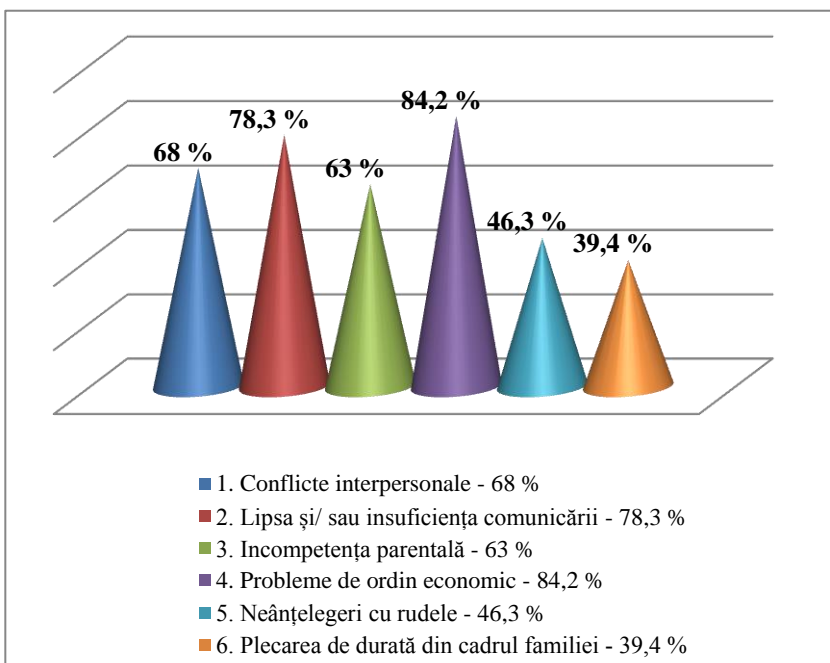

Fig. 5. Dificultăți familiale

În concluzie, plecând de la analiza statisticilor autohtone, regionale și europene; de la rezultatele cercetărilor comparative

efectuate și în pofida unor pronosticuri pesimiste a unor teoreticieni și practicieni din domeniul sociologiei familiei putem face un șir de constatări optimiste:

- cu toate că familia ca instituție socială traversează o perioadă de criză, ea rămâne a fi un fenomen sociouman și o valoare prioritară în scala valorilor populației;
- evident că credința în căsătorie ca un angajament pentru o viață întreagă a fost zdruncinată, atitudinea față de sexualitate s-a schimbat, romantismul a cedat loc pragmatismului; comunitatea umană a trecut prin experiențe nefaste și mai încearcă încă variate forme/ modalități de coabitare de tip familial, însă cert și vizibil este faptul că în societate prevalează tendințele morale sănătoase de a-și edifica și menține o familie durabilă, funcțională, axată pe reciprocitate, echitate, simetrie, complementaritate și colaborare partenerială între soți, relația părinți – copii și în relațiile intergeneraționale;
- familia mult mai activ valorifică variate strategii alternative de creștere a copiilor; părinții, devenind prieteni, sfătuitori, ocrotitori, confidențe ale copiilor, cedează pozițiile autoritare/ de dictat, cele coercitive / de pedeapsă inevitabilă etc.;
- familiile din postmodernitate sunt mai flexibile și înțelegătoare vizavi de interesele și tendințele partenerilor conjugali, orientate spre autocunoaștere și autorealizare în plan profesional și personal, inclusiv față de opiniile copiilor;
- crește nivelul de conștiință axiologică familială la tineri, care tot mai mult se observă în relațiile de gen și cultura intercomunicării și relaționării familiale și sociale;
- sporește nivelul competențelor psihologice și pedagogice parentale, ceea ce contribuie la eficientizarea educației copiilor; a comunicării, relaționării în cadrul familiei;
- sporește numărul, se diversifică tematica, problematica și profunzimea cercetărilor în domeniul pedagogiei, psihologiei și sociologiei familiei.

În acest aspect ținem să efectuăm unele precizări privind cercetările și bunele practici de educație pentru familie la nivelul țării noastre, dar care au tendințe să fie promovate de către discipolii noștri și în statele vecine, mai cu seamă în România.

După cum se poate observa cercetările sociopsihopedagogice a familiei predomină în domeniul de interes investigațional al Dnei profesor **Larisa Cuznețov** încă din perioada anilor 1984-1986. Acestea au căpătat substanță și contur clar către 1998 (susținerea disertației de doctor, axată pe problema profilaxiei conflictelor familiale adolescenți-părinți), iar către 2004 - 2005 s-au materializat în editarea *Curriculumului nonformal integrat*, centrat pe *Educația pentru familie*, elaborarea și susținerea tezei de doctor habilitat în domeniul vizat, a *Tratatului de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. În prezent Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă* din Chișinău se poate mândri cu o Școală științifică a *Pedagogiei și consilierii familiei*; un Program de masterat la specialitatea *Consilierea și educația familiei*; *Centrul universitar de consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei* (ce funcționează în bază de voluntariat), iar domeniul academic și cel științific s-a îmbogățit cu multiple monografii, ghiduri metodologice, manuale, suporturi de curs și articole științifice, care elucidează variate aspecte ale eticii și educației pentru familie, educația familială; filosofia practică a familiei, consilierea familiei și fundamentarea unei noi direcții de cercetare și educație a familiei – consilierea ontologică complexă a familiei (în total 195 surse).

Toate acestea *pășesc mână în mână* cu accepțiunile *Școlii științifice a pedagogiei transprezente*, fundamentată și susținută activ de către Dna profesor **Tatiana Callo**, domeniul de interes investigațional a căreia este pedagogia practică a atitudinilor, pedagogia generală, educația adulților, formarea continuă a cadrelor didactice, multiple aspecte ale educației și cultivării lingvistice, autor al fundamentării pedagogiei integralității; argumentării și configurării educației totale a persoanei.

În concluzie, ambele direcții investigaționale sunt menționate ca rezultate și cercetări importante, lucrări și, desigur că realizări valoroase care au contribuit la inovarea și consolidarea educației permanente; care au adus plusvaloare la formarea personalității integrale, la promovarea culturii și cultului familiei, a valorilor autentice familiale și la formarea unității dintre conștiința și conduita morală a cetățeanului nostru, care urmează să muncească mult și sistematic pentru a se autorealiza, a devini un bun cetățean,

profesionist, un familist exemplar și un părinte eficient, mulțumit de sine, împlinit și fericit prin atitudinea sa umană și responsabilă.

Bibliografie:

1. Baudilliard J. In The Shadow of The Silent Majoritis...or The End The Social and Other Essays. NewYork: Semiotext(e), 1983.
2. Bauman Z. Intimations of Postmodernity. Londra: Routledge, 1992.
3. Bauman Z. Consuming Life. Cambridge: Polity Press, 2007.
4. Beck U. Risk Society: Towards a New Modernity. Londra: Sage Publications,1995.
5. Broderick C. History Currents in Family Forms. NewYork: Prentice Hall, 1988.
6. Calaraș C. Formarea culturii relațiilor familiale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău: Primex - com SRL, 2017.
7. Callo T. Școala științifică a pedagogiei transprezente. Chișinău: Pontos, 2010.
8. Callo T. Pedagogia practică a atitudinilor. Chișinău: Litera Educațional, 2014.
9. Chișea F. Familia contemporană – tendințe globale configurații locale. București: Expert, 2001.
10. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
11. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex - com SRL, 2015.
12. Giddens A. The consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990.
13. Giddens A. Transformarea intimității. Sexualitatea, dragostea și erotismul în societățile moderne. București: Antet, 2000.
14. Hardyment C. Viitorul familiei. București: Editura Științifică, 2000.
15. Lyotard J.- F. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984.
16. Mead M. Male and Female: A Study of the Sexes in a Changing World. Dell, 1977.
17. Mihăilescu I. Familia în societățile europene. București: Editura Universității, 1999.
18. Popescu R. Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană. Iași: Polirom, 2009.
19. Stacey J. Brave new families. New York: Basic Books, 1990.
20. Vlăsceanu. Familia și relațiile de gen în Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă. Iași: Polirom, 2007.

21. Voinea M. Familia contemporană. Mica enciclopedie. București: Focus, 2005(a).
22. Zablocki D. The Joyful Community: An Account of Family Living. Toronto: Oxford University, 2000.

FAMILIA ȘI ȘCOALA CONTEMPORANĂ: PROBLEMATIZĂRI ȘI PERSPECTIVE DE CERCETARE

**Opriș Dorin, dr., prof. univ., Universitatea
1 Decembrie 1918 din Alba Iulia, România**

***Abstract:** Family and school in the contemporary world: questioning and research perspectives. The importance of the family for the contemporary school success becomes more and more evident in proportion as the specialized analyses emphasize the limits of the educational system. Doubled by the information explosion phenomenon that was recorded in all science fields of study, the pressure that the student registers in school at a cognitive and emotional level claims a strong support from the side of the family, an aspect that has become during the last decades an indispensable condition of their school success. This paper examines the main causes of separation of the school from the family sphere in children's education, it outlines a series of researches in the field and it seeks to identify new perspectives of approaching this issue.*

1. Familia, în educația tradițională și în educația modernă

Progresul tot mai accelerat al cunoașterii umane a susținut în ultimele secole dezvoltarea fără precedent a interesului pentru educație, care a încetat să mai reprezinte exclusiv suportul conviețuirii oamenilor într-un anumit spațiu sau într-o anumită comunitate, pe coordonate moral-religioase. Schimbarea de paradigmă s-a conturat, pe de o parte, pornind de la înțelegerea educației drept șansă a depășirii condiției sociale, în special pentru cei care nu aveau acces la educație, iar pe de altă parte, prin nevoia de a susține cererea de formare pe specializări tot mai înalte.

Efortul de a adapta educația formală la dinamica vieții sociale nu a fost însă însoțit în perioada contemporană de preocuparea pentru implicarea pe măsură a familiei în educația propusă de școală [5]. Mai mult, o dată cu industrializarea, rolul femeii de educator a fost

puternic diminuat, timpul petrecut de părinți alături de copii fiind tot mai restrâns. În aceste condiții, s-a diminuat treptat suportul pentru menținerea modelului tradițional de familie, fapt care a condus la diminuarea sprijinului educațional necesar în formarea morală a copiilor, la apariția de noi cauze pentru neînțelegerile în familie și a crescut dramatic numărul de divorțuri [1; 4].

Contextul impune, așadar, dezbateră nevoii de reconsiderare a rolului educativ al familiei în lumea contemporană, pentru o mai bună raportare la modelul formativ religios și la perspectiva pedagogiei clasice asupra realizării în cadrul familial a educației copiilor și tinerilor. Considerăm că doar astfel ar deveni posibilă identificarea modalității prin care familia poate să susțină necesara reconstrucție a ofertei educative a școlii. Implicarea în susținerea valorificării valențelor formative ale familiei s-a concretizat în România mai ales în cercetări realizate pe baza analizei documentelor și în urma analizei răspunsurilor profesorilor, părinților sau elevilor la chestionare elaborate pe diferite aspecte legate de relația familie-școală.

Cercetările noastre relevă următorul aspect esențial: dacă până în secolul XX, școala beneficia de moștenirea unui consistent program de educație, autoasumat de familie, prin care era oferit copilului fundamentul moral-religios absolut necesar dezvoltării personalității, pe măsură ce familia s-a retras – sau a fost într-un fel sau altul constrânsă să se retragă – din rolul său educativ s-a văzut nevoită să solicite școlii să suplinească ceea ce ea însăși nu mai reușea să realizeze, înțelegând acest fapt ca pe o realitate imposibil de modificat.

Raportul dintre educația realizată în familie și cea desfășurată în școală, așa cum acesta apare în scrierile a trei din cei mai importanți reprezentanți ai pedagogiei clasice: Jan Amos Comenius, Jean Jacques Rousseau și Immanuel Kant [9], a oferit liniile directoare pentru structurile pedagogice și școlare din ultimele trei secole.

Modelul pedagogic oferit de Jan Amos Comenius, care continuă să rămână dominant în spațiul școlar, a statuat separarea educației realizată în familie de cea din cadrul formal. Deși argumentată de marele pedagog ceh și devenită o realitate încă din epoca sa, această abordare duală a educației copiilor și tinerilor a

rămas ca model de practică educațională [2]. J.J. Rousseau nu precizează rolul familiei și al școlii în acest efort educativ, preferând să insiste pe mecanismul și prefacerile interne ale tânărului. Cu toate acestea, sistemul său pedagogie se prezintă ca fiind cel mai apropiat de o necesară structură de educație: familie-școală [16]. Modelul educativ oferit de Kant, deosebit de atent lecturat de teoreticienii ultimelor două secole, conține concepte care pot cunoaște grade diferite de aplicabilitate în educația din familie și în cea școlară, pornind de la paradigmele acceptate de o societate sau alta [8]. Filosofia pedagogică elaborată de ilustrul gânditor german a constituit, în contextul accesului tot mai dificil al familiei la instrumente și modele educaționale adaptate modificărilor constante din societate, pe care copiii le întâlnesc în școli, un pas decisiv înspre delimitarea radicală a educației din familie de cea realizată în școală. Dacă aspectul menționat anterior este aproape firesc din perspectiva obiectivelor cognitive, divizarea eforturilor care vizează demersuri afective, volitive și atitudinale se dovedește nefastă pentru ambii factori ai educației.

Se constată astfel că niciuna dintre cele trei instituții educative fundamentale nu a avut în vedere un model integrat familie-școală, cu atât mai puțin familie-școală-biserică, deși fiecare dintre acești factori i-au fost atribuite anumite roluri, într-o structură pedagogică sau în alta. Explicația unei astfel de abordări este în relație directă cu realitățile sociale, economice și religioase ale perioadelor de timp în care marii teoreticieni ai pedagogiei au activat și pentru care au propus structuri educative. Atâta timp cât preocupările religios-morale ale părinților au oferit copiilor modele puternice, trecerea ponderii formării noilor generații de pe formarea în familie pe educația școlară, cu un tot mai pronunțat caracter cognitiv, avea susținere și era înțeleasă ca o șansă sau chiar o necesitate. Școala realiza o educație de tip preponderent intelectual, pe fundamentul moral-religios clădit în familie și comunitate. Un astfel de model oferă școlii posibilitatea de a realiza un echilibru firesc între dimensiunile educației pe care le promovează, inclusiv morale, iar Bisericii rolul de a integra explicit valorile religioase ca liant în parcursul educațional firesc, care începe în familie și se continuă până după anii de școală, pe tot parcursul vieții.

2. Valorizarea familiei prin intermediul educației formale, între posibilități și șanse

Realitatea cotidiană relevă scăderea interesului noilor generații pentru formarea unei personalități armonioase, fundamentate pe valori eterne, în condițiile în care tot mai multe dintre aspirațiile acestora trec înspre consumerism, pe aspecte care se dovedesc a avea un termen de valabilitate mereu mai redus [14]. Astfel, comunicarea de concepte și teorii științifice, fie ele de cea mai mare importanță sau actualitate, nu mai este suficientă pentru a determina o motivație internă pozitivă puternică, singurul suport viabil pentru o implicare activă și formatoare a elevilor în educația propusă de școală. Chiar și în acest context defavorabil, educația formală alege adesea calea mai comodă, aceea de a se cantona în zona formării intelectual-științifice, care sugerează elevilor ca posibil model de succes social abordarea egalitaristă. Pentru un anumit nivel de înțelegere a acestei problematice, din partea familiei sau a societății, modelul poate să fie considerat valid, mai cu seamă atunci când este vizată menținerea unui echilibru în abordarea unor valori cu accente disonante din diferite domenii ale științei. Rămâne însă deschisă problema rezultatelor pe termen lung ale unei educații chemate să formeze elevi care vor trăi într-o lume condusă de structuri cu caracter preponderent concurențial.

De aici, în opinia noastră, nevoia unor cercetări capabile să ofere soluții pentru revalorizarea pe o linie coerentă a potențialului educativ moral-religios al familiei și integrarea acestuia în valorile perene susținute de școală.

O importantă cercetare realizată în ultimii ani a avut în vedere identificarea valorilor prin care poate fi caracterizată actuala generație de liceeni din județul Alba, aflarea opiniei acestora privitor la modul în care aspectele care definesc sau generează valori sunt percepute și promovate în plan personal și în grupurile de apartenență (familie, prieteni, comunitate religioasă, colegi etc.).

Importanța unui astfel de demers investigativ a impus încă din etapa de pregătire a cercetării o evaluare externă a chestionarului administrat elevilor și a modului de selectare a eșantionului de subiecți, de către specialiști de la Institutul de Științe ale Educației din București. Cercetarea a implicat 1127 de elevi din 26 de licee ale județului Alba [13]. Chestionarul a cuprins un număr de 40 de itemi,

raportați la valori atribuite sinelui, valori în raport cu familia, cu grupul de prieteni, cu școala, cu Biserica, cu instituții culturale și de învățământ superior din județul Alba și în raport cu profesia.

Ipoieza testată pe parcursul cercetării a fost următoarea: seturile de valori acceptate și interiorizate de către elevi sunt organizate în structuri având între ele relații funcționale, în contextul în care profilul valoric al liceenilor din județul Alba este în acord cu specificul societății moderne, orientat spre includerea valorilor spirituale într-un model cu caracter puternic materialist [13, p.16]. Rezultatele indică faptul că structurile valorice care-i caracterizează pe liceenii din Județul Alba se dovedesc extrem de complexe și nuanțate. Concluziile demersului investigativ conduc înspre nevoia de identificare la actuala generație de liceeni a unor repere axiologice apropiate într-o măsură semnificativă de valorile tradiționale ale societății românești. Aflăte într-o relație de evidentă susținere reciprocă, valorile morale, religioase și civice marchează viața tinerilor și îi susțin în efortul permanent de reconstrucție a raporturilor cognitiv-afective pe care le au cu propria persoană, dar și cu familia, școala, prietenii sau Biserica [13, p.204].

Complexitatea problemicii și diversitatea aspectelor investigate a facilitat realizarea de analize în funcție de diferite variabile, analizele avându-i în vedere în special pe elevii din clasa a XII-a, aflați la vârsta majoratului [11, pp.52-55]. Concluziile cercetării relevă o insuficientă susținere a maturizării acestora în ceea ce privește valorile familiei, iar raportat la tipul relațiilor dintre copii și părinți, putem vorbi despre existența unor atitudini și comportamente care relevă o prelungire în timp a crizei adolescenței [1]. Acest fapt este reliefat de rezultatele analizate în plan transversal pentru alegerile făcute de elevii din fiecare clasă de liceu, care exprimă dinamica relațiilor interpersonale din familie pe parcursul școlarității. În tabelul 1 am prezentat datele cercetării, pe baza cărora am construit curbe de distribuție ale procentelor calculate pentru respectivele afirmații (figura 2.).

Rezultatele reflectă faptul că dinamica relației părinți-copii este puternic marcată de criza adolescenței. Datele procentuale pentru fiecare din cele trei afirmații care susțin valorizarea de către elevi a propriei familii cunosc o dinamică pe parcursul școlarității.

Tabelul 1. Alegerile pentru afirmațiile care relevă dinamica relațiilor interpersonal din familie pe parcursul școlarității.

Afirmații	Clasa a IX-a	Clasa a X-a	Clasa a XI-a	Clasa a XII-a
1. Sunt încurajat de părinți să-mi spun propriile păreri.	67,79 %	60,66 %	62,37 %	65,29 %
2. Simt că, împreună cu familia mea, aș putea „merge până la capătul pământului”/ aș putea depăși orice obstacol.	54,57 %	45,60 %	45,87 %	48,88 %
3. Părinții mei îmi sunt cei mai buni prieteni.	41,69 %	39,74 %	48,11 %	33,95 %

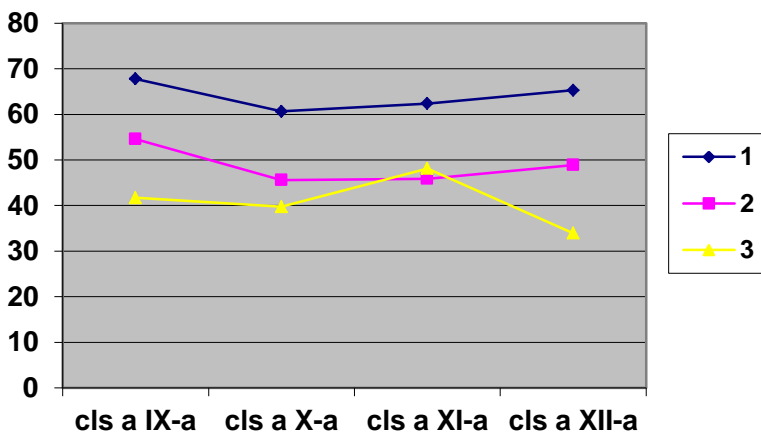

Fig.1. Curbe de distribuție a procentelor răspunsurilor elevilor pentru afirmațiile din tabelul 1.

Primele două curbe au tendințe asemănătoare, cea mai mare valoare înregistrându-se la clasa a IX-a. Înspre finalul studiilor liceale, valorile procentuale cresc, dar nu le depășesc pe cele înregistrate la nivelul clasei a IX-a. Chiar dacă la clasa a XI-a, pentru afirmația „Părinții îmi sunt cei mai buni prieteni” se înregistrează un procent mai mare decât valorile pentru celelalte trei clase, și în

această situație valoarea procentuală obținută este mai scăzută la clasa a XII-a decât la clasa a IX-a.

Faptul că, din perspectiva câmpului relațional, elevii pleacă din liceu la un nivel inferior celui din perioada de debut a acestui ciclu de învățământ implică intervenții educaționale mai ales în clasa a X-a, unde criza adolescenței cunoaște cele mai puternice accente pe multiple aspecte. O primă soluție ar fi propunerea unor intervenții educaționale la orele de religie și la cele de limba și literatura română, care să vizeze această problematică prin oferirea de modele acceptabile pentru elevii de această vârstă. De asemenea, este necesară o analiză a modalităților de implicare a familiei elevilor (părinți, bunici) pentru identificarea de soluții în situațiile de criză relațională copil-părinte [6].

În plus, datele cercetării relevă o adâncire accentuată a crizei relațiilor dintre membrii familiei la elevii care provin din familii disfuncționale, susținută de diminuarea puternică a sentimentului securității în propria familie, prezența unor forme de violență în familie, slăbirea încrederii în membrii familiei și în capacitatea acestora de a-i susține în depășirea obstacolelor, îngrădirea libertății de exprimare a propriilor opinii, intensificarea tensiunilor generate de conflictul dintre generații, acutizarea sentimentului de singurătate în propria familie.

3. Perspective privind dialogul educațional dintre familie și școală

Posibilele intervenții reclamate de nevoia refacerii legăturii funcționale dintre familie și școală, în interesul succesului formării copilului, au în vedere în opinia noastră cel puțin două direcții: reformarea curriculumului școlar și inițierea unor „școli” pentru părinți. Considerăm necesare abordări care să valorizeze familia, în special pentru elevii de clasa a X-a, pentru a diminua efectele și influențele crizei adolescenței. Dintre disciplinele de învățământ, religia și limba și literatura română dețin cele mai bune instrumente în a oferi modele care să contribuie semnificativ la formarea și la echilibrarea emoțională a liceenilor, pe aspecte care țin de valorizarea familiei, de construirea și menținerea unor relații armonioase între adolescenți și părinții lor, într-o perioadă în care vulnerabilitatea pe acest aspect este ridicată.

Reconstrucția periodică a curriculumului constituie o necesitate generată de nevoia permanentei adaptări a educației la

schimbările din societate, acest proces beneficiind de rezultatele unor cercetări. În ceea ce privește educația religioasă din România, cercetarea *Educația moral-religioasă în România*, realizată de Laboratorul Teoria Educației din cadrul Institutului de Științe ale Educației din București, relevă posibilitatea elaborării de noi programe școlare, pornind de la răspunsurile profesorilor și elevilor chestionați [3, p.137]. Implicarea noastră în realizarea de cercetări privind valorile adolescenților, ale tinerilor și ale familiei a condus la elaborarea de propuneri pentru modificări curriculare la disciplina religie, pentru orientarea programelor școlare pe o structură care să valorifice într-o mai bună măsură potențialul formativ al religie, adaptat însă la nevoile concrete ale elevilor, în contextul istoric și social în care trăiesc și pentru care se formează ca viitori adulți [15]. Considerăm că modificările curriculare ulterioare vor trebui să țină seama într-o mai mare măsură de așteptările elevilor și ale părinților, în special în ceea ce privește activitățile de învățare care pot susține formarea moral-religioasă [7].

Prezența în programele școlare de religie a unor teme care abordează la modul implicit problema suferinței și a bolii generează în gândirea pedagogică și în practica didactică a disciplinei amintite o serie de întrebări, care conduc la diverse modele de abordare a respectivului subiect la clasă, în funcție de diferite situații concrete. Principalele concluzii desprinse ale cercetării realizate prin administrarea unui chestionar la 400 de elevi de liceu (câte 100 din fiecare clasă) relevă următoarele: pentru elevii cu o sănătate bună sau care nu au avut în familie experiența relaționării cu o persoană grav bolnavă, sănătatea reprezintă o valoare mai mult la nivel declarativ, decât ca interes în păstrarea acesteia [12]. Elevii se raportează la aceste realități mai mult prin prisma propriilor experiențe decât prin raportarea la informațiile cu care au venit în contact, în diferite situații de învățare, conduce la necesitatea studierii la modul explicit a acestor problematici, mai ales din perspectiva efectelor pe care suferința, boala sau moartea unui membru al familiei le au în viața unui elev [10].

Concluzii

Nevoia unui dialog onest între familie și școală a devenit în ultimele decenii o prioritate. Separarea școlii de familie prin minimalizarea sau chiar ignorarea potențialului educativ al acesteia a

adus educația formală în etapa în care cu greu mai reușește să-și atingă obiectivele fundamentale. Dacă din punct de vedere istoric lucrurile sunt destul de clare, momentele acestei delimitări fiind sesizabile, schimbarea actualelor coordonate reprezintă o provocare de proporții.

Bibliografie:

1. Antier, Edwige, *L'agressivité*, Paris: Bayard, 2002.
2. Comenius, J.A., *Didactica Magna*, trad. Iosif Antohi, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970.
3. Cuciureanu, Monica; Velea, Simona (coord.), *Educația moral-religioasă în sistemul de educație din România*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2012.
4. Cuznețov, L., *Filosofia practică a familiei*, Chișinău: Editura Univ. Pedag. de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, 2013.
5. Faccin, G., *Pastorale giovanille*, Padova: FTIS, 2000.
6. Fuchs, Marie-Françoise, *Questions de grands-parents. Comment trouver sa place dans la famille et la société d'aujourd'hui*, Paris: Ed LM, 2001.
7. Gilfillan, Paul; Aitken, Ewan; Phipps, Alison, *A research report on the reception of the 2005 Religious Observance Guidelines in Scotland*, British Journal of Religious Education, 35:1, 2013, 98-109.
8. Kant, Immanuel, *Despre pedagogie*, trad. Traian Brăileanu, București: Editura Paideia, 2002.
9. Opriș, Dorin, *Familia și paradigma educației moderne*, în „Familie, filantropie și etică socială. Parteneriatul Stat-Biserică în Asistența socială”, supliment al revistei „Altarul Reîntregirii”, 2011, pp.515-533.
10. Opriș, Dorin, *Particularități ale vieții religioase a adolescenților în familie. Rezultatele unei cercetări constatative*, în "Familia - factor existențial de promovare a valorilor etern-umane", Chișinău: Editura Univ. Pedag. de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, 2012, pp.37-44.
11. Opriș, Dorin, *Educația religioasă și dezvoltarea personală. Cercetări, analize, puncte de vedere*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2014.
12. Opriș, Dorin; Opriș, Monica, *Teenagers' Models of Understanding suffering*, in: "European Journal of Science and Theology", September 2012.
13. Opriș, Dorin; Opriș, Monica, *Valori, modele și așteptări ale liceenilor din județul Alba*, Cluj-Napoca: Editura Eikon, 2013.
14. Pestov, N.E., *Cum să ne creștem copiii. Calea spre desăvârșita bucurie*, București: Editura Sofia, Editura Cartea Ortodoxă, 2005.

15. *Programa școlară pentru disciplina Religie cultul ortodox, Clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a*, www.edu.ro, 2013.
16. Rousseau, J.J., *Emil sau despre educație*, trad. Dimitrie Todoran, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

MODELUL PEDAGOGIC DE EDUCAȚIE ȘI FORMARE A CULTURII RELAȚIILOR INTERGENERAȚIONALE

*Calaraș Carolina, dr. conf. univ.,
catedra Științe ale Educației,
UPS Ion Creangă din Chișinău*

Abstract: *The article represents a theoretical research. In addition, we propose practical strategies for aimed at rearing children and the formation of positive intergenerational relationships. The key tool is the pedagogical model of the culture of education and training of intergenerational relations, which contains the scientific substantiation and explanation of the acting components: theoretical dimension, practical dimension and teleological dimension. Also, the types of activities and strategies developed and tested by the author were analyzed.*

Este cunoscut faptul că primele experiențe de comunicare și relaționare sunt esențiale pentru întregul parcurs al vieții individului, comportamentul adultului reproducându-le în forme specifice de cunoaștere, intercunoaștere, autocunoaștere, acțiune de perfecționare și autoeficiență, adică de sporire continuă a calității vieții, existenței sale.

La începutul secolului XX, mai întâi în spațiul științific american [2], apoi în cel european [10; 12; 14] și cel autohton [1; 6 etc.] au început să se facă distincții între *antropologia culturală*, care studia individul, societatea și valorile culturii; *sociologia*, care investiga rolul omului în societate și fenomenele sociale; *psihologia*, care studia dezvoltarea personalității și *pedagogia*, care avea ca obiect de studiu educația omului. Treptat s-a ajuns la concluzia că distincția nominalizată este artificială, ea poate împiedica dezvoltarea științei despre om și devenirea acestuia. Întrucât individul, societatea și cultura nu pot fi separate de cât la nivel analitic convențional, fiindcă fără pedagogie/educație, sociologie și psihologie, cercetătorii nu

sunt în stare să studieze profund și multiaspectual omul. Numai abordarea omului ca obiect și totodată ca subiect, adică actor al propriei formări în contextul dezvoltării și devenirii psihosociale ale personalității asigură corectitudinea, profunzimea și validitatea cercetărilor ce țin de om, persoană, personalitate și relațiile intergeneraționale. Această situație obligă cercetătorii să se axeze în investigațiile nominalizate pe principiul valorificării inter-, pluri-, multi- și transdisciplinarității. Acest lucru se observă, mai cu seamă, în studierea domeniilor educației familiale, a educației școlare și formarea culturii intergeneraționale a persoanei. Procesul educației se desfășoară concomitent și intermitent în cadrul grupurilor umane, fie la nivelul familiei și/sau a instituțiilor de învățământ și, implicit în contextul comunității, prin și în cadrul ansamblului de interconexiuni și factori stimulatori. În acest sens, instrumentele pedagogice, îndeosebi strategiile, tehnologiile și modelele asigură conștientizarea și explorarea optimă a acțiunilor de formare-dezvoltare a personalității în tripla ipostază: *de structurare logică, sistemică, integrativă; de organizare și desfășurare, monitorizare funcțională a intervențiilor și de valorificare a posibilităților de evaluare a rezultatelor.*

Momentul dat ne-a și orientat spre elaborarea și fundamentarea științifică a *Modelului pedagogic de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale în cadrul parteneriatelor socio-educative / MPEFCRI*. Așadar, plecând de la reperete teoretice studiate, teoriile și accepțiunile de bază cu privire la conceptul cuprinzător de *ethos pedagogic* (Bourdieu P., 1970; Passeron J.-C., 1970); concepția culturii celor trei generații umane (Mead M., 1970); concepția sociopedagogică de transmitere familială a valorilor și atitudinilor (Stănciulescu E., 2002); teoriile și principiile pedagogiei comunității (Lewin K., Bronfenbrenner U., Dohrenwend B., 2003); sistemul educației pentru familie (Cuznețov Larisa, 2005); strategia pedagogică interactivă de valorificare a culturii postfigurative în educația familială (Simcenco I., 2015), am configurat structura și principiile de funcționare a MPEFCRI.

În continuare aducem câteva argumente științifice în favoarea acestuia. În primul rând, modelul include un ansamblu de elemente care alcătuiesc o configurație teoretică și simbolică, apoi și una praxiologică funcțională (demonstrată după explorarea și verificarea

eficienței acestuia) realizată prin intermediul implementării modelului, a elementelor constitutive, abordate interconex și sistemic în interacțiunea lor logică, experimentat în realitatea noastră pedagogică și socială. Cercetătorii din domeniul științelor educației [1; 3; 5; 11; 13 etc.] consideră că modelul și procesul modelizării reprezintă o realitate incontestabilă, care asigură planificarea și dirijarea optimă a acțiunilor educative, organizarea și monitorizarea acestora astfel, încât educatorul să poată oferi răspunsuri clare la patru întrebări: **de ce; pentru cine; când și pentru ce se poate aplica modelul?** Definit astfel, modelul trebuie să conțină repere teoretice/concepte, aserțiuni sub forma unor axiome/legi, legități, principii, reguli și condiții, anumite mecanisme de transformare (metode, strategii, tehnologii) și să orienteze implementatorii în direcția atingerii unor finalități. Încercând să realizăm o sinteză, conchidem că în științele educației, modelul este un instrument pedagogic, obiectivat într-o reprezentare grafică și/sau textuală a unor structuri corelate cu altele, ce facilitează cunoașterea și acțiunea, comportă ansamblul de relații, care reproduc logica internă a sistemului de referință (a tuturor componentelor) și asigură eficiența acestora într-un context concret (la exterior). Efectul pragmatic al destinației modelului este evident. În această ordine de idei, ținem să menționăm că și cadrul epistemologic, de definire a reperelor teoretice, de fundamentare și formulare a funcțiilor modelului este foarte important.

În contextul vizat, **funcțiile modelului** conturează destinația acestuia, scoțând în evidență raporturile preconizate între componentele acestuia și acțiunile educative întreprinse de instituțiile sociale implicate, proiectate și realizate în cadrul parteneriatelor socio-educative. Precizarea funcțiilor MPEFCRI reflectă orientarea și logica procesului de funcționare a acestuia. Așadar, distingem următoarele trei funcții de bază:

- *funcția culturală și de orientare valorică a procesului de eficientizare a relațiilor intra și intergeneraționale*, care orientează interacțiunile componentelor modelului și activitatea de ansamblu al acestuia în vederea armonizării și optimizării relațiilor intra- și intergeneraționale;

- *funcția sociopsihopedagogică*, care marchează axa realizării pluridisciplinarității și linia de respectare și asigurare a valorificării sarcinilor educative la nivel și de tip social, psihologic și pedagogic;
- *funcția de structurare, integrare și explorare optimă a efortului actorilor educaționali și sociali pentru crearea comunității educative de tip local, regional și global* centrată pe formarea culturii relațiilor intergeneraționale, ceea ce reprezintă miza pedagogiei postmoderne. Funcția dată orientează acțiunile actorilor sociali și impune perspectiva de unire și valorificare a acțiunilor sinergice în cele trei planuri: formal, nonformal și informal.

Componentele de bază ale modelului au fost denumite dimensiuni. ***Dimensiunea teoretică a modelului*** ce include fundamentele epistemologice, principiile, axiologia și *Curriculumul integrat al educației și formării culturii relațiilor intergeneraționale*.

Dimensiunea praxiologică include fundamentele metodologice, tehnologia, strategiile și metodele de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale.

Dimensiunea teleologică conține finalitățile: cultura relațiilor intergeneraționale, manifestată prin competențe, atitudini și comportamente (Figura 1).

În continuare vom decodifica și explica conținutul componentelor MPEFCRI. Sintetizând cele expuse, realizăm doar o specificare de rigoare. ***Fundamentele epistemologice*** includ: conceptele de bază; geneza și evoluția culturii relațiilor umane în contextul bipartiției și tripartiției timpului; *Matricea dezvoltării personalității și automenagementul identității de vârstă*; *Schema valorificării interdisciplinarității în investigația formării CRI*; *Spirala explorării interdisciplinarității în investigația educației și formarea culturii relațiilor intergeneraționale*; *caracteristicile generale ale EFCRI*.

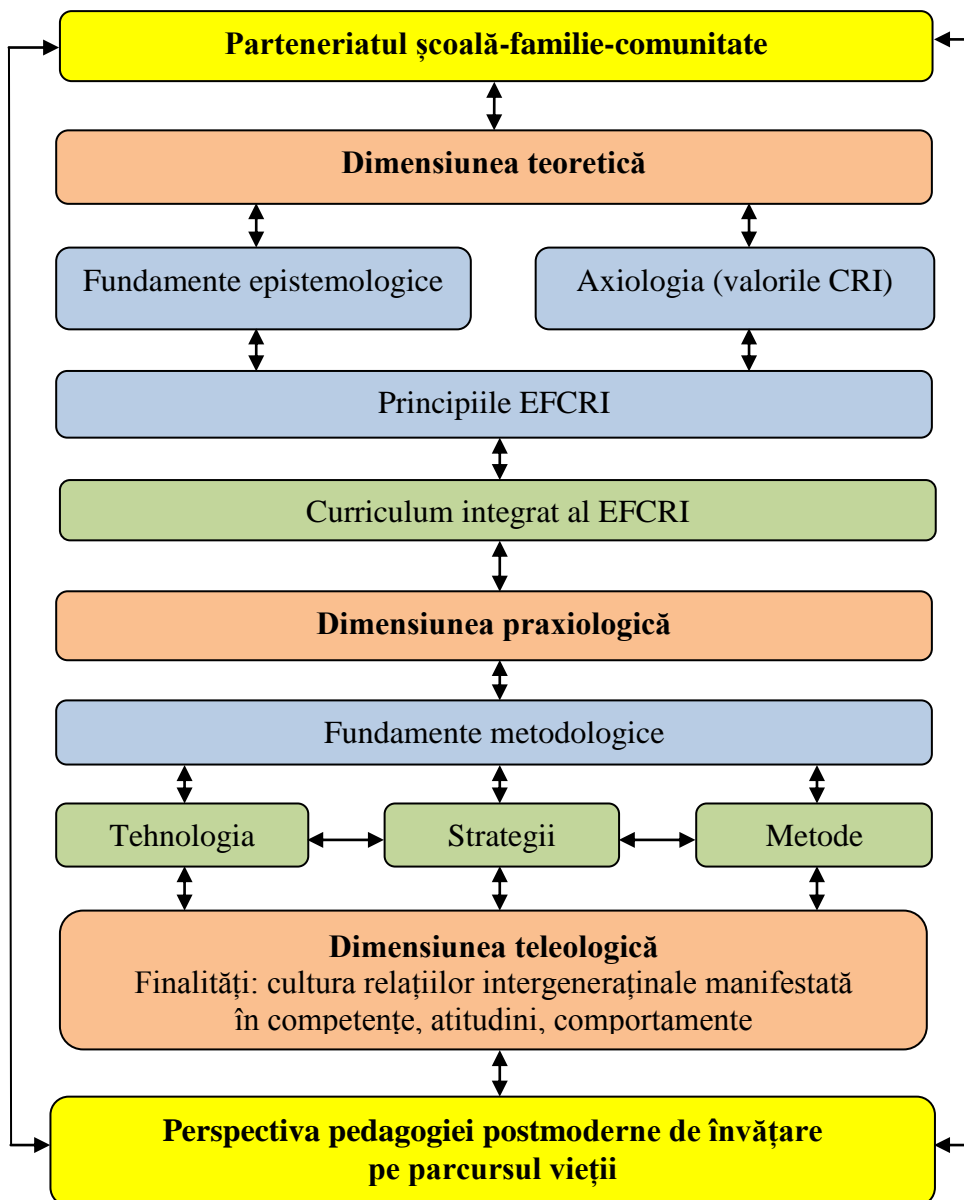

Figura 1. Modelul pedagogic de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale

Axiologia CRI am structurat-o separat și o propunem ca un element aparte a dimensiunii teoretice, fiindcă ea conține nu numai valorile culturii relațiilor intergeneraționale, ci și valorile fundamentale; aspectele teoretice, criteriile de analiză, acceptare și promovare ale acestora. Să reținem că axiologia este definită ca un *domeniu al cunoașterii*, care caută să răspundă la întrebarea ce este valoarea; ce presupune teoria valorilor, care este geneza și evoluția valorilor și cum se constituie știința despre valori, care se ocupă de studiul profund al valorilor, a semnificației acestora. Plus la aceasta axiologia are ca scop, stabilirea polarității, gradualității și generalității valorilor [2; 5; 7 etc.].

Principiile EFCRI reprezintă normele cu valoare strategică și operațională/tactică, care urmează a fi respectate în scopul asigurării eficienței procesului de educație și formare a culturii relațiilor intergeneraționale. Fundamentarea și descrierea lor a fost elucidată în lucrarea noastră *Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale*[2].

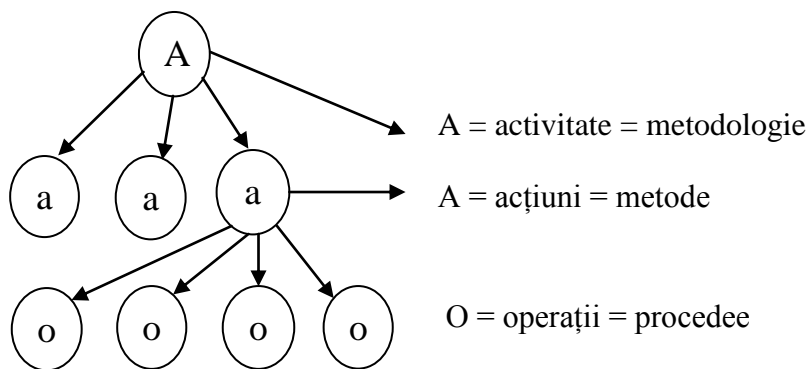

Figura 2. **Componentele activității și corespondențele lor de ordin metodic (Cerghit I.)**

În accepțiune praxiologică, fiecare acțiune, adică metodă are propria tehnică de executare într-un mod specific de a organiza și finaliza acțiunea dată. Aceasta, deseori poate include un ansamblu de operații/ procedee. Plecând de la faptul că forma de organizare a

activității este nonformală, noi ne-am axat mai mult pe aplicarea metodelor: a) *expozitive de comunicare* (prelegerea, descrierea, narațiunea, explicația etc.); b) *interactive de comunicare* (conversația, discuția, problematizarea, sinectica, brainstormingul etc.); c) *de explorare* (observația, chestionarea, studiul de caz, modelarea, demonstrarea imaginilor, Power-Point etc.); d) *de acțiune* (exerciții, lucrări practice, elaborarea unor proiecte, fișe, portofolii, jocuri de simulare, psihodrama, sociodrama, instruirea asistată de calculator etc.).

După cum putem observa nu ne-am axat pe *exclusivismul metodic*, cel al utilizării unilaterale sau preferențiale doar a unei metode sau a unui grup de metode. Conducându-ne de paradigma cognitiv-constructivistă a centrării pe cel ce învață, am valorificat metodologia axată pe ideea decalogului/ principiilor umaniste ale facilitării învățării (K. Rogers). Deseori am lucrat într-o cheie inovativă, activ-participativă, mai cu seamă, cu contingentul adult (de părinți și bunici) în baza alegerii de către ei a formelor și metodelor de realizare a activității. În ceea ce privește strategiile aplicate în cadrul EFCRI, am plecat de la accepțiunile pedagogice ale lui D' Hainaut L. [9], Guțu Vl. [11], Cucuș C. [5], Cuznețov Larisa [6], Callo T. [Apud 2] și am valorificat strategiile educative sub forma demersurilor acționale/ operaționale flexibile, ce prefigurează schema procedurală/tehnologică, aplicată într-un context educațional concret și care se poate modifica permanent. Strategia dată presupune o îmbinare optimă a intențiilor, resurselor, mijloacelor și a metodelor de selectare a intereselor cognitive și a posibilităților de cunoaștere a celor care învață. Strategiile elaborate și valorificate de noi comportă direcționarea acțiunilor tehnologice, de aceea noi le-am definit în felul următor:

- *strategii de formare a atitudinii pozitive față de persoanele de varietăți vârstă (ce reprezintă trei generații: vârstnici, adulți, tineri);*
- *strategii de formare a unității dintre conștiința și conduita morală în abordarea comportamentului optim intergenerațional;*
- *strategii de coordonare a eforturilor educative cu privire la formarea culturii relațiilor intergeneraționale.*

Întrucât, în pedagogie mai continuă dezbaterile privind explorarea strategiilor și a tehnologiilor, noi am acceptat viziunile cercetătorului autohton Guțu VI. [11, p. 345], care are o abordare flexibilă; formulată astfel: *tehnologii didactice vs strategii didactice*. Locul strategiei l-am delimitat în model, separându-l. Totodată, aranjând strategia în ordinea dată, evidențiem faptul că tehnologia se poate constitui dintr-un ansamblu de strategii, care sunt orientate spre atingerea scopului și a obiectivelor activității de EFCRI. În același timp, acestea nu numai corelează, ci se pot schimba cu locurile. Dacă strategia funcționează ca un generic orientativ, tehnologia încumbă ansamblul de metode, procedee și tehnici, condițiile de interconexiune și valorificare, presupune măiestria pedagogului de a le îmbina și explora organic și eficient. În acest caz, precizăm că *metodologia EFCRI* se subordonează exigențelor pedagogiei generale, *tehnologia educativă* se subordonează epistemologiei, filosofiei educației/ axiologiei și comportă principiile normativității generale (tehnologia comunicării educaționale; tehnologia cunoașterii pedagogice și tehnologia creativității pedagogice). În acest sens, *strategiile* preconizate se subordonează *tehnologiilor educative*, iar *metodele* aplicate în EFCRI se subordonează strategiilor proiectate [11, p. 347-348].

Dimensiunea teleologică, adică finalitățile educației și formării culturii relațiilor intergeneraționale, au parcurs traseul de la stabilirea scopului și obiectivelor la materializarea acestora în cogniții, competențe, atitudini și comportamente. În consens cu aspectele elucidate, atragem atenția că în procesul implementării modelului ne vom axa pe respectarea normativității educaționale și desigur că vom explora activ perspectiva de bază a pedagogiei postmoderne de învățare pe parcursul întregii vieți a persoanei.

Sintetizând, conchidem că modelul elaborat și experimentat reprezintă un instrument pedagogic funcțional de formare a CRI, care este deschis pentru completări.

Bibliografie:

1. Bîrzea C., Arta și știința educației. București: EDP RA, 1998.
2. Calaraș C. Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău: Primex-Com SRL, 2017.
3. Cerghit I., Metode de învățământ. Iași: Polirom, 2006.

4. Cristea S., Dicționar de pedagogie. București. Chișinău, 2000.
5. Cucoș C., Pedagogie. Ed. a II-a revăzută și adăugată. Iași: Polirom, 2006.
6. Cuznețov Larisa, Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
7. Cuznețov Larisa, Educație prin optim axiologic. Chișinău: Primex-Com SRL, 2010.
8. Cuznețov Larisa., Simcenco I., Parteneriatul educativ familie-cultură postfigurativă. Repere teoretice și practice. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015.
9. D'Hainaut L., Des finsaux objectifs de l'education. Paris: Nathan, 1980.
10. Grandier J.-J., L'explication dans les sciences sociales. În: L'explication dans les sciences. Paris: Nathan, 1973.
11. Guțu Vl., Pedagogie. Chișinău: CEP USM, 2013.
12. Mead M., Le Fossé des générations. Paris: Denoël, 1970.
13. Neacșu I., Instruire și învățare. București: EDP, 1999.
14. Stănculescu E., Sociologia educației familiale. Iași: Polirom, 2002.

SECȚIUNEA I.
PEDAGOGIA ȘI PSIHLOGIA FAMILIEI

**ROLUL PĂRINȚILOR ÎN PROCESUL SOCIALIZĂRII DE
GEN A COPIILOR**

***Bodrug – Lungu Valentina,**
dr.hab., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova
Triboi Ina, doctorandă, lector universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,*

Abstract. *The article analyzed the factors and components necessary to the process of gender socialization of children. Attention is paid to the role of the family, the parents, the child's age, the child's needs, modalities of children' gender roles construction. Beyond the educational styles and techniques applied in family and educational institutions, namely the presence of a complete families with appropriate social and gender roles is the most important condition for the formation of gender identity. Gender identity formation requires correlation with potential and needs of girls and boys, achieving personal and social comfort. As important factors is presented parents gender competences and the conditions of gender socialization process. Parents gender competences training will facilitate gender socialization function in relation to their children, as well as their personal gender resocialization.*

Familia reprezintă una din instituțiile de socializare, în cadrul căreia începe procesul de construire a genului, a sistemului relațional de gen. Știința psiho-pedagogică a demonstrat că anii copilăriei sunt esențiali pentru dezvoltarea personalității, la fel și pentru constituirea viziunilor copiilor asupra comportamentelor femeilor și bărbaților.

Socializarea de gen a copiilor în familie trebuie analizată în primul rând prin intermediul institutului parentalității, care a suferit multiple interpretări pe parcursul anilor. În contextul subiectului abordat, considerăm adecvată formula propusă de И. Кош a parentalității în calitate de sistem de fenomene condiționate reciproc:

- a) sentimentele părintești, dragostea, atașamentul față de copii;
- b) rolurile sociale specific și prescrierile normative culturale;

c) comportamentul real condiționat de celelalte, atitudinea părinților față de copii, stilul de educație etc. [Apud 15, p.233].

Această listă poate fi completată cu așteptările parentale, reprezentările părinților referitor la viitorul fetelor și băieților, valorile vitale.

Părinții, de cele mai multe ori inconștient, îi determină pe copii să adopte valorile în funcție de sexul fiecăruia. Această atitudine diferențiată se poate observa încă de la nașterea copiilor, când părinții își formează unele așteptări, selectează hăinuțele, jucăriile, poveștile, strâns legate de stereotipurile de gen existente. În viziunea lui P.Iliuț „genderul este o construcție socială, începând de la identificarea copilului, încă de mic, de a „fi băiat” (masculinitate) și „a fi fată” (feminitate) prin intermediul procesului de socializare timpurie (jucării și îmbrăcăminte diferite, așteptări de înaltă distinctivitate din partea părinților și/sau a celor apropiați, până la segregarea de statusuri și roluri sociale specifice (în muncă, context domestic și altele) și, în general, societale (în viața publică și politică)” [6, p.99].

Pornind de la faptul că părinții au rolul de a oferi copilului șansa formării sale sociale, dobândirii echilibrului emoțional, integrării sale în viața socială [3], vom aborda în mod special funcția de socializare a familiei realizată prin prisma de gen.

În procesul socializării de gen al copilului, atunci când are loc asimilarea rolurilor sociale, specificarea activităților, drepturilor și obligațiilor, în raport cu sexul copilului, în aceleași timp se dezvoltă și identitatea de gen.

La fiecare etapă de vârstă apar unele situații sociale specifice de dezvoltare, care determină formarea identității de gen a copilului, a componentelor sale sub influența unei varietăți de factori sociali (micro și /sau macro). Experiența acumulată de către copil în procesul de socializare primară (vârstă timpurie preșcolară și școlară mică) are un impact direct asupra dezvoltării în continuare a identității de gen. Provocarea cu care se confruntă acesta mai apoi în adolescență constă în clarificarea rolului său în calitate de membru al societății, pe de o parte, iar pe de altă parte, în înțelegerea propriilor interese și abilități, care conferă semnificație vieții.

Conceptul de sine suferă modificări majore în perioada preșcolară. Copilul începe să se perceapă nu doar ca simplu actor

al propriilor acțiuni, ci și ca “regizor” al acestora, dezvoltându-și o constanță a Sine-lui. Un aspect notabil al conceptului de sine care se dezvoltă la această vârstă îl reprezintă *identitatea de gen*. Conceptul de gen se exprimă atât în adoptarea unor comportamente specifice sexului căruia îi aparține și în înțelegerea semnificației faptului de a fi băiat sau fată, cât și în înțelegerea constanței genului în ciuda unor schimbări superficiale ale aspectului fizic. *Conceptul de gen* (sexul psihologic, “gender” – engl.) reprezintă asumarea mentală a sexului biologic.

Formarea acestuia începe către vârsta de 3 ani și are loc în mai multe etape:

- adoptarea comportamentelor și atitudinilor specifice genului căruia îi aparține copilul;
- apariția conceptului de gen ca atare, adică înțelegerea în termeni cognitivi a ceea ce înseamnă să fii băiat/ bărbat sau fată/ femeie;
- apariția angajamentului emoțional față de un gen particular (care se extinde până în adolescență).

În adolescență, în conformitate cu concepția lui E. Erikson [4], are loc restructurarea identităților asimilate de copil într-o nouă configurare, prin renunțarea la unele dintre ele și acceptarea altora. Se schimbă interesele, modele de identificare, temele situațiilor problematice, semnificația diferitor domenii ale vieții (alegerea profesiei, convingerile religioase și morale, opiniile politice, rolurile familiale, comunicarea interpersonală) și modalitățile de a depăși a dificultăților.

Identitatea de gen a adolescentului se dezvoltă sub influența constituirii uneia dintre principalele formațiuni psihologice ale acestei vârstei - conștiința de sine. Noile experiențe referitoare la identitatea și rolurile de gen în adolescență sunt asociate cu modificările structurii și imaginii corporale, apariția caracteristicilor sexuale secundare și experiențelor erotice. Conștientizarea și reevaluarea identității de gen a adolescentului este influențată de dezvoltarea neuniformă a aspectelor: fizic, hormonal și psihosocial.[13] La această etapă un rol deosebit revine presiunii normative și informaționale a normelor de gen (deseori stereotipizate), care afectează conștientizarea tinerilor în calitate de bărbați și femei. Astfel, în viziunea cercetătoarei И. В. Захарова [10]

unele fete, care au deviat de la aspectele normative și informaționale impuse de societate, în această perioadă au tendința ajustării caracteristicilor lor personale în direcția "rolului tradițional feminin." În structura identității feminine imaginea corporală este foarte/ uneori cea mai importantă deoarece în cultura tradițională femeia se reprezintă prin corpul ei. Prin urmare, fetele au o dorință exagerată de a se conforma modelului feminității moderne - prin "o siluetă perfectă", care deseori poate avea consecințe nefaste pentru sănătatea și bunăstarea acestora. În același timp, băieții, încercând să se identifice cu idealul masculin stereotip, explorează comportamente agresive, consum de alcool/droguri, relații sexuale precoce /de risc etc.

La general vorbind, adolescenții se află la stadiul de dezvoltare psihosocială, când, conform teoriei lui E. Erikson [4], are loc o constituire complexă și dificilă a rolurilor sociale pe care le-ar putea prelua în viață. Este cert faptul că odată cu creșterea și acumularea experienței apare problema alegerii și interpretării/ reproducerii rolurilor de gen.

Conform mai multor studii, în adolescență are loc reducerea influenței părinților și creșterea influenței colegilor asupra dezvoltării fetelor și băieților, în special asupra formării stimei de sine. Prin urmare, interacțiunile cu semenii în timpul cărora are loc identificarea copilului cu colegii de același sex, este considerată ca fiind cel mai important factor în formarea identității de gen în adolescență. Astfel, corespunderea sau necorespunderea rolurilor de gen tradiționale influențează perceperea și acceptarea printre semeni, acest lucru fiind mai pronunțat în rândul băieților. Rezultatele cercetărilor lui A. Steriker, L. Kurdek [14] demonstrează că băieții care se joacă sau comunică mai mult cu fetele, sunt mai des ridicularizați, comparativ cu cei care se conformează comportamentelor de sex-rol tradițional. Băieții feminizați (care nu corespund modelelor/ comportamentelor tradițional masculine) mai ușor comunică cu fetele, dar sunt respinși de băieți, iar fetele masculinizate (care nu corespund modelelor/comportamentelor tradițional feminine) mai ușor comunică cu băieții, iar fetele la general mențin o atitudine pozitivă față de fetele masculinizate.

Vest și Zimmerman subliniază importanța interacțiunii sociale în menținerea structurii de gen. Pentru că indivizii fac și evaluează

genul în interacțiune, genul este vizibil într-o gamă largă de activități, cum ar fi conversația, înfățișarea, manierele, limbajul corpului, tipul de activitate [8].

Menționăm că în contextul transformărilor socio-economice semnificative la nivel global și național (globalizarea, migrația, aplicarea tehnologiilor moderne, restructurarea pieței și forței muncii etc.), au loc schimbări în interpretarea și manifestarea identității / rolurilor de gen.

Constatând diversificarea identităților de gen, reiterăm multitudinea de factori care contribuie la menținerea / reproducerea comportamentelor tradiționale de sex-rol, după cum urmează: mass-media și publicitatea sexistă, sistemul educațional (prin manuale, atitudini, evaluări etc.), familia etc. Totodată, susținând poziția lui A. Bandura [13] că televiziunea poate concura cu părinții și cadrele didactice ca sursă de formare a modelelor rolurilor de gen, menționăm creșterea impactului Internetului.

În opinia mai multor autori, imaginile bărbaților și femeilor prezentate în spoturile publicitare pot fi considerate ca moduri de presiune asupra conștiinței societății, de impunere a stereotipurilor cu referire la comportamentele bărbaților și femeilor. Astfel, potrivit lui A. Юрчак, „prin repetarea acestor imagini patriarhale primitive de nenumărate ori, în diferite moduri, publicitatea lucrează în favoarea consolidării stereotipurilor de gen, care în cultura noastră fiind destul de conservative, au un rolul extrem de negativ” [14].

O altă interpretare oferă И. С. Клецина [12]: mass-media doar reflectă acele roluri ale bărbaților și femeilor, care s-au format și manifestat în conștiința societății pe parcursul secolelor. Impactul acesteia poartă caracter neintenționat, are rol secundar, dat fiind că rolul primordial în transmiterea și dezvoltarea identității de gen revine educației în familie.

Astfel, revenim la ideea inițială că părinții sunt agenții primari în procesul socializării de gen a copiilor. Având în vedere că prima etapă de socializare are loc în familie, И. В. Захарова indică asupra necesității de informare și pedagogizare a părinților. Prin pedagogizare se înțelege procesul intenționat de inserare în conștiința părinților a unor cunoștințe, scheme, metode de evaluare și de comportament, ajutându-i să rezolve în mod eficient problemele educaționale în familie: construirea relațiilor constructive și de

încredere cu cei dragi, roluri sociale adecvate pentru copii, atât băieți sau fete, de soț sau soție, tată sau mamă, să pregătească în mod conștient copiii pentru realizarea acestor roluri sociale. [10]

Reiterând importanța acestor deziderate considerăm oportună introducerea în calitate de categorie funcțională necesară *competența parentală de gen*, în următoarea formulă: *capacitatea părintelui (mamei și/sau a tatălui) de a realiza eficient educarea și socializarea de gen a fetelor și băieților*. Formarea competenței de gen a părinților va facilita funcția de socializare de gen a acestora în raport cu copiii, la fel și resocializarea de gen a lor personală. În acest sens, se impune necesitatea instruirii, familiarizării părinților cu abordarea de gen a parentalității în cadrul unor activități speciale educaționale: școli / cursuri / seminare pentru părinți. În același timp, considerăm drept variantă optimală educarea de gen a viitorilor părinți din școală.

În calitate de precondiții în favoarea pregătirii părinților pentru socializarea de gen a copiilor pot servi următoarele constatări:

- părinții întotdeauna influențează, în mod inevitabil, dezvoltarea fizică, psiho-emoțională, spirituală și sexuală a copiilor;
- familia influențează asupra copilului printr-un sistem complex de relații: între părinți, fiecare părinte în mod separat și ambii împreună cu copilul;
- succesul influenței familiei depinde în mare măsură de gradul de coerență cu caracteristicile existente înnăscute de masculinitate-feminitate la copii;

Familia reprezintă un filtru /o punte de trecere spre cultura de gen etc. În același timp, contează contextul familial. Din punct de vedere al familiei tradiționale, anume părinții sunt figurile-cheie în educarea copiilor în corespundere cu particularitățile de sex/gen, abordările acestora fiind deseori diametral opuse. De exemplu, tații au o atitudine mai diferențiată în dependență de sexul copilului, comparativ cu mamele. De obicei, tații foarte puțin or practic nu interacționează cu copiii în primul an de viață, posibil fiind influențați de opinia precum că, în primii ani de viață, copiii, indiferent de sex, se identifică mai mult cu mama, fiind cu ea într-o relație afectivă mai puternică. Totodată, există date contradictorii despre dezvoltarea atașamentului băieților în primii doi ani de viață

față de tata, când acesta are grijă de fiul său. Tații interacționează de două ori mai activ cu fiii decât cu fiicele lor, dar demonstrează mai mult suport și apreciere fiicelor comparativ cu băieții [10]. Mamele au o atitudine mai puțin diferențiată față de copii de sex diferit decât tații, totodată fiind mai tolerante față de feciori în situații de neascultare, în comparație cu fetele. Astfel, mamele prefera pedepsele indirecte cu conotație psihologică, pe când tații apelează mai des la pedepse fizice. Reiterăm concluziile unor studii dedicate influenței tatălui în procesul socializării de gen a copilului [10]:

- ✓ Lipsa tatălui are un impact negativ mai puternic asupra socializării băieților comparativ cu cea a fetelor.
- ✓ În familiile în care tatăl lipsește, trăsăturile caracteristice rolului de sex masculin se formează la băieți în mod mai lent.
- ✓ Băieții, din familiile în care tatăl lipsește, sunt mai dependenți și mai agresivi, decât băieții din familii complete. Aceștia asimilează mai greu rolurile masculine, fiind mai susceptibili la hipertrofia propriei masculinități, demonstrând agresivitate față de cei din jur.
- ✓ Absența tatălui afectează formarea identității de gen / a rolurilor de gen a copiilor sub 4 ani mai puternic decât la o vârstă mai mare. Băieții învață roluri feminine, devenind astfel mai pasivi, mai slabi, incapabili de soluționare a problemelor.
- ✓ Denegrând masculinitatea băieților, încurajând docilitatea, pasivitatea, respectarea necondiționată a tuturor indicațiilor din partea mamei, mamele singure contribuie la distorsionarea masculinității. Este necesar ca băiatul să aibă exemplul de comportament bărbătesc, pentru a putea face față diferitor dificultăți. Cu toate acestea, absența tatălui nu poate fi considerată independent de alți factori.

Prezintă interes și concluziile cercetătorilor că orice copil, indiferent de sex, este supus la început unei puternice influențe materne [И.Кон, 13; E.Leonelli, Apud 2 etc.]. Acesta învață să devină matur însă prin identificarea cu părintele de același sex și, mai târziu, prin identificarea cu persoanele reprezentative ale aceluiași sex, din jurul său. În acest context, unii specialiști insistă asupra necesității detașării băieților de mama lor și apropierii mai mult de tată, fapt ce va contribui la dezvoltarea identității masculine. În viziunea lui E.Leonelli, un băiat care nu are alături de el un bărbat

adult are dificultăți în a se identifica în sexul lui, va avea o identitate de sex confuză și capacități mai reduse de expresie. Această concluzie poate avea un impact considerabil, dacă se iau în vedere punctele de vedere potrivit cărora opțiunea homosexuală a băieților ar deriva mai mult dintr-o atașare „împiedicată” față de tată decât din dominația maternă, cum se teoretizase anterior [Apud 2, p.21].

Aceste idei prezintă un interes deosebit în contextul migrațiunii economice a unor părinți, lipsa cărora influențează în mod direct și indirect socializarea, inclusiv cea de gen a fetelor și băieților. Pe de altă parte, în viziunea unor specialiști, la fete mecanismul de identificare poate funcționa fără să se detașeze de mama ei. Se presupune că acesta poate fi unul dintre motivele pentru care fetele se maturizează mai devreme decât băieții [Apud 2]. Aceeași idee o regăsim și la E. Stănciulescu [7], care consideră că sentimentul copilăriei masculine are o durată mai mare decât cel al copilăriei feminine, băieții fiind mai vulnerabili și mai greoi în înțelegerea /asimilarea ordinii sociale adulte.

În vederea înțelegerii mecanismului de formare a identității și a rolurilor de gen, menționăm importanța jucăriilor, poveștilor, vestimentației, modelelor de relaționare și repartizare-realizare a rolurilor de gen în familie, a tradițiilor familiale (organizarea sărbătorilor, timpului liber etc.) ș.a. Totodată, reiterăm ideile lui R.Hartly [Apud 9, p.70] și altor cercetători [11] care evidențiază patru modalități de bază în construirea rolului de gen al copilului:

- *socializarea prin manipulare*, de ex., preocuparea mamei de exteriorul fetei;
- *apelarea verbală*- adresări frecvente de tipul „frumoasa mea”, evidențierea puterii de atracție. / Astfel copilul învață a se privi cu ochii mamei, apelarea verbală vine să întărească manipularea. Fetița învață că exteriorul, haina frumoasă este ceva foarte important /.
- *canalizarea*- orientarea atenției copilului asupra unor obiecte, de exemplu, jucării corespunzătoare jocului „de-a mama și fiica” sau care imitează unele obiecte de uz casnic. /Copiii sunt deseori încurajați pentru jocul cu jucării „corespunzătoare sexului”/.
- *demonstrarea activității*, care se poate manifesta de exemplu, în faptul că fetelor, comparativ cu băieții, li se cere mai des să ajute

la treburile casnice. /Astfel, fetele sunt învățate să se comporte „ca mamele”, iar băieții „ca tații”.

Studiile demonstrează unele preocupări ale specialiștilor referitoare la diverse aspecte a educației fetelor și băieților în familie. Astfel, E.Maccoby, C.Jacklin indică că părinții abordează copii în corespundere cu propriile reprezentari asupra sex-rolului [5]. Unii autori abordează descrierea caracteristicilor stereotipice ale copiilor noi-născuți din partea părinților: băieții erau descriși ca fiind mai mari, mai puternici, mai activi, în timp ce fetele erau prezentate ca fiind mai mici, mai delicate, mai pasive [G.Rubin et al., *apud* 2]. Alți autori menționează existența anumitor deosebiri între stereotipurile taților și cele ale mamelor: tații având mai multe concepții tipice decât mamele, cele mai numeroase înregistrându-se la tații cu băieți [G.Levy, 1]. Această idee a fost confirmată în cadrul chestionării părinților în Republica Moldova.

Concluzii:

Dincolo de stilurile și tehnicile educaționale aplicate în familie și instituțiile educaționale, anume prezența unei familii complete, cu roluri sociale de gen adecvate reprezintă cea mai importantă condiție pentru procesul formării identității de gen. Considerăm că identitatea de gen se formează nu numai prin imitarea rolurilor părinților de același sex cu copilul, dar și prin contrapunerea rolului celuilalt părinte. Formarea identității de gen necesită corelare cu potențialul și trebuințele fetelor și băieților, realizarea confortului personal și social.

Formarea competenței de gen a părinților va facilita funcția de socializare de gen a acestora în raport cu copiii, la fel și resocializarea de gen a lor personală. În acest sens, se impune necesitatea instruirii, familiarizării părinților cu abordarea de gen a parentalității în cadrul unor activități speciale educaționale: școli / cursuri / seminare pentru părinți.

Bibliografie:

1. CARTER, D.& LEVY, G. Cognitive aspects of early sex-role development: The influence of gender schemas on preschoolers' memories and preferences for sex typed toys and activities. În *Child Development*, 1988, 59, p.782-792.
2. CIUPERCĂ, C. Copiii în cursa socializării sau cum se perpetuează diferențele dintre băieți și fete. În *Cursa cu obstacole a dezvoltării umane* (I.Mitrofan, coord.). Iași: Polirom, 2003, p.19-33.

3. Dicționar de sociologie. Oxford. Editat de G.Marshall. București: Univers Enciclopedic, 2003. 710p.
4. Erikson E. H., *Copilarie și societate*. București: Editura Trei, 2015. – 525 pag.
5. MACCOBY, E., JACKLIN, C. *The Psychology of sex Differences*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1974. 634p.
6. ILUȚ, P. *Sociopsihologia și antropologia familiei*. Iași: Polirom, 2005. 292p.
7. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Iași: Polirom,1998. Vol.2. 121p.
8. West, Candace; Zimmerman, Don H. (1987). "Doing Gender". *Gender & Society*. 1 (2): 125–151.
9. Гендерная педагогика и психология: учеб. пособие (под общей ред. О.И.Ключко). Саранск: Изд-во Мордов. Ун-та, 2005. 154с.
10. Захарова И. В. *Роль родителей в гендерной социализации ребенка // Молодой ученый, №5. Т.2., 2011. - С. 140-142.*
11. Ильин Е.П. *Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины*. СПб. Питер, 2006. - 544 с.
12. Клещина И.С. *Гендерная социализация: учебное пособие*. СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 1998. - 92 с.
13. Кон И.С. *Ребенок и общество*. М.: Академия, 2003. - 336 с. 315
14. Юрчак А. *Миф о настоящем мужчине и настоящей женщине // Семья, гендер, культура /Ред. В. Тишков. М., 1997. - С. 389-400.*
15. ЧЕРНОВА, Ж.В. Семейная политика в Европе и России: гендерный анализ. СПб.: Норма, 2008. 328с.

IMPACTUL WORKAHOLISMULUI ASUPRA FUNȚIONALITĂȚII FAMILIEI: ANTICIPARE ȘI REMEDIERE

*Cuznețov Larisa, dr. hab., prof univ.,
catedra Științe ale Educației,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

***Abstract.** The article reflects the importance, both from the point of view of individual effectiveness of the personality and from the point of view of maintaining family well-being. The author demonstrates the direct relation between workaholism and family welfare, but also highlights possible negative consequences: the appearance of a family member's burnout and workaholism; the phenomenon of mobbing and the cooling of interpersonal relationships in the family. Finally, strategies were proposed*

for predicting, preventing and correcting family situations of workaholism caused by family members.

Workaholismul este un fenomen social bine cunoscut. În toate timpurile și toate societățile erau oameni care munceau mult. Workaholismul reprezintă un fenomen de dependență care se manifestă printr-o nevoie aproape incontrollabilă a oamenilor de a munci. Workaholicii lucrează până la 50-60 de ore pe săptămână, sunt competitivi, ambițioși, obsesivi până la inveterare, nu au capacitatea de a trăi satisfacții în afara muncii, aceasta dominând în totalitate celelalte planuri ale vieții individului [7]. În continuare vom încerca să stabilim cauzele workaholismului. În baza studierii și analizei literaturii consacrate [1; 4; 5; 6; 7] și ale observațiilor existențiale am ajuns la concluzia că workaholismul poate avea multiple cauze.

În scopul unei conștientizări mai profunde de către persoană, pentru a realiza monitorizarea activității sale de muncă și a anihila excesurile privind acest fenomen negativ, am diferențiat convențional cauzele în două grupuri conform criteriului de mediu, adică de unde parvine stimulentele, din interior sau exterior. Așadar, workaholismul poate avea cauze externe și cauze interne, după cum urmează:

- a) *cauze externe*: crearea unor condiții nefavorabile de tipul situației sociale și economice complicate (omul este nevoit să muncească mult, uneori în câteva locuri pentru a câștiga mai mult/ pentru a-și asigura existența); presiunea și impunerea din partea șefilor; exploatarea la locul de muncă de la o vârstă destul de fragedă; exemplul/ modelul negativ al unei persoane stimulate de tip workaholic; stimularea angajaților prin acordarea unor beneficii suplimentare; educația greșită; fenomenul mobbingului; discriminarea seculară în funcție de gen și prejudecățile culturale, mediul familial de tip workaholic etc.
- b) *cauze interne*: predispoziția biologică/ ereditară; hărnicia formată în copilăria fragedă și deprinderea de a munci mult; perfecționismul ca și calitate de personalitate; ambițiile personale/ orgoliul; activismul și responsabilitatea exagerate; sentimentul inferiorității sau cel al superiorității hipertrofiate etc.

Cu certitudine că aceste cauze se suprapun, intercorelează, se completează, iar persoana deseori nici nu-și dă seama de unde și ce s-a luat, care este începutul, punctul de plecare, cum trebuie să procedeze și cum să se comporte, ce fel de acțiuni și ce schimbări trebuie să întreprindă, care sunt limitele și posibilitățile organismului său, cum influențează workaholismul asupra relațiilor familiale. În acest sens, considerăm oportun să menționăm că workaholismul corelează cu mai multe fenomene psihosociale negative, de exemplu: cu starea de *burnout* / *epuizarea psihomorală*, cu *sindromul stresului cronic*, manifestate prin epuizare emoțională, depersonalizare și scăderea capacității realizărilor profesionale, care poate fi însoțită de *mobbing*, fenomen ce se manifestă la locul de muncă prin nedreptate, încălcarea drepturilor omului, umilire, hărțuire, jignire, agresiune, practicate sistematic de unii manageri pe durate îndelungate de timp [4; 7] ; cu *migrația*, fenomen social întâlnit tot mai frecvent din cauza nevoii de a pleca la muncă în străinătate și/ sau din cauza conflictelor armate și a războaielor locale. În consens cu aspectele nominalizate urmeză să precizăm că workaholismul însoțit de o teroare sistematică la locul de muncă/ mobbing și/ sau absența îndelungată din cadrul familial, izolarea de persoanele apropiate și dragi, lipsa susținerii acestora, provoacă un alt fenomen negativ, stresul cronic, care *trage după sine* starea de burnout. Atunci când persoana este epuizată psihoemoțional, ea percepe o oboseală, un surmenaj asociate cu dureri difuze de corp sau dureri frecvente de cap, tulburări de somn; la fel, individul simte o decepție, depersonalizare și o scădere vizibilă a capacității de muncă, inclusiv a realizărilor personale. Evident că toate acestea se observă de către partenerii conjugali și ceilalți membri ai familiei, care încep a manifesta un amalgam de emoții, de la cele de compasiune, jale, până la apariția unor stări de nemulțumire, indignare, tristețe, care pot provoca afect, stres la ambele părți și, ceea ce poate duce la un șir de conflicte distructive (interioare și exterioare). După observațiile noastre, cel mai mult din cauza acestui fenomen nefast suferă copiii, mai cu seamă în cazul când ambii părinți sunt workaholici inveterați și oferă puțină atenție comunicării și educației familiale ale acestora.

Pentru a înțelege și a găsi soluții de depășire/ coping sau remediere a acestui fenomen uman și social nociv [4; 6; 7], vom

încerca să redăm un *portret psihocomportamental al individului workaholic*. Astfel, workaholicul manifestă:

- o concepere și abordare a muncii ca pe o plăcere fără limite ale vieții personale;
- obsedare de muncă și rezultatele ei; abuz/ exces;
- atracție exagerată față de muncă și rezultatele ei;
- distorsionarea echilibrului psihosocial și emoțional la nivel personal, care se observă atât în cadrul profesional cât și în cadrul familial, uneori chiar și în cel comunitar;
- necesitatea de a spori permanent timpul dedicat muncii;
- sentimentul de inferioritate și vinovăție atunci când se oprește din procesul muncii;
- pierderea interesului pentru acțiuni și activități distractive;
- pierderea interesului și reducerea intercomunicării și relaționării cu membrii familiei, cu prietenii, rudele etc.
- investire emoțională masivă în muncă în detrimentul familiei, partenerilor conjugalii, a copiilor etc.
- înstrăinare și detașare de cei apropiați;
- scăderea interesului și a atracției sexuale;
- incapacitatea de relaxare, alternare a muncii cu odihna și *evitarea pierderii timpului*.

Dacă e să transpunem aceste variabile comportamentale asupra familiei, mai precis, să analizăm influența lor asupra climatului familial și asupra calității vieții persoanei, cu siguranță că vom stabili un șir de dificultăți atât la nivelul funcțional cât și la cel structural al familiei. În această ordine de idei merită să remarcăm un moment foarte important în viziunea noastră, consemnat în lucrările cercetătorilor Bielby W.T. și Bielby D. D. [1], care consideră că bărbații se raportează mai ușor la carieră și muncă, mai des devin workaholici, pe când femeile sunt mai atașate de casă, munca de menaj casnic și mediul familial. Noi, însă venim cu o precizare, să nu uităm că familia, copiii și casa tot necesită eforturi psihoemoționale, fizice, intelectuale colosale și sistematice din partea femeii în funcția sa de soție, gospodină, mamă și, dacă bărbatul nu conștientizează acest lucru, nu insistă la o repartizare echitabilă sau chiar ignoră îndeplinirea responsabilităților familiale, atunci femeia este pusă în situația când devine un *workaholic domestic*, ceea ce nici într-un mod n-o satisface și nu-i sporește calitatea vieții

personale și familiale. Această situație treptat duce la *răcirea* relațiilor dintre soți, provoacă certuri și conflicte, copiii văd și interiorizează modele familiale și parentale distorsionate, pe care mai apoi le vor explora în propria familie. Sigur că cel mai de preț lucru în viața persoanei și a familiei constă în manifestarea empatiei și a înțelegerii reciproce; valorificarea capacități de analiză obiectivă a situațiilor de viață și monitorizarea permanentă a condiției personale și celei familiale pentru a observa și stabili la timp neajunsurile conduitelor sale și a membrilor familiei. Este recomandabil de realizat aceste analize și investigații împreună la sfatul familiei, unde vor participa toți adulții și copiii, pentru a evita niște discuții și constatări *realizate pe la spate*, adică în lipsa persoanei. În contextul vizat propunem persoanei/ familiei, să se consulte cu un specialist, psiholog sau consilier familial pentru a redresa situația. În cazul dacă persoana este conștientă de consecințele workaholismului asupra sa și cunoaște ce impact negativ poate avea asupra familiei, are curaj și voință, este axat pe schimbare și autoeficientă, propunem câteva strategii de depășire ale acestui fenomen negativ. Evident că eficiența strategiilor de debarasare de workaholism depind de dorința, decizia și voința (insistența, perseverența, răbdarea etc.) persoanei. Experiența de consiliere a persoanelor workaholice ne-a permis să observăm că cele mai eficiente strategii țin de:

- conștientizarea fenomenului dat și a consecințelor acestuia, inclusiv efortul de depășire a workaholismului planificat și realizat pe termen scurt, mediu și lung;
- elaborarea unui plan de acțiuni concrete de substituire a activității de muncă în afara orarului stabilit;
- controlarea sistematică a stării de fanatism, dependență și perfecționism în muncă;
- revizuirea și restructurarea atitudinii și a comportamentului obsesiv al persoanei vizavi de munca efectuată, ceea ce nu exclude responsabilitatea și eficiența la locul de muncă;
- axarea pe alternarea adecvată a muncii cu variate tipuri de odihnă (activă și pasivă);
- practicarea sistematică a unor activități plăcute /hobby;
- valorificarea optimă a vacanțelor de sărbători și a celor oferite la locul de muncă;

- rezervarea și valorificarea împreună cu familia a timpului (planificarea și respectarea orarului stabilit, la sfatul familiei, a timpului dedicat familiei).

Cu siguranță că fiecare om își cunoaște specificul personalității sale, interesele și dorințele și va fi în stare să controleze situația. Principalul moment aici rezidă în faptul de a înțelege că viața este cu mult mai variată, interesantă și frumoasă, iar apropiații și familia necesită atenție, grijă și comunicare.

Bibliografie:

1. Bielby W. T. , Bielby D.D. Family ties: Balancing commitments to work and family in dual earner households. New York. American Sociological Review, 54, 1989, p. 776 – 789.
2. Carroll J. J., Robinson B. E., Flowers C. Marital estrangement, positive feelings toward partners and locus of control: Female counsellors married to alcohol-abusing and non-alcohol-abusing spouses. New York, Journal of Addictions și Offender Counseling, 23, p. 30-40.
3. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRI, 2015.
4. Harpaz I., Snir P.. Workaholism: Its definition and nature. În: Human Relations, 2003, 56, p. 291-319.
5. Keown L. A. Time escapes me: Workaholics and time perception. În Canadian Social Trends, 2008, 11, p. 28-32.
6. Spence J. T., Robbins A. S. Workaholism: definition, measurement, and preliminary results. În: Journal of Personality Assessment, 1992, 58, p. 160-178.
7. Zlate M. Tratat de psihologie organizațional-managerială. Iași: Polirom, 2007.

PARTENERIATUL „FAMILIE - ȘCOALA INCLUZIVĂ”: DE LA OBSTACOLE LA OPORTUNITĂȚI

Dorgan Viorel, dr. hab., prof. univ., USEFS, Chișinău

Calugher Viorica, dr. , conf. univ., USEFS, Chișinău

Popescu Veronica, dr. , conf. univ., Universitatea «Al. I. Cuza», Iași, România

Abstract. Family is the first and, normally, the most effective educator of the child, to it being assumed the primordial responsibilities, like ensuring the reproductive and cultural continuity, the spiritual needs of socialization, basis of aspirations to progress continuously, transmitting

from generation to generation the experience accumulated, which is possible by keeping in working state the effort to educate children. Traditional educational model involves an occasional, informal and spontaneous feature of relations between family and school. In terms of inclusive school, family status becomes an active and indispensable partner of integration for children with special educational needs. Specialists in the field believe that the relationship between integrative institution and the family of integrated student is as important to the success of inclusive education as well as good organization of pedagogical assistance, given to these students. The absence or indifference of parents on child education issues runs counter to the idea of integration or inclusion. The family is the main tool that provides child's relationship with the world, becoming the key to his unrepeatability, rules of social integration, awareness of its intrinsic value, safety and protection of the risks, dangers from without. Moreover, achieving this mission, parents do not have sufficient educational experience, that transmitted by older generations. It is required an update, a creative adjustment of this experience to the requirements and demands of contemporary society. Parents generally, and those of children with SEN in particular, must accept the idea of continuous training that would help them better understand what to do in order to meet the real educational needs of their, needs that change along with the society. It is undeniable that in recent decades there is a radical evolution in the educational expectations of a disabled child, which led to the need of training the parents, giving birth to a new science - pedagogy of parenting.

Parteneriatul dintre școală și familie este fundamental pentru buna funcționare a sistemului educațional și succesul școlar al tinerilor, respectiv, posibilitățile de implicare a părinților în viața școlii trebuie să devină o preocupare constantă a instituției de învățământ [1]. Este important ca părinții să înțeleagă beneficiile participării în viața școlii asupra propriului copil, dar și asupra comunității.

În societatea contemporană comunicarea dintre școală și familie a dobândit noi valențe. Astfel, Dragomir M. [3] precizează faptul că, în relația cu școala, părintele parcurge șapte pași: a) părintele „învață“ – se informează asupra modului de conducere și organizare a procesului instructiv-educativ; b) părintele ajută – sprijină școala în realizarea unor proiecte și activități; c) părintele devine un suport al imaginii pozitive despre școală – înțelege importanța școlii în formarea copilului său și are o atitudine pozitivă

față de școală; d) părintele devine o sursă de informație complementară – furnizează dirigintelui sau învățătorului informații despre comportamentul copilului în familie, despre problemele afective și de sănătate ale acestuia; e) părintele devine o sursă educațională – contribuie la educația propriului copil, îl ajută și îl sprijină în activitatea zilnică de acumulare de cunoștințe; f) părintele ca profesor – oferă cadre de referință pentru raportarea valorică a copiilor săi; g) părintele – inițiator al schimbărilor din școală – are dreptul și chiar obligația să solicite adaptarea școlii la cerințele societății actuale – părintele poate să propună unele schimbări, care să contribuie la dezvoltarea individuală sau colectivă a copilului.

În situația când institutul contemporan al familiei, în general, traversează o perioadă de criză, iar cel al familiei copilului cu dizabilități se confruntă și cu probleme specifice, cum ar fi, eschivarea unuia dintre părinți, de regulă a tatălui, de la responsabilitățile față de propriul copil, iar de aici – situația materială precară a familiilor devenite astfel monoparentale, sporește rolul psihologului, obligat să investigheze situația din familia respectivă pentru a putea da verdictul dacă va beneficia sau nu copilul de asistență și suportul necesar la domiciliu, în caz că se va decide în favoarea incluziunii sale. Totodată, psihologul va avea grijă să clarifice situația dintre părinți, mulți dintre aceștia, după nașterea copilului cu dizabilități, învinuindu-se reciproc pentru cele întâmplate, devin ostili și se înstrăinează tot mai mult [5].

În acest context, psihologii identifică mai multe tipuri de erori parentale, la care sunt supuși copiii din asemenea familii: neacceptarea (intoleranța), protecția exagerată, educația ezitantă prin inducerea unei încordări permanente în relațiile părinți-copil, neimplicarea (neglijarea, indiferența) [9].

Asistarea pedagogică a familiei cu probleme de acest gen presupune mai multe etape [6]:

- pregătirea cadrelor didactice din școala incluzivă pentru a interacționa eficient cu părinții;
- diagnosticarea psihopedagogică a dezvoltării psihofizice a elevilor cu dizabilități cu acordul părinților și cu informarea acestora privind rezultatele examenului;
- studierea condițiilor sociale ale familiei și caracterul relației părinți-copii;

- familiarizarea părinților cu conținuturile asistenței psihopedagogice în condițiile instituției;
- consilierea părinților privind acordarea suportului de recuperare psihopedagogică în condiții de domiciliu;
- implicarea părinților în procesul realizării programului recuperativ, instructiv, educativ și de dezvoltare a copilului;
- includerea părinților în echipa multidisciplinară pe post de parteneri cu drepturi prioritare în luarea deciziilor;
- atragerea părinților în organizarea și participarea la diverse activități curriculare și extracurriculare.

Pentru a evita conflictele, psihopedagogii școlii vor avea grijă să expună în mod accesibil situația și să dea explicațiile de rigoare părinților elevilor față de deficiențe înainte de începutul anului școlar, cel mai bine – la finele anului precedent de studii, astfel oferindu-le timp suficient pentru a se obișnui cu ideea și a-și pregăti moral copiii pentru schimbare.

Ca și în cazul copiilor, familiile sunt foarte diferite, necesitățile lor de a fi sprijinite sau posibilitățile de a oferi sprijin sunt extrem de diverse. Fiecare familie are potențialul și nevoile sale unice, care trebuie valorizate corespunzător de către școală. Chiar din prima zi de incluziune școlară, este necesar ca familia copilului cu cerințe educaționale speciale (CES) să facă cunoștință cu pedagogii din serviciul de asistență, care o va patrona pe durata studiilor, acordându-i suport în soluționarea problemelor care vor apărea. Pedagogul social, psihologul, alți specialiști din echipa multidisciplinară vor fi solicitați ori de câte ori va fi nevoie.

Comunicarea și colaborarea eficientă dintre profesori și părinți se bazează pe câteva principii [7]:

- *respectul (reciproc)* – poate fi modelat adesea de către cadrele didactice. Este important să se plece de la premisa că părinții sunt cei mai importanți „profesori” din viața copilului; respectul și tactul oferit de cadrul didactic față de complexitatea unor probleme poate induce respectul reciproc;

- *atitudinea imparțială*, care solicită gândirea pozitivă și deschisă despre familii, evitarea judecăților evaluative și dezaprobatore. Atitudinea imparțială înseamnă încurajarea familiilor de către profesori să-și evalueze propriile decizii, fără a influența cu propria lor părere;

- *empatia față de părinte* poate fi ușor sesizată de acesta prin deschiderea la dialog și comunicare sinceră, sensibilă.

Formele de colaborare dintre familie și școala incluzivă sunt diverse, acestea referindu-se la:

- activitățile de oferire a informațiilor – în cadrul acestora familiile primesc informațiile din partea persoanelor autorizate. Exemple de acest fel de activități sunt avizierele, scrisori și bilete, carnețele de corespondență, telefoane, publicații, programe de întâlnire cu părinții, ședințe;

- activitățile de împărtășire a informațiilor – cele mai obișnuite activități de acest tip sunt ședințele cu părinții. Informațiile sunt oferite de asemenea prin intermediul unor carnete în care se notează istoria devenirii copilului, performanțele acestuia, dar și problemele întâmpinate;

- sprijinul colaborativ pentru curriculum – în acest context părinții pot juca rolul de profesori acasă și pot supraveghea studiul suplimentar al copilului în scopul sprijinirii;

- pregătirea părinților – cere atât părinților cât și specialiștilor să-și aloce timp pentru pregătirea și programele educaționale ce vor fi aplicate.

Situațiile de non-colaborare dintre familie și școala sunt frecvente. Ele sunt cauzate de motive diverse, de percepții diferite ale părinților și cadrelor didactice cu referire la valoarea școlii, a copiilor etc. [8].

Trebuie de menționat însă, că părinții copiilor cu dizabilități sunt foarte susceptibili, de aceea pedagogii vor acorda prioritate consultărilor individuale, adunările colective cu părinții fiind convocate doar atunci când se vor lua în dezbateri probleme generale ale școlii. Pentru a spori eficiența consultărilor individuale, acestea vor parcurge câteva etape obligatorii:

- I etapă – este de scurtă durată, în care are loc stabilirea unor relații de încredere reciprocă pedagog-părinte prin convorbiri sincere, în care să fie evitate afirmațiile categorice, etichetările, condiționarea etc.;

- a II-a etapă – are loc după ce copilul a susținut examenul complet. Discuțiile se axează pe rezultatele examenului, pe analiza argumentată a stării psihofizice a copilului, pe eventualele acțiuni de

terapie recuperativă, pe perspectivele dezvoltării, precum și pe suportul pe care pot și trebuie să-l ofere copilului părinții, familia;

- a III-a etapă vizează activitatea recuperativ-terapeutică propriu-zisă și constă în abilitatea psihopedagogică a părinților, implicarea lor în acțiunile educațional-terapeutice și de recuperare, elaborarea unui plan de acțiuni în familie [6].

Sunt justificate și alte forme de lucru cu părinții: seminarele practice, consultațiile tematice, training-urile psihopedagogice ș.a. Eficiența activităților cu părinții poate fi asigurată doar prin respectarea următoarelor condiții:

- desfășurare sistematică;
- elaborarea unui plan de acțiuni;
- respectarea intereselor și nevoilor de informare a părinților;
- orientarea spre o finalitate clară;
- bazarea pe statutul psihosocial al părinților;
- utilitate practică.

O altă oportunitate de parteneriat al părinților îl pot constitui grupurile de sprijin, formate de părinții copiilor cu CES. Părinții acestor copii au nevoie de a se întâlni cu alți părinți care au copii cu CES, mai ales, dacă este vorba de probleme de același fel sau asemănătoare. Aceste grupuri le oferă acestora șansa de a-și comunica informații, de a oferi și de a primi un suport emoțional, de a lucra cu o echipa cu interese comune în favoarea copiilor. Modalitățile de organizare și activitățile propuse pot fi foarte diverse, în funcție de problematica și potențialul copiilor, a școlii, a contextului comunitar [2].

Totodată, în relația dintre școală și familie pot apărea o serie de dificultăți:

- nu rareori părinții elevilor, inclusiv ai celor cu CES, sînt greu de atras în procesul educațional din școală. Participarea ocazională, la ședințele cu părinții, organizate de diriginți sau directorul instituției, este considerată de aceștia ca suficientă pentru a fi la curent cu ceea ce face copilul la școală. Unii părinți discută cu profesorii doar în situațiile critice pentru copiii lor, alții consideră școala ca fiind unica instituție responsabilă de educarea copiilor. E și mai gravă situația cînd părintele este plecat peste horate și, practic, întrerupe orice legătură cu școala;

- în cazul copiilor cu CES se atestă cazuri, când părinții acestora nu sînt de acord cu școlarizarea copilului ori nu găsesc timp pentru a veni periodic cu copilul la școală, pentru socializare. O parte dintre părinți au o atitudine rezervată sau vădit negativă față de incluziunea copiilor cu CES, fiind împotriva ca aceștia să învețe într-o clasă/școală cu copiii lor;

- unele școli au anumite limite în promovarea strategiilor în domeniul parteneriatului cu familia. Această dimensiune nu se regăsește în măsura convenită în proiectul de dezvoltare a școlii și, respectiv, nu este îndeajuns de bine implementată. Mai mult, incluziunea educațională și interacțiunea cu familia copilului cu CES este percepută ca o povară pe umerii școlii, și nu ca o provocare pentru acceptarea diversității [4];

- în anumite localități școala este percepută ca o instituție închisă pentru comunitate: administrația publică locală și alți actori comunitari manifestă indiferență față de instituția de învățămînt sau colaborează cu aceasta de la caz la caz. Contribuția APL, a agenților economici, a altor factori din comunitate la crearea unui mediu incluziv în școală este formală, limitată și nesemnificativă.

În concluzie, sensibilizarea actorilor comunitari, a colectivului pedagogic pentru sporirea implicării familiei în viața școlii rămîne o problemă complexă atît pentru politica educațională, precum și pentru echipa instituției. Contribuția părinților în școala incluzivă urmează să fie mai mult de ordin moral și intelectual, și nu de ordin financiar și material, cum se practică în mod defectuos, în prezent. Pentru a putea asigura incluziunea și educarea copiilor în cele mai bune condiții și, implicit, succesul lor în viață, e nevoie ca toți factorii implicați în procesul educațional să formeze o echipă, în care fiecare știe ce are de făcut și îi acordă partenerului respectul și încrederea convenită.

Bibliografie:

1. Cara A. Implementarea educației incluzive în Republica Moldova. Studiu de politici publice. Chișinău, Lexon –Prim, 2014.
2. Cheianu-Andrei D. Cunoștințe, atitudini și practici în domeniul incluziunii educaționale a copiilor cu cerințe educaționale speciale la nivel de familie, școală și comunitate. Studiu comparativ. Centrul de Investigații și Consultanță „Sociopolis”, Chișinău, 2011.

3. Dragomir M. Manual de management educațional pentru directorii unităților de învățământ. Turda, Editura Hiperborea, 2000.
4. Popovici D.V. Integrarea și incluziunea educațional-școlară a copiilor cu deficiențe. În: Tratat de psihopedagogie specială. București, Ed. Universității, 2011.
5. Racu A., Verza F., Racu S. Pedagogia specială. Chișinău, Tipografia Centrală, 2012.
6. Racu A., Racu S., Popovici D.V., Danii A. Psihopedagogia integrării. Chișinău, Ed. Tipografia Centrală, 2014.
7. Radu I.D. Ghid pentru cadrele didactice de sprijin/itinerante pentru cei care se ocupă de integrarea copiilor cu CES în școala de masă. Brașov, 2005.
8. Ungureanu D. Educația integrată și școlară incluzivă. Timișoara, Ed. Vest, 2000.
9. Vasian T. Particularitățile psihosociale ale atitudinilor parentale față de copilul cu dizabilități. Chișinău, 2013.

INFLUENȚA RELAȚIILOR FAMILIALE ASUPRA ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE A COPIILOR DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

*Goncearuc Sv., dr., prof. univ,
USEFS, Chișinău
Leșco Victoria, doctorandă,
lect. USEFS, Chișinău*

***Abstract.** Our research brings an analysis of the influence of the parenting styles on the integration of early school age kids in the society, an important factor that highlights the role of the parenting style in creation of the kids' behavior and their system of values. In this regard we can conclude that in the process of children formation are involved parents as well as other factors (kindergarten, school, society). The aim of research determination of the family relations influence on the psychological integration of the early school age kids.*

Actualitatea temei. La etapa actuală Republica Moldova se află într-o perioadă de schimbări în sfera politică-socială, care a cuprins toată societatea și a afectat în mod profund comportamentul familiei ca unitate de bază a societății. Considerăm că criza economică care este stabilită în întreaga lume, sărăcia, creșterea șomajului, etc., a schimbat și viața familiei, implicit și viața

copilului. Aceasta din urmă, distrage atenția de la educație, creșterea corectă a copilului. Astfel, ei (copiii), pot deveni în foarte multe cazuri victime ale mediului în care trăiesc și de ce nu, victime ale propriilor familii.

Este o problema cu semnificație psihologică și importanță socială. În aceste situații, instituțiile, în cazul nostru școala, trebuie să intervină și să i-a parte în sprijinirea familiei la educarea corectă a copiilor. Numai că acest sprijin nu poate fi realizat decât cu o colaborare eficientă părinte – copil – învățător. Prin urmare, educația reprezintă o prioritate în condițiile actualei crize morale a societății. [1] Un sprijin orientativ este necesar azi- mai mult decât oricând- pentru părinți. Accentul cade pe educația în familie, deoarece ea este fundamentul educării copilului. Părinții rămân primii și cei mai importanți educatori ai copiilor, mai întâi pentru că îi influențează moral de la vârsta cea mai fragedă și apoi pentru că au asupra lor autoritatea incomparabilă a iubirii părintești, căreia copiii îi răspund cu iubirea filială. Deci, educația în familie ocupă un loc important în formarea copilului, care trebuie să găsească aici condiții de dezvoltare fizică, perceptivă, intelectuală, personală și socială. Familia este instituția primordială unde copilul dobândește cea dintâi școală a vieții. Nu întâmplător părinții sunt gata să-și spună cuvântul chiar și în cele mai dificile probleme de educație. Faptul este explicabil, de la părinți au învățat în primul rând tot ce știu până când copilul este adus într-o instituție de învățământ. Familia trebuie să asigure sentimentul de confort și siguranță. O ambianță frământată de tensiuni familiale, lipsită de afecțiune, stare de indiferență, cu acte de violență va duce nemijlocit la reacții de inadaptare. [4]

Situațiile de inadaptare pot să apară la orice vârstă de-a lungul perioadei petrecute de elev în școală, fiind însă mai frecvente la tranziția de la o etapă de școlarizare la alta (clasa I, a V-a, a VIII-a etc), deoarece aceste cerințe necesită prin însăși natura lor, o readaptare a elevului, la noi cerințe educative, la alt mod de organizare a procesului de învățământ etc.

Atitudinea față de școală, felul relaționării cu ceilalți, depind de experiența de viață acumulată în familie. Atunci când părinții reușesc să mențină în familie o atmosferă caldă, securizată și își manifestă autoritatea într-un mod firesc, echilibrat, se creează premise favorabile unei bune adaptări școlare (copilul are o stimă de

sine înaltă, e încrezător în sine, responsabil). Excesele în exercitarea autorității, determină dificultăți în adaptarea copilului, mărește dependența acestuia de părinte, copilul nu se mai simte liber, este mai puțin prietenos și spontan, va avea mari dificultăți în procesul de maturizare [3].

Dacă părintele este ostil și autoritar, va crea copilului o supunere forțată, pasiv-agresivă. Copilul care trăiește în tensiune, se simte respins, nefericit, inferior și va dezvolta teama de adulți, suspiciunea în legătură cu motivele și comportamentele altora, va avea tendința să se auto pedepsească și să aibă dificultăți de relaționare. La cealaltă extremă, copiii ai căror părinți exercită un control insuficient asupra lor, fiind astfel forțați să fie prematuri autonomi, sunt dezordonți, mediocri, inadaptați la cerințele școlare. Dacă părintele este ostil, încurajează la copil impulsivitatea și conduitele dezordonate ceea ce îl împiedică în procesul de adaptare. Orice suferință emoțională a copilului se reflectă în conduita școlară, determinând apatie, dezinteres față de învățatură, chiar respingere față de școală sau ostilitate. Modul de a fi al părinților, felul lor de a gândi, de a-și exprima trăirile, va servi drept prim model pentru copil [2]. Dacă părinții sunt capabili să-și păstreze calmul și încrederea în situații problematice, și copilul va fi capabil de autocontrol. Părintele comunicativ, afectuos, deschis îl va stimula pe copil să se deschidă și să comunice la rândul său. Toate acestea constituie bune premise de adaptare a copilului la viața școlii. În baza celor relatate mai sus, am putea menționa că doar prin existența unui parteneriat școală-copil-părinte, s-ar putea vorbi despre o buna dezvoltare a copilului, și respectiv a viitoarei societăți etc.

În cadrul studiului de față au fost evaluați 60 de școlari mici, cu vârsta cuprinsă între 9-11 ani. Dintre cei evaluați 35 sunt băieți și 25 sunt fete. De asemenea au fost evaluați și părinții acestor elevi.

Evaluarea comportamentului școlarelor a fost realizat cu ajutorul Chestionarului socializării pentru școlari "Familia mea".

Părinții elevilor au participat la studiu prin completarea chestionarului adaptat după P. В. Овчаровой – "Какой у вас стиль общения и воспитания?", privind date despre stilul de educație pe care îl manifestă față de copiii lor. Vârsta medie a părinților este de 37 ani.

Chestionarele privind stilul parental au fost oferite unui număr de 60 de părinți în cadrul ședințelor cu părinții pentru a se elimina, în principal, influența administrării instrucțiunilor asupra rezultatelor.

Examinarea dintre stilul parental și adaptarea psihosocială a copiilor de vârstă școlară mică, a oferit la nivel teoretic, o serie de informații utile despre modul în care se relaționează aceste variabile.

În urma aplicării chestionarului adaptat după P. В. Овчаровой – ”Какой у вас стиль общения и воспитания? ”, se pot observa următoarele rezultate:

Din numărul total de părinți 60=100%, s-a constat că :

18=30% au stilul parental democrat

19=32% au stilul parental autoritar

23=38% au stilul parental liberal

100% = 30% + 32% + 38%

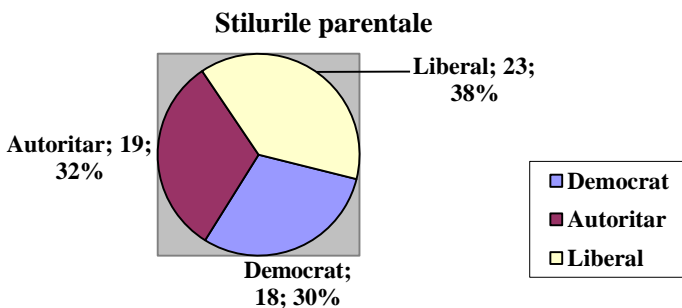

Figura 1. Stiluri parentale

Observăm că o pondere mare are stilul parental liberal, urmat de cel autoritar și două procente mai puțin a acumulat stilul democrat.

Pentru a ne da seama dacă copiii respectivilor părinți percep situația reală din familiile lor, și pentru a confirma sau infirma rezultatele chestionarului de determinare a stilurilor parentale, am aplicat Chestionarul socializării pentru școlari ” Familia mea”, care este alcătuit din 24 de întrebări, la care se oferă 5 variante de răspuns: 1. Da, desigur; 2. Mai degrabă da, decât nu; 3. Nu știu; 4.

Mai degrabă nu, decât da; 5. Nu, desigur., astfel putem observa următoarele:

În procesarea și interpretarea rezultatelor se evidențiază 8 factori:

1. Severitate (elasticitatea) instruirilor educaționale (întrebările 1, 9, 17)
2. Educarea independenței, inițiativei (2, 10, 18)
3. Dominarea mamei, a tatălui (Matriarhat-Patriarhat) sau aport egal a ambilor părinți în întrebările legate de educație (3, 11, 19)
4. Atitudinea față de școală, profesori (4, 2, 20)
5. Cruzime (elasticitatea) –(5, 13, 21)
6. Reciprocitatea relațiilor în familie: neprietenoase sau calde (6, 14, 22)
7. Reciprocitatea relațiilor în familie, prezența sau absența activităților reciproce (7, 15, 23)
8. Comunitatea intereselor (8, 16, 24).

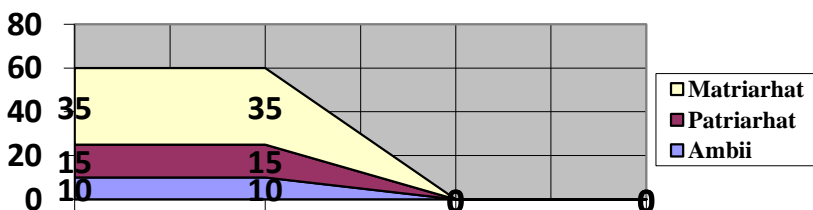

Figura 2. Matriarhat-Patriarhat (factorul 3)

Un rezultat destul de interesant se poate observa la factorul cu numărul 3 (Dominarea mamei, a tatălui (Matriarhat-Patriarhat) sau aport egal a ambilor părinți în întrebările legate de educație), care poate fi prezentat în felul următor:

Analizând factorul 6, 7 deducem că nivelul relațiilor în familie (cercul din mijloc reprezintă rezultatele de la întrebarea 6, cercul din afară reprezintă rezultatele la întrebarea 7), este următorul:

1. Prosperă (înalță) - 18 persoane
2. Mai puțin prosperă - 23 persoane

3. Satisfăcătoare - 13 persoane
4. Nefavorabilă - 6 persoane.

Nivelul reciprocității relațiilor în familie

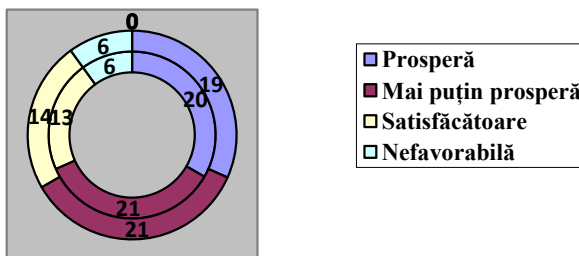

Figura 3. Nivelul reciprocității relațiilor în familie

În baza rezultatelor obținute la acest chestionar, putem deduce că copiii, percep în mare parte relația din familia lor așa după cum au prezentat-o și părinții acestora.

În baza aplicării Chestionarului socializării pentru școlari ”Familia mea” putem observa că:

1. Elevii, care au obținut la chestionar, nivelul reciprocității relațiilor în familie - prosperă, ei se numără printre copiii, care nu întâmpină dificultăți de adaptare, nu manifestă anxietate de separare și nu au tulburări de stres post traumatic.
2. Cei care au obținut la chestionar, nivelul reciprocității relațiilor în familie – mai puțin prosperă și satisfăcătoare, s-a dovedit că marea majoritate din ei întâmpină dificultăți de adaptare, doar 3 persoane nu întâmpină dificultăți în adaptare; 7 elevi dintre ei manifestă anxietate de separare, restul –nu; și 5 elevi au tulburări de stres post traumatic.
3. Elevii, care au obținut la chestionar, nivelul reciprocității relațiilor în familie – nefavorabilă, constatăm că toate 6 persoane întâmpină dificultăți în adaptare, 5 dintre ei manifestă anxietate de separare și toți au tulburări de stres post traumatic.

Făcând o tangență între Chestionarul de determinare a stilului parental și Chestionarul socializării pentru școlari ” Familia mea”, și analizând datele obținute din acestea, deducem că:

1. Stilul democrat s-ar egala cu – relații prospere în familie

2. Stilul liberal și autoritar s-ar egala cu – relații mai puțin prospere, satisfăcătoare, nefavorabile în familie.

Rezultatele studiului de față sugerează faptul că stilul parental democratic prezice pozitiv comportamentul prosocial și adaptiv al școlarului, în timp ce stilul parental autoritar și permisiv nu prezice nici una dintre variabilele reprezentate de comportamentul agresiv manifest, relațional și comportamentul prosocial al școlarului.

Deci, cu cât un părinte manifestă în interacțiunile cu copilul său strategii ferme de disciplinare și stabilește reguli clare, împreună cu copilul, care să ghideze comportamentul acestuia, cu atât copilul său va manifesta un nivel mai crescut al eforturilor deliberate de a-i ajuta pe ceilalți, de a se adapta mai ușor în diverse medii.

Acest studiu ne permite să facem următoarele recomandări părinților:

- *oferirea unui model pozitiv de viață.* Ca părinte, există o mare responsabilitate în felul cum este educat copilul, consumul în prezența acestuia a alcoolului, țigărilor sau eventual al drogurilor, pot influența negativ opțiunile viitoare ale acestuia. Dacă unul dintre părinți sau ambii părinți au o problema legată de consumul sau abuzul de toxice, este recomandat ajutorul medical specializat (psihoterapie)
- *împărtășirea convingerilor proprii.* Este foarte important ca părinții să aibă încredere în alegerile pe care le fac copiii lor, de asemenea părinții nu trebuie să contrazică convingerile acestora. De multe ori există o anumită influență a părinților asupra tuturor activităților copilului.
- *implicarea activă în educarea copilului.* Păstrarea unei legături emoționale apropiată cu copilul este destul de necesară, în special la vârsta a copilăriei. Este important ca orice părinte să cunoască prietenii din anturajul copilului și de asemenea cum își petrece acesta timpul liber. Stabilirea unui orar adecvat și petrecerea timpului liber în familie, este o opțiune atunci când se dorește supravegherea indirectă a copiilor. Părinții trebuie să îi îngăduie copilului să se implice în activitățile familiale și de asemenea să se țină cont și de părerea acestuia în anumite situații sau stabilirea anumitor decizii care privesc întreaga familie.

- *perseverența și corectitudinea față de copil.* Extremele în educația copilului (toleranța mare, respectiv pedepse prea aspre), pot "da naștere" unui comportament dezadaptativ, negativist, inhibitor. Nu sunt recomandate pedepsele fizice sau psihice ci mai degrabă trebuie găsite alte alternative în pedepsirea copiilor (implicarea în atribuțiile casnice, cititul suplimentar). De asemenea, atunci când este necesar, trebuie răsplătite și laudate anumite realizări școlare sau extrașcolare
- *încurajarea anumitor activități.* Părinții trebuie să-și încurajeze copiii în desfășurarea anumitor activități precum, sportul, activitățile religioase, cercurile de studiu sau cercurile artistice. Acest lucru crește încrederea în sine și îi face pe copii să se simtă utili și de asemenea să folosească cât mai util timpul liber.
- *oferirea tuturor informațiilor necesare.* Părinții nu trebuie să compare experiența proprie cu cea a copilului său, deoarece fiecare individ este unic în felul său. Familia, în special părinții, trebuie să acorde răspuns la toate întrebările copiilor, să se informeze împreună, pentru ca copilul să primească cel mai reușit răspuns la întrebările sale.

Bibliografie:

1. Mircea Agabrian. Școala, familia, comunitatea. Editura Institutul European, 2007, p.160.
2. Mitrofan Nicolae. Familia de la a la z. București, 1991, p.360.
3. Naouri Aldo. Cum să ne educăm copiii. București: Editura Trei, 2010, p. 368.
4. <http://social.moldova.org/news/larisa-cuzneov-psiholog-maltratarea-educ-ori-nite-robi-ori-nite-agresori-audio-212886-rom.html>, (vizitat: 17.02.17).

ROLUL PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE-COMUNITATE ÎN PROMOVAREA VALORILOR ETERN-UMANE LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Braghiș Maria, dr. în pedagogie, specialist principal, metodist la clasele primare, DGETS, mun. Chișinău,

Abstract. The school must address partnership with the family and community as the first resource in promoting the eternal human values, training and development of primary students in this regard. At present the

society acknowledges family and school responsibility, that can actively value the community members' resources and possibilities, and promote eternal human values in students.

Everyday practices demonstrate that community's influence on the formation of students' personality, including eternal human values, such as truth, good, beauty, justice, freedom, etc, is major, but not absolute. The family influence is exercised in the form of primary acquisitions and stay forever in the hearts of children.

Actualmente, colaborarea agenților educativi în cadrul unui parteneriat educațional eficient reprezintă o prioritate a politicilor educaționale orientate spre sporirea calității educației.

Un proces educațional poate fi considerat eficient, uman și democratic doar în cazul în care, pe lângă succesele obținute în instruirea elevilor și respectarea drepturilor copilului, va include o colaborare permanentă între părinți-elevi-învățători și actorii comunitari, centrată pe integrarea optimă a copilului în societate. Dacă actorii sociali vor manifesta interes și abilități organizatorice de a influența aspectul cel mai important, dar și dificil, formarea integrală a personalității umane printr-o colaborare benevolă, sistematică de valorificare a potențialului sociocultural, vom fi în stare să soluționăm problemele ce țin de nivelul de formare a culturii civice, a unui mod sănătos și responsabil de viață, de ocrotire a mediului, de promovare a valorilor moral-etice. A-i face pe părinți să devină coparticipanți la întregul proces educațional reprezintă o sarcină primordială a școlii. O colaborare eficientă a școlii cu actorii sociali este în funcție de instituția de învățământ, de poziția civică a acestora, de competența lor de a iniția și desfășura acțiuni parteneriale în scopul susținerii eforturilor de a instrui tânăra generație pentru a se integra în societate.

Colaborarea dintre părinți și educatori, în anumite momente ale procesului educațional, va asigura calitatea în educație. Există o rețea complexă de relații în cadrul unei școli. Una dintre astfel de relații este cea dintre părinți și învățător. Ea implică ieșirea din hotarele școlii și determină o altă abordare a procesului educațional, susține cercetătoarea Larisa Cuznețov [8]. În pedagogia tradițională, această relație era definită *colaborarea școlii cu familia*.

Colaborarea dintre școală și familie presupune o comunicare eficientă, o unitate de cerințe și acțiuni în interesul copilului. Ea are un impact benefic nu numai asupra dezvoltării personalității elevului, ci și asupra armonizării relațiilor intrafamiliale și ameliorării climatului familial, la fel și asupra stabilirii unor relații de parteneriat cu agenții educativi din comunitate.

În ceea ce privește *colaborarea* dintre școală și familie, Larisa Cuznețov evidențiază acțiunile învățătorului, care necesită o direcționare a eforturilor lui pentru a facilita optimizarea parteneriatului educativ în treapta învățământului primar. În această ipostază învățătorul, conștient de rolul său de educator al elevilor și îndrumător al părinților, dar și coordonator al relațiilor cu actorii educativi comunitari din cadrul parteneriatului educativ inițiat, își proiectează activitatea, în accepțiunea cercetătoarei, în baza unor *reguli: studiază copiii și familiile acestora; organizează colectivul de părinți; stabilește un program de activități cu părinții; contactează agenții educativi și stabilește tematica întâlnirilor colective cu părinții; pregătește și desfășoară adunările din cadrul școlii pentru părinți; menține permanent relații cu părinții; inițiază și dirijează programul de lucru cu părinții și elevii; invită părinții și actorii educativi din comunitate la lecții, la activitățile extracurriculare; organizează lectorate pentru părinți și elevi în biblioteca școlară /comunitară; pleacă, împreună cu copiii și părinții, la teatru, la cinema, în excursii etc. [7].*

Astfel se constată un șir de schimbări pozitive în comportamentul părinților și al actorilor comunitari în relația lor cu învățătorul, elevii și administrația instituției de învățământ.

În ceea ce privește parteneriatul școală-familie, susține A. Băran-Pescaru [1], adesea se așteaptă ca părinții să acționeze singuri. Evoluarea parteneriatelor eficiente cu familia și comunitatea, în opinia cercetătoarei, solicită tuturor celor din conducerea instituției de învățământ să creeze un mediu favorabil școlar, care să fie deschis părinților, să-i încurajeze să-și expună îngrijorările și temerile, precum și să participe la luarea deciziilor, la unele activități nonformale.

Prin urmare, școala, în opinia noastră, trebuie să abordeze parteneriatul cu familia și cu alți actori din comunitate ca pe o primă

resursă în promovarea valorilor etern-umane, formării și dezvoltării elevilor din clasele primare în acest sens.

Distanțarea școlii de familie și comunitate privind axarea pe un parteneriat activ, eficient mai rămâne a fi destul de mare. Până nu demult, conținutul colaborării școală-familie-comunitate, era chiar destul de polarizat. La începutul acestor relații, accentul se punea pe educația familială, ulterior instituția de învățământ își asumă responsabilitatea formării personalității elevului, începând tot mai activ să implice diferiți actori sociali. Trecerea de la o extremă la alta se manifesta negativ asupra educației copilului. La etapa actuală societatea conștientizează faptul responsabilității duale: a familiei și a instituției de învățământ, accentul fiind pus pe colaborare și parteneriat [6], care ar valoriza activ resursele și posibilitățile actorilor comunitari și ar promova, paralel cu educația de calitate, valorile etern-umane.

Larisa Cuznețov menționează că majoritatea specialiștilor, care sunt în contact cu familia prin intermediul copilului (cadre didactice, psihologi, medici, juriști etc.), exercită influențe educative direct și indirect. Astfel, educația copiilor devine o problemă a comunității, o problemă chiar de interes național [7].

Practicile cotidiene demonstrează că influența comunității asupra formării personalității elevilor, inclusiv a valorilor etern-umane: adevăr, bine, frumos, dreptate, libertate etc. este majoră, dar nu absolută. Cercetările științifice evidențiază importanța familiei în educația copiilor. A fi părinte astăzi *este o profesie care trebuie învățată ca oricare alta* [14].

Sunt tot mai mulți părinți care doresc să fie informați, susținuți în creșterea, dezvoltarea și educația copiilor, precizează C. Cucoș [5]. Acest deziderat însă rămâne astăzi, cu părere de rău, pe umerii învățătorului.

În ansamblul agenților educativi, școala joacă un rol esențial. Printre valorile dominante ale școlii *eficiente* se situează *valorizarea părinților. O școală de calitate și de succes nu poate fi percepută astăzi în afara unei redimensionări a relației școală-familie*, afirmă cercetătorul român T. Cosma [4]. Deseori, în eșecurile sale vizavi de educația copilului, cadrele didactice și părinții se învinovătesc reciproc. *Părinții* așteaptă încă *totul*, rezultate prea mari de la școală, *școala* îi acuză pe părinți de incompetență

educațională, de dezinteres, pretenții exagerate și chiar de agresivitate. Părinții pretind la o atitudine prudentă față de elevi, confundând dialogul democratic elev-învățător cu familiarismul păgubos sau le reproșează insuccesele copiilor, neînțelegând exigențele prezentului.

În ultima perioadă, școala a căpătat posibilități, iar cadrele didactice – competențe valoroase în educația copiilor și o autonomie crescândă, susține E. Stănciulescu [13], depozitând familia într-o măsură mai mare din funcțiile ei, însă aceasta nu înseamnă că instituțiile de învățământ fac față tuturor provocărilor timpului.

Dincolo de orice considerente circumstanțiale, *corelația școală-familie este fundamentată pe finalități primordiale* (crearea unei personalități armonioase, integrare socială, fericire individuală) și pe *obiective comune*, axate pe cunoașterea /autocunoașterea copilului și pe optimizarea demersurilor educative. *Atâta vreme cât relația părinte-copil se bazează pe nevoia de iubire, de dăruire și de sacrificiu, rolul educativ al familiei nu va putea fi preluat integral de formele instituționalizate*, precizează T. Cosma [4].

Influența familiilor se exercită, în primul rând, în forma achizițiilor primare, care, așa cum observă C. Negruzzi, *rămân pururea în sufletul copiilor*. Autoritatea familiei asupra copilului pare nelimitată în primii șapte ani de viață și este explicată prin particularitățile, îndeosebi, prin plasticitatea și obediența cvasitotală, atribuite acestei vârste. Vârsta școlară primară nu exclude familia din viața copilului. Mai întâi pentru că însăși frecventarea școlii de către acesta nu este o *afacere* personală a copilului, ci implică o opțiune, o decizie familială pentru un tip de valori în funcție de care copilul frecventează sau nu școala [Apud 12].

Pentru formarea competenței *interpersonală, civică, morală* învățătorul va promova prin toate formele și dimensiunile educației referențialul axiologic ce include:

- *Valori general-umane*: viață, adevăr, bine, frumos, dreptate, libertate, egalitate, sacru etc.
- *Valori naționale*: țara, poporul, simbolică statului (imn, stemă, drapel), limba națională, conștiința națională, istoria națională, cultura națională, credința, tradițiile, arta populară etc.

- *Valori educaționale stabilite pe dimensiunile educației:* intelectuale, morale, estetice, fizice, tehnologice etc.
- *Valori curriculare stabilite pe arii curriculare și /sau discipline:* obiective, conținuturi, tehnologii etc.
- *Valori instrumentale:* competențe-cheie de tip transversal /transcurricular, general /pe trepte de învățământ, disciplinar etc.
- *Valori colective:* ale clasei, ale grupului de elevi, ale grupurilor sociale, ale familiei etc.
- *Valori individuale,* care sînt definatorii pentru orice ființă umană: identitatea, familia, credința, prietenii, educația, preferințele, dragostea, cariera etc. Conștiința moral-spirituală a elevilor va fi dovedită de atitudini, comportamente /competențe și cunoștințe cu privire la semnificația unor concepte și norme din sfera valorilor umane.

Reușita învățătorului în formarea valorilor etern /general umane s-ar traduce prin: a fi conștient motivat și activ pentru promovarea valorilor general-umane: adevăr, bine, bunătate, pace, patriotism, credință, înțelepciune, toleranță, dreptate, spirit de cooperare, încredere în virtuți. Implementarea acestor valori va contribui la stabilirea unei coerențe necesare între conținutul educației și mediul socio-cultural; cunoașterea /promovarea patrimoniului cultural al poporului și deschiderea spre alte culturi; formarea și dezvoltarea unor comportamente adecvate, de integrare și adaptare socială; formarea și dezvoltarea unei atitudini pozitive, autonome care să armonizeze relația cu sine și ceilalți, cu mediul înconjurător.

Evoluția și transformările sociale din ultimii ani, inclusiv din sistemul educațional, reclamă reconceptualizarea conceptului de educație din perspectiva unei abordări incluzive față de toate categoriile de copii, proiectele de schimbare educațională avînd scopul asigurării calității serviciilor educaționale. Mutațiile din educație au impus pe prim plan întrebări, de tipul: **ce cunoștințe, competențe, valori merită să fie acumulate de-a lungul anilor de școală?** În acest context, conceptul de competență școlară include un ansamblu integrat de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini dobîndite de elev prin învățare și mobilizate în contexte specifice, în vederea rezolvării unor probleme cu care se poate confrunta în viața

reală. Activitatea de formare a competențelor va fi orientată spre un nivel necesar și suficient pentru a se realiza dezvoltarea deplină a personalității elevului și a permite accesul acestuia la următoarea etapă /treaptă a învățământului și /sau inserția lui socială. Acțiunile de implementare a Curriculumului bazat pe competențe reflectă așteptările sociale referitoare la ceea **ce va ști, va ști să facă și cum va fi elevul** la o anumită treaptă de învățământ într-un anumit domeniu de studii.

Competențele interpersonale, civice, morale de relaționare interpersonală cuprind toate formele comportamentale care trebuie stăpânite pentru ca un individ să fie capabil să participe eficient și constructiv la viața socială și să rezolve conflictele, dacă e cazul. Abilitățile interpersonale sunt necesare pentru interacțiunea efectivă, în mod individual și în grup, și sunt utilizate atât în domeniile private, cât și în domeniile publice.

Spre sfârșitul treptei primare de învățământ elevul manifestă atitudine pozitivă față de sine, analizează și evaluează acțiunile și faptele sale, încercând să devină mai eficient; manifestă politețe în interacțiunea cu oamenii din jur; are atitudine grijulie față de lucrurile făcute de oameni prin muncă; are o atitudine grijulie față de natură; menține curățenia și ordinea, are grijă de înfățișarea și sănătatea sa, vrea să fie sănătos; vrea să fie sincer și corect, îndeplinește promisiunile, distinge proprietatea personală de proprietatea altora și de obiectele de uz comun; valorifică diversitatea dorințelor și posibilităților oamenilor, recunoaște drepturile semenilor, manifestă compasiune; valorizează familia, clasa, școala, tinde să fie un prieten adevărat; identifică apartenența sa națională, își stimează poporul său, țara, simbolurile Republica Moldova, respectă normele de comportament legate de acestea; observă frumusețea, manifestă creativitate, primește satisfacție de la mișcare și activitate creativă, utilizează mijloace plastice pentru autoexprimare; tinde să rezolve conflictele pe cale pașnică, ascultă partenerul, exprimă recunoștință; urmărește fenomene, evenimente, procese pentru a le cunoaște, compară obiecte și evenimente, descrie asemănări și deosebiri; le grupează după 1-2 criterii, descifrează planuri simple, tabele, diagrame, hărți; respectă regulile de securitate, evită situații periculoase, cheamă în ajutor, iar la apariția acestora să cheme ajutor; în caz de necesitate, apelează în instanțele potrivite;

utilizează programe simple de calculator; învață cu plăcere lucruri noi, independent și împreună cu alții, în pereche și în grup; alcătuiește un plan al zilei și îl urmează, distribuie timpul pentru învățare, distracție, îndeplinirea obligațiilor casnice și odihnă; depune, în activitatea de învățare și ocupațiile cotidiene, efort volitiv, își organizează acțiunile, învățând independent.

V. Mândăcanu în lucrarea sa *Etica și arta comportamentului moral* (2000) promovează ideea că idealul educațional trebuie să corespundă ideii naționale în contextul culturii și civilizației europene. Citându-l pe D. Cantemir, profesorul universitar, V. Mândăcanu [10], menționează că idealul educației este *virtutea*. Aceasta se dobândește printr-o triplă cunoaștere – cunoașterea de sine, cunoașterea lui Dumnezeu și cunoașterea lumii. În acest sens, precizează autorul, pedagogul creștin poate stabili determinările valorice ale idealului creștin: *adevărul, credința, binele, bunătatea, frumosul, dragostea, pacea, munca, libertatea, reținerea, ascultarea, regretul, necondamnarea, curățenia* sub aspectul moralei creștine.

Școala trebuie să cunoască în termeni cât mai clari ce așteaptă, sub aspect axiologic, societatea de la ea (cu alte cuvinte ce valori dorește comunitatea a fi vehiculate în școală). Pe de altă parte, comunitatea, prin instituțiile, organizațiile, asociațiile ce o reprezintă, trebuie să știe cum anume poate sprijini școala, cu ce atitudini trebuie să o întâmpine. Astăzi educația nu mai poate fi lăsată doar în seama școlii. Succesul formării unor generații depinde și de modul în care școala, familia și comunitatea știu să colaboreze. Cu cât activitățile și sarcinile școlare vor fi integrate în viața comunității, cu atât copiii vor fi mai bine pregătiți pentru profesie și viață socială.

Bibliografie:

1. Băran-Pescaru A. Parteneriat în educație – familie-școală-comunitate. București: Aramis Print, 2004.
2. Braghiș M. Formarea competenței de receptare a valorilor din perspectiva parteneriatului educațional. În: Familia – factor esențial de promovare a valorilor etern-umane. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Chișinău: UPS Ion Creangă, 2012.
3. Braghiș M. Parteneriatul școală-familie-comunitate în treapta învățământului primar. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2013.

4. Cosma T. Ședințele cu părinții în gimnaziu. Idei-suport pentru diriginți. Științele educației. Structuri, conținuturi, tehnici. Iași: Polirom, 2008.
5. Cucuș, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Editura Polirom, Iași, 2000.
6. Cuznețov Larisa. Etica educației familiale. Chișinău: CEP al ASEM, 2000.
7. Cuznețov Larisa. Reflecție privind educația: familia și școala. În: Univers Pedagogic, Chișinău: Liceum, 2003.
8. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
9. Cuznețov Larisa. Educație prin optim axiologic. Teorie și practică. Chișinău: Primex-Com SRL, 2010.
10. Mândăcanu V., Etica creștină, în: Mândăcanu V., Etica și arta comportamentului moral, Baștina, 2000.
11. Mândăcanu V.; Etica pedagogică , ed. III. - Epigraf, Chișinău 2001.
12. Slavici I. Despre educație și învățământ. București: EDP, 1967.
13. Stănculescu E. Sociologia educației familiale, Vol. II. Iași: Polirom, 2002.
14. Școala și comunitatea locală – parteneriat pentru educație. [<http://www.unibuc.ro>]

CULTURA RELAȚIILOR INTERGENERAȚIONALE ȘI AUTOMANAGEMENTUL IDENTITĂȚII DE VÂRSTĂ

*Calaraș Carolina, dr. conf. univ.,
catedra Științe ale Educației,
UPS Ion Creangă din Chișinău*

Abstract: *The article reflect a very important and interesting aspect of existential orientation of people to self-improvement, self-realization and self-efficacy. The author suggests a matrix of personality development and matrix of self-management of age and identity. Also, the article describes sociological and biological changes from the standpoint: the sociological personality and human development. Also, the author describes sociological and biological changes in the personality from the point of view of the psychological development of the personality and the sociological development of the individual.*

Studierea relațiilor intergeneraționale și a formării culturii acestora necesită o analiză a etapelor existențiale de viață umană. Constatarea dată necesită o re/actualizare și precizare a *stadiilor de dezvoltare a personalității* și, anume, a concretizării *liniei normale de evoluție a vieții și a celei anormale*. Sinteza realizată după studierea mai multor lucrări dedicate acestei probleme [1; 2; 3; 4; 5; 6; 9 etc.] ne-a ajutat să elaborăm o matrice specială în care am încorporat *stadiile dezvoltării personalității, linia normală de dezvoltare și automanagementul identității de vârstă* (Tabelul 1).

Tabelul 1. Matricea dezvoltării personalității și automanagementul identității de vârstă

Stadiul dezvoltării umane	Linia normală de dezvoltare	Linia anormală de dezvoltare	Automanagementul identității de vârstă
1	2	3	4
1. Pruncia / 0 – 1 an	Încrederea în oameni. Iubirea și atașamentul reciproc; aprecierea reciprocă a părinților și copilului; satisfacerea necesităților de importanță vitală a copilului (fiziologice și afective etc.)	Neîncrederea în oameni ca rezultat al comportării neadecvate a mamei (ignorare, neglijare, lipsa iubirii materne, a comunicării cu mama și/ sau izolarea emoțională a copilului (înțercarea prematură etc.)	Acceptarea necondiționată a copilului, îngrijirea și educația acestuia presupune: <ul style="list-style-type: none"> - supravegherea permanentă; - comunicarea și respectarea normelor igiene de îngrijire; - manifestarea iubirii necondiționare și desfășurarea unor jocuri ce stimulează dezvoltarea psihofizică a copilului.
2. Vârsta fragedă/ 1	Spiritul de manifestare a încrederii în	Neîncredere în sine și simțul hipertrofiat de rușine. Copilul	Aprobarea și dirijarea independenței

<p>– 3 ani</p>	<p>sine. Copilul începe a se percepe ca o <i>entitate independentă</i>, un om aparte, dar care încă depinde de părinți</p>	<p>percepe inapținutudinea sa, se îndoieste de capacitățile sale; îndură lipsuri, neajuns de comunicare cu părinții; este insuficient dezvoltat limbajul, mersul etc.</p>	<p>manifestate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținerea și încurajarea vorbirii, mersului, mișcărilor și a manifestării independenței, a încercărilor de cunoaștere a lumii; - organizarea jocurilor specifice de orientare în spațiu; de manipulare cu variate jucării și obiecte, mișcare și exersare a mersului (a mișcărilor de bază); dezvoltarea musculaturii fine etc.
<p>3. Copilăria timpurie/ 3 – 5 ani</p>	<p>Curiozitatea și spiritul activ. Imaginație vie, foarte activ cercetează lumea/mediul ambiant; imită adulții, se joacă activ; se dezvoltă și se manifestă identitatea de gen (se comportă în conformitate cu rolul de gen).</p>	<p>Pasivitatea și indiferența față de oameni. Manifestă pasivitate, lipsa inițiativei; sentiment infantil de invidie față de alți copii; deprimare, instabilitate emoțională; lipsa comportamentului în conformitate cu rolurile de gen.</p>	<p>Menținerea și dezvoltarea spiritului activ, a intereselor cognitive și familiarizarea cu rolurile sociale și cele de gen: frecventarea grădiniței de copii sau a centrelor specializate de educație a preșcolarilor.</p>
<p>4.</p>	<p>Hărnicia:</p>	<p>Sentimentul propriei</p>	<p>Stimularea</p>

<p>Copilăria medie/ 5 – 11 ani</p>	<p>manifestarea responsabilității și a năzuinței de realizare. Dezvoltarea sferei cognitive, a deprinderilor de comunicare și relaționare cu adulții și semenii. Formularea unor obiective simple și axarea pe atingerea lor. Asimilarea activă a informației a variatelor operații/acțiunii cu obiectele etc.</p>	<p>deprecieri. Deprinderi cognitive și de muncă slab dezvoltate. Evitarea îndeplinirii unor sarcini complicate; sentimentul propriei deficiențe, perceperea acută a inferiorității; conformismul exagerat, o comportare foarte docilă; frica de a fi o mediocritate.</p>	<p>responsabilității, a sentimentului datoriei și utilității fiecărui om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aplicarea strategiei de implicare a copilului în îndeplinirea variatelor sarcini intelectuale, cotidiene, morale etc.
<p>5. Pubertate a și adolescent a/ 11- 20 ani</p>	<p>Autodeterminarea în viață. Maturizarea sexuală și psihofizică. Dezvoltarea capacității de a construi perspective/planuri de viitor. Autodeterminare a la nivelul orientării <i>Cine și cum să fii</i>. Polarizarea clară de sex și formarea competenței de relaționare interpersonală. Căutarea activă a identității de</p>	<p>Incertitudinea/confuzia de roluri. Încurcarea și incertitudinea în perceperea și realizarea rolurilor, perspectivelor temporale. Accent pe concentrarea asupra cunoașterii și înțelegerii de sine în detrimentul dezvoltării relațiilor cu lumea și oamenii. Pierderea capacității de muncă și confuzie în motivația și conduita morală, în concepția despre lume. Se pot observa confuzii cu privire la îndrăgostire și un</p>	<p>Axarea adulților pe poziția educativă alături de puber și adolescent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conversații și discuții despre rostul vieții, a existenței umane; despre variate profesii și valorificarea aptitudinilor personale; - încurajarea încercărilor de a munci (vara sau uneori paralel cu studiile în liceu sau în colegiu); - acceptarea cercului apropiat/

	<p>sine, experimentarea unor roluri sociale, inclusiv de lider al unui grup. Formarea concepției despre lume. Apariția primelor sentimente de iubire, simpatie pentru o persoană de gen opus. Se observă o anumită detașare de familie.</p>	<p>infantilism accentuat. Manifestarea unui protest și negativism exagerat sau a fobiei de <i>ieșire în lume</i>.</p>	<p>grupului de referință, dar observarea subtilă a relațiilor, ocupațiilor puberului/ adolescentului cu membrii grupului;</p> <ul style="list-style-type: none"> - susținere și/ sau implicarea puberilor și adolescenților în activități social-utile (proiecte de cercetare; sanare a mediului etc.)
<p>6. Maturitatea timpurie/ 20 – 40/ 45 ani</p>	<p>Apropierea de oameni. Axarea pe variate contacte interpersonale, dorința de a se dăruir. Îndrăgostirea/ iubirea, crearea familiei, nașterea și educarea copiilor; realizarea în activitatea profesională. Trăirea satisfacției cu referire la propria viață.</p>	<p>Izolarea de oameni/ societate. Evitarea oamenilor, îndeosebi a celor apropiați; evitarea relațiilor intime, apariția și manifestarea unor accentuări caracteriale; primele simptome ale devierilor și tulburărilor psihice care pot apare din motivul că persoana crede în influența unor forțe negative supreme.</p>	<p>Instaurarea deplină a automanagementului identității de vârstă:</p> <ul style="list-style-type: none"> - acceptarea de sine și exersarea permanentă a autocunoașterii și a autorealizării; - axarea pe autoeficiență în viața privată și profesională; - alternarea activității cu odihna și relaxarea; - axarea pe respectarea modului sănătos de viață și practicarea unui

			hobby.
7. Matu-ritatea mijlocie/ 40/45 – 60 ani	Creativitatea. Activitatea creativă asupra propriei persoane și în relația cu alte persoane. O viață matură, interesantă și satisfacere psihoemoțională. Sentimentul mândriei pentru copii; includerea în rolurile noi de socri, bunici etc. Educația generațiilor tinere în rol de bunici.	Stagnarea. Manifestarea egoismului, egocentrismului; scăderea sau lipsa în productivitatea muncii; invaliditate timpurie; axarea excesivă pe sine și autoiertarea de sine.	Continuarea auto-managementului personal prin: - învățarea noilor roluri familiale și sociale (mentor, autor și coordonator al proiectelor etc.); - centrarea pe valorificarea noilor posibilități și a noilor activități (timpul liber, loisir, hobby etc.); - participarea la educația tinerei generații (nepoți).
8. Matu-ritatea deplină/ după 60 de ani	Împlinirea vieții. Autorealizarea și evaluarea calmă a trecutului. Acceptarea vieții trăite așa cum aceasta a derulat. Percepția unei vieți trăite din plin și necesară celor apropiați. Capacitatea de a primi – accepta inevitabilul; înțelegerea faptului că moartea nu poate fi evitată. Poziție matură de încheiere a	Disperarea. Percepția faptului că viața a fost trăită în zădar, că timp a rămas puțin, că acesta se perindă foarte repede. Pierderea încrederii în sine și în alte persoane. Dorința de a-și trăi viața din nou, tendința de a obține de la ea cât mai mult posibil. Senzația de dezordine în lume, frica de moartea ce se apropie.	Trecerea la o etapă de viață care încheie existența umană: - acceptarea realității existențiale și axarea pe practicile spirituale/ religioase; - manifestarea înțelepciunii; - axarea pe împărtășirea experienței de viață (la solicitarea apropiaților); - practicarea unui ajutor familiei

	existenței sale.		copiilor săi (la necesitate și solicitare); - automanagementul se va realiza cu susținerea copiilor maturi.
--	------------------	--	--

După cum putem observa din Tabelul 1. pentru a contura etapele vieții umane și a preciza specificul dezvoltării omului în cadrul culturii intergeneraționale, am pornit de la teoria psihologului american Erickson E. privind stadiile dezvoltării personalității [8, p. 483-484], viziunile cărui au la bază *principiul epigenetic*. Autorul consideră că stadiile dezvoltării omului sunt determinate genetic. În formarea sa ca personalitate fiecare individ le traversează continuu, de la naștere până la sfârșitul existenței. Erickson E. a scos în evidență și a descris opt crize psihologice care, în esență, denotă trecerea de la o etapă de vârstă și viață la alta. Astfel deosebim crizele: *încăderii – neîncăderii* (1 an de viață); *autonomie vs incertitudine și rușine* (2-3 ani); *apariția inițiativei vs simțul vinovăției* (3-6 ani); *hărnicia vs complexul inferiorității* (7-12 ani); *autodeterminarea personală vs mediocritate individuală și conformism* (12-18 ani); *intimitatea și sociabilitatea vs izolarea psihologică individuală* (în jurul la 20 de ani); *grija pentru educația tinerei generații vs afundarea în sine* (între 30-60 de ani); *simțul împlinirii de la viață trăită vs disperare/frica de moarte* (după 60 de ani). În concepția cercetătorului, formarea personalității se manifestă ca o perindare a unor etape în cadrul cărora individul suportă un șir de schimbări calitative de transformare a lumii interioare și a celei exterioare, a relațiilor lui cu persoanele din preajmă. În rezultatul acestor interacțiuni, individul ca personalitate dobândește un șir de trăsături caracteristice unei anumite etape traversate de viață. Dezvoltându-se și formându-se ca personalitate, omul capătă nu numai trăsături pozitive, dar și negative. Prezentarea detaliată a acestor trăsături în teoria sa, autorul a considerat-o practic imposibilă. Deaceia a realizat o sinteză și a expus acest fenomen prin cele două linii extreme de dezvoltare: *normală și anormală*. În acest context, savantul și alți cercetători [3; 4; 5; 6], realizează o precizare

importantă, pe care trebuie s-o conștientizăm și reținem: în formă absolută, adică *curată*, aceste linii de dezvoltare a personalității în viața omului nu se observă. Datorită descrierii clare a manifestării celor două linii-axe de dezvoltare a persoanei, putem ușor stabili și înțelege variantele intermediare în formarea și stabilirea personalității umane. Evident că dezvoltarea personalității se desfășoară în procesul educației și integrării sociale/ socializării, începând cu cea primară din familie și continuând cu inserția în celelalte instituții sociale (grădiniță, școală, serviciu etc.). Întrucât cercetăm educația și formarea relațiilor intergeneraționale am completat cele patru aspecte (stadiul, linia normală, linia anormală de dezvoltare a personalității, crizele de vârstă) cu încă unul, pe care l-am definit ***automanagementul identității de vârstă*** și am evidențiat strategiile-cheie de autodirijare, centrate pe sporirea eficienței personale la fiecare etapă de vârstă. În viziunea noastră, formarea culturii celor trei generații include și o componentă de autoperfecționare și automanagement. Acest moment este strâns legat de educația, instruirea pe parcursul întregii vieți, altfel nu va fi posibilă înțelegerea metamorfozelor de vârstă, nu vom fi în stare să pătrundem în esența specificului vârstei celor trei generații pentru a construi și menține ansamblul de relații și conduite decente ale acestora.

În continuare, vom examina ciclurile/etapele vieții umane din perspectiva a două mari dimensiuni ale fenomenelor și influențelor existențiale.

Prima dimensiune, personologică (Dannefer D., 1999) reprezintă totul ce înseamnă caracteristică individuală și elementele specifice ei, considerate părți ale naturii umane, inclusiv, capacitatea luării deciziei (decizia individuală). ***Explicația personologică*** urmărește caracteristicile biografice provocate și acumulate de experiențele persoanei, factorii contextuali inițiali, precum poziția de clasă sau categoria socială, în care acesta s-a născut și a crescut, dar, totodată, în prezent contextul poate fi altul. Efectele personologice asupra vieții la maturitate sunt concepute ca fiind responsabile de traiectoria evoluției personale și de rezultatele individuale obținute pe parcurs. Prin urmare, factorii personologici includ factorii contextuali care sunt implicați de timpuriu și care au o semnificație majoră în evoluția fiecărui individ.

A doua dimensiune, cea *sociologică*, se referă la forțele socio-structurale sau interacționale care marchează procesele din cursul vieții (modelele colective, agregarea socială, populațională, nivelul cultural/ simbolic, reprezentările sociale, experiențele sociale împărtășite; rolurile, normele și semnificațiile recunoscute într-o societate dată). Ambele dimensiuni, cea personologică și cea sociologică [Apud 4], pot fi determinate și se focalizează pe trei nivele de analiză: nivelul individual (structura concretă și caracteristicile vieții umane de la naștere până la moarte); nivelul agregării sociale/populaționale (modelele colective al structurii vieții în populația dată); nivelul cultural/ simbolic (studierea reprezentărilor sociale largi despre ciclurile vieții).

Până în anii 1950, sociologii și psihologii considerau că traiectoria vieții umane este relativ predictibilă, că fiecare etapă/stadiu al vieții include caracteristici sociale universale, asumate ca *realități general umane*: copiii sunt slabi, inocenți și dependenți, adolescenții sunt rebeli și dificili; tinerii sunt orientați și axați pe profesie și familie; adulții maturi parcurg sinuos criza vârstei de mijloc, iar vârstnicii sunt bolnavi, retrași din societate, conștienți de proximitatea morții. Această perspectivă socio-psihologică funcționalistă/*cohortcentristă* s-a schimbat mult în următoarele decenii, transformându-se într-o viziune *etnocentristă*, menționează Tîrhaș C. [6, p. 116-117]. Astfel, generalizările despre diferențele de vârstă, realizate în baza analizelor transversale ale modelelor de vârstă au devenit nesatisfăcătoare, deoarece descriau doar situația *diferitelor cohorte sociale* la un moment dat. Traiectoriile umane s-au dovedit a fi mult mai puțin predictibile și rigide decât se afirmă de reprezentanții teoriilor psihologiei etapelor dezvoltării și a funcționalismului sociologic. În această situație, un mare pas în armonizarea teoriilor și a perspectivelor cu privire la vârstele umane l-a constituit *Paradigma îmbătrânirii și a societății* [Ibidem], care are la bază teoria stratificării pe vârste ce promovează ideea că există un ciclu de viață normal predictibil într-o societate simplă sau complexă. Noutatea paradigmei și importanța ei pentru cercetarea preconizată rezidă în faptul că stratificarea pe vârste include raportul real dintre indivizi și structuri, precum și relațiile sistemice dintre acestea. De aici, direcțiile propuse de analiză și studii, presupun:

- *câteva nivele de analiză multiplă*, în cadrul cărora indivizii trebuie abordați ca persoane particulare, cât și ca categorii sociale, iar structurile necesită o tratare atât separată (cum ar fi familia), cât și ca entități statistice (de exemplu: prin compararea statistică a tipului de familie cu nivelul de trai sau/ și cu organizarea și distribuirea muncii);
- *tratarea relațională a vârstelor* (fiecare etapă de vârstă trebuie evaluată în relație cu celelalte, întrucât schimbările într-una dintre ele, antrenează schimbări în celelalte etape de vârstă);
- *urmărirea dinamicii sociale de ansamblu în relație cu vârsta* (îmbătrânirea populației provoacă schimbări sociale; studiile transversale trebuie completate cu studii longitudinale);
- *inclusiunea în analiza vârstelor a atitudinilor subiective și a sentimentelor* (acestea au efecte asupra vieții și comportamentului cohortelor, cu implicații în aria vieții familiale, a economicului, politicului etc.);
- *multidisciplinaritatea este indicată ca deziderat de bază în înțelegerea mecanismelor de structurare după vârstă* (analiza influențelor și contribuțiilor de tip biologic, educațional, psihonoemoțional etc. asupra vieții generațiilor);
- *colaborarea și schimbul interdisciplinar* (în continuarea ideii multidisciplinarității, stratificarea socială a vârstei are numeroase tangențe prin obiectivele sale cu conceptele, teoriile, metodele și rezultatele din alte discipline; în primul rând din cele sociale, dar și cele biologice, psihologice, pedagogice, istorice etc.);

Totodată aspectul înaintării în vârstă nu începe doar de la maturitate, ci este unul permanent, intrinsec creșterii și dezvoltării omului, începând de la naștere și până la sfârșitul vieții. Anume acest motiv ne orientează spre corelarea problemei cercetate cu analiza teoriilor clasice din psihologia socială, sociologie (funcționalismul, conflictualismul, interacționalismul simbolic etc) și desigur că din pedagogie și psihologie (învățarea pe parcursul vieții/ educația permanentă; teoria educației cognitive; teoria modelării și învățării sociale; teoria facilitării învățării; paradigma educației umaniste, *noile educații* etc.). În consens cu analiza efectuată conchidem că la nivel și în context social, dezvoltarea personalității este determinată de relațiile sociale normale și valorile acceptate, asimilate și explorate

adecvat de persoană în cadrul societății. La *nivel și în context psihologic*, dezvoltarea personalității depinde de evoluția construcției psihosociale a identității persoanei, inclusiv, a identității de vârstă și a procesului de actualizare permanentă a sinelui/autoactualizare. La *nivel și în context pedagogic*, dezvoltarea personalității încorporează un proces amplu de auto/ formare, declanșat în familie și continuat, la direct, de instituțiile de învățământ (școală, liceu, universitate), cadrul formal, nonformal și cel informal. Așadar, acțiunile care parvin de la nivelul și contextul psihologic și cel pedagogic, se desfășoară în cadrul nivelului și a contextului social, care le îmbină, le corelează și le amplifică, consolidând eficiența lor.

Bibliografie:

1. Cuznețov Larisa., Simcenco I., Parteneriatul educativ familie – cultură postfigurativă. Repere teoretice și practice. Chișinău: Primex-Com SRL.
2. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
3. Fontaine R., Psihologia îmbătrânirii. Iași.Polirom, 2008.
4. Popescu R., Introducere în sociologia familiei. Iași: Polirom, 2009.
5. Stănciulescu E., Sociologia educației familiale. Iași: Polirom, 2002.
6. Tîrhaș C., Singurătate și seninătate. Strategii de optimizare a vieții la vârsta a treia. Iași: Polirom, 2015.
7. Zani B., Palmonari A., Manual de psihologia comunității. Iași: Polirom, 2003.
8. Эриксон Э., Формирование и развитие личности. В: Общая психология. А.Т. Маклаков. Москва: Питер, 2009.
9. Краснова О.В., Мы и они. Эйджизм и самосознание пожилых людей. В: Психология зрелости и старости. № 3, 2002.
10. Крэйн Ю., Психология развития человека. 25 главных теорий., Санкт – Петербург: Прайм – Еврознак. 2007
11. Мид М., Культура и мир детства. Москва: Наука, 1988.

ASIGURAREA PARTENERIATULUI CU FAMILIA PRIN INTEGRAREA COLECTIVULUI DE PĂRINȚI ÎN INSTITUȚIA PREȘCOLARĂ DE EDUCAȚIE

*Carabet Natalia, dr., conf.universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

***Abstract.** Article addresses the issue of collective importance of linking education parents in the preschool institution, relația- parteneriat-quality- efficiency by integrare- colectiv- culture. The article describes the steps of forming the collective of parents, some methods of integrating the team.*

Educația un proces complex, are scopul de a asigura o modificare de comportament. Părinții sunt primii profesori și educatori ai copilului, ei începînd educarea lui în mediul familial. Împreună cu părinții, grădinița își are rolul ei bine stabilit, intervenind în dezvoltarea primară a copilului. În acest context, ajutorarea, susținerea, coordonarea și uneori educarea părinților, după principii științifice și psihopedagogice, devine o necesitate. Părinților le revine rolul esențial în creșterea copiilor, asigurîndu-le acestora nu numai existența materială, cît și un climat familial afectiv și moral. Sunt situații în care familia consideră că este suficient să se ocupe doar de satisfacerea nevoilor primare a copiilor (hrană, îmbrăcăminte, locuință, cheltuieli zilnice etc.), ignorînd importanța unei comunicări afective, nestimulînd dezvoltarea sentimentului de apartenență, etc. În general, comportamentul parental este inspirat din propria experiență de viață a acestora, astfel perpetuînd atît aspecte pozitive, cît și negative, pe parcursul mai multor generații.

Acțiunile de formare- dezvoltare a colectivului de părinți, inițiate de educatori, vin în sprijinul tuturor celor implicați în educația copilului. Scopul constă în modificarea opticii (viziunii) pe care părinții o au asupra întîlnirilor din instituția preșcolară. Această modificare, poate deveni un sprijin real în îmbunătățirea relației dintre părinte și copil, părinte și cadru didactic.

Educația părinților poate fi:

- o ghidare în educația copilului;
- un studiu al dezvoltării copilului;

- o formare de abilități de comunicare și analiză a copilului;
- un examen cognitiv al sarcinilor secvențiale în creșterea, dezvoltarea și educarea copilului.

Acțiunile de formare- dezvoltare a colectivului de părinți în instituția preșcolară de educație nu-și propun să substituie clasicele ședințe cu părinții, dar pe lângă acestea, este bine să se lucreze și altfel cu părinții, pentru dezvoltarea colaborării grădiniță – familie. În acest sens este important să menționăm că un colectiv (în cazul nostru- colectivul de părinți) se consider format, dacă Fiecare comunitate umană și-a dezvoltat propria cultură [5]. Primele asocieri invocate de termenul cultură se referă la teatru, literatură, muzică sau la alte forme ale culturii elitiste. Conceptul însă are un înțeles mult mai larg. Cultura este un element generator de valori etice [5;2;8]. Fie că este vorba de comunitatea etnică din care provii, de cea religioasă sau de colegii de grupă, tu te identifici cu acest grup, te leagă de ei interese, principii, valori comune (Figura 1).

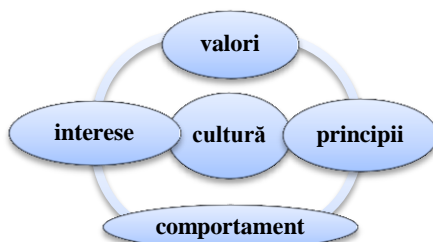

Fig.1. Elementele componente ale culturii colectivului [5]

Cultura ne învață în variate contexte ce e bine și ce e rău. Pe lângă valorile etice, cultura ne învață și despre frumusețe, în toate formele ei, despre valorile estetice din toate ramurile artei, din tradițiile populare, din specificul fiecărui popor și cele interculturale. Indiferent dacă părinții vor sau nu să transmită copilului valorile și credințele lor, el va absorbi o parte din ele prin simplul fapt că trăiește împreună cu ei. El va participa la ritualurile și tradițiile familiei și se va gândi la semnificația lor. Ca părinte, nu-i impune opiniile tale [6], ci prezintă-i credințele tale într- un mod onest, clar și care să fie pe măsura vârstei și gradului de maturitate al copilului.

Pentru a înțelege mai bine alte culturi este necesar să examinăm nu doar diferențele, dar și asemănările dintre ele.

Cercetătorul Geert Hofstede [Apud 9] susține că principalele atribute ale culturilor umane pot fi analizate pe baza a 5 dimensiuni, fiecare reprezentând o continuitate, fiind într-o relație de interdependență cu celelalte.

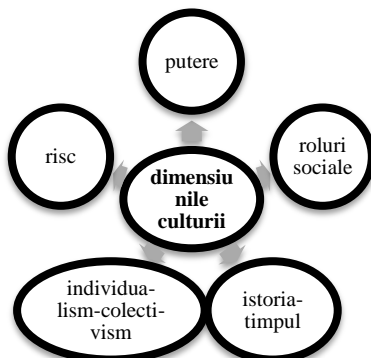

Fig. 2. Dimensiunile culturii colectivului [9]

Specificul și caracteristicile colectivului de părinți în instituția preșcolară. Înțelegerea climatului și culturii mediului în care se desfășoară activitatea educațională este esențială pentru a determina așteptările referitoare la participarea și implicarea părinților în procesul de învățare [5; 8]. Fiecare grădiniță, și, de fapt, instituție, are propria cultură, structură, sistem și proceduri, iar managerul și colectivul didactic are responsabilitatea de a genera o cultură care să-i încurajeze pe toți părinții și să-i determine să lucreze în atingerea unui țel comun.

Fiecare colectiv, inclusiv un colectiv de părinți este caracterizat de etapele parcurse pentru a fi integrat pînă la urmă, adică- pînă a se putea numi cu adevărat un colectiv [9]. Mai mulți autori au studiat și menționat specificul formării unui colectiv de părinți, dintre care menționăm etapele descrie de pedagogul rus A. S. Macarenco [Apud 4]:

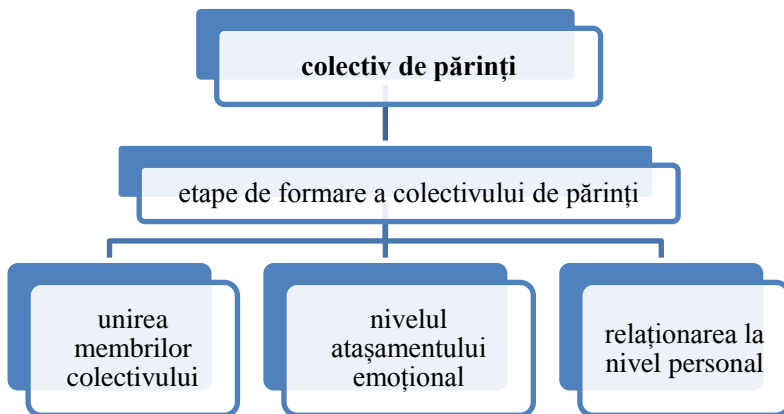

Fig. 3. Specificul și etapele formării colectivului de părinți

În procesul de formare a colectivului de părinți importanța emoțiilor este subliniată de savanți, dar și de practicieni. Colectivul de părinți trebuie să realizeze anumite funcții. Menționăm că aceste funcții sînt importante pentru preșcolari, cadre didactice, dar, în final, și pentru părinți. Dacă funcțiile pe care le vom menționa mai jos cu adevărat se realizează, în final au e cîștigat copiii [1; 5].

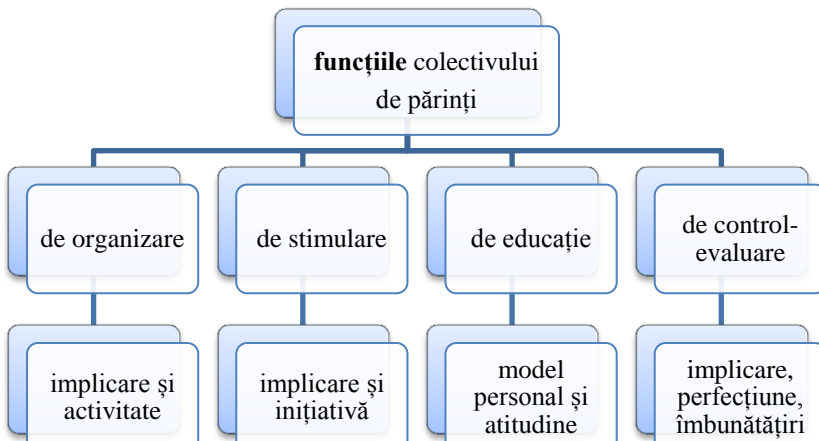

Fig. 4. Funcțiile colectivului de părinți [1; 5]

Un colectiv de părinți este integrat, se dezvoltă continuu dacă membrii colectivului de părinți sînt conștienți de funcțiile pe care le au de realizat (Figura 1.5). de obicei educatorii pun accent și atrag părinții în realizarea funcțiilor de organizare, am remarcat că părinții des independent se implică în realizarea funcției de control. Este important de învățat, de orientat, de ghidat părinții în aceste activități, este important de respectat unele reguli etice în procesul de integrare a colectivului de părinți.

Cercetările din psihologie, pedagogie și management stipulează dificultățile ce pot apărea într- un colectiv, mai ales fiind vorba de un colectiv de personae formate, adulte, cu valorile formate și promovate într- un mod anume [2,5]. În acest sens cercetătorii ce au abordat problematica resurselor umane recomandă să ținem cont de legea celor trei (Maslow, McGregor, Fayol), [7; 2; 4] :

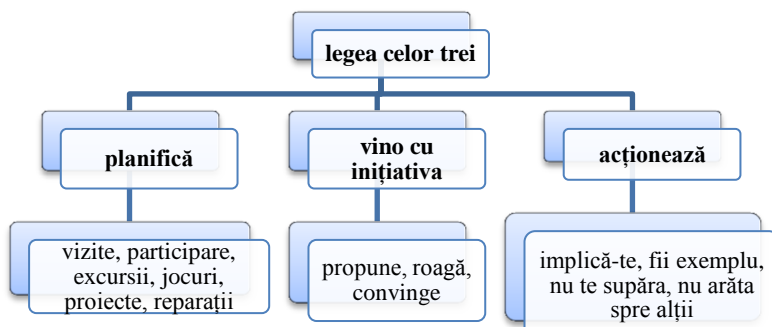

Fig. 5. Legea de dezvoltare a colectivului de părinți

Literatura de specialitate, literatură ce vizează managementul educațional recomandă de urmat (pentru cei ce dezvoltă colectivul de părinți) 3 pași importanți care fac posibilă și cu succes strategia de formare a unui colectiv (figura 1.6). Cu toate acestea, exemplul educatorului va fi unul permanent, obligatoriu, de succes. Ce ține de cadrele didactice, deoarece acestea activează cel mai mult cu colectivul de părinți [1,3], acestea este bine să urmeze pașii de organizare- formare a colectivului de părinți. acești pași sînt (apud [3,4]):

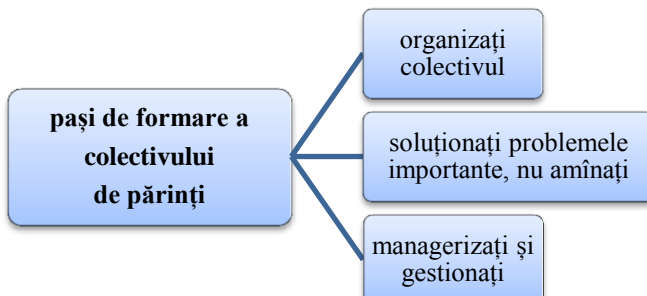

Fig. 6. Pași de formare a colectivului de părinți

O altă pleiadă de savanți abordează problematica formării colectivului de părinți prin asigurarea climatului favorabil în instituție-grădinița de copii în general, grupa depreșcolari. Asociația Americană a managerilor educaționali propune să se evalueze climatul în instituții de educație pe o scară (după Likert) de la 1 la 5, luându-se în considerare obligatoriu elementele [9; 8]:

1. Comunicarea - este foarte frecventă între manager și toate cadrele didactice
2. Directorul - este implicat în procesul de instruire a cadrelor-părinților
3. Directorul - completează regulat și corect fișe de evaluare a educatorilor
4. Directorul - încurajează educatorii să aibă roluri de lider
5. Copiii, educatorii - au o atitudine pozitivă față de instituție, procesul de educație
6. Frecvența (copiilor) - este foarte ridicată
7. Dotările din grădiniță - contribuie la un climat pozitiv
8. Așteptările - sunt mari, realiste și realizabile
9. Părinții - participă activ în procesul educațional și în luarea deciziilor
10. Dezvoltarea profesională - este în acord cu nevoile grădiniței
11. Toți educatorii - sunt implicați în planificarea educațională și financiară
12. Toți educatorii - pot influența procesul decizional din grădiniță.

În scopul eficientizării acțiunilor de formare- dezvoltare a colectivului de părinți noi am elaborat un model pedagogic, prezentat mai jos.

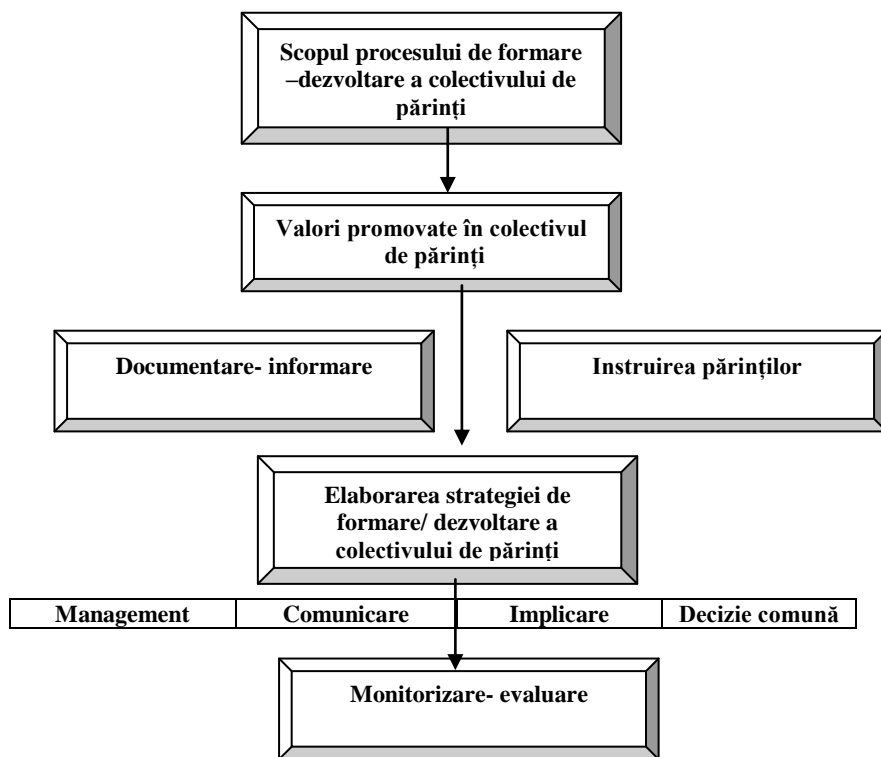

Fig. 7. Model pedagogic de dezvoltare a colectivului de părinți din instituția preșcolară

CONCLUZII:

1. În afară de partea didactică, orice educatoare, sau manager din educație are datoria să facă încă trei lucruri esențiale: să le mențină copiilor interesul treaz pentru cunoaștere, să îi ajute pe toți copiii să se integreze în grup, să integreze colectivul de părinți. Din aceste lucruri (menționate mai sus), nu știm care este mai important, cert este că colectivul părintesc format este un sprijin și un partener adevărat al cadrelor didactice în procesul de educație a copiilor.

2. **Formarea identității de grup este un obiectiv major al educatorilor. Noi avem motive frumoase pentru acest lucru- este vorba de „numele,, grupei (ghiocel, Andrieș,...).** părinții vor forma un colectiv integrat în jurul unui simbol, deseori comportamentul este o consecință a valorilor promovate. Aceasta se referă la toate lucrurile care sunt definiții pentru grupul de părinți și care îi diferențiază de alții. Educatorul poate forma încă de la început o identitate pozitivă a colectivului, spunând ce se așteaptă de la ei și asigurându-se că și părinții doresc aceleași lucruri.

3. **Misiunea comună a colectivului.** Cel mai bun mod de a uni un colectiv este de a-i da o misiune comună, la care să participe toți părinții. După ce duc la îndeplinire o misiune părinții se simt mândri că aparțin colectivului, că împreună au realizat ceva, și se vor motiva și în continuare să dea tot ce au mai bun pentru colectivul lor.

4. **Tactul și activitatea în colectivul de părinți.** Etichetele negative se lipsesc de colectiv mult mai repede decât de părinți luați separat. Noi considerăm că acest lucru este inadmisibil. Din contra, personalitățile în colectivul de părinți se accept. Mai departe ne vom forma, educa, schimba cu toții în folosul copiilor și a colectivului.

5. Activitatea educatorilor orientată spre formarea/ dezvoltarea colectivului de părinți trebuie să fie orientată în realizarea următoarelor obiective:

- familiarizarea cu tendințele moderne în organizarea activității de formare a colectivului de părinți;
- identificarea factorilor ce stimulează activitatea educatorilor în formarea colectivului de părinți;
- demonstrarea rolului activităților educaționale ale instituției (metode de organizare și desfășurare a diferitelor tipuri și forme de instruire) în formarea colectivului de părinți;
- demonstrarea practică a formelor și metodelor în formarea colectivului de părinți;
- exersarea practică a metodelor de formare a echipelor/colectivelor de părinți.

6. Procesul de formare/ dezvoltare a colectivului de părinți vizează un aspect esențial al muncii educatorului: administrarea eficientă, sub semnul valorilor civic-democratice a activității specifice grupei de preșcolari, plecând de la premisa că educatorul anticipează și pregătește părinții în vederea implicării în viața socială, viața

grădiniței, dar și pentru a reacționa adecvat în rezolvarea conflictelor inerente unei comunități. Colectivul de părinți reprezintă, din punct de vedere psihosociologic, „un grup social unde, ca urmare a interrelațiilor ce se stabilesc între membrii ei, apare și se manifestă o realitate socială cu consecințe multiple asupra desfășurării procesului educativ. Colectivul de părinți este un ansamblu dinamic, în cadrul căruia au loc procese formative subordonate scopului fundamental, învățarea unor seturi de informații, atitudini și comportamente și care este supus în mod constant influențelor educative exercitate de grădiniță.

Caracteristicile separate care pot să apărțină și să individualizeze grupurile de părinți și trebuie luate în considerare de educatori, sunt:

- coeziunea – grad de legătură, de unitate, de înțelegere reciprocă dintre membrii sau, dimpotrivă, tensiunile și conflictele dintre ei;
- autonomia sau dependența grupului – dacă acționează independent sau este strâns legat de altul;
- conformismul sau nonconformismul membrilor – grad de supunere și de acceptare față de normele de grup;
- permeabilitatea sau impermeabilitatea – disponibilitatea de a primi și de a accepta cu ușurință sau cu foarte mare reticență noii membrii ai grupului;
- stabilitatea sau instabilitatea colectivului – durabilitatea în timp a grupului, determinată de prescripțiile de tip instituțional;
- sintalitatea – personalitatea ca ansamblu dinamic sub raport structural-funcțional, relațional, interacțional, de climat și de atmosferă axiologică.

Bibliografie

1. Armstrong, M., Managementul resurselor umane, manual practic, Editura CODECS, București, 2003
2. Băban, A., Consiliere educațională- ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere, Editura Psinet, Cluj-Napoca, 2001
3. Burloiu, P., Economia muncii, Editura Didactică și pedagogică, București, 1993.
4. Chișu, V., Manualul specialistului în resurse umane, Casa de editură IPECSON, București, 2002
5. Chelcea, S., Chelcea, A., Din universul autocunoașterii, Editura Militară, București, 1990

6. Crăciunescu, R., Introversiune-Extraversiune, Editura Științifică, Cluj, 1991
7. Claudiu, I., Calitatea educației, Editura Științifică, Cluj, 2008
8. Niresteanu, A., Ardelean, M., Personalitate si profesie, Targu Mures, University Press, 2001
9. Vernon, A., Dezvoltarea inteligenței emoționale, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2006
10. Feier, V., Creativitate și creativitate managerială, Editura Expert, București, 1995.
11. Ionescu, Gh., Dimensiunile culturale ale managementului, Editura Economică, București, 1996.

CONDIȚII DE OPTIMIZARE A EDUCAȚIEI ELEVULUI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ ÎN CADRUL FAMILIEI

*Garștea Nina, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

***Abstract.** This article describes the conditions for optimizing the education of pupils of low school age within the family. It highlights the necessity of capitalizing the family-school-community social partnership in the integral formation of the child's personality. The principles and strategies of optimizing education of pupils of low school age within the family are outlined.*

Formarea integrală a personalității copilului reprezintă scopul educației în postmodernitate. De fapt aceasta nu reprezintă ceva radical nou, chiar și în timpurile străvechi, omul tindea spre o dezvoltare mai amplă, desigur că în limita posibilităților de atunci.

Cu certitudine că ideea educației permanente/a învățării pe parcursul vieții și concepția cu privire la caracterul prospectiv al educației, formarea integrală a personalității umane își au originea și premisele sale încă în etapa istorică de reflectare a educației în conștiința comună, care, mai târziu, se conturează mai clar în faza filosofică a etapei ulterioare, axată pe reflectarea teoretică a fenomenului educațional [4, p. 46-47].

Sigur că etapa marilor sisteme pedagogice/pedagogia modernă, influențată de dezvoltarea vertiginoasă a științelor, fenomenul psihologizării și sociologizării educației, apariția

pedagogiei experimentale au condus la aprofundarea și consolidarea fundamentelor teoretice și practice a educației.

Astăzi, pedagogia postmodernă, continuă cercetările în domeniul vizat, implicând tot mai activ pluridisciplinaritatea și mizând tot mai mult pe valorificarea parteneriatului social familie-școală-comunitate [1; 3].

În acest context ne vom opri la condițiile de optimizare a educației familiale privind formarea personalității elevului de vârstă școlară mică.

Familia are un rol decisiv în educația copilului, în maturizarea sa psihosocială, în conturarea concepției sale despre sine și despre lumea din jurul său. Influența exercitată de către părinți asupra copilului este benefică, dacă aceștia posedă competențe parentale, îi îndrumă cu tact și înțelepciune. Școala, la rândul său, continuă, diversifică și aprofundează educația copilului, organizează procesul educațional centrat pe formarea integrală a personalității elevului de vârstă școlară mică.

Simpla analiză a specificului vârstei și a factorului decisiv de integrare socială, în și prin intermediul școlii, ne-a orientat spre identificarea unor aspecte de bază, fără de care nu vom putea spori educația elevului de vârstă școlară mică.

Sondajul realizat pe un eșantion de părinți și învățători de clasele primare ne-a demonstrat că există unele dificultăți în educația micului școlar. Astfel, 47% de părinți și 53% de învățători *dau vina unii pe alții* privind insuccesele și problemele ce apar în educația copilului de vârstă școlară mică. Părinții, în marea lor majoritate - 81,7%, susțin că învățătorii sunt preocupați mai mult de realizarea sarcinilor curriculare decât de educație. La adunările de părinți se discută problemele de comportare, disciplină și însușita elevilor, inclusiv cele de reparație a clasei sau procurare a unor rechizite școlare, tehnică etc. Învățătorii, la rândul lor, consideră că de educația copilului răspunde familia - 63,4%, iar școala organizează diferite festivități și sărbători.

Activitățile parteneriale școală-familie sunt desfășurate în cadrul întrunirilor metodice, mai des, la solicitarea instituției de învățământ, cu părinții se lucrează mai mult individual.

Evident că există școli unde colaborarea școală-familie are caracter sistematic, bine gândit; funcționează *Școli pentru părinți*,

centre de acordare a ajutorului adulților în educația copilului. Aici părinții sunt familiarizați cu variate forme și metode de educație a elevilor; se analizează probleme de conflictologie; acordarea ajutorului la pregătirea temelor; importanța implicării ambilor părinți în educația familială a copiilor etc. [2].

Conversația cu psihologii școlari pe marginea problemei vizate ne-a permis să scoatem în evidență un aspect cunoscut de mai mult timp. Aceștia lucrează cu elevii „dificili” și familiile lor. La fel, psihologii consideră că administrația școlii deseori îi implică în diferite testări sau activități ce nu țin de funcțiile psihologului școlar. Astfel, acestora practic nu le ajunge timp să se ocupe de studii aprofundate privind adaptarea școlară; dezvoltarea psiho-fizică a elevilor; consilierea preventivă a elevilor și familiei.

În contextul dat am decis să proiectăm un șir de condiții și strategii de optimizare a educației elevului de vîrstă școlară mică.

În primul rînd, menționăm că pentru a schimba real situația este necesar să respectăm principiile educației eficiente:

- orientarea școlii și familiei spre același scop – dezvoltarea integrală, armonioasă a copilului (educația morală, educația intelectuală, educația tehnologică, educația estetică, educația psihofizică);
- respectarea personalității elevului, a unicității sale, a particularităților de vîrstă, a drepturilor copilului;
- axarea pe acțiunile sistematice de colaborare și parteneriat educativ;
- îmbinarea variatelor forme și metode educative.

În al doilea rînd, calitatea interacțiunilor de colaborare a școlii cu familia poate spori, consideră M. Braghîș, dacă sunt cunoscute și valorificate următoarele principii de optimizare a parteneriatului școală-familie:

- principiul definirii caracterului, sferei și modului de funcționare a parteneriatului educațional;
- principiul elaborării și verificării unui cadru regulamentar;
- principiul respectării codului deontologic al parteneriatului educațional și al obligațiunilor asumate;
- principiul abordării sistemice și sistematice a acțiunilor proiectate în cadrul colaborării;

- principiul axării pe calitatea și varietatea acțiunilor, formelor și metodelor de colaborare;
- principiul centrării pe formarea integrală a personalității elevului claselor primare și transformarea lui în partener și actor al propriei transformări [1, p. 103].

Reieșind din acestea, o condiție de optimizare a educației copilului de vîrstă școlară mică în cadrul familiei vizează organizarea și desfășurarea unor activități de alfabetizare a familiei și consolidare a competențelor parentale prin intermediul școlilor pentru părinți, a lectoratelor speciale, programelor de consiliere preventivă în grup; a adunărilor tematice de părinți etc.

Colaborarea școală-familie trebuie să devină un mijloc eficient de antrenare a părinților, nu numai în sponsorizarea financiară a reparațiilor, sărbătorilor, ci și în: asistarea la ore; implicarea lor în activitățile comune cu elevii, cadrele didactice și administrația școlii; realizarea controalelor inopinate a ospătăriei școlare; desfășurarea unor conferințe practice axate pe schimb de experiență; organizarea expozițiilor școlare, a concursurilor tematice de tipul „Creația familiei mele”, „Cea mai interesantă familie”, „Cel mai eficient părinte”, „Cel mai educat elev” etc.

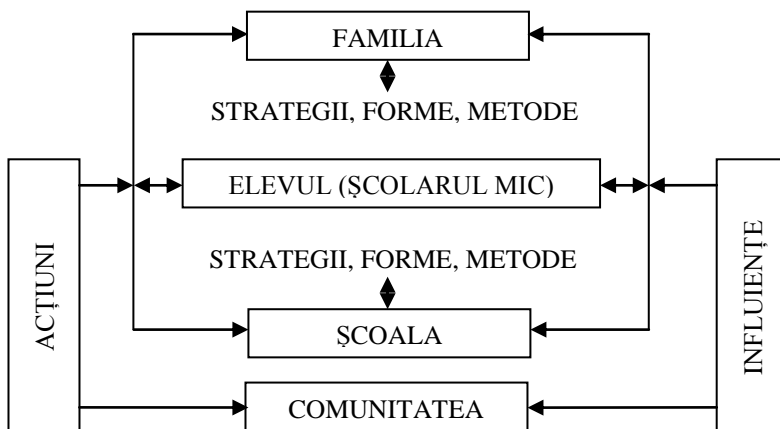
O cerință importantă este ca activitățile nominalizate să nu fie formale, doar pentru ca școala să demonstreze la o întrunire metodică raională sau orășenească potențialul pedagogilor. Cu certitudine că efectul și impactul ar spori dacă aceste activități ar deveni o tradiție și s-ar organiza cu implicarea colectivului pedagogic, a elevilor, părinților, dar și cu instituțiile din comunitate (centre de creație, primăria, biblioteca pentru copii, biserica etc.).

Experiența avansată a multor state și instituții de învățămînt [2; 3; 4; 5] arată că optimizarea educației familiale reprezintă un produs, adică un rezultat al unei colaborări parteneriale familie-școală-comunitate de durată, centrată pe coordonata stimulării, autoperfecționării adulților în direcția dezvoltării competențelor parentale. În sensul acesta, propunem o tematică orientativă a subiectelor care necesită să fie incluse în ordinea de zi a ședințelor cu părinții elevilor din treapta învățămîntului primar (în baza cercetării opiniilor părinților):

1. Particularitățile de vîrstă a școlarului mic. Crizele de vîrstă și depășirea lor.
2. Particularitățile și trăsăturile de personalitate: temperamentul și caracterul.
3. Dezvoltarea aptitudinilor generale și specifice. Sprijinul acordat copiilor în pregătirea temelor pentru acasă.
4. Metode de educație aplicate în cadrul familiei.
5. Modul sănătos de viață și regimul zilei.
6. Educația estetică în familie. Moda și vestimentația elevului de vîrstă școlară mică.
7. Educația intelectuală ca factor de dezvoltare morală.
8. Comunicarea eficientă în cadrul familiei.

Paralel cu informarea părinților este util de organizat și exersarea lor în cadrul atelierelor de formare. De exemplu: o oră se lucrează teoretic, se face o comunicare/ PowerPoint, se propun materiale la temă (pot fi implicați specialiști, părinți competenți, diriginți, psihologul școlar etc.), iar a doua parte a activității se organizează un practicum (se elaborează împreună cu părinții seturi de recomandări, regimul zilei, planuri de acțiuni – proiecte de sănătate a familiei, de odihnă etc.). Strategiile de lucru cu familia pot varia de la cele informative, la cele euristice, practice, de inițiere într-o problemă, de verificare a competențelor, de consolidare, de perfecționare etc. Dacă am reprezenta grafic condițiile de optimizare a educației elevului de vîrstă școlară mică în cadrul familiei, ar fi binevenită următoarea schemă:

Figura 1. Optimizarea educației elevului de vîrstă școlară mică

În finalul studiului ținem să menționăm că învățătorii sunt datori să convingă părinții că educația familială va fi de calitate numai atunci când ei vor respecta câteva condiții esențiale:

- mediul familial să fie unul *cald*, empatic, prietenos, pașnic, centrat pe respectarea onestității;
- ambii părinți să se implice activ în educația copiilor (să repartizeze sarcinile clar între ei, să se susțină reciproc);
- părinții să fie permanent un model pozitiv de comportare;
- în familie să se respecte un mod sănătos de viață (de toți membrii acesteia);
- educația copiilor să fie realizată cu iubire, responsabil, nu ca ceva auxiliar, ci ca cea mai importantă obligație și activitate a adulților.

Să nu uităm că educația decide soarta omului, iar copilul este la începutul acesteia și, de noi, adulții depinde ce destin îi vom hărăzi. Pentru a construi copilului, școala are nevoie de sprijinul conștient și partenerial al părinților. La rândul lor, părinții trebuie să se angajeze în rol activ, decisiv în educarea copilului.

STRATEGIA PEDAGOGICĂ MAGISTRALĂ DE FORMARE A CULTURII SĂNĂTĂȚII ÎN CADRUL PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE

*Stănică Liliana, dr. în pedagogie,
Colegiul Economic M. Teiuleanu, Pitești; România*

Abstract: *Study describes an important topical issue for young people, parents and teachers in school. Author realized a detailed analysis of health as a concept and social phenomenon. Study comprises a set of methods, forms and effective health education strategies that can be applied in family, school and lyceum.*

Fenomenul parteneriatului educațional în pedagogia postmodernă este unul de o importanță majoră, care abordează problemele educative într-un mod deschis, flexibil, plasând în centrul atenției copilul, trebuințele acestuia, formarea unei personalități apte de inserție socială eficientă.

Inițiativa privind reactualizarea parteneriatului educațional, pornește de la instituția de învățământ, care astăzi, în complexitatea și tumultul problemelor pedagogice, psihosocioculturale, economice, nu mai poate face față exigențelor familiei, societății privind educația și formarea personalității copilului. Familia reprezintă actorul social interesat în cea mai mare măsură în educația de calitate a copiilor, care se poate manifesta ca inițiator sau ca susținător consecvent și fidelă a unui parteneriat educațional, deoarece acesta corespunde intereselor și aspirațiilor ei. Instituția de învățământ este actorul/agentul social care dispune de specialiști calificați în domeniul educației, iar instituțiile medicale, la rândul lor, dispun de specialiști în domeniul ocrotirii sănătății. Evident că parteneriatul educațional privind cultura sănătății, include, în primul rând, actorii sociali direct responsabili de educația pentru sănătate / ES a copilului, instituțiile de ocrotire a sănătății populației și familia.

Analizând literatura de specialitate, experiența avansată, propriile observații, am ajuns la concluzia că parteneriatul educațional reprezintă o formă de cooperare și colaborare a actorilor sociali în sprijinul copilului la nivelul procesului și câmpului educațional la nivel formal, nonformal și informal.

Plecând de la ideile cercetătoarei Cuznețov Larisa cu privire la formarea *ethosului pedagogic familial prin intermediul colaborării cu școala; abordarea familiei în calitate de actor, agent și partener educațional; mecanismul experimentat, definit ca cercul calității interacțiunilor familie–instituție de învățământ–comunitate*, care contribuie la monitorizarea și redimensionarea calității parteneriatului educațional și a acțiunilor lui Cristea S., vizavi de definirea

obiectivelor și coordonatelor parteneriatului educațional [41], am stabilit repererele praxiologice ale strategiei pedagogice de valorificare a parteneriatului educațional în formarea conduitelor pro-sănătate la liceeni. Drept fundamente teoretice ne-au servit obiectivele și modelele promovate de psihologia sănătății, analizate anterior, condițiile și principiile educației pentru sănătate stabilite de noi în procesul investigației.

În fundamentarea practică au fost valorificate și aspectele de bază ale particularităților de vârstă ale adolescenților; comportamentele, atitudinile acestora, formele și mijloacele educației pro-sănătate; modelul formării convingerilor despre sănătate, stilurile și comportamentele pro-sănătate analizate și interpretate anterior.

Strategia de bază elaborată și implementată în procesul cercetării, a fost examinată și discutată cu grupul de experți și definită ca una pedagogică magistrală de *Formare a culturii sănătății la liceeni în cadrul parteneriatului educațional*.

Constructul epistemologic conține un șir de aspecte teoretice: conceptele, dimensiunile, constantele sănătății, factorii și parametrii sănătății, principiile ES, specificul modului sănătos de viață. *Aspectul metodologic* al strategiei pedagogice evidențiază capacitatea acesteia de a integra metode-procedee-mijloace educaționale în structuri operaționale ce asigură funcționalitatea și eficiența variatelor activități de predare-învățare-evaluare. Ca să fim coerenti, vom preciza *aspectul pragmatic* al strategiei, pe care l-am denumit praxiologic. Acesta urmărește ca ansamblul de intervenții, acțiuni educaționale să fie corelat cu situațiile reale, concrete, pentru a le modela eficient în conformitate cu scopul și obiectivele proiectate. *Aspectul operațional* al strategiei constă în adunarea/subsumarea mai multor operații, corelarea acestora și explorarea lor maximală în vederea obținerii obiectivelor scontate. În consens cu scopul cercetării și a reperelor epistemologice stabilite, s-au conturat și definitivat strategia magistrală, fiind elaborate și strategii pedagogice specifice pentru organizarea-desfășurarea-evaluarea activităților cu liceenii, familia, cadrele didactice/diriginții și partenerii educaționali comunitari (medici de familie, antrenori, sportivi de performanță etc.).

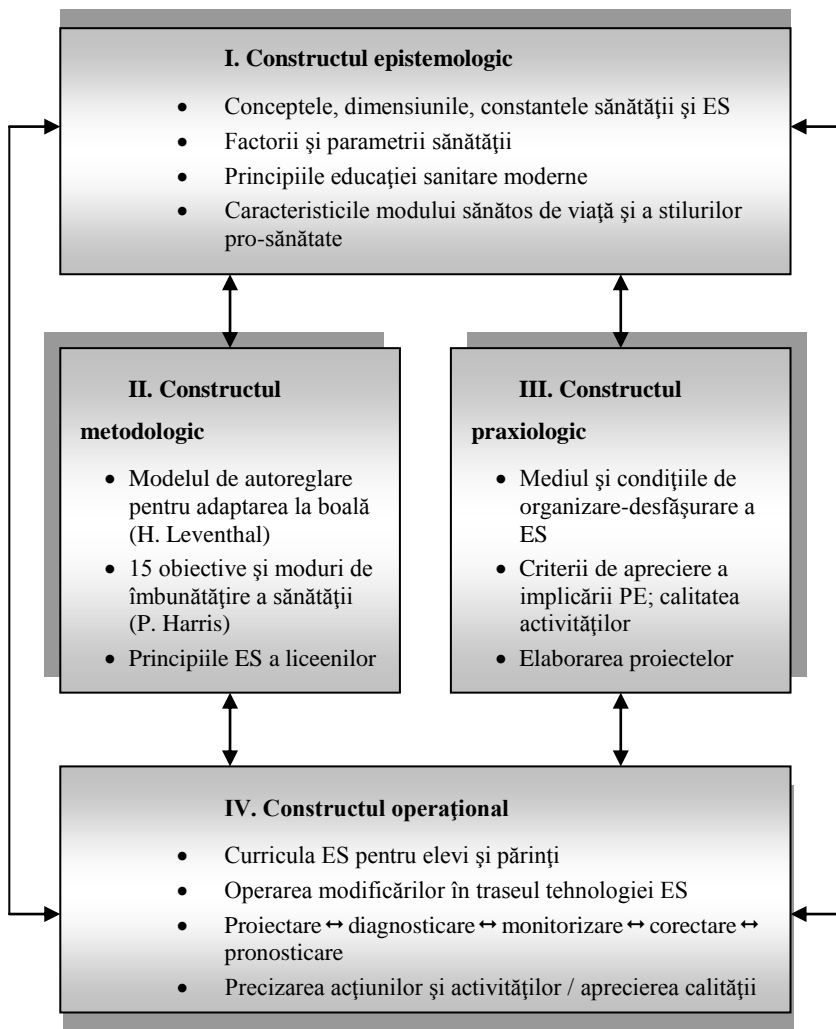

Fig. 1. Formarea culturii sănătății la liceeni în cadrul parteneriatului educațional

În elaborarea și valorificarea strategiei pedagogice pe care o prezentăm în continuare s-a ținut cont de toate aspectele elucidate și de particularitățile de vârstă ale elevului, cele ale posibilităților partenerilor educaționali și scopul final – formarea modului sănătos

de viață la elevii din liceu. Prin urmare, strategia pedagogică magistrală **Formarea culturii sănătății la liceeni în cadrul parteneriatului educațional** a fost elaborată ca dispozitiv acțional/operational de tip flexibil și deschis, racordat la realitatea concretă, la obiectivele și situațiile cercetării.

În concluzie vom explica Schema procedurală a strategiei, care include:

- I. **Constructul epistemologic** ce conține reperele teoretice: definirea conceptelor, dimensiunilor și constantelor sănătății; factorii de fortificare a sănătății; factorii de risc/perturbatori ai sănătății; schema factorilor și parametrilor sănătății; principiile educației sanitare moderne; șapte deprinderi sănătoase; valorile sănătății etc.
- II. **Constructul metodologic** include ansamblul de forme, metode și procedee aplicate, care în contextul vizat vor fi doar nominalizate, deoarece tehnologia va fi elucidată mai jos.

În primul rând, am determinat mediul de organizare-desfășurare a acțiunilor partenerilor sociali, care în câmpul acțional și în concordanță cu scopul de formare a liceenilor devin agenți educaționali:

- a) *mediul formal*, la nivelul orelor de biologie, educație fizică, înscrise în programul curricular;
- b) *mediul nonformal*, la nivelul *activităților perișcolare*, organizate pentru valorificarea educativă a timpului liber al liceenilor și *activităților parașcolare*, organizate pentru părinți și cadrele didactice, ca soluții alternative de perfecționare a educație permanente – forme instituționalizate de tipul presei pedagogice / pentru părinți, radio-școlar, conferințe tematice etc.;
- c) *mediul informal*, la nivelul mediului social/grupurilor sociale din comunitate și a mass-media.

Formele de organizare-desfășurare a acțiunilor educative au fost divizate în următoarele subtipuri:

1. Activități pentru liceeni:
 - atelierul de formare/autoformare cognitivă;
 - atelierul de formare/autoformare a conduitei pro-sănătate.
2. Activități pentru părinți și cadrele didactice:

- ședințele în Școala pentru părinți;
 - ședințele în atelierul practic de formare/autoformare a conduitei pro-sănătate.
3. Activități pentru actorii/partenerii comunitari:
- mese rotunde;
 - conferințe;
 - seminarii metodologice;
 - expoziții ale Portofoliilor de sănătate;
 - Decada Sănătății;
 - concursul lucrărilor tematice ale liceenilor.

Metodele aplicate:

- prelegerea (magistrală, cu oponenti, cu prezentarea informației în power-point etc.);
- conversația, dezbateră, exercițiul;
- demonstrația (planșe, diapozitive proiectate, filme etc.);
- modelarea cognitivă și metacognitivă;
- algoritimizarea;
- problematizarea (situații-problemă, descoperirea, studiul de caz, învățarea prin cooperare, brainstorming-ul, sinectica etc.);

Este evident că traseul studierii unei teme a reclamat aplicarea unui șir de procedee și tehnici, deoarece acestea reprezintă construirea palierelor tehnologice ce vor fi elucidate în continuare. În centrul constructului dat este poziționată metodologia lui Harris P. [Apud 6], ce include trei componente: A – metode/tehnici de prevenire a bolilor; B – obiective de protecție a sănătății și C – obiectivele și valorile de promovare a sănătății.

III. Constructul praxiologic include suita de intervenții și operații practice pe care le-am corelat cu situațiile reale (Figura 1).

Intervențiile practice au fost structurate după:

- a) *gradul de intervenție / asistență din partea cercetătorului/formatorului:*
- permanent
 - episodic
 - mixt/combinat

- b) *după nivelul cantitativ și gradul de expunere a conținutului transmis:*
 - global
 - secvențial
 - integrat, pe module/unități tematice
- c) *după gradul de explicare a conținuturilor:*
 - direct/deschis
 - indirect/latent
 - sugerat
- d) *după coeziunea și gradul de corelație dintre variate acțiuni/activități:*
 - situații autonome
 - situații corelate pe un plan sincron (fenomenele se desfășoară simultan)
 - situații corelate pe un plan diacronic (care abordează fenomenul evolutiv/istoric/ evoluția fenomenului în timp).

IV. Constructul operațional ține de condițiile și posibilitățile de selectare eficientă a tuturor operațiilor la nivelul proiectării obiectivelor, valorificării sarcinilor educative, structurării și precizării conținuturilor, a valorificării lor la nivelul implicării operațiilor cognitive prin asigurarea aplicării eficiente a formelor, metodelor, procedeeleor; operarea modificărilor în traseul și conținutul sau condițiile ES. Dat fiind faptul că educația pentru sănătate a liceenilor reprezintă o problemă complexă, am evidențiat aici trei subcomponente ale activităților ES:

- a) *după tipul acțiunilor educative:*
 - cognitive
 - afectiv-atitudinale
 - axate pe autoeducație/autoformare
 - mixte
- b) *după operațiile cognitive dominante:*
 - acțiuni/traseu de tip inductiv
 - acțiuni/traseu de tip deductiv
 - acțiuni analogice (realizarea inter- și pluridisciplinarității în practică)
 - acțiuni mixte

- c) *după gradul de structurare a sarcinilor educative:*
- acțiuni de tip algoritmicizat (în baza unor structuri fixe, ca de exemplul regulile de igienă personală etc.)
 - acțiuni euristice (axate pe căutare, cercetare, descoperire)
 - acțiuni semi-prescrise (cu aspecte largi de intervenție)
 - acțiuni mixte (îmbinarea celor trei tipuri descrise mai sus).

Strategia pedagogică magistrată elaborată a fost implementată în cadrul experimentului pedagogic, organizat în instituțiile nominalizate (Chișinău și Pitești), în activitatea cu elevii, părinții, diriginții, psihologii, specialiștii din domeniul ocrotirii sănătății, care asigurau asistența medicală a liceenilor. Activitățile cu părinții au demonstrat că cea mai eficientă modalitate de informare este *Școala pentru părinți*. Orarul ședințelor a fost coordonat cu părinții și administrația, era afișat din timp, reflecta tematica și numele persoanelor invitate, cu indicația profesiei, funcției și aspectele esențiale care urmau a fi luate în discuție. Psihologii, medicii de la *Centrul de Medicină Preventivă* invitați au trezit un mare interes în rândul părinților și elevilor.

După 6 ședințe de informare a început activitatea *Atelierului de formare parentală*, în cadrul ședințelor căroră am aplicat eficient metodele: studiului de caz, conversația euristică, brainstorming-ul, jocul de rol, sinectica, exercițiul structurat ș.a.

Formele activităților solicitate de către părinți: mese rotunde, traininguri, discuții cu participarea părinților și liceenilor, consultații în grup etc. În total au fost organizate cinci întâlniri și o conferință teoretico-practică în finalul *Decadei Sănătății*, pe parcursul căreia au fost desfășurate variate concursuri cu participarea tuturor elevilor din liceu și colegiu (responsabili au fost clasele liceale), expoziții ale Portofoliilor și programelor de sănătate, gazetelor de perete, posterelor cu tematica *Combaterea conduitelor de risc*. Posterele elaborate de elevi au elucidat un spectru larg de probleme: ocrotirea naturii și influența ei pozitivă asupra omului; consecințele și combaterea fumatului, consecințele și combaterea alcoolismului, narcomaniei, promovarea alimentației sănătoase, a culturii fizice și sportului etc.

Actorii sociali care au manifestat interes stabil pentru colaborarea cu liceul referitor la promovarea unui mod sănătos de viață au fost: Centrul medicilor de familie nr.1, bibliotecile pentru copii din s. Botanica, I. Creangă, și cea municipală B. P. Hașdeu, biserica Sf. Dumitru de pe sector. Cu colegiul din Pitești în cadrul experimentului pedagogic, au colaborat activ: medicii invitați, managerii școlarii din instituțiile vecine (Universitatea din Pitești), preoți și colaboratori ai primăriei.

Anumite dificultăți am întâmpinat în colaborarea cu profesorii de educație fizică, care sunt axați cel mai mult pe susținerea de către elevi a probelor sportive prevăzute de curriculumul disciplinei respective și de participarea acestora la competițiile sportive din liceu, sector și municipiu. Sigur că este foarte pozitiv momentul dat, însă toate aceste lucruri nu trebuie să se facă în detrimentul promovării culturii fizice ca ansamblu de cunoștințe și competențe cu privire la respectarea igienei personale, igienei alimentației, formării deprinderilor de a practica gimnastica, turismul, plimbările la aer liber, călirea organismului etc. Ne-a reușit totuși să obținem de la profesorii de educație fizică următoarele:

- să realizeze explicațiile de rigoare la începutul lecțiilor și a temei noi, mai cu seamă se atrage atenție la obiective/sarcini, modalitățile de efectuare, de concentrare psihologică asupra anumitor grupuri de mușchi la fiecare mișcare de bază sau exerciții fizice;
- să delimiteze și să efectueze controlul sistematic al încărcăturii psihofizice în funcție de gen, starea sănătății și dezvoltarea fizică a elevilor;
- să desfășoare orele de educație fizică la aer liber în cea mai mare parte a anului de studii;
- să realizeze monitorizarea sanogenă și să ducă evidența controlului medical asupra stării fizice a elevilor pentru a proiecta adecvat lecția de educație fizică și antrenamentul sportiv la liceeni;
- să participe activ în colaborarea cu psihologul, medicii, asistentele medicale și diriginții cu privire la promovarea unui mod sănătos de viață, a sportului;
- să practice *lucrul pentru acasă* și să verifice rezultatele acestuia prin implicarea familiei.

Preoții și profesorii de educație civică s-au implicat activ în munca cu părinții și elevii, axându-se pe cultivarea grijii față de valorificarea Binelui, Sacrului, materializate în conduitele sănătoase din punct de vedere spiritual, moral și fizic. Preoții și medicii invitați au ținut câteva prelegeri despre importanța postului, exigențele morale ce trebuie respectate; alimentația corectă, inclusiv despre calitatea vieții în afara utilizării alcoolului, țigărilor, drogurilor și ale altor excese comportamentale.

Psihologii liceului au participat la mesele rotunde și activitățile atelierelor de formare parentală, a diriginților și liceenilor cu comunicări interesante privind profilaxia stresului, cultura comunicării și relaționării, preîntâmpinarea și dirijarea conflictelor, care la fel, subminează sănătatea omului.

Invitarea medicilor de la *Centrul de Medicină Preventivă* a lăsat o impresie deosebită. Această întâlnire a durat trei ore, au fost discutate o mulțime de întrebări privind ocrotirea sănătății, ecologia mediului ambiant, statisticile sănătății publice. Atât părinții, cadrele didactice, cât și elevii au aflat lucruri noi cu privire la medicina preventivă, drepturile pacientului, posibilitățile persoanei ce deține polița de asigurare medicală, sistemul de epurare și curățare a apei, adaosurile biologic-active, proteinele artificiale, tratarea alcoolismului, narcomaniei etc.

Considerăm că un criteriu important al lucrului cu elevii și familia constă în formarea competențelor de a-și elabora un program de sănătate și a-și analiza și estima starea sa psihofizică, de a-și acorda sie și la persoanele apropiate primul ajutor și asistență, orientare cu privire la autoeducația și formarea conduitei pro-sănătate.

Bibliografie:

1. Albu G. În căutarea educației autentice. Iași: Polirom, 2002.
2. Antonesei L. Polis și Paideia, Șapte studii despre educație, cultură și politici educative. Iași: Polirom, 2005.
3. Brillon M. Emoțiile pozitive, emoțiile negative și sănătatea. Iași: Polirom, 2010. 259 p.
4. Apostol Stănică L. Educația pentru sănătate în contextul noilor educații. Dimensiuni și strategii. În: Studia Universitatis, seria Științe ale Educației, USM, 2008, nr.9(19), p. 117-124.
5. Apostol Stănică L. Unele aspecte teoretice și praxiologice ale eficientizării educației pentru sănătate a liceenilor. În: Calitatea

- educației: teorii, principii, realizări. Culegerea materialelor conferinței științifice internaționale. Partea I. Chișinău: CEP USM, 2008, p. 83-87.
6. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p.
 7. Cuznețov Larisa, Calaraș C., Ețco C. Consilierea și educația pentru sănătate a familiei. Repere teoretice și sugestii practice. Chișinău: Primex-com SRI, 20016

REALIZAREA EDUCAȚIEI LITERAR-ARTISTICE A ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ÎN PARTENERIAT CU FAMILIA

*Samanati Ludmila, dr., învățătoare,
IPLT „Onisifor Ghibu”, mun. Chișinău*

***Abstract.** The article is addressed to the family-school partnership in order to achieve artistic-literary education of pupils in the primary schooling. Various activities with parents and children are proposed. These activities can find practical application both in the activity of teachers concerned with the artistic-literary education and of parents as well.*

Parteneriatul educațional este unul din conceptele cheie ale pedagogiei contemporane, ce desemnează un fenomen important în câmpul educației. Fenomenul parteneriatului nu este unul nou, încă în lucrările filosofilor antici se atestă elemente conturate clar cu privire la colaborarea cu instituțiile sociale [2, p. 146; 5, p. 217].

Parteneriatul educațional este o atitudine abordată în sprijinul dezvoltării societății prin prisma educativă și presupune participare la o acțiune comună, interacțiuni constructive acceptate de toți partenerii, comunicare eficientă și efectivă între participanți, activități comune cu respectarea rolului fiecărui participant. Parteneriatul presupune, de asemenea, o unitate de cerințe, opțiuni, decizii și acțiuni educative, când la mijloc este interesul copilului.

Procesul de formare a personalității copilului începe în familie, iar familia este mediul firesc de viață al copilului și nu poate fi înlocuit cu altă instituție socială. Familia are o profundă și cea mai îndelungată influență asupra omului, ea trebuie să răspundă multiplelor sisteme cultural-morale cu care individul intră în contact cu societatea. Primele informații despre lumea ce-l înconjoară,

primele norme și reguli de conduită copilul le însușește în familie. Amprenta pe care părinții o lasă asupra structurii și profilului spiritual-moral al personalității propriilor copii se menține toată viața. De aceea între școală și familie e necesar să se stabilească relații cât mai favorabile în scopul realizării tuturor obiectivelor educaționale, inclusiv și educație literar-artistică (ELA) [3].

Familia și școala reprezintă cele mai importante instituții privind educația literar-artistică în cazul când acestea valorifică potențialul lor în calitate de actor, în calitate de agent educativ și în calitate de partener, axându-se pe *funcția de deschidere și orientare spre formarea personalității copilului și cea de acțiune sinergetică*, desfășurată și susținută în și prin comunitate [2, p. 147].

Ambele părți, familia și școala, ar trebui să cunoască și să conștientizeze dimensiunea și coordonatele parteneriatului educațional: raportul școală-familie poate încorpora acțiuni ce pot fi inițiate în ambele direcții: de la școală la familie și, invers, de la familie spre școală; raportul dintre partenerii educaționali va miza pe acțiuni și pe acte de comunicare, colaborare, cooperare realizate prin diverse structuri, forme, modalități și metode care vor sprijini copilul; perfecționarea continuă a cunoștințelor, abilităților și competențelor în domeniul ELA; flexibilitatea, dinamismul și empatia să devină caracteristici definitorii ale parteneriatului respectiv [1, p. 7-30].

Unul din obiectivele primordiale ale școlii și ale familiei este informatizarea copiilor în domeniul literaturii, învățarea diferitor opere din folclor și din literatura pentru copii, prin intermediul cărora elevii sunt familiarizați cu valorile general-umane și cu valorile neamului, li se educă dragostea pentru limba maternă și pentru literatură, li se formează anumite calități morale, li se transmit cunoștințe elementare despre mediul ambiant, despre viața oamenilor și a naturii, li se formează o atitudine corectă față de lume și față de frumos în general.

Realizarea cu succes a acestor obiective depinde, în mare măsură, de eforturile comune ale cadrelor didactice și ale părinților, de parteneriatul școală-familie. Conlucrarea cadrelor didactice cu familia în diverse verigi ale sistemului educațional este una din problemele contemporaneității. Interesul pentru lectură se formează printr-o muncă a factorilor educaționali, o muncă caracterizată prin

colaborare, comunicare, răbdare, perseverență, continuitate, voință. Este cunoscut faptul, că la vârsta preșcolară, atât familia cât și grădinița depun efort pentru a influența universul copilăriei prin basme, povești, poezii. Această dificilă muncă e necesar să continue la un nivel superior în clasele primare. Fiecare factor educațional își are obiectivele sale.

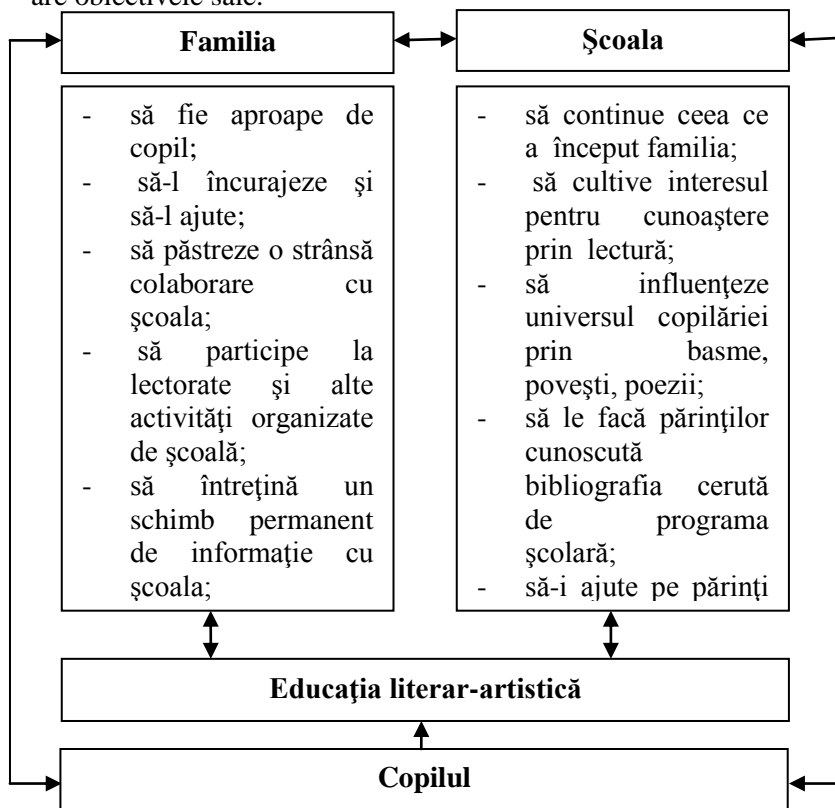

Figura 1. Model operațional al parteneriatului familie-școală privind ELA a elevului mic

Perioada de formare a interesului pentru citit coincide cu etapa când se pun bazele acesteia, cu ciclul I-IV. Elevului mic trebuie să i se trezească curiozitatea și spre alte lecturi, să i se cultive interesul pentru cunoaștere prin lectură. La organizarea și orientarea lecturii elevilor, la crearea unor deprinderi de studiu, un rol deosebit de complex îi revine familiei. Adesea întâlnim în librării părinți care

doresc să cumpere o carte pentru copil cu prilejul vreunui eveniment. Mulți dintre ei nu știu ce să aleagă potrivit vârstei și cerințelor școlare ale elevului.

Uneori insistența părinților, în absența unor cunoștințe pedagogice, incompetența în selectarea textului literar, potrivit vârstei, provoacă fenomene negative evidente în comportarea copiilor: neascultare, teamă, încăpățănare, incapacitate de a se descurca în situații dificile, o independență prea mare în acțiuni etc. Acestea și alte dificultăți existente în munca educativă a părinților pot fi depășite atunci când un loc important în familie îl ocupă cartea artistică. Învățătorul, făcând întâlniri cu părinții, trebuie să-i ajute în construirea bibliotecii personale pentru copiii lor, să le facă cunoscută bibliografia cerută de programele școlare, să le prezinte liste bibliografice cuprinzând cărți apărute sau în curs de apariție. Școala are datoria și poate să-i sprijine mai concret pe părinți în ceea ce privește orientarea lecturii copiilor proprii.

În psihopedagogie e cunoscută formula „forța exemplului”. Și dacă practica educațională ne dovedește că prin exemple se obțin rezultate evidente, atunci e necesar ca părinții să folosească textul literar ca mijloc educațional. Cu ajutorul textului, al personajelor literare, în educația copilului de vârstă timpurie pot fi obținute rezultatele scontate. Într-o familie unde sunt prea puține cărți, și acestea aflate la întâmplare, unde părinții și frații mai mari le consideră o povară, rareori se poate aștepta ca un copil să manifeste de timpuriu pasiune pentru lectură, pentru școală, pentru carte în general și, dimpotrivă, în familiile în care există dragoste pentru carte, cel puțin o persoană care citește, transformarea fiecărui copil într-un mic cititor se poate face pe nesimțite. Exemplul personal în familie poate trece neobservat de către copil, dacă lectura celor mari constituie o plăcere egoistă, dacă nu este însoțită și de stimularea interesului celorlalți membri ai familiei pentru carte. În acest scop, povestirea conținutului, nu neapărat în întregime, comentarea, chiar cu mijloace modeste, fără pretenții critice, a unei cărți în mediul familial reprezintă un foarte bun mijloc.

Pentru o relație adecvată, optimă a învățătorilor cu familia este nevoie de a îmbina variate forme și metode de colaborare în scopul realizării educației literar-artistice a copiilor. Una din acestea este *medalionul literar*, care presupune realizarea următoarelor obiective:

dezvoltarea competențelor elevilor de a se pronunța pe marginea unei cărți, organizarea anumitor vitrine literare, interpretarea unei opere literare în raport cu particularitățile lor de vârstă, imaginarea. Conform procedurii de aplicare a *medalionului literar*, elevii, anunțați din timp, trebuie să pregătească împreună cu părinții fie vitrina literară, fie o comunicare/ recenzie despre cartea respectivă, fie un desen inspirat din istoria relatată, fie să găsească, în măsura posibilităților, o înregistrare video a operei/ fragmentului ș.a. Locul de desfășurare a *medalionului literar* este ales în raport cu amploarea activității: sala de clasă, biblioteca, sala de festivități.

O altă formă de lucru cu copiii în parteneriat cu familia sunt *seratele literare*, organizate cu scopul de a consolida anumite cunoștințe ale elevilor, de a le trezi acestora emoții pozitive, de a le dezvolta imaginația creativă, a le educa sentimentul apartenenței de grup. Materialul de bază este constituit din textele literare și, în special, cele în versuri. Scenariile pot include și cântece, dansuri, astfel realizându-se nu numai o interacțiune a artelor, dar și crearea unei atmosfere de sărbătoare, trezirea emoțiilor și a interesului elevilor. Ele sunt elaborate cu aproximativ două-trei săptămâni până la producerea evenimentului. Alegerea textelor este determinată de specificul sărbătorii. Subliniem că scenariile seratelor literare sunt întocmite de învățător împreună cu copiii, care, la rândul lor, apelează la ajutorul părinților. Implicarea părinților are un impact asupra copiilor. Aceasta se demonstrează prin interesul sporit pentru pregătirea decorului. Prezența părinților la aceste serate literare este una din condițiile procedurii de desfășurare. Astfel, seratele literare demonstrează eficacitatea parteneriatului școală – familie.

Pentru dezvoltarea armonioasă a personalității copilului și pentru dezvoltarea unei relații adecvate și a unei comunicări eficiente între școală și familie se pot organiza *concursuri literare*. Prin însăși natura lor, ele contribuie la formarea spiritului de echipă, la trezirea unor stări, emoții puternice, la formarea abilităților de cercetare, a capacităților creative ale elevilor. Organizarea unor concursuri literare ca *Cel mai bun cititor/ povestitor*, *Ghicește personajul și opera*, *În lumea poveștilor*, în parteneriat cu părinții, demonstrează necesitatea și utilitatea studierii literaturii în afara orelor școlare. Conform prevederilor, până la desfășurarea propriu-zisă a concursului, fiecare părinte trebuie să găsească împreună cu copilul

său, acasă sau la bibliotecă, răspunsuri la un șir de întrebări, folosite ulterior de învățător în concursul respectiv. În procesul concursului se observă în care familie s-a lucrat cel mai bine în parteneriatul copil-părinte.

Întâlnirile cu scriitorii se desfășoară în două etape. În prima etapă elevii, împreună cu învățătorul și părinții, citesc din creația scriitorului cu care urmează să se întâlnească, discută pe marginea acestor opere, iau cunoștință de unele date din biografia scriitorului, pregătesc un set de întrebări pe care urmează să le adreseze oaspetelui. Întâlnirea propriu-zisă poate fi moderată de scriitor sau învățător. La sfârșitul întâlnirii, copiii primesc autografe pe cărțile procurate din timp. Astfel, biblioteca lor personală se mai îmbogățește cu o carte.

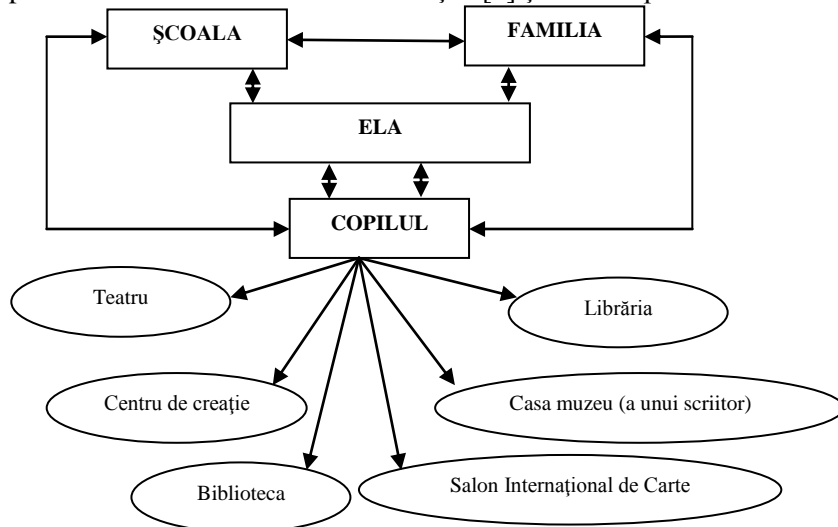
Vizitele sau excursiile pot constitui și ele o modalitate de lucru cu părinții cu condiția ca și aceștia să fie implicați să participe. Părinții și copiii urmăresc următoarele obiective: documentarea în legătură cu o temă abordată, fixarea cunoștințelor, stimularea aptitudinilor creative ale copiilor etc. O primă etapă care se impune în legătură cu includerea vizitelor și excursiilor în procesul instructiv-educativ din școală este planificarea lor. De la începutul anului școlar împreună cu părinții se planifică vizitele și excursiile necesare. Astfel, se pot organiza vizite împreună cu părinții la saloane de carte (Salonul de Artă și Carte „Alba-Iulia”, Salonul Internațional de Carte pentru copii). Această activitate poate avea genericul *Cumpără o carte, citește-o și recomand-o altuia*, se insistă pe parteneriatul școală-familie, aceștia din urmă fiind solicitați să participe activ, prin prezența lor la manifestare. Ca urmare a acestor activități, în incinta sălii de clasă se amenajează *Biblioteca clasei* și *Vitrina cu cărți*.

Vizionarea cu părinții a spectacolelor montate la teatre în baza unor opere citite și comentate de ei au ca scop aprofundarea cunoștințelor cu privire la mesajul cărții, familiarizarea cu alte genuri de artă (teatrală) și, nu în ultimul rând, trezirea unor emoții vizavi de jocul actorilor sau de modul de transfigurare a acestora.

Plecând de la faptul că la etapa actuală comunitatea se implică tot mai mult în procesul de educație, specialiștii în domeniul pedagogiei au preluat sintagma *comunitate educativă din sociologia educației familiale*, care poate fi definită ca un ansamblu de instituții

și relații sociale din mediul apropiat familiei și copilului ce participă la educația acestuia [4], colaborând la formarea *rețelelor de cunoaștere și formare*. În legătură cu faptul că aceste rețele participă la formarea și educarea personalității copilului, cercetătoarea L. Cuznețov [2] le-a definit ca *rețele educative de cunoaștere și formare*.

Există o varietate diversă a activităților care se pot desfășura în școală cu părinții și cu actorii comunitari în parteneriat. Familia rămâne a fi implicată în toate activitățile proiectate cu agenții educaționali din comunitate. Este important ca școala să devină un centru de dirijare a activităților partenerilor pentru a le direcționa spre formarea unui cititor cult. Dat fiind faptul că educația literar-artistică este parte firească a educației, am alcătuit *Harta rețelei educative de cunoaștere și formare în domeniul ELA* pe care am preluat-o de la savanta Larisa Cuznețov [2] și am completat-o.

Schema în cauză poate fi aplicată ca un punct de reper în realizarea ELA a elevilor mici și a familiei în parteneriat cu agenții implicați. De asemenea, poate fi completată cu diverși agenți educaționali, deoarece fiecare instituție din comunitatea locală influențează formarea personalității copilului, contribuie la educația armonioasă a acestuia, inclusiv și la educația literar-artistică.

Colaborarea cu familia reprezintă o condiție importantă a unirii eforturilor în ELA a copiilor. Potențialul educogen al familiei este condiționat de nivelul material și cel cultural, de atmosfera relațională și afectivă în cadrul familiei de responsabilitatea părinților față de educația literar-artistică a copiilor.

Colaborarea implică și activități de educare a părinților. În procesul de colaborare se poate de recurs la următoarele forme de realizare a parteneriatului dintre școală și familie: *conversațiile* cu părinții pe diferite teme:

- ✓ *Rolul cărții pentru copii în dezvoltarea multilaterală a lor;*
- ✓ *Educația estetică a copiilor prin intermediul literaturii pentru copii;*
- ✓ *Cum trebuie organizat în familie lucrul cu cartea;*
- ✓ *Importanța educativă a lucrărilor folclorice;*
- ✓ *Rolul părinților în educarea dragostei față de carte;*
- ✓ *Cartea și influența ei asupra formării personalității.*

Pentru o relație adecvată a învățătorului cu părinții în scopul ELA se pot organiza *consultații individuale* cu privire la ce cărți și cum trebuie ele citite copiilor, la modul de discuție pe marginea acestora. *Ungherașul pentru părinți* va conține sfaturi, articole cu conținut metodic, lista cărților pentru lectură în familie, titlul operei studiate la moment, câteva întrebări pe marginea textului studiat etc.

În continuare propunem un proiect de planificare a acțiunilor de parteneriat cu părinții în vederea educației literar-artistice a elevilor mici:

Tabelul 1. Proiectarea anuală a activităților de parteneriat cu părinții în domeniul educației literar-artistice a elevilor mici

Nr. d/or.	Obiective	Activități	Luna	Mod de realizare
1.	Informarea părinților despre noi strategii de relaționare cu copilul	O nouă informație, un pas în relația cu copilul meu	Septembrie	Ședință cu părinții-lectorat
2.	Conștientizarea importanței cărții în dezvoltarea personalității copilului	Biblioteca-templu al cunoașterii	Octombrie	Înscrierea la biblioteca (individual, fiecare

				familie)
3.	Familiarizarea inteligentă a părinților cu pedagogia copilului, convingerea lor în necesitatea continuității lucrului cu cartea în familie	Educația literar-artistică a elevului mic	Noiembrie	Training
4.	Implicarea părinților în organizarea și desfășurarea serbării de Crăciun	Serbare de Crăciun „La Carnaval”	Decembrie	Matineu literar
5.	Confecționarea unei cărțițe prin diverse modalități de expresie care să ilustreze creația lui M. Eminescu	Eminescu în lumea copiilor	Ianuarie	Expoziție de cărți
6.	Citirea cu voce, în familie a basmelor îndrăgite, folosind metode de prezentare a operei literare ilustrate	Basmele copilăriei noastre	Februarie	Lectura în familie
7.	Implicarea părinților în organizarea și desfășurarea medalionului literar-muzical	Un măștișor pentru Ion Creangă	Martie	Medalion literar-muzical
8.	Vizionarea spectacolelor împreună cu copilul	Spectacolul „Frumoasa adormită”	Aprilie	Spectacol (la teatru)
9.	Documentarea în legătură cu tema abordată	Donici - cuiub de înțelepciune	Mai	Excursie (s. Donici)

Din toate aceste activități care presupun o implicare activă a părinților alături de copii și de învățătoare reiese faptul că au de câștigat atât copiii cât și părinții, precum și școala, având în vedere următoarele argumente:

a) avantajele copiilor:

- copiii simt dragostea și apropierea părinților nu numai prin bunăvoința și bucuriile ce li se oferă acasă, ci și prin interesul pe care părinții îl acordă în realizarea activităților și acțiunilor din școală;
- copiii sunt mai siguri pe sine, sentimentul de siguranță fiindu-le atât de necesar dezvoltării și echilibrului interior; totodată ei trăiesc mândria de a-și vedea părinții în situații apropiate lor și de a-i aprecia și mai mult.

b) avantajele familiei:

- părinții au șansa de a deveni participanți la educație prin implicarea afectivă și efectivă, prin emoțiile trăite alături de copiii lor;
- părinții au prilejul de a sta foarte aproape de copii, de a-i înțelege mai bine, au posibilitatea să-i observe, să vadă cum se comportă aceștia în colectiv;
- părinții se cunosc mai bine între ei și pot colabora mai ușor atunci când sunt solicitați sau se ivește o problemă.

c) avantajele școlii:

- apropiindu-ne de părinți, colaborând cu ei, putem cunoaște relațiile părinte-copil;
- cunoscând situația și posibilitățile financiare ale școlii, părinții contribuie financiar la realizarea unor activități;
- participând efectiv și afectiv la viața școlii, părinții vor conștientiza că ea desfășoară un proces instructiv-educativ bine fundamentat și organizat.

În concluzie, putem spune că părinții trebuie să fie implicați în variate activități, deoarece ei sunt cei care au la îndemână diverse strategii de motivație a copiilor. Atunci când părinții și cadrele didactice sunt parteneri în educație în jurul copilului se formează o comunitate de suport care începe să funcționeze. Sporirea activismului părinților în ceea ce privește educația literar-artistică a copilului se datorează tocmai activităților în care sunt implicați. Familiarizarea părinților cu rolul cărții în viața omului, în genere, și în formarea personalității copilului, în particular, înțelegerea de către ei a necesității de a avea și de a completa biblioteca personală cu literatură potrivită vârstei copilului, a casei, implicarea lor în pregătirea unor serate festive, matinee, concursuri, concerte, vizionarea, în comun cu copilul, a unor emisiuni televizate, a unor

spectacole, asistările la lecții, la lansări de carte, expoziții de reviste și cărți pentru copii ori la întâlnirile cu scriitorii pentru copii, lectura unor cărți și discuțiile asupra lor, abonarea la reviste și ziare îndrăgite de copii, procurarea și dăruirea cărților cu orice ocazie, alături de celelalte daruri etc. – toate aceste activități contribuie la formarea părinților și, în rezultat, la educația literar-artistică a copiilor. Or, acest fapt, tocmai, demonstrează prioritatea parteneriatului școală – familie.

Bibliografie:

1. Cuznețov L. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional: Ghid metodologic. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2002.
2. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: C.E.P. al USM, 2008.
3. Golu M. Dinamica personalității. București: Geneze, 1993.
4. Telleri F. Pedagogia familiei. București: EDPRA, 2003.
5. Vrasmaș E. Intervenția socioeducațională ca sprijin pentru părinți. București: Aramis Print, 2008.

EDUCAȚIE PARENTALĂ – PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN EDUCAȚIA COPILOR

*Stanciuc Zinaida, dr., lector superior,
Institutul de Științe ale Educației, Chișinău*

Abstract. *The education process represents a process that can not be complete without the parental education. And that's because the parents are the first people in a child's life, they are his example in everything and their first playmates. This article aims to show the link between the institutional education and the parental education, what are the main functions of the education and how can the teachers collaborate in the best way possible with the parents.*

Etimologic termenul *educație* înseamnă a crește, a hrăni, a forma, a cultiva și provine de la verbul de origine latină „*educare*”. Conceptul de *educație*, în loc de *instituție*, a început a fi utilizat în Epoca Renașterii. Cel care a constituit primul substantiv din verbul *educare*, pare a fi Michel de Montaigne (1553-1592). Chiar acest scurt excurs etimologic permite conștientizarea faptului că educația

este o cultivare, o formare a ființei umane, care înseamnă „a scoate individul din starea de natură și a-l introduce în starea de cultură”.

Analizând definițiile acestui concept se observă anumite diferențe. Cauza acestor diferențe se bazează pe cele două perspective principale dintre care este interpretată educația: cea a societății definită ca *sociocentrică* și cea a individului/omului numită *antropocentrică*. În concepția antropocentrică accentul se pune pe educația ce stimulează natura individului, dezvoltând potențialul biopsihic, premisele native ale acestuia, calitățile generale ale speciei umane. Dacă comparăm asecte două perspective, se observă că socializarea presupune un ansamblu de influențe din exterior orientate spre interior, acestea fiind concentrate și exprimate într-un ideal social, din care rezultă idealul educațional.

Individualizarea presupune dezvoltarea acelor forțe ce aparțin eredității, adică o coacere, o dezvoltare din interior spre exterior. *Socializarea* constă într-o adaptare la mediu, într-o modelare socială a personalității umane în corespundere cu cerințele acestuia. Individualizarea stimulează potențialul biopsihic individual, face o diferențiere a ființei umane, iar socializarea asigură asimilarea culturii prin mijloacele și valorile sociumului.

În opinia mai multor pedagogi, în cadrul socializării copilul se prezintă ca obiect al educației, iar în cadrul individualizării copilul se constituie ca un subiect al educației. Cercetările teoretice și empirice ne conving că individualizarea și socializarea reprezintă aspecte de esență a procesului educațional, care interacționează permanent, fiind orientat spre devenirea personalității umane. În aspect psihologic, se consideră că socializarea pornește de la copilul abstract, în timp ce individualizarea are în vedere copilul concret.

Astfel, educația reprezintă un proces complex, în cadrul căruia socializarea și individualizarea se completează și interacționează în continuu. Iată de ce educația prin esența sa este un fenomen social și unul individual, care apare și evoluează odată cu societatea, se dezvoltă de la o etapă istorică la alta, în funcție de transformările structurale ce se produc în cadrul acesteia, și în același timp, includ un șir de metamorfoze cantitative și calitative la nivel de individ. Pentru a crea o imagine mai clară și a consolida cele analizate anterior privind esența educației, se citează cele spuse de Narly C. „*educația este un fapt social și individual, în același timp.*”

De la naștere și până la moarte fiecare dintre noi este spectatorul și actorul acestui fapt”.

Între societate și educație există o corelație și interdependență strânsă. Societatea în ansamblul ei exercită o puternică influență educativă asupra individului, iar schimbările survenite în personalitatea acestuia se răsfrâng în mod firesc asupra grupului social din care face parte acest individ – familia.

Cuvântul *familie* este de origine latină și înseamnă „un grup de persoane unite prin relații, de sânge”. Conform aprecierilor mai multor savanți pedagogi „*familia reprezintă un mic grup social, o celulă elementară a societății care are funcție biologice, psihologice, sociale, economice, culturale și educative*”. Familia este un produs al dezvoltării istorice. Familia se deosebește de alte grupuri sociale prin forma de organizare, tipul relațiilor dintre membrii săi, scopurile, bunurile materiale, cultura și valorile pe care le posedă. Familia este instituția primordială unde copilul dobândește cea dintâi școală a vieții. Astfel, „*cei 7 ani de acasă*” sunt hotărâtori în procesul de adaptare și integrare la viața școlară și, implicit, în viața socială.

În familie se realizează socializarea de bază sau primară, aceasta fiind esențială pentru integrarea socială a copiilor. Eșecurile socializării în familie au consecințe negative la nivelul comunităților și al societății. În mod normal, socializarea în familie este convergentă cu normele și valorile promovate la nivelul societății. Există însă și situații în care socializarea în familie se face în discordanță cu normele și valorile sociale generale.

În aceeași ordine de idei, se remarcă faptul că familia este primul grup de referință al copilului, ale cărui valori, norme, practici copilul le adoptă și cu care sunt comparate toate experiențele ulterioare [3]. Membrii familiei oferă copilului primele noțiuni în ceea ce privește rolurile sociale, dar și-i oferă un model de comportare parentală. Totodată, familia orientează integrarea socială a copilului, precum și trebuința lui de a se autodefini, de a se constitui ca personalitate unică și autonomă, armonizată cu viața și interesele societății. „*Ceea ce dă familiei un caracter unic și face ca copilul să se bucure, fără vreo condiție prealabilă, de acea atenție, acea considerație, acel devotament de fiecare clipă este tocmai independența totală a copilului de familie*”. De aceea, „*cheia modului nostru de a vedea, de a simți, de a intra în relație cu alte*

persoane poate fi găsită în particularitățile contactului nostru cu cei care au alcătuit familia noastră”, consideră P. Osterrieth [9].

Pregătirea copiilor pentru căpătarea independenței și pentru integrarea socială presupune participarea la activitățile familiale și asumarea unor responsabilități prin care fiecare își îndeplinește rolul său în familie. Activitățile la care participă mai frecvent copiii împreună cu părinții se desfășoară cotidian, altele sunt periodice sau ocazionale. Prin aceasta se constată indirect și timpul pe care îl petrec copiii în mod activ, împreună cu părinții și frecvența situațiilor de cooperare în familie. Apar astfel, moduri și modele comune de viață și de educație în familie, care conduc la distingerea unor indicatori ce pot caracteriza stilul de viață și stilul de educație în familie. Reieșind din cele expuse, se conturează următoarele funcții ale familiei:

- *funcția biologică* a familiei constă în reproducerea vieții, adică continuarea neamului omenesc.
- *funcția psihologică* constă în asigurarea securității afective, al caracterului confidențial și apropiat al relațiilor familiale, a împărtășirilor, trăirilor legate de performanțele sau eșecurile obținute.
- *funcția socială* a familiei constă în asigurarea integrării sociale a copiilor, în general, a tuturor membrilor săi.
- *funcția economică* include aspectul economico-gospodăresc al relațiilor familiale, care presupune asigurarea condițiilor materiale, de trai și existență, formarea și respectarea bugetului familiei.
- *funcția culturală* afectează perpetuarea culturii, limbii, obiceiurilor, experienței de viață, selectarea și transpunerea valorilor general umane, naționale, familiale și personale.
- *funcția educativă* este una dintre cele mai importante, deoarece prin ea lucrează și interacționează celelalte funcții. Anume funcția educativă este responsabilă de formarea personalității copilului, ea îl mobilizează pe acesta să-și formeze anumite atitudini, comportamente, eu-l propriu și poziția sa în viață.

Sentimentul de familie și sentimentul copilăriei este într-o strânsă corelare cu rolul educativ al părinților. Cele două sentimente se construiesc treptat, unul pe baza celuilalt, implicând asumarea unei funcții afective atât în raporturile dintre soți, cât și în raportul

dintre părinți și copii [1]. Cert este că “*arta de a fi părinte*” se învață. Educația parentală este “*o tentativă formală de creștere a conștiinței parentale și de utilizare a practicilor parentale*” în vederea educației copiilor. D. Chamberlain menționează parentalitatea ca o calitate a interacțiunilor între părinți și copil [2]. R. Vincent vizează trei aspecte principale ale rolului parental privind socializarea copilului:

1. afecțiunea, prezența sa alături de familie;
2. protecția, sprijinul material, deciziile tatălui în momente dificile;
3. inițierea în viața socială devenind un model pentru imitare și identificare, exercitarea controlului prin autoritatea sa [10].

În educația copiilor implicarea părinților este diferită, reieșind din rolurile parentale. Cercetătorii în domeniu consideră că:

- nivelul educațional al părinților este unul dintre factorii de risc ai socializării copiilor;
- practicile parentale mediază efectul lor;
- practicile parentale diferă în funcție de vârsta copilului;
- practicile parentale au efecte diferite asupra socializării copiilor de vârstă timpurie.

În acest context, se evidențiază calitatea părinților de a impune un sistem de influențare educativă asupra copiilor lor, numită *autoritate parentală*. Aceasta presupune, pe de o parte, un ascendent asupra copiilor, putere de impunere și influențare și, pe de altă parte, consens și conformism din partea acestora, recunoașterea rolului educativ exercitat asupra lor, ascultare și acceptare. Dacă autoritatea parentală se exercită numai în direcția impunerii exagerate a voinței părintești fără a ține seama de particularitățile și psihologia copiilor, ea se transformă în autoritarism. Considerând autoritatea părinților ca fiind o „temelie a autocontrolului de mai târziu” al copiilor, P. Osterrieth vede întregul câmp de relații părinți-copii ca fiind organizat în jurul unei axe care are la o extremă acceptarea afectivă, iar la cealaltă, respingerea afectivă a copilului de către părinte, între cele două extreme atitudinile părintești înscriindu-se într-o ordine cantitativă și calitativă, implicând o infinitate de expresii și nuanțe [11].

Activitatea cu părinții ca parteneri, ar asigura dezvoltarea copilului în programul educativ din grădiniță, poate deveni un start bun pentru a crea părinților respect de sine și încredere în

competențele lor parentale. Introducerea colaborării dintre părinți și educatorii specializați, comunicarea periodică și permanentă între aceștia ca și cooperarea în anumite momente sunt cerute chiar de eficiența educației și învățării.

În acest context, un rol însemnat îl are stilul corect de comunicare al educatorului cu părinții, ceea ce presupune îmbinarea respectului, bunăvoinței și exigenței față de ei. Numai pe o așa bază, pedagogii și părinții pot deveni aliați în procesul complicat de educație a copiilor. Cea mai de seamă problemă în munca cu părinții este apropierea individuală de fiecare familie, îndeosebi de cele care au dificultăți în educația copiilor. Cu cât mai eficient, instituția preșcolară desfășoară munca în această direcție, cu atât ea se bucură de o mai mare autoritate în fața părinților.

Astfel, studierea condițiilor de educație a copilului în familie are loc pe baza convorbirilor individuale, consultațiilor, vizitelor la domiciliu, însărcinărilor individuale. Convorbirile și consultațiile se utilizează pe larg și în timpul vizitelor la domiciliu, aceasta oferindu-le educatorilor posibilitatea de a a-i apropia pe părinți, de a stabili contacte de încredere. Vizitând familia, educatorul face cunoștință concomitent cu toți membrii familiei care participă nemijlocit la educația copilului, observă comportarea acestuia, caracterul relațiilor reciproce dintre adulți și copil. Vizitând familia, educatorul are posibilitatea astfel, să obțină unele date despre atitudinea copilului față de însărcinările de muncă, despre reacțiile de răspuns ale copiilor, să observe metodele de influență asupra copilului utilizate de adulți.

Dintre formele concrete care se utilizează în vederea întăririi relațiilor de parteneriat este și ziua ușilor deschise. În această zi, grădinița invită toți părinții, aceștia pot asista la orice activitate, pot observa cum se comportă copilul lor în orice moment de program. Ședințele de părinți au ca scop o propagandă pedagogică de o mai mare profunzime. Ele reprezintă școala educației părinților.

O modalitate de lucru cu părinții este implicarea lor în organizarea activităților practice cu copiii utilizând diverse forme: în macrogrup, microgrup, individual, lucru în grupe mici. Lucrul în grupe mici este o modalitate eficientă de individualizare, este gândit și planificat din timp. Participarea părinților în calitate de *experți voluntari* la activitățile organizate în grupă oferă, astfel, posibilitatea

de a vorbi copiilor despre meseria profesată, de a le povesti, de a se juca cu ei, de a-i învăța să lucreze în centre fiind acei care explică, demonstrează cum se realizează o sarcină sau alta.

O altă formă de lucru cu părinții este elaborarea *Portofoliului copilului*. Această metodă permite o cunoaștere și apreciere mai bună din partea părintelui în ceea ce ține de potențialul copilului. Portofoliul fiecărui copil include cele mai reușite, originale lucrări, sunt prezente probele, testele, fișele de evaluare în diferite domenii, diversele observări efectuate asupra copilului. Astfel, părintele are posibilitatea să urmărească evoluția și dezvoltarea capacităților copilului său.

Matineele, serbările, concursurile sunt și ele modalități eficiente de lucru cu părinții prin intermediul cărora, aceștia au posibilitatea să împărtășească trăiri, emoții cu o puternică încărcătură afectivă, sunt un bun prilej de a exersa deprinderi de comportare civilizată, dar și de a genera trăiri emoționale, legate de prezența invitaților – părinți, buni, frați, surori.

Mesajele scrise și acroșate în ungherașul părintesc permit aducerea la cunoștință a realizărilor copilului, a activităților ce se desfășoară la nivel de grupă, grădiniță. Se aduc mulțumiri la adresa părinților pentru implicarea activă în derularea unui demers sau al unui proiect.

Generalizând ideile, trebuie făcută o precizare că, atunci când se examinează rolul familiei în educarea copiilor, trebuie să se țină cont și de modul în care se percepe familia: ea este, în același timp, un grup uman, între ai cărui membri se creează raporturi, care atribuie fiecăruia rolul său în ansamblu, precum și un mediu în care se derulează primii ani de viață ai individului, în care există un ansamblu mai mult sau mai puțin durabil de circumstanțe, care influențează dezvoltarea copilului

Bibliografie:

1. Adler A. Psihologia școlarului greu educabil. București, Editura IRI, 1995.
2. Ausubel D.D. Theory and problems of Child. New York, 1958.
3. Berge A. Profesiunea de a fi părinte. București, Edituar didactica și pedagogică, 1975.
4. Bogdea D. Educația pentru familie, Revista Didactico-Pro, Chișinău, 2002, nr.2(12), p.13-19.

5. Bunescu Ch. Educația părinților – strategii și programe, Chișinău, Lumina, 1995.
6. Călin M., teoria și metateoria acțiunii educative, bucurești: CEP”Ion Creangă”, 2002.
7. Codul familiei al Republicii Moldova.
8. Cuznețov L., Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău, 2008.
9. Killen K. Copilul maltratat. Timișoara, Editura Eurobit, 1996.
10. Rudica T. Familia în fața conduitelor greșite ale copilului. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
11. Verza E. Psihologia vârstelor. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.

ROLUL GRANDPARENTALITĂȚII ÎN EDUCAȚIA FAMILIALĂ

*Simcenco Irina, dr., lector univ.
Catedra Științe ale Educației,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

***Abstract.** The family consists of three generations: grandparents, parents and children. The relationship between these three generations is the essential foundation which provides training and completion of family culture. Grandparents play an important role in the context of family and has a positive influence in the formation and development nephews personality, regardless of age and gender; interact with grandchildren transmit history and family values.*

Viața și existența socială generează fenomene și idei noi cu privire la educație, pregătirea generației tinere pentru viața de familie. Educația ca proces universal condiționează dezvoltarea personalității, perpetuarea valorilor socioumane și promovarea culturii. Existența omului și procesul educativ în cadrul familiei este strâns legat de interrelația culturii generațiilor în creștere și a celor adulte. Cultura și educația cuprind ansamblul influențelor, acțiunilor, activităților desfășurate în cadrul sociumului și are ca scop dezvoltarea, modelarea, integrarea optimă a personalității umane în societate.

Cercetările din domeniul sociologiei [2; 12; 17; 18; 19 etc.], antropologiei pedagogice [13; 21], științelor educației [3; 5; 7; 20;

etc.] demonstrează că *familia* reprezintă instituția socială de bază, care asigură interrelaționarea optimă a celor trei generații, ceea ce contribuie la perpetuarea valorilor etice, educația eficientă a tinerei generații și menține echilibrul sociocultural. Familia desemnează una din cele mai străvechi forme de comuniune umană, un mediu propice de învățare și exersare a rolurilor și a funcțiilor familiale și umane fundamentale.

Educația în cadrul familiei joacă un rol important în formarea și dezvoltarea personalității copilului, doar atunci când acesta interacționează și comunică permanent cu reprezentanții celor trei generații: persoane în etate, adulți și semeni / copii, adolescenți, tineri.

Conduita părinților și a bunicilor, ca factor educativ, reprezintă primul model social de influențare a copiilor. Cultura părinților și a bunicilor contribuie într-un mod decisiv la formarea concepției despre viață și lume; asigură interiorizarea modelelor comportamentale și relaționale; determină integrarea și adaptarea optimă a individului în mediul social, pregătindu-l treptat și subtil pentru exercitarea rolurilor familiale (de fiu/fiică, frate/soră, părinți, bunici) și sociale (de cetățean și profesionist).

Cultura familiei reprezintă totalitatea valorilor etice și materiale, pe care le posedă și promovează aceasta. Valorile etice și spirituale reprezintă cunoștințele și credințele morale durabile asupra unui mod de existență [16], pe care le posedă și le împărtășesc membrii familiei, ce se manifestă în și prin virtuți, convingeri, tradiții, modelele comportamentale ale părinților, copiilor, bunicilor și atitudinile valorice ale acestora [7, p. 99].

Astfel, familia, în calitate de constantă universală a culturii, reprezintă și astăzi principala *curea de transmisie* (Merton R.) a valorilor și atitudinilor necesare pentru integrarea copilului în viața de familie și adaptarea acestuia la condițiile schimbătoare ale sociumului [15].

Antropologul american **Mead M.** [14] analizează în profunzime esența culturii umane și specificul componentelor acesteia. Autoarea diferențiază și subliniază complexitatea și importanța lor în transmiterea valorilor și formarea personalității umane. Mead M. distinge și caracterizează trei tipuri de culturi: postfigurativă, cofigurativă și prefigurativă. Astfel, *cultura*

postfigurativă vizează transmiterea valorilor de la părinți la copii, de la bunici la nepoți; *cultura cofigurativă* include învățarea culturală care se realizează în grupurile de egali (copiii și adulții învață de la membrii generației din care fac parte), iar în *cultura prefigurativă*, părinții învață de la copiii lor.

În acest context, **cultura postfigurativă** aparține, în primul rând, vârstnicilor, generației de vârstă a treia – bunicilor. Ea conservă și perpetuează valorile etice și spirituale, tradițiile, obiceiurile legate de căsătorie, familie, educația copiilor; educația și pregătirea tinerei generații pentru viața de familie. Cercetătorii din domeniul sociologiei educației [2; 12; 17; 18] sunt de părerea că cultura postfigurativă conferă culturii umane *o mare stabilitate*, deoarece are la bază o experiență mare de viață și este axată pe acțiunea morală.

Relația afectivă bunici-nepoți este una profundă și multiaspectuală. Ea completează reușit relația dintre părinți și copii, menționează Ariès Ph. [Apud 19]. În ultimele decenii, exodul tinerilor în străinătate, urbanizarea, adaptarea oamenilor la noile condiții de existență, concentrarea vieții membrilor familiei asupra unor relații de tip mai restrâns, în care bunicii, practic, *au fost eliminați din cadrul familial*, a influențat evident solidaritatea, coeziunea familiei, a determinat destrămarea familiei tradiționale și a stimulat apariția și dezvoltarea familiei nucleare [17; 18].

Întrucât fiecare vârstă are un anumit potențial: ***copiii de a învăța, adulții de a munci și procrea, iar bătrânii de a sfătui și ajuta***, înseamnă că societatea elaborează anumite cerințe, care determină pe indivizii grupurilor respective să îndeplinească/joace anumite roluri. Rolurile sociale pe parcursul evoluției civilizației se completează, se cizelează, suferă anumite schimbări, însă esența lor practic, a rămas aceeași.

Din considerentele expuse, observăm că ***bunicii*** reprezintă categoria de persoane vârstnice, rude foarte apropiate, de sânge (excepție fac cei adoptivi) cu părinții copiilor care sunt nepoții lor. Studiile de antropologie [13; 21] și sociologie a familiei [12; 17; 18; 19 etc.] arată că bunicii sunt persoane de certă încredere ce dețin un rol important în creșterea, îngrijirea și educarea celor mici, reprezentând un sprijin de forță al părinților, adică al copiilor lor maturi, fiind o sursă sigură de înțelepciune, încredere și promovare a valorilor autentice.

În contextul dat, vom accepta utilizarea în pedagogia familiei din spațiul nostru, a conceptului de **grandparentalitate**. Acest concept provine din limba franceză – *la grand-parentalité, les grands-parents ce semnifică – bunicii; la grand-mère – mama mare/bunica*. În spațiul francez conceptul *la grand-parentalité* este utilizat pe larg utilizat în lucrările cercetătorilor: Gourdon V. [11], Delestre A. [Apud 8], Attias-Donfut C. [1], Segalen M. [18], Mietkiewicz M. C., Schneider B., Bouyer S., Vercauteren R. [4] ș.a.

În perspectiva cercetării și prin analogie cu termenul de *parentalitate*, care se referă la rolul educativ al părinților în cadrul familiei, am decis să valorificăm conceptul de **grandparentalitate**, care definește *rolul sociofamiliar al bunicii în educația familială, al valorificării culturii postfigurative și suportului oferit copiilor adulți ce au devenit părinți. Rol determinat de relația specifică bunici-nepoți în contextul democratizării și restructurării vieții sociale și de familie, ca rezultat al modificării conduitelor persoanelor în etate, devenite bunici*.

Prin urmare, **competențele grandparentale** vizează structuri acționale de ordin cognitiv, colaborativ, cooperant și axiologic, ce vor asigura cizelarea și perfecționarea competențelor anterior dobândite în rol de părinți, dar și cunoașterea, organizarea și dirijarea climatului familial și a comunicării intergeneraționale în noul rol de bunici.

Anticipând rezultatele cercetărilor realizate, susținem că astăzi bunicii constituie adevărate modele existențiale de viață trăită onest pentru copiii lor adulți și pentru nepoți. E important să conștientizăm rolul acestora în familie și să-i apreciem pentru faptul că își fac timp și valorifică anumite resurse pentru creșterea și educația nepoților.

Bunicii au o influență pozitivă asupra tinerei generații, deoarece participă activ la creșterea și îngrijirea lor, îi familiarizează cu lumea înconjurătoare, le transmit moștenirea culturală, concentrată în tradiții și obiceiuri familiale, cântece de leagăn, povești, ghicitori, poezii, bancuri, rugăciuni, amintiri din copilăria lor și a părinților lor. Astfel, ei promovează și transmit cultura familială peste generații și formează sentimentul de apartenență și identitate la un grup social definit ca *neam*.

Existența și interacțiunea eficientă a trei generații, este o condiție obligatorie în vederea dezvoltării și funcționării optime a

omului și societății, inclusiv a familiei. Conform postulatului lansat de către Larisa Cuznețov și susținut de mai mulți cercetători din domeniul științelor educației, ***coexistența echilibrată a tuturor generațiilor, bazate pe simetrie, complementaritate, reciprocitate și parteneriat, centrată pe respectarea principiului schimbului, colaborării și al completării***, chiar dacă uneori, acestea nu sunt echivalente, vine să îmbogățească cultura și ethosul pedagogic al familiei și sociumului, contribuind esențial la plăsmuirea personalității copilului [7].

Analiza accepțiunilor teoretice, a observațiilor și investigațiilor realizate a permis să deducem că procesul de transmitere și asimilare a cunoștințelor, atitudinilor, normelor, valorilor, concepțiilor de viață, metodelor de educație, modelelor culturale familiale etc. de la o generație la alta, va fi cu mult mai eficient în condițiile valorificării pedagogice adecvate a culturii postfigurative, care reprezintă, de fapt, trecutul bunicilor, dar este prezentul generației părinților și va fi transfigurat în viitorul generației în creștere.

Prezența frecventă și/sau continuă a bunicilor în viața familiei sau aproape de familie este benefică pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor. Bunicii sunt în stare să ofere un spectru larg de valori autentice și să împărtășească experiența lor de viață. În pofida unor viziuni sceptice, studiile sociologice [2; 12; 17; 18; 19 etc.] demonstrează că înțelepciunea bunicilor, experiența lor trăită, capacitățile de re/conciliere sunt foarte valoroase. Ei oferă familiei dragoste necondiționată și tot sprijinul, dau dovadă de răbdare, toleranță, bunăvoință, onestitate; perpetuează valorile spirituale ale neamului și astăzi, deseori suplinesc părinții.

În acest context, noi am realizat o cercetare la care au participat peste 150 de subiecți ca să stabilim precis ce valori oferă nepoților persoanele în etate / bunicii în mediul urban și în rural.

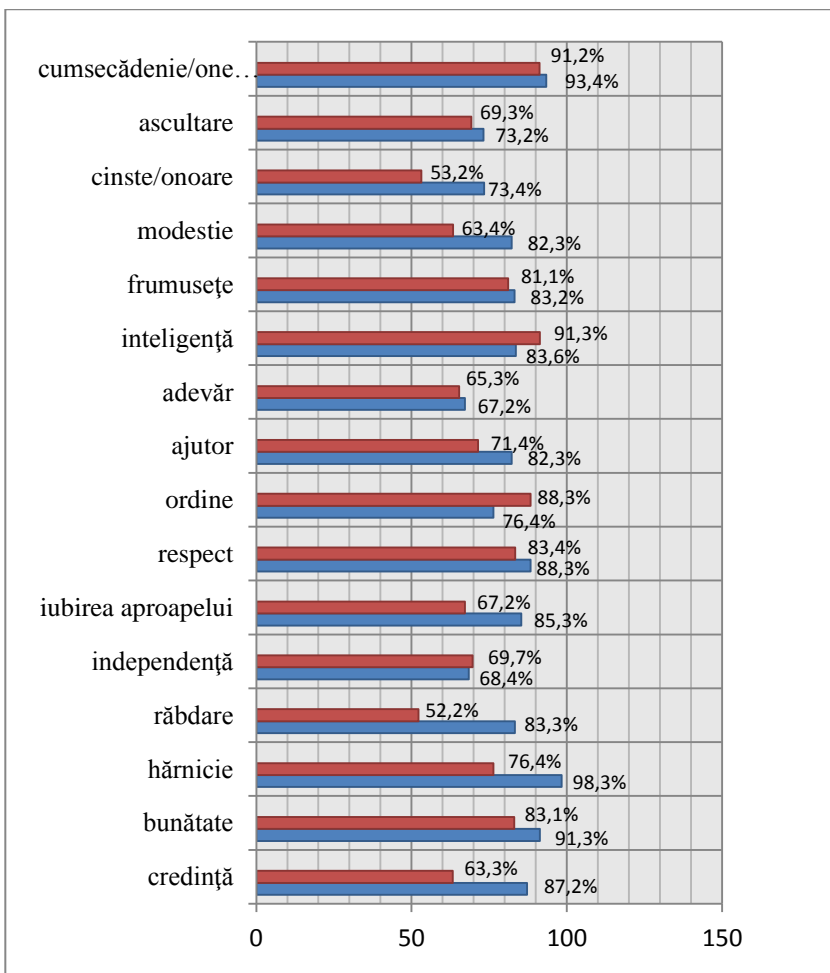

Fig. 1.1. Valori cultivate nepoților de către bunici

După cum se poate observa din histogramă, mari diferențe dintre cele două medii de rezidență nu sunt, însă, evident că persoanele care promovează activ, astfel de valori ca: credința, onestitatea, modestia, hărnicia, răbdarea, iubirea aproapelui, sunt bunicii. Considerăm că având o experiență de viață mult mai mare decât copiii lor, părinții actuali ai nepoților acestora, sunt în stare să fie mai convingători, iscusiți și insistenți în aspectul vizat.

În concluzie, conștientizarea impactului pozitiv al culturii postfigurative asupra educației familiale, a rolului axiologic deosebit de important, complementar al bunicilor ce asigură echilibrul socio-familial și influențează substanțial dezvoltarea generației tinere, a fost un motiv prioritar în stabilirea și cercetarea acestei tematici. Acest moment creează premise certe de cercetare și optimizare a legăturilor dintre generații și contribuie la evitarea *prăpastiei socioculturale* dintre ele, la soluționarea multor conflicte familiale și sociale [22]. Totodată, menținerea și promovarea relațiilor armonioase intergeneraționale permite evitarea unor fobii și conduite distorsionate la tineri și la unii adulți față de persoanele în etate, asigură formarea unei atitudini conștiente, responsabile și adecvate față de procesul de îmbătrânire.

Bibliografie:

1. Attias-Donfut C., Segalen M. Le siècle des grands-parents. Paris: Autrement, 2001. 246 p.
2. Baran-Pescaru A. Familia azi. O perspectivă sociopedagogică. București: Aramis, 2006. 175 p.
3. Bonchiș E.(coord.) Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
4. Bouyer S., Mietkiewich M. C., Schneider B. (s. dir) Histoires de grands-parents. Paris: L'Harmattan, 2000. 240 p.
5. Carabet N. Educația în familie. Chișinău: CET Ion Creangă, 2009. 38 p.
6. Cuznețov Larisa. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: CEP UPS I. Creangă, 2002. 125 p.
7. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP, USM, 2008. 624 p.
8. Durning P. Éducation familiale. În F. Champy și Chr. Etévé (dir), Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation. Paris: Nathan, 1994, p. 331-334.
9. Gârleanu-Șoitu D. Vârsta a treia. Iași: Institutul European, 2006. 232 p.
10. Goody J. Familia europeană. O încercare de antropologie istorică. Iași: Polirom, 2003. 256 p.
11. Gourdon V. Histoires des grands-parent. Paris: Perrin, 2012. 702 p.
12. Iluț P. Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică. Iași: Polirom, 2006. 280 p.
13. Ionescu M., Bunescu Gh. (coord.) Raporturile între generații. Aspecte educaționale. București, 2007. 189 p.

14. Mead M. Le Fossé des generations. (tr.fr.). Paris: Denoël, 1970,1971, p.49-83.
15. Merton R. K. Éléments de theorie et de methode sociologique. Paris: Armand Colin, 1997. 352 p.
16. Parsons, T. Family, socialisations, and interaction process. Glencoe: The Free Press. 1955.
17. Popescu R. Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană. Iași: Polirom, 2009. 200 p.
18. Segalen M. Sociologia familiei. Iași, Polirom, 2011. 440 p.
19. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane, vol.I, Iași: Polirom, 2002. 280 p.
20. Telleri F. Pedagogia familiei. București: EDPRA, 2003. 98 p.
21. Voinea M. Familia contemporană. Mică enciclopedie. Editura Fundației FOCUS, București, 2005.
<http://www.scribd.com/doc/229733540/Maria-Voinea#scribd> (vizitat 17.02.2011)
22. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учебник для студ. сред. и высш. пед. учеб. Заведений. Москва: Издательский центр Академия, 1999. 232 с.

ASPECTE DE ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE ÎN RELAȚIA FAMILIE - ȘCOALĂ INCLUZIVĂ

**Barna Iulia, dr., conf.univ., Facultatea
Transfrontalieră de Științe Umaniste,
Economice și Inginerești, Universitatea
„Dunărea de Jos”, Galați, România**
**Manuil Tamara, lector, catedra
Științe Psihopedagogice și Socioumanistice,
Facultatea Pedagogie, Universitatea de Stat
de Educație Fizică și Sport**

Abstract: *The concept of inclusive education stipulates that the child with special educational needs should be supported and encouraged by the teacher/educator to open up his personality, to valorize and improve the potential. Or, the inclusion doesn't mean only to include the children with special educational needs in the school environment, but also to realize the phenomenon of human diversity and organize the educational process starting with this concept.*

Actualitatea temei și importanța problemei abordate.

Problema educației/instruirii copiilor cu dizabilități este prioritară pentru orice stat și societate care se vor a fi civilizate, axate pe tendințele actuale în domeniul respectării drepturilor fundamentale ale omului, indiferent de starea medicală, socială sau de altă natură în care se află. Modul în care este soluționată această problemă denotă gradul de maturitate atât a statului, cât și a societății.

Republica Moldova nu este pionier în domeniul respectiv. Deoarece a pornit pe calea reformării, a ajustării sistemului la cerințele moderne cu întârziere de câteva decenii, față de țările cele mai avansate la capitolul dat, beneficiază de experiențe progresiste în domeniu, care îi permit să evite greșelile altor state și să opteze pentru cel mai potrivit model de sistem educațional destinat copiilor cu probleme de dezvoltare.

Metodele de cercetare au inclus: analiza literaturii de specialitate, studiul documentar, convorbirea, ancheta, studiul de caz.

Scopul cercetării constă în valorificarea categoriilor, principiilor și normelor de etică și deontologie în relația familie – școală incluzivă.

Eșantionul cercetării a fost alcătuit din 22 persoane, dintre care 16 tineri cu CES și 6 maturi (părinți, profesori) care au în îngrijire/educă copii cu dizabilități de diferite niveluri de gravitate.

Conform primului chestionar, am încercat să stabilim dacă tinerii cu CES, inclusiv părinții acestora susțin procesul incluziunii școlare în Republica Moldova.

Datele sondajului sunt reflectate pe Figura 1.

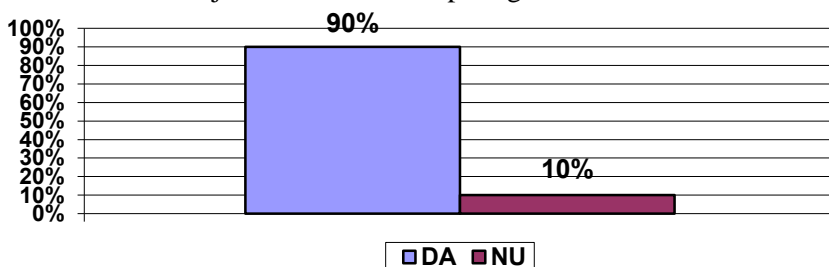

Fig. 1. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la susținerea procesului incluziunii școlare în Republica Moldova

Date prezentate pe Figura 1 demonstrează că majoritatea tinerilor cu dizabilități (**90%**) își exprimă dorința de a-și face studiile în școala de masă, având ca punct de plecare egalizarea șanselor în competiția cu copiii sănătoși. Tinerii intervievați, în special părinții acestora, au subliniat faptul că integrarea într-un mediu mai performant îi încurajează pe copiii cu CES la eforturi suplimentare, pentru a face față așteptărilor înalte, îi motivează să persevereze și să se autodepășească.

Doar **10%** dintre cei chestionați au pledat pentru instruirea copiilor cu CES în instituții speciale.

Cel de-al doilea sondaj s-a referit la dificultățile cu care se confruntă familiile în care cresc copii cu dizabilități.

Datele sondajului sunt reflectate pe Figura 2.

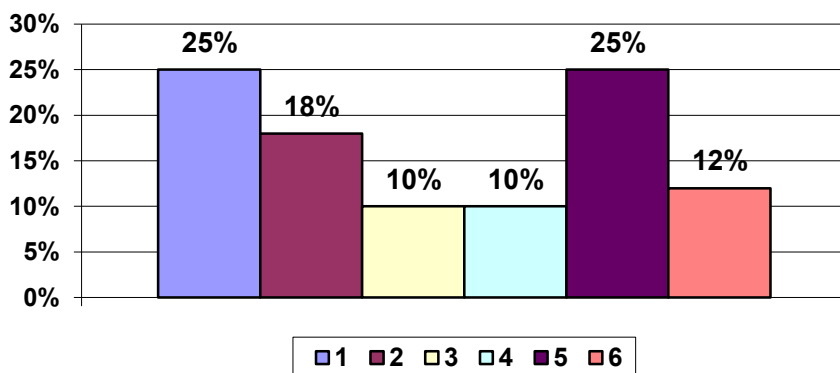

Fig. 2. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la problemele cu care se confruntă familiile copiilor cu dizabilități

Datele sondajului ne-au permis să elucidăm un șir de probleme specifice tuturor familiilor cu copii cu CES, cele mai importante fiind:

- necunoașterea particularităților psihologice ale copiilor cu CES – 25%;
- stresul emoțional permanent – 18%;
- frustrările, izolarea copiilor cu CES – 10%;
- suprasolicitățile fizice – 10%;
- cheltuielile financiare sporite – 25%;
- presiunile mediului social – 12%.

Întrebarea a treia a vizat dificultățile cu care s-au confruntat tinerii cu CES în procesul incluziunii școlare (Figura 3).

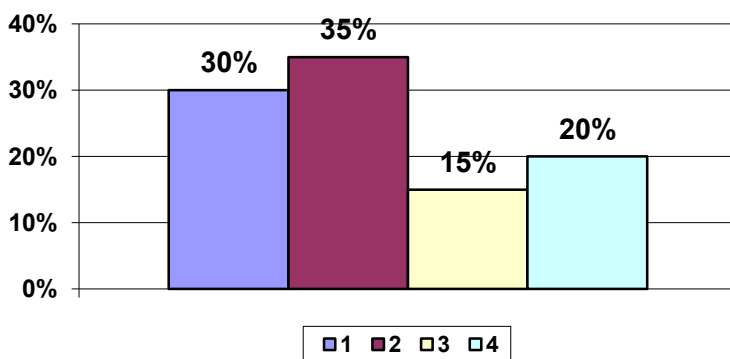

Fig. 3. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la dificultățile întâlnite în procesul incluziunii școlare

Rezultatele prezentate pe Figura 3 dovedesc că, în procesul incluziunii educaționale și sociale a tinerilor cu dizabilități, există probleme numeroase și complexe, printre care:

1. mediul incluziv insuficient dezvoltat (rampe, bare de suport, instalații speciale pentru blocurile sanitare, vestiare etc., ascensoare speciale pentru circulația/deplasarea nestingherită a persoanelor în scaune cu roțile etc.) – **30%**;

2. lipsa cadrelor didactice specializate – **35%**;

3. intoleranța colegilor de clasă, atitudinea negativă și chiar a unor atacuri verbale sau fizice din partea acestora – **15%**;

4. colaborarea insuficientă dintre familiile copiilor cu CES și instituția de învățământ – **20%**.

Întrebarea a patra s-a referit la recomandările în vederea îmbunătățirii procesului de incluziunea școlară (Figura 4).

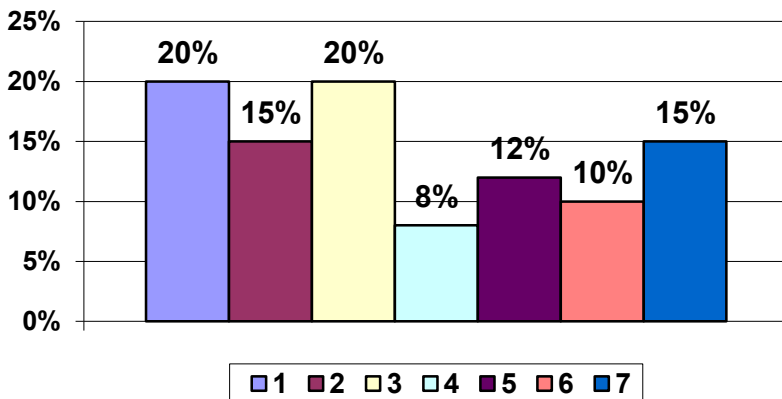

Fig. 4. Reflectarea grafică a răspunsurilor referitoare la recomandările privind îmbunătățirea procesului de incluziunea școlară

Rezultatele amplasate pe histogramă confirmă că trecerea la noul tip de instituții destinate copiilor cu CES trebuie să fie precedată de crearea unor premise obligatorii cum ar fi:

1. transformarea radicală a mentalității colective și a atitudinii statului, societății față de persoanele cu dizabilități, umanizarea și armonizarea relațiilor interpersonale în comunitate – **20%**;

2. crearea bazei tehnico-materiale a integrării (spații prietenoase copiilor cu CES, utilajul necesar instruirii și recuperării lor etc.) – **15%**;

3. pregătirea psihopedagogică a cadrelor didactice capabile să activeze cu randament maxim în instituțiile sau în clasele integrate, precum și a unui număr mai mare de specialiști care să acorde servicii individualizate extrașcolare – **20%**;

4. adaptarea curriculumurilor generale la noile condiții de educație integrată – **8%**;

5. asigurarea de către stat și societate a suportului economic și financiar acordat familiilor care îngrijesc de copii cu dizabilități, precum și persoanelor cu dizabilități propriu-zise (de exemplu, majorarea pensiilor de invaliditate, a indemnizațiilor și a altor plăți sociale) – **12%**;

6. salarizarea cadrelor angajate în instituțiile integrate după principiul complexității, profesionalismului etc. – **10%**;

7. adaptarea mediului urban/rural (locuințe, străzi, transport public, căi de acces în instituțiile publice, comerciale, medicale, de cultură etc.) la particularitățile persoanelor cu dizabilități – **15%**.

Analiza sondajului efectuat confirmă faptul că „... școlile trebuie să cuprindă toți copiii, indiferent de statutul lor fizic, intelectual, social, emoțional, lingvistic sau de alt tip. Aici se includ și copiii cu dizabilități și cei supradotați, copiii străzii și copiii care lucrează, copiii din populații îndepărtate sau nomade, copiii din minorități lingvistice, etnice dau culturale și copiii din alte zone sau grupuri dezavantajate sau marginalizate...” [4, p. 6].

Principiul fundamental al școlii incluzive presupune că toți copiii trebuie să învețe împreună, indiferent de dificultățile sau diferențele pe care le pot avea. Pornind de la caracterul universal al principiului incluziunii, putem afirma că implementarea principiului incluziunii nu poate fi pusă doar pe seama școlii, ci trebuie să devină preocuparea statului, societății, comunității părinților, cu alte cuvinte a tuturor actorilor politici și sociali din țara respectivă.

Emil Verza subliniază că o integrare a deficienților presupune o schimbare radicală a atitudinii societății față de persoanele cu dizabilități, o îmbunătățire a condițiilor materiale și a pregătirii complexe în domeniul psihopedagogiei a cadrelor care urmează să desfășoare activități individuale cu copiii cu nevoi speciale [5].

Școala de tip incluziv deschide perspective noi atât copiilor cu CES, cât și familiilor acestora, asigurându-le tratamentul recuperativ, consilierea psihologică, asistența privind adaptarea și socializarea. Obiectivele incluziunii educaționale se realizează în baza programelor individuale de recuperare, elaborate de către echipa multidisciplinară, din care fac parte psihopedagogi, logopezi, kinetoterapeuți și alți specialiști în funcție de tipul dizabilității.

De regulă, în școala incluzivă contemporană activează cadre pedagogice care, anterior, au fost pregătite și au acumulat experiență în domeniul învățământului general. În situația când universitățile autohtone nu pregătesc cadre didactice pentru a activa în instituțiile de tip integrat, pentru a face față cerințelor unor asemenea instituții, cadrele didactice cu pregătire generală urmează să parcurgă un curs de abilitare, să fie testate privitor la calitățile umane. Este un adevăr

axiomatic faptul că nu fiecare pedagog se potrivește, ca factură umană, acestui gen de activitate, nu fiecare acceptă să-și extindă aria preocupărilor profesionale din contul consilierii părinților, monitorizării familiilor, instruirii continue etc., toate acestea prelungind cu mult ziua de muncă a pedagogului din instituția de tip integrat.

Integrarea educațională va avea succes doar dacă, la nivel de stat, se vor elabora politici adecvate și, mai ales, mecanisme de implementare a acestora. De asemenea, statul trebuie să asigure condițiile de continuitate a învățământului integrat – începând cu instituțiile preșcolare, urmând cu cele școlare și terminând cu cele universitare și postuniversitare.

Sarcini importante stau și în fața societății, care trebuie să-și modifice atitudinea față de persoanele cu dizabilități, să adopte o mentalitate productivă, nondiscriminatorie în raport cu educația și activitatea socioprofesională a acestora. Toate instituțiile comunitare – biserica, mass-media, sectorul asociativ etc. – trebuie să-și unească potențialul în vederea unui efort de durată, concentrat și eficient, orientat spre transpunerea în fapt a integrării eficiente a persoanelor cu CES în societatea modernă.

Capacitățile copiilor cu dizabilități severe și profunde se manifestă lent și doar în condiții adecvate. Situația este de așa natură, încât se impun, întâi de toate, greutățile prin care trec aceștia și, de regulă, mulți dintre părinți nu au răbdarea necesară pentru a ajunge să se bucure de succesele copiilor. Pentru a construi o relație fructuoasă cu familiile care au în îngrijire copii cu CES, specialiștii sunt nevoiți să acționeze în baza unor principii de etică și deontologie extrem de subtile. Fără o susținere din partea specialiștilor, părinții unor asemenea copii pot cădea în disperare, își pot pierde din elanul atât de necesar pentru a asigura continuitatea școală-familie a procedurilor educaționale. Ține de datoria specialistului să mențină vie flacăra speranței în mai bine. În această ordine de idei, psihoneurologul rus *V.M.Behterev afirmă: „Dacă după discuția cu medicul său bolnavul nu se simte mai bine, atunci profesionalismul medicului ridică multe semne de întrebare”* [3, p. 199]. Sarcina psihopedagogului constă în a-i transmite părintelui încrederea în ziua de mâine și în succesul eforturilor depuse, susținându-l prin a-i atrage atenția asupra unor mici, abia perceptibile

semne ale progresului. Cercetătorul *A.Gherguț* menționează: „*A lucra cu această categorie de elevi înseamnă o mare disponibilitate profesională și personală, mai ales că progresele nu sunt răsunătoare, evoluția este lentă și drumul este de multe ori presărat cu prejudecăți. O societate incluzivă dispune de mecanisme adecvate de asigurare a incluziunii. Lumea este așa cum o facem noi*” [1, p. 53].

Pentru a face față principiilor de etică și deontologie, psihopedagogii trebuie să fie pregătiți atât teoretic, cât și practic, implicându-se în studierea problemelor familiilor care au în componență copii cu dizabilități, în asistența psihopedagogică și socială a acestora. Prin urmare, profesorii vor învăța permanent să analizeze aspectele pozitive și cele negative depistate în comunicarea copiilor cu mediul social, să corecteze relațiile și să le intensifice, astfel încât pe durata studiilor să se constituie niște legături de parteneriat trainice între copiii cu deficiențe, familiile acestora și contextul existențial.

Mai multe semne de întrebare ridică disciplina „*Educația fizică*”. Dacă echipa de experți nu aprobă această disciplină, atunci profesorul, pornind de la recomandările grupului de experți, din care fac parte medici, sociologi, psihologi, kinetoterapeuți și alții, elaborează un complex de activități speciale, adaptate la capacitățile elevului. Exercițiile fizice propuse acestei categorii de copii vor avea caracter curativ, dezvoltativ și vor viza acele grupuri de mușchi sau acele organe care necesită a fi fortificate. Elevilor cu probleme de mobilitate li se vor propune sporturi intelectuale: șah, joc de dame etc.

Pentru organizarea eficientă a instruirii/educației copiilor cu nevoi speciale, cadrele didactice trebuie să posede o pregătire specială, deoarece de ele depinde, în ultimă instanță și în măsură decisivă, succesul în acest proces. În plus, nu este suficient ca un cadru didactic antrenat în activitatea instructiv-educativă cu această categorie de copii să fie un bun profesionist. Mai presus de toate, el trebuie să fie un om deosebit, înzestrat cu calități alese, precum sunt generozitatea, spiritul de sacrificiu, răbdarea, iubirea față de oameni, dorința și aptitudinile de a învăța pe parcursul întregii vieți etc. Cadrele didactice din instituțiile sau clasele integrate necesită a fi instruite suplimentar, în vederea însușirii bazelor pedagogiei

speciale, a tehnologiilor și metodologiilor educațional-recuperatorii privind integrarea și incluziunea școlară și socială. Astfel, acestea vor fi implicate permanent în acțiuni de instruire, reciclare, formare în domeniul învățământului pentru persoanele cu dizabilități. Potrivit cercetătorului român *Doru-Vlad Popovici* [2], o astfel de pregătire include un set de sarcini interdependente, dintre care fundamentale sunt următoarele:

- pedagogilor din instituțiile sau clasele integrate să li se formeze o atitudine adecvată față de apariția în colectivitatea de copii a unuia deosebit de ceilalți, cu nevoi speciale. Atitudinea la care ne referim presupune simpatie, interes și dorință sinceră de a comunica, de a-l educa/instrui pe acest copil;

- pedagogii trebuie instruiți în vederea descoperirii potențialului de învățare a copiilor cu nevoi speciale: ei sunt obligați să demonstreze la fiecare oră că știu să organizeze procesul instructiv în așa mod, încât copilul să-și valorifice gradual acest potențial, până va atinge un nivel acceptabil pentru contingentul clasei în care este integrat, iar dacă va fi posibil – chiar să-l depășească;

- dincolo de faptul că pedagogul trebuie să accepte copilul cu CES ca pe oricare altul, adică să-l considere o individualitate în sine, diferită de ceilalți copii, el trebuie să cunoască particularitățile dezvoltării psihofizice a copilului integrat, aspectele sale puternice și mai puțin puternice, aptitudinile și interesele care vor sta la baza metodelor de stimulare a capacității de învățare și cunoaștere;

- pedagogul implicat în procesul educațional integrat trebuie să înțeleagă, mai bine decât alți colegi de ai săi, importanța parteneriatului cu familia, a lucrului în cadrul echipei multidisciplinare, să-și cunoască și recunoască locul și funcția în această echipă;

- pedagogul din sistemul educațional integrat va fi implicat permanent în traininguri și cursuri de perfecționare, deoarece se știe că, în prezent, știința psihopedagogică este una dintre cele mai dinamice, în schimbare rapidă, ceea ce necesită o actualizare permanentă a cunoștințelor teoretice și a abilităților practice.

Cadrele didactice implicate în activitatea instituțiilor integrate/incluzive trebuie să posede metodele și tehnicile cele mai eficiente în instruirea copiilor cu dizabilități introduși în mediul

școlar obișnuit, să accepte lucrul în echipa multidisciplinară, să dozeze corect resursele didactice generale și specifice.

Acum mai bine de un secol, psihopedagogul *P.Schuman* scria, cu referință la personalitatea cadrului didactic din învățământul special: „*Cu cât mai redus este nivelul dezvoltării psihice a copilului, cu atât mai înalt trebuie să fie nivelul de pregătire profesională a pedagogului*” [3, p. 204].

Pedagogul din școala incluzivă nu se centrează doar pe disciplina pe care o predă. El are obligații la fel de importante în multe alte sfere de activitate, cum ar fi: profilaxia, consilierea, asistența psihologică și psihoterapeutică, instruirea și monitorizarea familiei, conlucrarea cu comunitatea, informarea și sensibilizarea populației asupra problemelor instituției educaționale, ale persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora etc. Pedagogul din instituția specială are o poziție socială activă, fiind inițiatorul acțiunilor de caritate și sensibilizare, de colectare a fondurilor, de promovare a drepturilor omului, voluntariatului etc.

Concluzii. Colaborarea dintre școala incluzivă și familia copiilor cu dizabilități este cea mai eficientă modalitate de pregătire acestuia pentru viața în comunitate. Beneficiind de pe urmă acestui parteneriat, la maturitate el va deveni un cetățean autonom, cu poziție civică activă, capabil să facă față tuturor provocărilor, fie că este vorba despre studiile universitare, angajarea în câmpul muncii sau oricare gen de activitate socială.

Bibliografie

1. Gherguț Alois. Sinteze de psihopedagogie specială. Iași. Editura „Polirom”, 2005, p. 528.
2. Popovici Doru-Vlad. Orientări teoretice și practice în educația integrată. Arad. Editura „Aurel Vlaicu”, 2007, p. 353.
3. Racu Aurelia, Verza Florin Emil, Racu Sergiu. Pedagogia specială. Chișinău, 2012, p. 316.
4. Racu Aurelia. Asistența psihopedagogică a copiilor cu dizabilități și a familiilor în condițiile educației incluzive. Chișinău, 2012, p. 96.
5. Verza Emil. Evaluarea în actul educațional-terapeutic. București: Pro-Humanitas, București, 1999, p. 369.

MODELUL PEDAGOGIC DE EFICIENTIZARE A AUTOEDUCAȚIEI ȘCOLARULUI MIC ÎN CONTEXTUL CONSILIERII PSIHOPEDAGOGICE A FAMILIEI

*Popa Natalia, doctorandă,
lector universitar,
UPS „Ion Creangă”*

Abstract. The literature analysis, our observations, results of questioning and conversation with teachers demonstrate the possibilities of achieving quality self/education and the need to make an intellectual and moral-volitional effort..

Reperete teoretice studiate și determinate ale autoeducației, cadrul metodologic stabilit au permis să identificăm specificul și posibilitățile de eficientizare a autoeducației școlarelor mici.

Investigația preliminară, analiza particularităților de vârstă, corelarea acestora cu studiile dezvoltării la nivel cognitiv, moral, psihosocial, implicațiile educative cu tenta de autoeducație; premisele psihopedagogice, obiectivate în condiții interne și externe prin factorii biologici, psihologici, familiari și socioculturali; determinarea condițiilor de eficientizare a autoeducației școlarelor mici; a direcțiilor de acțiune; Programul de valorificare a perspectivei psihopedagogice în autoeducația școlarelor mici; principiile de eficientizare a autoeducației școlarelor mici au contribuit la conturarea achizițiilor și strategiilor de inițiere-desfășurare a autoeducației școlarelor mici; la stabilirea criteriilor și priorităților de eficientizare a autoeducației acestuia; la elaborarea *Curriculumului noformal destinat părinților Formarea competențelor de autoeducație a școlarelor mici*; la întocmirea *Programului de consiliere psihopedagogică a familiei centrate pe eficientizarea autoeducației școlarelor mici* și, desigur că la formularea indicatorilor și descriptorilor competenței de valorificare optimă a autoeducației școlarelor mici destinat elevilor și părinților. Toate acestea au furnizat suficiente dovezi științifice pentru elaborarea instrumentului pedagogic central – *Modelul pedagogic de eficientizare a autoeducației școlarelor mici în contextul consilierii psihopedagogice a familiei* / MEAȘM. acesta, de fapt include fundamentele teoretico-

aplicative ale eficientizării autoeducației școlarului mic. În elaborarea MEAȘM am urmat un traseu și o logică inductiv-deductivă și de sinteză, stabilind, argumentând și fundamentând științific componenta acestuia.

Organigrama modelului, care nu este altceva decât reprezentarea grafică a algoritmului vizat, este una complexă, fiindcă permite vizualizarea și conștientizarea fiecărui element constitutiv, intercorelarea acestora și întregul cadru-tablou al procesului de eficientizare a autoeducației școlarului mic (Figura 1).

Modelul vizat a fost implementat în cadrul cercetărilor realizate timp de doi ani. Astfel, **cu părinții s-a lucrat** în conformitate cu *Programul de consiliere psihopedagogică a familiei centrate pe eficientizarea autoeducației școlarului mic*. Au fost realizate 14 ședințe, forma generală de lucru: *consiliere axată pe dezvoltarea părinților și consiliere axată pe prevenție*.

Primele ședințe au avut caracter informativ (prezentări Power-Point, explicații, conversații, discuții, completarea portofoliului familiei etc.), iar celelalte 10 au fost realizate prin intermediul *Atelierelor de formare și exersare a competențelor parentale de eficientizare a autoeducației*. Aici părinții au lucrat asupra elaborării regimului zilei, a fișelor și agendelor familiale care includeau: metode și procedee de educație și autoeducație, direcțiile de acțiune privind stimularea autoeducației școlarilor mici; sarcini concrete pentru eficientizarea autoeducației pentru cele cinci conținuturi generale ale educației (educația morală, intelectuală, tehnologică/prin muncă, estetică, psihofizică) și programe speciale personalizate (pentru fiecare copil aparte). În această ordine de idei, remarcăm faptul că parteneriatul, colaborarea școală – familie joacă un rol decisiv în informarea adulților și consolidarea competențelor parentale numai atunci când interacțiunile pedagogi – elevi – părinți sunt bine gândite, au scopuri clar definite și se desfășoară permanent într-o cheie prietenoasă familiei.

Cu elevii, activitatea de eficientizare a autoeducației s-a desfășurat în cadrul formal, la fiecare disciplină de studiu, la orele de dirigenție și în cadrul nonformal, prin organizarea și desfășurarea variatelor activități, inclusiv a consilierii școlare (consiliere individuală, în grup și colectivă). Bineînțeles că s-a lucrat cu un mic grup de formatori, pedagogi din fiecare clasă și grupul de experți.

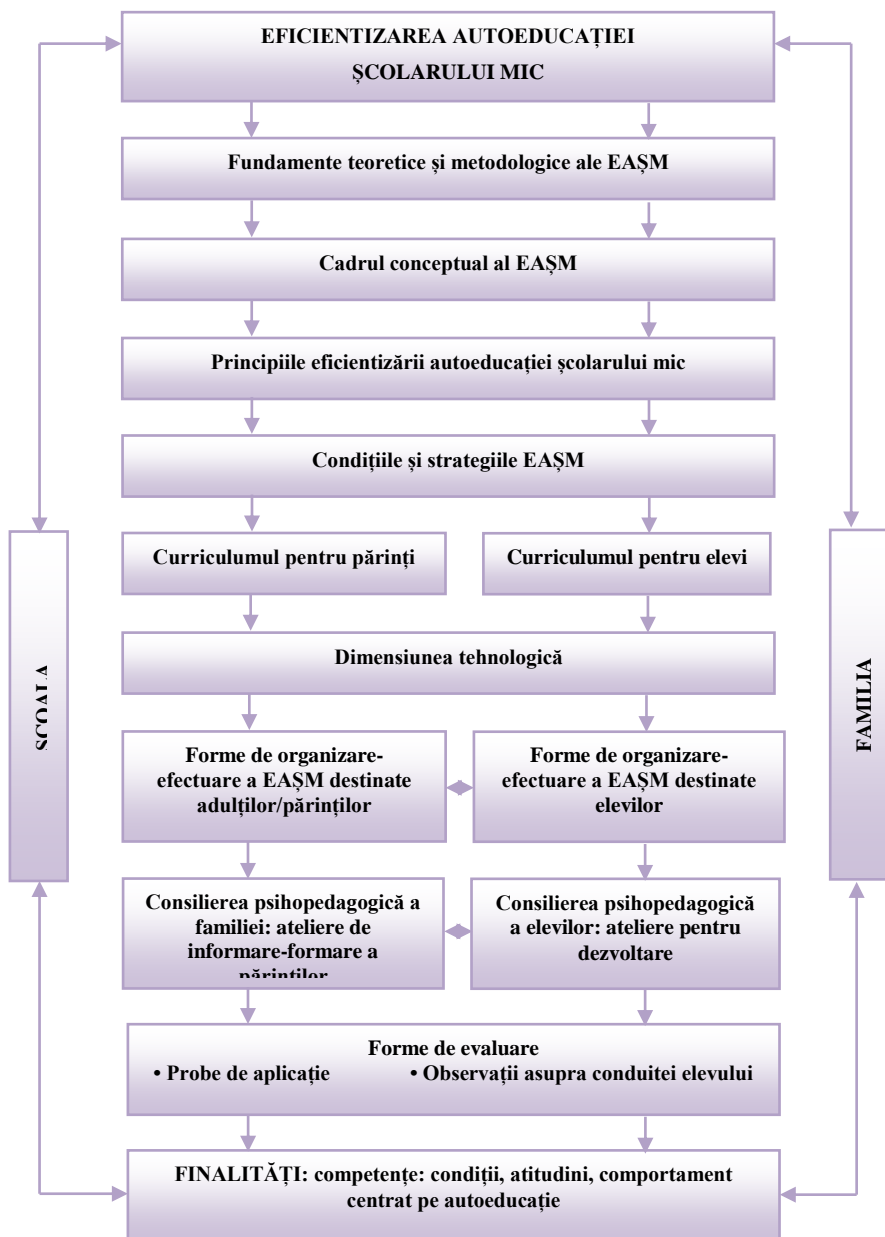

Fig. 1. Modelul pedagogic de eficientizare a autoeducației școlarului mic în contextul consilierii psihopedagogice a familiei

În procesul muncii cu elevii s-au desfășurat jocuri și competiții cu genericul: „Vreau să știu”; „Sunt mare: Încerc să mă educ și singur” (pentru cl. I și a II-a); „Autoeducația este viitorul meu”; „Planific ziua”; „Sunt bun la învățătură”; Vreau să fiu eficient, „Autoeducația în familia mea” etc.

Famiiliile au continuat lucrul asupra mapei cu materiale *În ajutorul familiei*, iar copiii își făceau unele notițe în agenda personală *Sunt și devin tot mai bun*. În esență, considerăm oportun să menționăm un moment important: cadrele didactice din treapta învățământului primar muncesc mult cu elevii și părinții permanent. Chiar și atunci când nu sunt implicați în cercetări speciale aceștia întreprind diferite acțiuni de eficientizare a parteneriatului școală – familie, a educației familiale și autoeducației elevilor.

Observațiile efectuate în cadrul asistărilor la ore ne-au permis să consemnăm că pedagogii experimentați, cei axați pe implementarea principiilor și strategiilor învățământului centrat pe elev, realizează cu succes o educație de calitate, favorizând autoeducația elevilor de vârstă școlară mică la toate disciplinele de studii și activitățile nonformale.

Următorul pas în cercetarea noastră a fost să stabilim prin câteva probe-sarcini ce s-a schimbat concret în familiile elevilor și în comportarea școlărilor mici după formare / consilierea și orientarea spre eficientizarea autoeducației.

Astfel, am stabilit că după activitățile cu părinții (de orientare și pregătire (prin consiliere a familiei) în domeniul eficientizării autoeducației școlărilor mici) și re/direcționarea educației familiale aceștia au observat un șir de schimbări pozitive în comportarea copiilor săi.

Către sfârșitul anului copiii de 9-10 ani din 62 de familii (cl. a III-a și a IV-a, Gimnaziul Cobusca Veche, r-l Anenii Noi) și 65 de familii (cl. a III-a și a IV-a , IPLT „O.Ghibu”) au demonstrat conduite mai organizate în cadrul școlar cât și în cel familial (din observațiile pedagogilor și părinților).

Tabloul general al schimbărilor obținute în conduita școlărilor mici în mediul rural l-am respectat în reprezentarea grafică ce urmează (Figura 2).

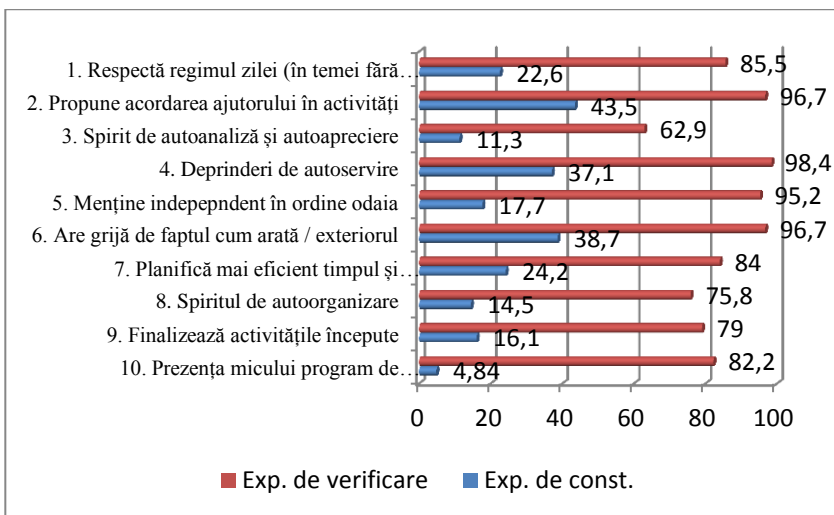

Fig. 2. Observarea schimbărilor în conduita școlărilor mici (mediul rural)

Tabloul general al schimbărilor obținute în conduita școlărilor mic în mediul urban este elucidat în Figura 3.

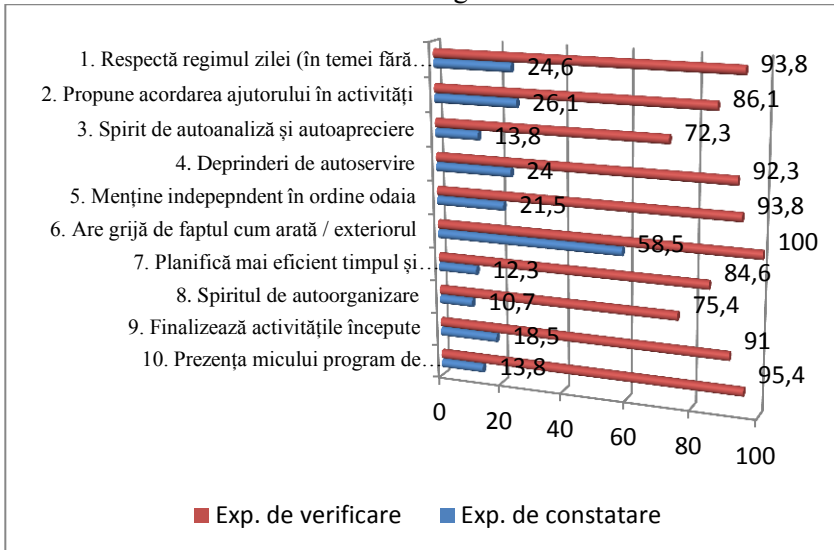

Fig. 3. Observarea schimbărilor în conduita școlărilor mici (mediul urban)

Dacă analizăm și comparăm schimbările în conduita școlarii mici după formarea lor și a părinților, observăm diferențe substanțiale. Când privește discrepanța situației la constatare și după formare în funcție de mediu, rural sau urban, nu putem remarca ceva deosebit, decât faptul că copiii din mediul rural posedă deprinderi de autoservire mai sporite decât cei din mediul urban. În rest, la această vârstă se observă o receptivitate destul de mare, tendința și dorința de a fi mai buni sunt evidente; elevii se pot eficient clarifica cu scopul și planificarea acțiunilor sale, sunt în stare să depună efort volitiv pentru a respecta regimul zilei, a face la timp lecțiile/temele, a finaliza activitățile începute etc.

Conversația cu părinții și cadrele didactice au arătat că explicarea și exersarea, îndemnul, aprobările și modelul / exemplul propriu al adulților sunt cele mai eficiente metode în formarea deprinderilor și competențelor de autoeducație la școlarii mici.

Jocul didactic *Ce am învățat eu despre autoeducație* ne-a permis să observăm că elevii din clasele a IV-a (după formare) au fost în stare să ierarhizeze corect componentele autoeducației și să întocmească mici programe zilnice, să formuleze scopuri, să-și efectueze caracteristic destul de adecvate, să planifice timpul pentru pregătirea temelor și îndeplinirea unor sarcini și angajamente familiale (ordinea în odaie, aranjarea hainelor, spălarea veselei, ajutoarea bunicii, îngrijirea animalelor etc.).

Paralele la aceste investigații ne-a interesat faptul cum percep copiii ajutorul părinților cu privire la autoeducație. Această mică probă-chestionar am realizat-o doar pe grupul experimental constituit din clasele a IV-a (două clase: 53 elevi).

Proba dată am efectuat-o după activitățile de formare, deoarece conversațiile inițiale cu părinții și școlarii mici au arătat că este nevoie de o consiliere și orientare specială a educației familiale, care s-ar realiza în cadrul colaborării școală – familie prin intermediul consilierii axate pe inițierea adulților și copiilor în procesul de autoeducație.

Proba a fost însoțită de o fișă specială *Eu, despre mine și deprinderile mele de viață*. Investigația a fost urmată de conversații, discuții și comentarii. În esență, s-a conturat o anumită configurație: o familie axată pe eficientizarea autoeducației copiilor și un elev de vârstă școlară mică preocupat de autoeducație (sigur că în limitele

potențialului biopsihofiziologic al copilului) devin mult mai armonioase și funcționale la general și mai eficiente în educația familială.

Așadar, tot lotul experimental se consideră că este educat, adică toți 53 de subiecți au menționat cert acest fapt; orientați spre autoeducație sunt 77,4% (41 s.) de elevi. La întrebarea dacă se educă pe sine au răspuns afirmativ, iarăși toți elevii (53 s.). De aici devine clar că cei 12 elevi (22,6%) pur și simplu nu au interiorizat noțiunea de autoeducație (sau nu au fost atenți), deoarece argumentele aduse demonstrează că ei depun anumite eforturi de a-și îmbunătăți condiția personală.

Ajutorul și susținerea părinților în autoeducație o percep 49 de elevi (92,5%). Aceștia, laudă copiii, îi îndeamnă, îi încurajează, îi susțin, formulează cerințe, aplică explicația, demonstrația unor acțiuni mai complicate; le oferă exemple, le povestesc variate întâmplări din viața lor etc.

Angajamentele școlărilor mici am decis să le reflectăm separat, deoarece am observat (de fapt era de așteptat) că acestea în mediul rural sunt mai numeroase.

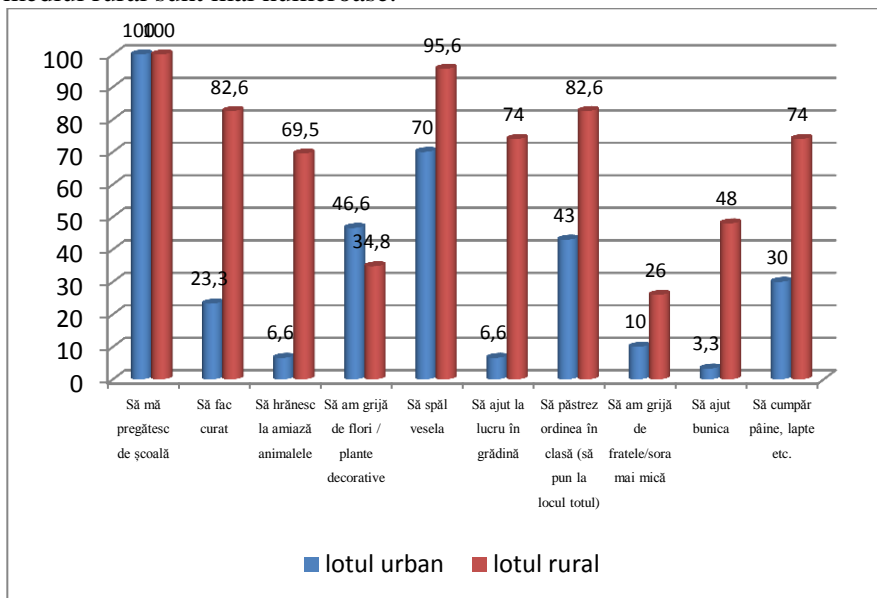

Fig. 4. Angajamentele școlărilor mici

În final am investigat opinia părinților și a școlărilor mici despre sine și am înțeles că mai avem încă mult de lucru cu părinții acestora la capitolul dat, și, anume la formarea culturii parentale, aprofundarea cunoștințelor cu privire la educația familială și metodele eficiente de educație și autoeducație; particularitățile de vârstă și personalitate; aprobarea și dezaprobarea în familie; rolul tatălui în educația școlărilor mici etc.

Valoroasă pentru cercetare s-a dovedit a fi proba *Eu despre mine*, pe care am alcătuit-o din trei rubrici: trăsături de personalitate; deprinderi volitive; competențe de autoeducație.

Proba dată ne-a permis să stabilim cum școlărilor mici se pot aprecia, dar și să exersăm cu ei capacitatea de autoevaluare și analiză autocritică. Conversația cu elevii, discuțiile cu pedagogii și părinții au contribuit la consolidarea cunoștințelor și a viziunilor asupra propriei persoane.

Cercetarea experimentală realizată ne-a convins că numai acțiunile paralele și concomitente de educație a copiilor din partea familiei și a școlii efectuate sistematic în parteneriat și o colaborare prietenoasă și eficientă, pot spori nivelul și calitatea autoeducației școlărilor mici și a părinților acestora. La fel, ținem să menționăm că investigația multinivellară ne-a ajutat să stabilim blocajele/dificultățile de realizare a autoeducației școlărilor mici și condițiile eficientizării acesteia, ceea ce ne-a asigurat conștientizarea importanței procesului vizat pentru pregătirea persoanei de a depune efort constant în autoformarea și învățare pe tot parcursul vieții.

Bibliografie

1. Barna A. Autoeducația: Probleme teoretice și metodologice. București: EDP, 1995, 174 p.
2. Calaraș C. Cultura autoeducației elevului. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2010, 139 p.
3. Cristea S., Dicționar enciclopedic de pedagogie, Vol. I. București: Didactica Publishing House, 2015, 831 p.
4. Cucoș G. Pedagogie. Iași: Polirom, 2006, 463 p.
5. Cuznețov Larisa. Consilierea parentală. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-Com SRL, 2013, 111 p.
6. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-com SRL, 2015, 488 p.

7. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM, 2013, 328 p.
8. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008, 624 p.
9. Cuznețov Larisa., Calaraș C., Ețco C. Consilierea și educația pentru sănătate a familiei. Repere teoretice și sugestii practice. Chișinău: Primex-Com SRL, 2016, 517 p.

FAMILIA MODERNA - O TREAPTA SPRE VALOARE

***Bondar Nicușor, Doctorand, grad II,
Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca,
Judetul Neamț, România***

***Abstract.** The family is the environment in which we come into the world, we develop and in turn we form another family. It is where we find understanding, peace and solutions to problems bothering us. Provided that the family be communication, respect and love. There are "recipes" of happiness in the family? What does communication between husband and wife, between parents and children? What factors destroy family harmony? Some of the most important factors are that keep the family together esteem and mutual love, the desire to lead a life partner shared their involvement in raising children, authentic communication between family members, the existence of their own housing and satisfactory income*

A harmonious family has a balanced lifestyle through openness and willingness of its members to fulfill completely roles within the family. In other words, family harmony is the product of a relationship based on trust, respect and love between husband and wife, parents and children, parents and grandparents, grandparents and children. Whether we look from the perspective of human existence natural family or of the spiritual human family is the source of life and bed. It is the first natural society which is based on the indissoluble link between man and woman and completed with a new world involving children.

The family is the first institution and human settlement that social life takes place in an organized and efficient. In this position the institution, the mother of all other unit primordial whole society, the family that is at the confluence of individual lives and the collective goal in itself lifetime, as the cell organic carries the energy of raw materials and therefore the fabric lifelike it must provide.

INTRODUCERE

Familia este mediul în care venim pe lume, ne dezvoltăm și la rândul nostru ne formăm o altă familie. Este locul unde găsim înțelegere, liniște și soluții la problemele care ne frământă. Cu condiția ca în familie să existe comunicare, respect și iubire.

Există "rețete" ale fericirii în familie? Ce importanță are comunicarea între soț și soție, între părinți și copii? Ce factori distrug armonia unei familii? Unii dintre cei mai importanți factori care mențin familia unită sunt stima și iubirea reciprocă, dorința partenerilor de a duce o viață comună, implicarea acestora în creșterea și educarea copiilor, comunicarea autentică între membrii familiei, existența unei locuințe proprii și a unor venituri satisfăcătoare.

O familie armonioasă are un mod de viață echilibrat datorită deschiderii și dorinței membrilor ei de a-și îndeplini în mod complet rolurile în cadrul familiei. Cu alte cuvinte, armonia familială este produsul unei relații bazate pe încredere, respect și iubire între soț și soție, părinți și copii, părinți și bunici, bunici și copii.

Fie ca privim familia din perspectiva existenței umane naturale, fie a celei umane spirituale, familia este izvor și albie a vieții. Ea este prima societate naturală care se sprijină pe legătura indisolubilă dintre barbat și femeie și care se completează cu o lume nouă în care apar copiii. Prima condiție și prima formă a societății umane, familia, conferă omului ajutor și siguranța celui dintai pas pe care îl face în viața și fără de care nu poate face altul.

Constituind un grup compus din persoane unite prin legături de căsătorie și relații paterne, familia reprezintă aceste două raporturi de bază care determină apariția și dăinuirea existenței umane în sine. Astfel, putem spune că valoarea familiei este exact aceea a vieții în sine, întrucât ea este adevăratul om întreg. "Nu este bine să fie omul singur", aflăm scris în referatul biblic al creației și, desigur, nici femeia nu e bine să fie singură, dar și mai greu ar fi acest lucru pentru copii. Căci nici barbatul singur, nici femeia singură, cu atât mai puțin copiii, nu formează încă omul. Dar cel ce trăiește în ea se află în legea ei comună și realizează condițiile morale necesare pentru ca facultățile sale să se dezvolte, ca trebuințele multiple ale firii sale să se satisfacă și ca datorile sale să se împlinească. Familia mai este și cea dintai instituție umană, așezământ prin care viața

sociale se desfășoară în mod organizat și eficient. În această calitate de instituție, mama a tuturor celorlalte, unitate primordială a întregii societăți, familia care se află la confluența vieții individuale și a celei colective, poartă în sine toată viața, precum celula organică poartă energiile materiei brute și aceea a țesăturii vii pe care ea trebuie să o furnizeze.

Un alt adevăr de observație curentă îl constituie faptul că familia se caracterizează printr-o trănica sudură internă. Astfel, forțele interioare care unesc familia sunt sentimentele cele mai puternice: atașamentul emoțional al sotilor, precum și al părinților și al copiilor, respectul reciproc, solidaritatea și alte atitudini care rezultă din satisfacerea nevoilor emoționale-spirituale, năzuința spre intimitate, spre simțământul de încredere și siguranță. Prin urmare, familia este punctul gravitațional de existență comunitară, primul și cel mai important în acest sens, fiind în același timp comun persoanelor care îl alcătuiesc, deosebit de al altor persoane, în mod absolut unic, după cum și fiecare persoană este unică sau fiecare ființă conjugală este unică.

Dacă privim importanța familiei în genere, atât pentru individ cât și pentru societate și constatăm că familia e omul, iar buna ei funcționare înseamnă viața, urmează să ne dăm seama că adevăratele ce stau la baza familiei trebuie să fie considerate ca având o valoare absolută pe care nu o putem dezavua fără să ne dezavuem pe noi înșine, umanitatea noastră și natura. Familia naturală concentrează, asadar, totalitatea valorilor prin care se afirmă și se susține viața, ea modelează aptitudinile originare, sufletul și trupele ale omului, după cum face și ca bunurile existentei lui să se sporească și să se transmită din generație în generație ca forme ale culturii și civilizației. Cu toate acestea, ea nu-și este suficientă sînsi. Este cunoscut faptul că orientarea axiologică își are începuturile în familie. În acest context, E. Albu definește familia ca fiind purtător de substanță educogenă primară [1, p. 46-47], adică de valori ce vor fi interiorizate de la cea mai fragedă vîrstă

Referindu-ne la cultura dintr-o perspectivă a preocupărilor de ordin demografic, ea este definită drept “modul de viață al societății” și vizează, în primul rând, valorile spirituale de care atarna destinul familiei. Este de notat și aceea că în concret modelele așa-zise culturale, configurații ale diverselor valori, variază pe grupuri

sociale, tributare fie unor randuieli traditionale, fie unor emancipari din datinile strabune si fauririi unor noi uzante comportamentale. Aceasta este de fapt situatia in care ne gasim noi.

Se cuvine sa enumeram, in trecere, multimea de factori care au contribuit la slabirea vietii familiale moderne si contemporane: libertinajul unui tineret, baieti si fete, care si-au pierdut steaua polara; extinderea prostitutiei, a practicilor neomalthusianiste si a avorturilor, casatoria privita din punct de vedere strict individualist, hedonist, puternic asezata pe principiul sterilitatii sistematice si gasind, pentru a se mentine si desface, colaborarea avortului, adulterului si divortului, Toate aceste practici, toate aceste instituii, nu sunt decat parti conexe ale unui sistem complet coerent care ruineaza familia romaneasca din zilele noastre, din interior si din exterior.

Din interior, prin tradarea iubirii si a sfinteniei, iar din exterior, prin insusirea unor modele straine. In unul si acelasi complex intra, mai aproape de noi, pornofilia, homosexualitatea si pilula. De asemenea, toate acestea se constituie in niste conceptii noi de viata. Astfel, ele ne apar drept coordonatele unei "noi" civilizatii, civilizatia afrodisiaca a modelului demografic de astazi, in contrast vadit cu modelul traditional taranesc care mai palpaie, indarjindu-se sa nu dispara.

De la scenele pornografice televizate la proiectele "educative" confectionate de instructorii sex, de la dansurile libidinoase din discoteci la lectiile ce se predau in cabinetele de "planificarea familiei", in toate e pus la cale atentatul impotriva castitatii, una din cele mai de seama virtuti pe care se intemeiaza viata in sanul familiei si prin care ordinea divina se afirma in existenta neamului ca lege romaneasca.

Pâslaru VI. ne sugerează că valoarea se găsește, în opoziția naturală pe care noi o stabilim, între important și accesoriu, principal și secundar, semnificativ și nesemnificativ, esențial și accidental, justificabil și nejustificabil. Valoarea în sine nu există; există dorința pentru ceva pe care îl definim ca valoare. Valoarea se naște din atitudinea (raportarea) omului față de lucrurile din interior – exteriorul său [5, p. 4].

Puțini oameni ne sunt mai aproape decât părinții și partenerii de viață. Așa se explică de ce între membrii familiei există influențe

și interacțiuni puternice, uneori pozitive, alteori negative. De exemplu, comportamentul soțului este modelat în timp de comportamentul soției și invers. Un alt exemplu: dacă intervine o schimbare majoră în viața mamei (își schimbă locul de muncă, se îmbolnăvește), se schimbă și relațiile familiale, iar tatăl și copiii vor fi influențați în mod automat. Dacă soțul se plânge că soția îl cicălește, un terapeut va sesiza că nemulțumirea soției reprezintă doar o jumătate din ceea ce se întâmplă cu adevărat între soți. Dacă soția este percepută ca fiind cicălitoare, acest lucru poate însemna că nu a mai primit din partea soțului atenția necesară pentru preocupările ei. Faptul că nu este ascultată și înțeleasă o face să se simtă nervoasă și lipsită de sprijin. Nu este de mirare că devine cicălitoare!

Dacă însă, în loc să asculte cicăleala soției ca pe o profeție care se îndeplinește, soțul se va dovedi dornic să-i cunoască problemele, soția va simți că lui îi pasă de ea și își va modifica comportamentul. Dar aici nu se poate ajunge decât prin comunicare. Dacă nu există înțelegere, relațiile dintre soți vor decurge în felul următor: cu cât soția va fi mai cicălitoare, cu atât soțul o va ignora mai mult. Și cu cât o va ignora mai mult, cu atât îl va cicăli mai mult. Se intră într-un cerc vicios care se va perpetua toată viața sau se ajunge la destrămarea cuplului.

Comunicarea

După cum precizează I. Nicola, selecția și transmiterea valorilor se află într-o dependență reciprocă, deoarece o selectare adecvată se va răsfrânge pozitiv asupra transmiterii, după cum o raționalizare a acestora va avea repercursiuni pozitive asupra selecției. Ambele, la rândul lor, depind de particularitățile psihologice ale obiectului educației [4, p. 27]

În acest context, cercetătorul C. Cucoș consideră că valorile educației constituie dimensiunea fundamentală a finalităților sistemului și procesului de învățământ care asigură substanța axiologică a conținuturilor generale ale activității de formare – dezvoltare a personalității umane [3, p. 54], evidențiind că scopul și conținutul educației se obiectivează în valori.

Comunicarea în familie este dorită și invocată de majoritatea persoanelor. Dar cum se poate realiza comunicarea autentică? A comunica înseamnă a pune în cuvinte aspecte care țin nu doar de

acțiuni, ci mai ales a vorbi despre trăiri, emoții, așteptări, dorințe, nemulțumiri, dezamăgiri. Asta înseamnă că în familie trebuie să vorbim nu doar despre ce am mai făcut, ce fac copiii, ce mâncăm, ce mai cumpărăm, ci mai ales despre ce ne place sau nu ne place, ce ne supără, ce se întâmplă în mintea copilului care are probleme la școală etc.

Tot a comunica în mod autentic înseamnă a asculta ce spune celălalt, a avea răbdare să îi dăm fiecăruia – partenerului, copilului, bunicului, socrului – posibilitatea de a-și exprima până la capăt opinia. În măsura în care aceste condiții sunt îndeplinite, comunicarea în familie are șanse de reușită. Asta înseamnă că membrii familiei vor și pot să vorbească deschis despre ceea ce gândesc și mai ales despre ceea ce simt. Astfel pot sta față în față cu emoțiile și sentimentele fiecăruia, ceea ce conduce la formarea unor relații familiale bazate pe încredere, iubire și respect.

Adaptare permanentă

Fiecare membru al familiei trebuie să se adapteze schimbărilor din viața de zi cu zi. Asta înseamnă că, atunci când copilul bate la porțile grădiniței sau ale adolescenței, nu numai el trebuie să învețe să se descurce în noile contexte, ci întreaga familie trebuie să se adapteze. Perioadele de dezvoltare ale copiilor nu sunt doar ale lor, ci și ale părinților și ale bunicilor.

Familia unită trebuie să-și adapteze permanent structura la noile circumstanțe și să demonstreze flexibilitate și adaptabilitate. Acest lucru este mai dificil în familiile extinse, în care locuiesc sub același acoperiș părinți, copii, bunici. De aceea, în cazul în care membrii familiei extinse nu pot beneficia de libertate, de relații bazate pe afectivitate și înțelegere, conflictele trebuie evitate prin separarea cuplului conjugal de părinți și alte rude.

Rezolvarea problemelor

Autonomia fiecărui membru al familiei constituie cheia unor relații bazate pe respect și iubire. Cu cât adulții din familie sunt mai capabili de a sta pe picioarele lor, cu atât cresc șansele ca ei să fie mai deschiși unul cu altul. Membrii familiilor autonome au curajul de a-și exprima sentimentele, de a mărturisi frământările și nemulțumirile. În felul acesta ei au mai multe șanse de rezolvare a problemelor cu care se confruntă.

Familia poate fi locul unde se rezolvă totul, dar asta nu înseamnă amestecul bunicilor în viața părinților sau oferirea pe tavă a unor sume de bani. A fi un punct de sprijin pentru un membru al familiei aflat în dificultate înseamnă a-i permite să ia propriile decizii, să facă propriile alegeri, să își exprime propriile emoții.

ARMONIE. Respectul și dragostea pe care bunicii le împărtășesc până la vârste venerabile reprezintă un model pentru ceilalți membri ai familiei. Urmașii lor vor încerca să rămână uniți, tot așa cum bunicii au reușit să depășească împreună orice dificultate.

COPIII. Crearea și menținerea unei atmosfere echilibrate în familie reprezintă garanția unei dezvoltări frumoase a copiilor. Viitorul acestora depinde de capacitatea părinților de a se înțelege și a se respecta reciproc. Astfel, copiii au șansa de a crește într-un mediu sănătos, fără tensiuni, fără agresivitate fizică și verbală.

TENDINȚĂ. În societatea actuală, punctul de rezistență al noului model de familie este tendința de egalizare a rolurilor asumate de cei doi soți, ceea ce nu este rău, potrivit psihologului. În prezent, atât femeia, cât și bărbatul participă la procurarea și repartizarea veniturilor, la îndeplinirea sarcinilor de zi cu zi, la educarea copiilor.

DEPENDENȚĂ. Multe cupluri tinere au tendința de a rămâne atașate de familiile de origine. Sunt așa-numitele cupluri imature sau cuplurile de copii. Consecințele: locuiesc împreună cu părinții, dar oricât de substanțial ar fi ajutorul acestora apar conflicte, nemulțumiri, inhibiții. Cu timpul, sunt inevitabile problemele de genul: bunica își asumă rolul de mamă în locul nurorii, soacra îi reproșează ginerelui că nu muncește suficient, bunicii le reproșează părinților că nu se ocupă de copii.

Principalul mod de a relaționa se rezumă la întâmplările zilnice, acțiunile și planurile membrilor familiei. În puține familii românești se pun întrebări de genul: "Ce stă la baza acțiunilor noastre?", "De ce reacționăm așa?", "Oare soțul/soția ce simte, ce își dorește?". Cuprinși de problemele zilnice, soții au uitat să mai vorbească unul cu altul de la suflet la suflet, părinții nu mai știu ce se întâmplă în sufletul copiilor, bunicii sunt marginalizați. De aceea, multe familii se confruntă cu probleme de genul: copilul de 5 ani nu poate fi controlat, soțul vine seara târziu acasă și nu are timp nici pentru soție, nici pentru copii, soacra îi face zile fripte nurorii etc.

Deși astfel de acuze sugerează că problema se află la un singur membru al familiei, cei care ajung la consiliere terapeutică descoperă că puștii a devenit rebel pentru că părinții nu au știut să pună limite sau nu au căutat să afle ce se întâmplă în mintea și sufletul lui. Soții află că de mult timp nu mai au curajul să își spună ce simt. De aceea, terapeutul trebuie să lucreze cu toți membrii familiei pentru ca fiecare să identifice problemele cu care se confruntă și să le rezolve.

Nu în zadar P. Andrei menționa: cultura duce la înțelegerea ideii de drept, de interes general și de datorie, așa că nu se poate vorbi despre lupta pentru respectul și înfrângerea abuzurilor câtă vreme nu se va dezvolta prin cultură o conștiință puternică în fiecare individ. De aceea statul democratic trebuie să facă din spiritual și din cultură un scop principal al activității sale. Este clar, scrie filosoful, că democrația fără cultură înseamnă un dezastru, mai ales în momente de schimbări radicale, de înlocuire a unei table de valori cu o alta, în acord cu spiritul timpului [2,p.240].

Bibliografie

1. Albu E. Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie. București: Aramis, 2002.
2. Andrei P. Filosofia valorii. Iași: Polirom, 1997.
3. Cucos C. Pedagogie. Iași: Polirom, 1996.
4. Nicola I. Tratat de educație școlară. București: EDP, 1997.
5. Pâslaru V. Valoare și educație axiologică: definiție și structurare. În: Didactica Pro, 2006, nr.1

IMPACTUL FAMILIEI ASUPRA DEZVOLTĂRII FIZICE, SĂNĂTĂȚII ȘI A IGIENEI PERSONALE LA COPIII DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ

*Dascal Angela, cercetător științific,
sectorul Educație Timpurie,
Institutul de Științe ale Educației*

Abstract. *In this article the author describes the role of the family in physical development, health and personal hygiene of the child. The field of physical development, health and personal hygiene includes everything related to the development, motor skills. Here are included on nutrition and health issues. Interactions between parents and children are critical, decisive factor in healthy growth and child development.*

Psihologia definește dezvoltarea ca întregul traseu ontogenetic al unui individ, de la naștere până la moarte, motivele și modurile în care diferite aspecte ale funcționării umane evoluează și se transformă pe parcursul vieții. Procesele care generează aceste modificări sunt procese programate biologic și procese rezultate din interacțiunea cu mediul.

Trecerea de la o etapă de dezvoltare la alta implică atât acumulări cantitative, cât și salturi calitative, acestea aflându-se într-o condiționare reciprocă. Dezvoltarea are caracter ascendent, asemănător unei spirale, cu stagnări și reveniri aparente, fiind un proces integral. Toate dimensiunile dezvoltării sunt interdependente, se află într-o strânsă determinare și relaționare, se influențează reciproc și se dezvoltă simultan. Cea mai răspândită modalitate de clasificare a domeniilor dezvoltării (după Bloom) cuprinde: *dezvoltarea fizică, dezvoltarea cognitivă și dezvoltarea psihosocială.*

Domeniul DEZVOLTAREA FIZICĂ, SĂNĂTATEA ȘI IGIENA PERSONALĂ include tot ce ține de *dezvoltarea corporală* (înălțime, greutate, mușchi, glande, creier, organe de simț), *abilitățile motorii* (de la învățarea mersului până la învățarea scrisului). Tot aici sunt incluse aspecte privind *nutriția și sănătatea* [7].

Dezvoltarea fizică în cel mai direct mod este legată de sănătatea copilului. Sănătatea prezintă cultura fizică, igienică, socială a copilului. Ocrotirea sănătății copiilor, întărirea ei, prezintă obiectul grijii deosebite a adulților. Activitatea adultului este orientată la întărirea sănătății copilului, care în anumite condiții asigură copilului o dezvoltare fizică. Cercetările pedagogilor T.Osokin, E. Vavilova, E. Stepanenkova ș.a. au determinat că dezvoltarea fizică se răsfrânge favorabil asupra educației multilaterale a copilului [6, p. 75].

În primii ani de viață, copilul este strâns legat de mama sa, prin îngrijirile pe care aceasta i le acordă, indiferent dacă vorbim de hrănire, igienă sau de momentele în care mama îi cântă sau îl adoarme. Pe parcursul acestor momente, figura tatălui este uneori pasageră. Poate că prezența sa este simțită mai mult sub raportul siguranței afective pe care o resimte mama și, prin urmare, și copilul.

Pentru a supraviețui și a se dezvolta plenar copilul mic are nevoie de grijă și suport continuu. Această grijă și acest suport pentru dezvoltare constituie necesitatea și dreptul de bază al tuturor copiilor. În calitate de *primi educatori ai propriului copil, părinții* au în acest sens o responsabilitate enormă. Iar pentru o bună performanță, în orice domeniu, avem nevoie de competențe și abilități [1, p. 5].

Deci, părinții au nevoie de sprijin pentru a deveni părinți mai buni. Nu există o singură rețetă cum să devii un părinte mai bun. Totuși, un lucru este incontestabil, acceptat de toată lumea: *interacțiunile dintre părinți și copii sunt factorul critic, decisiv în creșterea sănătoasă și dezvoltarea copilului*. Astfel, scopul programelor pentru părinți este de a-i ajuta să devină conștienți de ceea ce le reușește deja și de a le oferi un mediu de învățare în care să exploreze idei și deprinderi alternative pentru interacțiunile lor zilnice cu copiii [1, p. 6]

Primii ani de viață sunt deosebit de importanți pentru formarea obiceiurilor sănatoase. În această perioadă, copiii își formează preferințele legate de gusturi, își dezvoltă abilitățile fizice de bază și atitudinile legate de alimentație și de mișcare. Experiențele pe care copiii le acumulează în acești ani constituie baza obișnuințelor pe care și le vor consolida pe parcursul întregii vieți, a stilului de viață pe care îl vor adopta. Este important ca cei mici să trăiască experiențe plăcute și educative în legătură cu alimentația sănătoasă și cu activitățile fizice, pentru a învăța cum să trăiască sănătos – mâncând suficiente fructe și legume, luând micul dejun zilnic, bând apă și făcând mișcare. Aceste comportamente îi ajută să crească și să se dezvolte armonios, să aibă vitalitate și putere de învățare și să rămână sănătoși pe parcursul vieții [4, p. 53].

Pe măsură ce copilul crește, dezvoltarea sa îi permite să se identifice cu mama sau cu tatăl său, având nevoie de timp de calitate petrecuți atât cu mama, cât și cu tatăl. Uneori avem tendința să atribuim mamei roluri care se structurează pe marginea nevoilor de îngrijire și educare ale copilului, iar tatălui roluri care se axează pe controlul comportamentului copilului, pe autoritate și asigurarea protecției. Practic, se separă rolurile mamei și tatălui: mama oferă securitate, pe când tatăl îi oferă șansa de a se activa și autodepăși. Tendința este susținută și de studii și cercetări care demonstrează că acesta este modelul relaționar obișnuit în structura familiei.

Este recunoscut faptul că dezvoltarea integrată a copilului se află în dependență cu respectarea nevoilor specifice ale copilului. Influența familiei asupra dezvoltării copilului ca ființă socială se datorează următoarelor considerente: acțiunea familiei asupra copilului se exercită de timpuriu și familia este calea prin care se canalizează orice altă acțiune de socializare a copilului.

Când vorbim de parentalitate, dar și de bune practici în asumarea ei, există câteva repere generale care trebuiesc urmărite și care se reflectează în dezvoltarea copilului, în forma de manifestare a acestuia, în obiceiurile pe care le are, în tipurile de interacțiuni în care intră, în modul în care copilul face față situațiilor problematice, în inițiativele pe care le are.

Enumerăm o parte dintre aceste repere, cu mențiunea că sunt doar câteva propuneri, lista putând fi dezvoltată.

Cunoștințe, atitudini și practici parentale privind nutriția

- Ce obiceiuri alimentare are copilul?
- De câte ori mănâncă pe zi mănâncă copilul?
- Cum obișnuiește să servească masa?
- Ce tipuri de lichide bea?

Cunoștințe, atitudini și practici parentale privind sănătatea copilului

- Copilul este înscris la medicul de familie?
- Care este frecvența controalelor medicale preventive?
- Copilul se îmbolnăvește des?
- Cum reacționează copilul în situații de boală?
- Cine prescrie medicamentele copilului în aceste situații?

Cunoștințe, atitudini și practici parentale privind igiena copilului

- Copilul stăpânește deprinderile de igienă?
- Când se spală pe mâini?
- De câte ori se spală pe dinți?
- Ce știe despre igiena intimă?
- Cum poartă hainele?
- Ce tip de haine poartă? Sunt acestea adecvate anotimpului?

Cunoștințe, atitudini și practici parentale în raport cu dezvoltarea copilului

- Părintele apreciază în mod corect gradul de dezvoltare integrată a copilului său?
- Cunoaște importanța jocului în dezvoltarea integrată a copilului său?
- Care sunt caracteristicile comportamentale ale copilului?
- Ce jocuri și jucării îl susțin pe copil în dezvoltarea sa?
- Cine se joacă mai des cu copilul?
- Ce tip de activități poate desfășura copilul în mod independent?
- Care trebuie să fie implicarea copilului în activitățile casnice?
- Cine reprezintă autoritatea pentru copil? Sub ce formă se manifestă ea?
- Ce metode de stimulare utilizează în îngrijirea și educarea copilului?
- Ce impact crede că are relația cu adultul asupra copilului?
- Care sunt metodele de control al comportamentului copilului pe care le utilizează?
- Ce loc are valorizarea copilului în îngrijirea și educația copilului?
- Înțelege părintele impactul mediului creat în dezvoltarea copilului?
- Cum gestionează adultul mediul social în care trăiește copilul?

De ce are nevoie copilul?

Ne punem deseori această întrebare și încercăm să răspundem singuri la ea, întrebând copilul sau persoane care ne-ar putea ajuta. Atunci când este vorba despre copil este bine să știm că acesta are nevoie în aceeași măsură să-i se asigure nevoile de bază, de hrană, de igienă, de adăpost, de siguranță și de atașament, cele de învățare,

de joc, precum și nevoia de a avea prieteni și de a avea un model de dezvoltare. Igiena copilului mic se referă la toate aceste nevoi, de aceea vom încerca împreună să descoperim cum putem să contribuim la dezvoltarea copilului ținând cont de nevoile sale și mai ales implicându-l activ în tot felul de activități utile pentru el.

Nu există un model ideal, complet al igienei vieții și mediului copilului dar există o mulțime de modele care vă pot ajuta să le oferiți celor mici cele mai bune condiții de dezvoltare. Igiena somnului, a alimentației, a spațiului, a hainelor sunt câteva dintre elementele de care este bine să țineți cont atunci când este vorba despre creșă, copiii și igienă.

Este bine să știți că micul *copil învață de la adult*, astfel, *având grijă în mod corect de propria voastră igienă, veți da un bun exemplu copilului* [3, p. 4].

*Un copil
îngrijit
adecvat este
cel care:*

- este curat (mâini spălate înainte de fiecare masă, baie zilnică, igienă bucală etc.);
- are îmbrăcăminte adecvată și curată;
- stă/doarme într-un ambient curat;
- are lenjerie de corp și de pat adecvate și curate;
- beneficiază de un program de odihnă adecvat vârstei;
- beneficiază de un program de joacă adecvat vârstei sale;
- are o alimentație corespunzătoare dezvoltării copilului.

E știut că familiile în care copiii sunt învățați de mici să consume zilnic micul dejun, să mănânce fructe și legume, să facă mișcare, să își prețuiască starea de sănătate, vor practica aceste deprinderi și în viața de adult și își vor educa, la rândul lor, copiii pe baza acestor principii. În acest fel, putem spune că investiția în educația copiilor are efecte peste generații și este, în fond, o premisă a dezvoltării durabile a unei națiuni.

Propunem un model de activitate la domeniul Dezvoltare fizică, sănătatea și igiena personală cu implicare familie în dezvoltarea propriului copil [3, p. 14-16].

Subiectul: *Igiena jucăriilor*
„Și ursulețul face baie”

Scopul activității

Igiena spațiilor și a jucăriilor sunt extreme de importante pentru sănătatea copiilor. Modul în care vă ocupați de acest aspect este important atât pentru dumneavoastră

cât și pentru micul copil. Normele de igienă pentru jucării vă sunt deja cunoscute și cu siguranță le aplicați.

Acest exercițiu va fi unul de conștientizare din partea copiilor a importanței pe care o acordăm igienizării spațiului de joc, a clasei și a jucăriilor. Copiii vor ajuta la spălarea mobilierului și al jucăriilor, vor învăța astfel despre activitatea spălării și vor exersa deprinderi valoroase. Cel mai important este faptul că sunt implicați într-o activitate pe care o face de obicei adultul și că veți avea și rezultate.

Perioada de implementare. Timp alocat.

Puteți organiza această activitate în orice perioadă a zilei. Dacă afară este cald, această activitate se poate desfășura foarte bine afară.

Materiale necesare

Lighean pentru spălarea veselei, detergent neutru pentru veselă, bureți, cârpe mici, șorțuri, prosoape, precum și suport pentru uscarea veselei.

Pregătirea activității

Pregătiți “terenul” pentru această activitate, pregătind un vas cu apă și cu detergent neutru. Atenție la spațiul în care derulați această activitate, este de preferat ca vasul să fi așezat pe podea, pe o măsuță joasă sau fixat în nisip. Puneți o cantitate mică de detergent pentru vase pe bureți, pe cârpe și în apă. Adunați câteva jucării pe care să le spălați și obiecte cu care lucrați.

Desfășurarea activității

Spuneți copiilor că vă pot ajuta să spălați jucăriile. Ajutați-i să își pună șorțurile. Puneți jucării în ligheane, pentru a fi spălate. Vorbiți cu copiii despre cum să curețe obiectele murdare. După

spălare, puneți obiectele pe suportul pentru uscare sau ștergeți-le cu un prosop. În zilele următoare spălați jucăriile din clasă adăugând în fiecare zi alte jucării în ligheanul pentru veselă. Lăsați copiii să sugereze ce jucării să spălați.

Evaluarea activității

Copiilor de la doi ani în sus le place să spele mobilierul (și celor mai mici le face plăcere dar, partea de coordonare nu este încă destul de bine dezvoltată pentru a-i implica conștient în acest exercițiu). Permiteți-le să vă ajute să spălați jucăriile și chiar și scaunele (activitatea preferată este să fie cu mâinile în apă). După ce au spălat de exemplu hainele păpușilor puneți-i să le întindă pe o sfoară la uscat și rugați-i să le prindă cu cârlige. Veți putea astfel evalua coordonarea oculo-manuală a copiilor.

Bibliografie

1. Cincilei C. (coordonator) *Educăm cu încredere. Ghidul facilitatorului pentru educație parentală*. Chișinău: Editura Epigraf SRL, 2010, 169 p.
2. Cuznețov Larisa et al. *Consilirea și educația pentru sănătate a familiei*. Repere teoretice și sugestii practice, Chișinău, 2016, p.11-12
3. Gheorghe D. A., *Igiena copilului. Program educativ 1-4 ani*. București, 2011, 68 p.
4. *Ghid de intervenție pentru alimentația sănătoasă și activitate fizică în grădinițe și școli*. București, 2014, 160 p.
5. Trofăilă L. *Psihologia dezvoltării. Suport de curs*. Chișinău: UST (Tipografia Reclama), 2007, p. 86-120
6. Socoliuc N., Cojocaru V. *Fundamente pentru o știință a educației copiilor de vârstă preșcolară*. Ediția - II revăzută. Chișinău: Cartea Moldovei, 2012. p. 75-87
7. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la 7 ani*. ME al R. Moldova; Vârtosu L., Pânzari A. et al. Chișinău: Sirius, 2013.

ANALIZA TENDINTELOR INTERNAȚIONALE CU PRIVIRE LA EDUCAȚIA DE GEN A COPIILOR ÎN FAMILII LA ETAPA ACTUALĂ

Duminică Stella, cercetător științific

Abstract. *The family constitutes a veritable social model, being the first in order of influence on the part of existing social models, has a*

decisive influence on children concerning the formation of the concept of genre, the doings of networking in relation to different social norms and values.

Familia contemporană este caracterizată de o constelație de probleme și de situații care de multe ori o fac înaptă de a și le rezolva singură. Ca instituție inițială de formare și educație de gen a copiilor, familia se găsește de multe ori în contradicție cu instituția preșcolară și chiar cu comunitatea socială și profesională. Ca unitate/cuplu de adulți, ea trăiește drama complexității situațiilor economice, culturale și relaționare din epoca noastră. Ca grup de adulți care construiesc împreună valori sociale, tradiții și propria cultură, familia simte prima apăsare a problemelor legate de recesiunea economică, de criza culturii și de dificultățile de comunicare interumană din ultimii ani. [4, p.9]

Din perspectiva sociologică, în Europa, există actual cel puțin patru modele de familii. Aceste modele caracterizează zone largi ale continentului, desemnând contexte socio-culturale diferite. Se identifică diferențele existente între modelul occidental și cel răsăritean, cel nordic și cel meridional. În același timp, în cadrul fiecărei națiuni europene, familia are propriile ei caracteristici și trăsături specifice, de unde vine și bogăția spirituală a bătrânului continent.

În funcție de cadrul de analiză ales, de selecția și combinarea dimensiunilor și indicatorilor relevanți, au fost elaborate tipologii și modele de familii, care oferă un instrument de ordonare și clarificare a complexității și diversității realităților analizate. Elementul central în analiza determinantelor familiei în Europa îl constituie cunoașterea și identificarea contextului socio-cultural și abia după aceea a celui economic și politic.

Diferențele dintre educația de gen a copiilor în familii din Europa depinde de contextul național, dar și de cel socio-cultural, economic și politic, fiind caracterizate în funcție de:

- gradul de participare a statului la susținerea familiei;
- fenomenul de singularizare/individualizare a familiei;
- locul și rolul copilului în dependență de gen în viața familiei;

- modelele parentale determinate în fapt de tradiție și percepții sociale.

Sunt puse, astfel, în discuție principiile de bază care fundamentează sistemele naționale de protecție socială și regimurile bunăstării europene, care, în majoritatea lor, sunt construite pe modelul „*male breadwinner*”, al accentuării diferențelor între femei și bărbați, fiecare având roluri economice și sociale diferențiate și complementare, în familie și societate, poziții care se dovedesc a fi, însă, profund inegalitare. De asemenea, natura intervenției statului (pozitivă sau negativă) în asigurarea bunăstării sociale din perspectiva egalității de gen reprezintă un alt criteriu în funcție de care se conturează diversitatea regimurilor bunăstării în țările din Europa. Pornind de la aceste precizări teoretice și având în vedere precauțiile necesare cu privire la limitele clasificărilor și ale analizelor comparative, enumerăm cele *patru modele de familie*, care se regăsesc, în proporții și în ipostaze diferite în țările din Europa circumscrise fiecărui model:

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Modelul familialist</i> („Monsieur gagne-pain”/„male breadwinner”), caracteristic pentru „Europa de Sud” (, Spania, Portugalia, Grecia); nu este un model „pur” și nici un model omogen, existând diferențe semnificative de la o țară la alta prin raportare la indicatorii menționați anterior.
--

<p><i>Modelul mixt, între familialist și egalitar</i>, în perimetrul căruia pot fi încadrate țările Europei Occidentale (Italia, Franța, Belgia, Olanda, Regatul Unit, Germania), cu diferențe semnificative de la o țară la alta în funcție de dominantă „familiaristă” sau „egalitară”.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Modelul mixt „<i>egalitar</i>” și „<i>individualist</i>” sau („<i>modelul scandinav</i>”) este considerat reprezentativ pentru Țările de Nord (Danemarca, Suedia, Finlanda).
--

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Modelul „de tranziție”</i> (dinspre modelul familialist spre un model mixt, pre-ponderent egalitar sau „individualist”): țările post-comuniste/Europa de Est (R.Moldova, România, Ucraina etc.).

Modelul *familialist* („bărbatul șef/cap al familiei”) este modelul tipic tradițional, al separării clare a sferei publice și private și al „complementarității” rolurilor în familie: munca productivă, remunerată revenind bărbatului, căruia îi este atribuit rolul de „șef”,

dar și răspunderea întreținerii financiare a familiei. Munca reproductivă este asumată de către femeia, soție și mamă (sugestiv numită „stă- pâna casei”), care, în ipostaza „clasică” a modelului, nu este activă pe piața muncii (femeia casnică - *housewife/femme au foyer*). Această diviziune sexuată a muncii se reflectă în legislația destinată familiei, pieței muncii, precum și în legislația socială și în sistemul fiscal, care legitimează și conservă acest model, ce s-a dezvoltat inițial în societatea preindustrială, dar care poate fi identificat și astăzi, în diverse ipostaze, în multe dintre țările europene [6].

În familia tradițională puterea este inegală. În această familie cel care domina cel mai mult este bărbatul. În societățile europene s-a generalizat sistemul familiei nucleare în care soțul era principala sursă de venit, și avea cea mai mare autoritate, iar soția se ocupa în principiu de gospodărie și depinde de soț.

În familia tradițională conflictele dintre generații sunt mult mai puține și netolerate de comunitate. Ierarhia este foarte clară, fiecare știe ce are de făcut și de cine trebuie să asculte. Copiii suportă și se abțin la autoritatea tatălui și pe cea a mamei când tatăl nu este, însă cea a mamei este mai blândă și mai sensibilă. Rolul mamei este foarte important pentru că personalitatea ei construiește punctul de plecare pentru copil. În familia tradițională, mama se implica mult mai mult în creșterea și educarea copiilor față de familia modernă, deoarece mama nu are un loc de muncă, o carieră profesională, ea se ocupa doar de gospodărie și de familia sa. De aceea copiii sunt mult mai atașați de mamă decât de tată. În această familie tatăl este cel care deschide porțile copilăriei spre lumea exterioară, îndrumând copilul să fie el însuși, să pună în practică ceea ce învață. Totuși această ieșire nu îi oferă copilului libertate maximă.

În familia tradițională cercetătorii au examinat că trăsăturile pe care părinții le atribuie în mod stereotip fetelor sau băieților, există un grad surprinzător de similaritate între diferite culturi în ceea ce privește trăsăturile considerate *masculine* sau *feminine*. Atunci când avem în vedere combinații de trăsături, care descriu băieții sau fetele, aceste grupuri de trăsături pot fi conceptualizate ca descriind două orientări distincte față de lume: trăsăturile *masculine* sunt în mod stereotip considerate a fi agentive sau *instrumentale*; trăsăturile *feminine* sunt în mod stereotip considerate a fi *relaționale*.

Aceste două orientări au implicații pentru toate aspectele funcționării psihicului copilului, inclusiv dezvoltarea intelectuală, emoțională, morală etc, Deși stereotipurile sugerează multe diferențe între băieți și fete, cel mai adesea ele nu au un fundament în comportamentul real. Ele reprezintă mai degrabă credințe împărtășite la nivelul unei culturi cu privire la cum vor fi anumite persoane.

Cu fiecare zi ce trece, stereotipurile de gen devin tot mai complexe, dar în majoritatea cazurilor, ele mai oferă niște orientări pentru părinți în educația de gen a copilului, ce condiționează răspândirea lor în societatea noastră în mai multe moduri, ce corespund principiilor de abordarea tradițională educației de gen a preșcolarilor în cadrul familiei.

Abordarea educației de gen a copiilor în cadrul familiei de tip „tradițional”:

- evidențiază diferențe între fete și băieți;
- se orientează asupra particularităților " tipic fiecărui gen";
- consolidează interesele stereotipe de gen și preferințele;
- ignorează individualitatea și libertatea copilului;
- se realizează educația de gen a copiilor în baza unei scheme.

Din cele menționate mai sus constatăm că este o analiză a reprezentărilor de gen, a normelor și valorilor transmise în procesul de socializare diferențiată și că *trăsăturile, rolurile, status-urile sociale sunt proiectate și valorizate diferit pentru cele două genuri*. Spre exemplu, cercetătorul *И. Броверман* (1972) a evidențiat trăsăturile de caracter specifice "*tipic femeilor*" - tacticoasă, blândă, empatică, vorbăreată, religioasă, pasivă, are grijă de aspectul său exterior, supusă, are nevoi de protecție, manifestă deprinderi de acuratețe, liniștită; "*tipic bărbaților*" - agresivitate, inițiator, dominant, independent, își ascunde emoțiile, iubește matematica și știință, abilități în afaceri, hotărât [7, p.70] Relația părinte - copil în familia tradițională este bazată pe înțelegere și acceptare și nu pe conflict și negare.

Modelul „familialist” și „egalitar” în aceste familii soții au aproximativ același nivel intelectual, obligațiile și funcțiile lor sunt echilibrate: ambii participă la educația copiilor și la conducerea gospodăriei. Deciziile sunt luate la sfatul familiei, predomină relațiile armonioase, de colaborare, un stil centat angajat pe angajarea tuturor membrilor în chestiunile familiei. Climatul este cordial,

binevoitor. Conflictele mai frecvent au un caracter constructiv. Copiii se dezvoltă normal, posedă independență, spirit creativ, voință [2, p.288].

Abordarea educației de gen a copiilor în cadrul familiei de tip „egalitar” de către părinți:

✓ diferențiază copiii în funcție de *particularitățile specifice ale genului*, care oferă o alternativă strategică pentru îmbunătățirea performanțelor cognitive, afective, psihomotrice atât fetelor, cât și băieților pentru facilitarea accesului la oportunități educaționale egale;

✓ formează *identitatea feminină (feminitatea)*, înglobând calitățile atribuite cultural femeilor: *feminitatea, răbdarea, toleranța, modestia, maleabilitatea, compătimirea*; iar băieților - *identitatea masculină (masculinitatea)*, cu calitățile: *bărbăția, cavalerismul, rezistența, perseverența*.

✓ cultivă atât fetelor cât și băieților *calitățile morale* de: *responsabilitate, politețe, toleranță, acceptare, grijă, tandrețe, onestitate, încredere, fidelitate, sinceritate, demnitate* etc.;

✓ se promovează egalitatea de gen.

✓ se stabilesc *relațiile de respect, de înțelegere între copii – părinți, copii – copii* (fată -mamă/tată; băiat – mamă/tată, soră/surori – frate/frăți);

✓ promovează *parteneriatul de gen între copii – părinți, copiii-copii* în toate activitățile gospodărești.

Ajustarea procesului educativ la valorile autentice ale educației de gen va dezvolta la copii o atitudine pozitivă față de relațiile cu genul opus, față de rolul propriu în cadrul familiei, ceea ce va conduce la transformări majore în concepția despre parteneriatul de gen, la o poziție civică mai activă și, în final, la schimbări pozitive a relațiilor copii – părinți în cadrul familiei.

Un astfel de model, implică o introducerea largă în cadrul familiei, un proces de orientare a părinților în formarea personalității (fără a impune) copilului, care poate servi ca o manifestare a abordării de gen, bazate pe respectarea dreptului a fiecărei persoane de a fi el însuși, ținând cont de sexul lui biologic.

Modelul „egalitar” și „individualist” se opune modelului familialist, prin faptul că individul este considerat unitatea de bază pentru atribuirea obligațiilor și a drepturilor sociale (Fouquet, 2005).

Principiu fundamental al acestui model este, *„fericirea personală trebuie să fie obiectivul primordial al individului și al politicii publice”* care se regăsește concretizat și în modelele de tip mixt. O ipostază aparte este oferită de modelul „suedez” în care drepturile sociale sunt fondate pe statutul de cetățean, principiu care instituie un drept uniform și individual la securitate socială în interiorul familiei/mariajului [6]. Acesta este unul dintre principiile majore care diferențiază această țară (și în bună măsură și celelalte țări nordice) de alte țări, încă de la începuturile acestora (perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial) și până astăzi. Spre deosebire de majoritatea țărilor europene, în care sistemul de securitate socială și prestațiile sociale au fost și sunt încă fundamentate pe modelul familialist și, prin urmare, sunt legate, aproape în întregime, de șeful familiei, în Suedia drepturile sociale sunt întemeiate pe cetățenie și maternitate (în interiorul ca și în afara mariajului), iar sistemul de prestații sociale este dublat de un sistem solid de servicii sociale publice. **La etapa actuală Suedia și Islanda au cea mai scăzută rată de căsătorii în lumea occidentală, și cea mai mare rată de „cupluri dizolvate”** (în 2016, acest procent a fost de peste 76% copii s-au născut în afara căsătoriei în Suedia și 67% - Islanda). Cercetătorii își pun întrebarea **„Cine are grija de acești copii cărora le lipsesc tații?”**. Statul plătește femeile să-și crească copiii singure. Suedezii și islandezii nu dezaprobă să ai copii în afara căsătoriei ori să-i crești singur/singura. Copiii în afara căsătoriei au devenit o norma socială în Suedia, Islanda, Danemarca etc. După cum se vede, în aceste țări femeile nu au nevoie de soți ori bărbați pentru a avea ori crește copii. Pe de altă parte, Turcia e țara cu cei mai puțini copii născuți în afara căsătoriei, doar 3%, în timp ce în SUA procentul este 40%, iar în România, 33%. Cifrele acestea ar fi semnale de alarmă în mai toate țările lumii, dar nu în Suedia și Islanda [8].

În timp de două decenii în aceste țări, scopul Statului a fost să distrugă instituția familia, căsătoria. La începutul anilor 90 teoria „gender” a luat o altă turnură și a fost confundată cu teoria „querr” (teoria „homosexuală”) la originea căreia se află femeile din SUA, Judith Butler cu lucrarea sa *„Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity”* (Problema gender: feminismul și subminarea identității”, publicată în 1990, în care autoarea „a formulat ideea nebunească că fiecare persoană poate să-și aleagă sexul. Identitatea

de gen este înțeleasă ca fiind ceea ce simte la nivel foarte profund, individual, fiecare dintre noi, chiar dacă aceasta nu corespunde cu sexul pe care l-am primit de la naștere).

Filosoful *Judit Butler* a avut un sprijin deosebit din partea statului suedez pentru promovarea *conceptului de gen „neutru”*, au afectat și limba vorbită. În ultimii ani, pronumele specifice de gen „han” și „hon” („el” și „ea”), au fost în parte înlocuite cu „hen,” gen neutru, fapt care a stârnit o controversă între suedezi conservatori. Astăzi, această particulă este utilizată pe scară largă în mass-media suedeză. Aspectul cel mai controversat al utilizării „hen” este utilizarea în rândul copiilor mici, în special în instituțiile preșcolare publice. Pronumele neutru de gen a fost promovat pentru prima dată de grădinița „Egalia” din Stockholm, care este specializată în pedagogia așa-zisului „gen neutru” [8].

Filosofia acestor "inumani" (Lisbakken, ministrul responsabil pentru familie și copii din cadrul Partidului Muncitoresc Norvegian) a inițiat Programul de Stat experimental, în care au fost eliminate din cadrul activităților organizate în instituțiile preșcolare poveștile „Cenușăreasa”, „Alba ca Zăpada” „Motanul încălțat” etc. în locul lor a fost scrisă o altă literatură de tip "Rege și Rege", sau "Copii gay". În ele, de exemplu, prințul se îndrăgostește de rege, sau de alt prinț, prințesa visează la căsătoria cu regina. În conformitate cu legea, copiilor de grădiniță educatoarele sunt obligate să le citească aceste povestiri și să le arate imagini.

Această abordare modernă a educației de gen a copiilor se bazează pe următoarele principii:

- resping diferențierea de gen ce sunt influențați în cadrul familiei;
- neutralizează și atenuază diferențele sociale admise între personalitățile de genul bărbătesc și femeiesc;
- nu se orientează asupra particularităților " predestinate fiecărui gen ";
- îi familiarizează pe copii cu diversitatea sexuală;
- asigură fiecărui copil libertatea de alegere a identității de gen, încurajându-i interesele și preferințele individuale;
- se permite posibilitatea de a fi diferit și fetelor și băieților;
- se organizează activitățile de educația de gen a copiilor în afara schemei.

Acest tip de educație de gen a copiilor este generat de un sistem de valori hedoniste în care este centrală plăcerea individuală

în condiții de siguranță fizică. Acest sistem de valori a promovat necesitatea consimțământului în relațiile sexuale și eliminarea abuzului, fără a reuși să le obțină, în schimb a agravat probleme precum disoluția familiei, nașterea și creșterea copiilor în afara familiei, nefericirea personală. La nivel de stat, el a dus la probleme care nu existau anterior: statul sprijină mamele singure, din ce în ce mai numeroase, prin ajutoare sociale, în timp ce rata natalității a scăzut sub limita de înlocuire a populației.

Modelul de „tranzitie” dinspre modelul „familialist” spre un model mixt, pre-ponderent „egalitar” sau „individualist”. În R. Moldova, continuă să persiste tendința „familiaristă” conform căreia femeile sunt “responsabile” de îngrijirea copiilor și a persoanelor vârstnice și cu sarcini domestice. Având în vedere că multe femei au, în prezent, și un un loc de muncă, femeile ajung să fie supraîncărcate (“dubla zi de munca”), cu activitățile profesionale și, în egală măsură, cu cele de acasă. De multe ori, femeile se regăsesc în situația dificilă de a alege sau de a face sacrificii și compromisuri, fie în plan profesional, fie în plan privat, în condițiile în care ambele zone pot fi în egală măsură valoroase pentru ele.

Un studiu foarte recent al Universității Oxford a descoperit că bărbații vor începe să își assume responsabilități egale în ceea ce privește îngrijirea copiilor, activitățile casnice (datul cu aspiratorul, ștersul prafului și spălatul etc.), însă nu înainte de anul 2050. Diferențele dintre cantitatea de timp alocată de femei și cantitatea de timp alocată de bărbați sarcinilor domestice s-a diminuat în ultimii 40 de ani, însă, dacă tendințele actuale continuă, va mai fi nevoie de încă 30 de ani pentru a obține egalitatea[4]. R.Moldova se situează pe primele locuri dintre țările din Europa în ceea ce privește numărul de ore dedicate zilnic sarcinilor domestice, acestea fiind în cea mai mare parte realizate de către femei.

Un studiu realizat pe un eșantion de 78 părinți în baza analizei chestionarelor s-a conturat tendința omogenizării sexelor în cadrul familiilor (elemente ale modelul „individualist”), în special *masculinizarea fetelor și feminizarea băieților*. Tendința de apropiere și ștergere a diferențelor comportamentale dintre sexe, începe de la stilul vestimentar și se termină cu enunțarea calităților de personalitate, fetele să fie curajoase, descurcărețe, independente,

active etc., iar băieții să fie empatici, sensibili, grijulii etc. Dezavantajul acestei tendințe este că o dată cu masculinizarea fetelor și feminizarea băieților în procesul educației, sunt neglijate de către părinți formarea calităților fetelor ca: *feminitatea, răbdarea, maleabilitatea, compătimirea*; iar băieților – *bărbăția, cavalerismul, rezistența, perseverența*.

Mulți cercetători (*B. E. Казан, Д. В. Колесов, Т. Пенун, Е. А. Кудреавцева*) consideră că pentru a evita apariția unor astfel de abateri comportamentale de gen la copii e necesar ca părinții să fie bine informați despre modelele educației de gen existente și să le formeze reprezentări corecte despre predestinația bărbatului și a femeii în cadrul familiei, să le educe acele calități ce sunt specifice unui „bărbat adevărat” și unei „femei veritabile”, să dezvolte relații interpersonale corecte dintre un băiat și o fată, axate pe un parteneriat sănătos.

În timpurile de față, relațiile familiale, educația de gen a copiilor sunt puse în multe feluri la încercare, făcând trimitere la cultura contemporană, în care sunt răspândite individualismul narcisist, o concepție a libertății desprinsă de responsabilitatea față de celălalt, indiferența față de binele comun, creșterea sărăciei, dar și de impunerea unor ideologii care agresează direct planul familial. La etapa actuală, în R. Moldova familia ca instituție socială se confruntă cu următoarele probleme:

<i>Problemele menționate:</i>	<i>Acțiuni strategice recomandate:</i>
Părinții posedă cunoștințe fragmentare despre <i>modele educației de gen</i> și sunt incompetenți în soluționarea unor problemelor cu care se confruntă în relație cu băiatul/fata în cadrul familiei;	Promovarea în instituțiile preșcolare și în societate a modelelor și politicilor pozitive de relații partenariale de gen în viața de familie, privată etc.
Persistența stereotipurilor de gen și divizarea puternică a rolurilor de gen influențează modelele sociale prezentând femeia prioritară și	Promovarea programelor „ <i>Egalitatea de șanse pentru femei și bărbați</i> ” în scopul repartizării egale a responsabilităților familiale de către bărbați și femei, asigurând

<p>responsabilă pentru activitățile casnice, fapt ce-i limitează activitatea ei profesională.[2]</p>	<p>flexibilitatea graficului de lucru (politici de încurajare la nivelul țărilor din Europa), dezvoltând sistemul de servicii de îngrijire a copiilor (precum în Germania, Franța ș.a. țări) etc. reprezintă aspecte determinante privind sensibilitatea la gen a politicilor ce vizează familia.[2]</p>
<p>Tendința omogenizării sexelor în cadrul familiilor - <i>masculinizarea fetelor</i> și <i>feminizarea băieților</i>. Această tendința de apropiere și ștergere a diferențelor comportamentale dintre sexe, începe de la stilul vestimentar și se termină cu enunțarea calităților de personalitate.</p>	<p>Promovarea programelor <i>Formarea competențelor de gen părinților</i> (în cadrul instituțiilor preșcolare), în scopul socializării de gen a copiilor în cadrul familiei, care se desfășoară prin prisma relațiilor mamelor și taților cu fete și băieți, jucând un rol primar în formarea identității de gen a fiecărei persoane. Stereotipurile de gen la nivel de familie, deseori sunt cele mai puternice, diferențele de gen în comportamentul părinților determinând, de fapt, comportamentul fetelor și băieților.</p>

În acest sens sunt importante inițiativele de integrare a perspectivei de gen în programele de formare a competențelor parentale în contextul tendinței „familiariste” și „egalitare” prin elaborarea unor module tematice sensibile la dimensiunea de gen, care ulterior fiind elaborate și implementate vor asigura echilibrul de gen în procesul educațional în cadrul familiei prin luarea în considerație a valorilor de gen care subliniază ce înseamnă să fii bărbat sau femeie: „cultura, tradiția, vestimentația, ritualurile, sunt cele care ne ajută să înțelegem identitatea de bărbat sau femeie, nu există ceva între. Programul vieții este să crești, să te maturizezi, în masculinitate și în feminitate, să-ți întemeiezi familie, să devii mamă sau tată și să te îngrijești de binele copiilor și al societății”[8].

Indiferent de faptul, că majoritatea europenilor susțin sau nu căsătoria, scopul activității noastre este să valorizăm familia și relația

afectivă de durată, centrându-ne pe valorile și virtuțile pe care aceasta le promovează, totodată, edificând și completând cultura neamului. În cele mai multe dintre țările vecine, oamenii consideră că familia, ca valoare umană și formațiune socială, este necesară pentru a fi fericit. În acest context, familia este abordată ca un factor și actor existențial *forte* de promovare a valorilor etern-umane.[3]

Bibliografie

1. Bodrug-Lungu V., Pascal L. Dimensiunea de gen a problemelor familiei. În: Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Materialele Conf. Șt. Intern., 15mai UPS „I.Creangă”, Chișinău: CEP USM.2012. p. 271-277.
2. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familie. Chișinău, CEP USM, 2008, 624p.
3. Racu I. Valorile familiei: prezent și viitor. În: Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Materialele Conf. Șt. Intern., 15mai UPS „I.Creangă”, Chișinău: CEP USM.2012. p.7-8.
4. Vrasmas E.A. Consilierea și educația părinților. București, Aramis Print S.R.L.2002, 176p.
5. Fouquet A. Les politiques d’emploi envers les femmes, în Maruani, M. (2005). *Femmes, genre et societates. L ’etat des savoirs*, Paris: Editions La Decouverte, (2005). 332-347.
6. Sainsburi D. Les droits sociaux des femmes et des hommes, în Ballmer-Cao, T.H., Mottier, V.Sigier Genre et politique. Debats et perspectives, Paris: Editions Gallimard, 2000, 233-281p.
7. Ильин Е.П. Пол и гендер.СПб Питер 2016, 688с.
8. http://www.culturavietii.ro/2016/06/02/lectia-suedeza-ii/#_ftn4
9. [genderhttp://www.culturavietii.ro/2014/11/05/carti-esentiale-ii-gabriele-kuby-etatizarea-educatiei-pe-calea-catre-noul-om-gender/](http://www.culturavietii.ro/2014/11/05/carti-esentiale-ii-gabriele-kuby-etatizarea-educatiei-pe-calea-catre-noul-om-gender/)

MODELUL PSIHOPEDAGOGIC AL CELOR 9 NEVOI APLICAT ÎN EDUCAȚIA COPIILOR ÎN FAMILIE

*Elena Davidescu, lector superior, doctorand
Catedra de Științe ale Educației,
UPS „Ion Creanga”, mun. Chișinău*

Abstract. *Parents are essential factors who are involved in the development of a child. Psycho-pedagogical model of those 9 needs applied by parents in education of their children is based on fields: affective, cognitive and social. For each of these fields are corresponding 3 specific*

needs of the child: affective needs (attachment, acceptance, investment): cognitive needs (stimulation, experiment, strengthening) and social needs (communication, consideration, structures). These needs also include various categories of parents' attitudes.

Introducere

În ultimii ani, conceptul de „părinte” a devenit din ce în ce mai complex, datorită multiplelor perspective și abordări din domeniile psihologiei copilului și educației. Pentru părinte, lumea copilăriei devine un spațiu tot mai greu de înțeles, tot mai greu de raportat la trecutul propriei copilării, deoarece copilul de astăzi și de mâine, copilul „modern”, nu mai seamănă deloc cu cel de ieri. Trăind într-o lume aflată mereu în schimbare, cerințele de creștere a unui copil de succes nu mai pot fi astăzi simplele tradiții transmise oral de la generație la generație. Părintele de astăzi este la rândul său un părinte modern, împărțit între lipsa de timp generată de un mediu de muncă tot mai sufocant și solicitant și dorința ca propriul copil să îl depășească în educație și carieră. Adesea părinții transmit copiilor lor, direct sau indirect, experiențele prin care au trecut și ei alături de părinții lor când erau mici. Modul în care am fost iubiți sau admirați, pedepsiți sau neglijați în copilărie își pune amprenta asupra modului în care ne purtăm cu copiii noștri [5, p.13]

Stabilirea fermă a unor limite și a unor reguli (de exemplu, reguli referitoare la nefolosirea cuțitelor sau aragazului, acestea fiind lucruri periculoase) presupune tocmai grija responsabilă a părinților. însă aceasta, combinată cu grija plină de afecțiune și „căldura sufletească”, va conduce la formarea unei personalități puternice, care să înțeleagă atât ce înseamnă „regula”, cât și, în egală măsură, ce înseamnă „dragostea”. Cum se combină cele două aspecte - cel cognitiv („*Trebuie... pentru că....*”) și cel afectiv („*copilul are nevoie de...*”)? Prin confirmarea lucrurilor bune făcute și aprecieri, copilului îi sunt **satisfăcute nevoile** [8, p.18]

Vechile teorii impuneau părinții să nu „cedeze”, ci să-l lase pe copil să plângă, pentru a-l învăța să se liniștească singur. În realitate, însă, explică Antonio Marini, neonatolog cu o experiență foarte îndelungată la Spitalul Mangiagalli din Milano, nou-născutul nu este în stare să se prefacă. „Motivale plânsului său pot fi foarte multe, dar este lucru sigur că ele există. Ceea ce adulții numesc capricii apar

mai târziu, către vârsta de nouă luni, dar și în acest caz, dacă examinăm situația, ele au întotdeauna un motiv la bază” [3, p.18]

Care sunt, atunci, „motivele” unui copil atât de mic? Plânsul, explică specialiștii, nu este în mod necesar un semn de suferință. Se poate datora unei crize de adaptare hormonală, *nevoii de a fi consolată după o trezire bruscă, pentru că este trist și are nevoie de companie.* Deseori este vorba doar despre o acumulare a stresului în sensul cel mai larg al termenului: o emoție puternică, un zgomot neașteptat, un stimul puternic, teama cauzată de o furtună. Plânsul, prin urmare, este singurul „cuvânt” pe care-l cunoaște copilul, singurul mijloc pe care îl are pentru a comunica nevoi, dorințe, exasperări, sentimente. Copilul are o nevoie urgentă de a comunica un lucru și adoptă singura modalitate pentru a face aceasta, cea mai potrivită pentru a obține rezultatul dorit. În privința unui copil care plânge des, există tendința de a-i culpabiliza pe părinți, pentru că-l neglijează pe copil, nu răspund la nevoile sale, nu-i acordă suficientă atenție.

Cu toții putem enunța nevoile de bază ale unui individ (copil, tânăr, adult). Sunt simplu de enumerat, toți suntem conștienți de ele. Cu toate acestea, e mai dificil să răspundem acestor nevoi și chiar mai greu să răspundem într-o manieră adecvată, la momentul oportun. În viața cotidiană, în situații concrete, uităm cu totul de nevoile celuilalt și ne comportăm de cele mai multe ori într-o manieră satisfăcătoare pentru noi înșine. *De exemplu,* părinții și educatorii sunt adesea de părere că un copil trebuie disciplinat, deoarece el are nevoie de acest lucru. În realitate, nevoia de disciplinare nu este o nevoie a copilului, ci o nevoie mascată a părintelui, acesta lucrând mai ușor și controlând mai bine comportamentul unui copil „disciplinat”. La fel este și cu nevoia de a avea un copil „cuminte” și ascultător, care e o nevoie a părintelui și nu a copilului.

Rezultate și discuții

Pentru discuții voi prezenta o situație din conținutul căreia putem identifica:

- *Ce nevoie exprimă copilul prin comportamentul său?*
- *În ce măsură mama, prin comportamentul ei, răspunde nevoilor copilului?*
- *Care e nevoia implicită a mamei care îi determină acest comportament?*

- Care sunt repercusiunile pe termen lung ale acestui mod de a interacționa?

Bogdan, de 1,5 ani, șade în fața bibliotecii și trage cărțile afară din rafturi. Scoate o carte și apucă un caiet de-al surorii lui în care se uită. Trage și a doua carte din rafturi. Mama îl vede și strigă: „Bogdan, nu!”, îl ia de acolo, îi spune: „Să nu mai pui mâna acolo”. Bogdan se duce înapoi, și ia iar cărțile. Mama strigă: „Nu!”. Atunci copilul se aruncă pe burtă și începe să suspine. Se ridică, ia o păpușă a surorii sale și o aruncă. O ridică și o aruncă iar. Se duce înapoi la rafturi și scoate iar cărțile. Mama strigă „Nu!” și merge să îl ia de acolo. Bogdan se mai plimbă puțin și apucă o poză înrămată de pe raft. Mama strigă: „Bogdan!” și se duce să îl ia de acolo. „Nu mai pune mâna!”. Bogdan râde. Mama: „Nu glumesc!”. Copilul merge la bibliotecă și ia altă poză. Mama îi spune surorii să îi ia fotografia din mână și aceasta așa face. Bogdan încearcă să-i ia surorii poza din mână. Mama merge și îl ia de lângă bibliotecă. „Să nu mai pui mâna pe poze... Și nu mai râde!”.

În situația prezentată mai sus, *Bogdan* dă semne clare că are nevoie de atenția mamei (trăgând cărțile de pe rafturi, aruncând păpușa, luând poza). Reacția lui nu e neobișnuită pentru un copil de vârsta lui. Mama, prin reacția ei, nu a dat curs acestei nevoi, ci ea a răspuns propriei nevoi de structuri (respectare a unor reguli, răspuns prompt al copilului la anumite comenzi). Reacția mamei a fost, în acest caz, nu numai ineficientă, ci chiar distructivă. E clar că fiul persistă cu încăpățănare să facă ceea ce i s-a interzis și râde la încercarea mamei de a-l pedepsi. Mai mult, mama a creat un conflict între *Bogdan* și sora lui, apoi a intervenit în favoarea ei, episod care va contribui la adâncirea rivalității între cei doi frați. Ideal, mama ar fi trebuit să înțeleagă că băiatul are nevoie de atenție. Ea ar fi putut să îl ia de acolo și să-l îndrepte către ceva care îi face lui plăcere, poate să-i citească dintr-o carte a lui sau să privească împreună un album cu poze de familie.

Discutând despre nevoile prefigurate de H. Renaud și J.-P. Gagne, necesar de a fi satisfăcute pentru o dezvoltare echilibrată a copilului, aceștia vorbesc de:

- *nevoia de a se simți în siguranță;*

- *nevoia de a fi apreciat de părinți;*
- *nevoia de a simți mulțumirea părinților;*
- *nevoia de a fi admirat de părinți;*
- *nevoia de a fi acceptat de părinți.*

Punctul comun al nevoilor de mai sus este *respectul pe care îl acordă părintele copilului*. Astfel, copilul trebuie să știe ce se așteaptă de la el, dar și să poată îndeplini acel lucru. Autorii sus menționați, în lucrarea *Cum să fii un bun părinte*, interpretează comportamentul copiilor în felul următor: „*copiii rămân „agățați” de lipsurile pe care le-au trăit când erau mici*” [7, p.79]

Irina Petrea, în manualul „*Și tu poți fi SUPERNANNY. Cum să-ți crești bine copilul*”, explică părinților despre importanța cunoașterii și satisfacerii următoarelor nevoi ale copiilor:

- Nevoia de a fi plăcut, iubit, înțeles și acceptat
- Nevoia de încredere și libertate
- Nevoia de identitate
- Nevoia de stimulare și învățare
- Nevoia de joacă și de mișcare în aer liber [6, pp.81-100]

În *Tratatul de asistență socială*, autor: *G. Neamțu*, în capitolul intitulat *Copilul instituționalizat - perspective psihosociale*, *Laurențiu-Conțiu Șoitu*, descrie următoarele nevoi ale copilului:

- Nevoia de dragoste și securitate
- Nevoia de noi experiențe
- Nevoia de încurajare și apreciere
- Nevoia de responsabilitate [4, pp. 799-801]

Principalul pericol care-l pândește pe copil este acela ca părinții să-i neglijeze **nevoia de a deveni persoană pentru că se îngrijesc prea mult să caute a-și asculta sinele**. Este vorba despre cazul în care părinții s-au ocupat de copilul lor fără a avea disponibilitatea afectivă necesară pentru a-i primi în viețile lor interioare [2, p.20]

În tabelul nr. 1., descriem principalele categorii de nevoi ale copilului, considerate drept piste care ghidează în îndeplinirea rolului de părinte.

Tabelul 1. Nevoile copilului [7, p.152]

Categorii de nevoi ale copilului	
	– să fie privit cu bucurie și acceptare;

<p>Nevoia de siguranță</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i procur hrana necesară creșterii; – să-i spun ce fac pentru el; – să intru în contact cu el (atingere, privire aprobatoare și complice); – să aibă certitudinea că-mi place să mă ocup de el; – să aibă certitudinea că-1 iubesc indiferent de împrejurare (furia ale părintelui, pedepse etc.)
<p>Nevoia de apreciere</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i apreciez inițiativele; – să-i arăt această apreciere și prin gesturi, priviri sau atingeri binevoitoare; – să remarc partea realizată din acțiunile lui, nu pe cea nerealizată; – să-i arăt impactul pozitiv pe care îl au asupra mea și a altora unele dintre acțiunile lui.
<p>Nevoia de a-și satisface părinții</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i arăt bucuria pe care mi-o aduce; – să-i comunic verbal că sunt mulțumit de el, fără să-l critic sau să-l compar cu alții; – să vadă că prezența lui, persoana lui, ființa lui mă fac fericit prin ceea ce este el, nu prin ce aștept eu de la el; – să simtă cât de mult mă bucur când învață ceva.
<p>Nevoia de a fi competent, de a experimenta</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i las posibilitatea de a experimenta până la maximul potențialului său; – să-i mărturisesc admirația mea pentru punctele lui forte; – să-i arăt această admirație și printr-un gest, o privire, o bătaie pe spate (prietenească); – să fie sprijinit de mine: să-i demonstrez că îl ajut când are dificultăți, ghidându-l și fiindu-i complice.

<p>Nevoia de compasiune din partea părintelui</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i arăt că poate conta pe mine și pe atenția mea față de problemele lui; – să-i arăt și să-i comunic receptivitatea mea necondiționată, indiferent de ce simte; – să-i las o responsabilitate proprie în raport cu trăirile sale.
<p>Nevoia de a fi important</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-l ascult cu adevărat; – să-i acord o atenție deosebită și un timp relațional; – să remarc și să-i dau atenție când îmi place ceea ce face; – să-i spun că este important pentru mine.
<p>Nevoia de acceptare, de recunoaștere</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să-i arăt că îl accept așa cum este, fără nici o condiție; – să fiu răbdător și tolerant față de modul lui de învățare; – să-i spun că-l iubesc și că-l accept necondiționat.
<p>Nevoia de modestie din partea părintelui</p>	<ul style="list-style-type: none"> – să renunț la imaginea de Dumnezeu care știe totul și nu greșește niciodată; – să-i mărturisesc greșelile mele și să mă scuz când ele apar; – să-i dau exemplu prin exprimarea conflictelor mele; – să am flexibilitatea de a reveni asupra unei decizii dacă alta este mai potrivită.

În continuare, vom prezenta conținutul unui Model Psihopedagogic al celor 9 nevoi, elaborat de *Jean Pourtois*, care este ușor de aplicat de către părinți, deoarece pleacă de la *nevoile de bază ale persoanei*, indică metodele ce pot fi utilizate în practică pentru a răspunde acestor nevoi și direcția prin care poate fi testată satisfacerea lor. Modelul celor 9 nevoi are ca scop stabilirea reperelor în educația copiilor. Părinți, practicieni și cercetători pot găsi aici o imagine de ansamblu a diferitelor componente psihopedagogice, indispensabile pentru nevoile copiilor, pentru ca propunerile pentru practica educativă să răspundă cât mai bine acestor nevoi. Modelul este unul tridimensional și se bazează pe

domeniile *afectiv, cognitiv și social*. Fiecărui dintre aceste domenii îi corespund 3 nevoi specifice ale copilului. Acestea implică la rândul lor categorii de atitudini ale părinților.

Schema din figura 1, reia diverse dimensiuni ale modelului și posibile interacțiuni între ele.

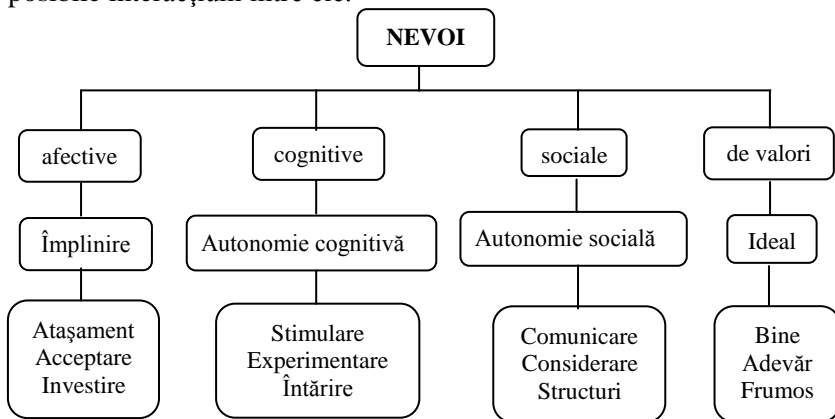

Figura 1. *Conținutul Modelului psihopedagogic al celor 9 nevoi*
[1, p.55]

I. Nevoile afective

Nevoile din domeniul afectiv se înscriu în categoria *nevoii de apartenență*, care trimite la dimensiunea de continuitate trans-generațională a istoriei familiale și sociale. E imposibil să crești și să te dezvolți fără să fii acceptat de mediul înconjurător. Ideea de acceptare și de investire constituie cei trei poli esențiali ai acestui domeniu.

II. Nevoile cognitive

Să poți acționa asupra mediului înconjurător, să-l înțelegi și să-l domini sunt lucruri indispensabile omului. Curiozitatea e considerabilă la copii. Acestei nevoi trebuie să i se răspundă prin comportamente de stimulare, incitare, experimentare și întărire.

III. Nevoi sociale

Orice persoană are această nevoie esențială: aceea de autonomie socială. Socializarea presupune ca subiectul să se diferențieze de grupul de origine și să se individualizeze. Acest proces implică realizarea unor nevoi de comunicare și considerare și necesită existența unor structuri suficient de flexibile pentru a trezi

sentimentul de apartenență la mediu și pentru a încuraja deschiderea tânărului către lumea exterioară.

Concluzii

Toate teoriile expuse mai sus subliniază faptul că părinții sunt factori esențiali ce intervin în dezvoltarea unui copil. S-a observat că, în cadrul unor programe de dezvoltare școlară a copiilor crescuți în medii sociale defavorizate, demersurile profesioniștilor erau zadarnice dacă nu i-ar fi integrat și pe părinții copiilor în demersurile lor. De multe ori, aceste experimente au arătat că, printr-o formare adecvată, și părinții și pedagogii sociali ar fi putut conduce un astfel de program. Cu alte cuvinte, implicarea părinților în programele de dezvoltare a potențialului copilului lor nu numai că este posibilă, dar devine obligatorie pentru reușita proiectului.

Bibliografie:

1. Acriș C., Crenguța-Dumitru A. Pedagogie socială aplicată. Intervenția în munca socială, București: Editura Cartea Universitară, 2005. 372 p.
2. Dumensnil F. Tot ce trebuie să știe părinții. 90 de întrebări și răspunsuri, Iași: Editura Polirom, 2010, 244 p.
3. Laniado N. Când copilul plânge. Cum să-l liniștim descoperind cauzele plânsului său, București: Editura ALL, 2008, 111 p.
4. Neamțu G. Tratatul de asistență socială, Iași: Editura Polirom, 2003, 1010 p.
5. Pânișoară G. Psihologia copilului modern, Iași: Polirom, 2011, 219 p.
6. Petrea I. Și tu poți fi SUPERNANNY. Cum să-ți crești bine copilul, București: Editura Trei, 2007, 313 p.
7. Renaud H., Gagne J.-P. 8 metode eficiente pentru educarea copiilor, Iași: Editura Polirom, 2010, 299 p.
8. Renaud H., Gagne J.-P. Cum să fii un bun părinte. Iași: Polirom, 2010, 248 p.

ROLUL FAMILIEI ÎN EDUCAȚIE

*Urdă Maria-Manuela, educatiare,
grad didactic definitiv, Gradinița P.N. Nr.2,
Mănăstirea Cașin, România*

Abstract: *The role of parents in their children's education has long been recognised as a significant factor in educational success and school improvement.*

Many projects have sought to develop work with parents starting from this 'deficit' view of the family background and set out to educate the family in order to help to educate the child.

Even where the deficit model is less apparent projects are designed to suggest activities which develop school methods at home. This appears to offer the parents the chance to participate in the culture of the school, but offers no opportunity for them to recognise the contribution of their own knowledge and social background to their children's education. More recently projects have developed in which there is a more equal notion of partnership developed between the school and the community and in which the richness of the home environment is recognised.

The educational expectations of families are a key focal point in the study of many educational phenomena in different socio-cultural contexts: the link between education and training, socialization factors, general or specific private and public interests, and even between political powers, individuals and the basis of citizenship.

Copilul e unic, iar părintii trebuie să învețe să îl cunoască și să îl înțeleagă încă de la primul an în viață, printr-o mai bună comunicare părinte-copil, ajutându-l astfel să se dezvolte atât fizic cât și emoțional.

Există numeroase programe prin care părinții învață să înțeleagă mai bine nevoile copiilor și să dezvolte o relație de atașament cert cu copiii lor.

O astfel de relație este baza dezvoltării la copii a empatiei, stimei de sine, a relațiilor bune cu adulții și copiii, a abilității de gestionare a emoțiilor, a bunătății și blândeții.

Dezvoltarea armonioasă a copilului are ca motivație îmbunătățirea procesului de educație în relația părinte-copil și implicit relația părinte-copil-școală.

Se știe că factorii educaționali care contribuie la formarea personalității și educației copilului sunt școala reprezentată de dascăli și familia reprezentată de părinți și copii. Datorită acestui fapt este necesară o strânsă colaborare și armonizare a relațiilor școală-familie. Familia trebuie să colaboreze în permanență cu școala, să se implice în toate activitățile de zi cu zi ale copilului, fie că sunt activități școlare sau extrașcolare.

De o importanță deosebită sunt ședințele cu părinții, dar uneori sunt insuficiente, de aceea se recomandă părinților să participe

și la alte acțiuni extrașcolare. Astfel sunt de mare folos mici excursii sau activități de protecția mediului, curățenie în sala de clasă precum și amenajarea clasei, la care să participe atât părinții cât și copii alături de dascălul lor.

În cadrul excursiilor și a drumețiilor părinții contribuie la organizarea și sponsorizarea acestora, iar prin participarea efectivă a părinților la aceste activități, trăiesc și ei emoții alături de copii lor, oferindu-le modele de comportare în asemenea situații.

În cadrul activităților extrașcolare pot fi organizate vizite la expoziții, moment în care copii sunt familiarizați cu date importante pe plan artistic, sărbătorirea zilelor de naștere a colegilor de clasă, învățând să aibă un comportament civilizată, obișnuirea cu unele convenții sociale și crearea legăturilor afective.

Alte forme de colaborare familie-școală ar putea fi și “ziua ușilor închise”, în care părinții asistă la orele de curs și la alte activități, atelierele de lucru cu părinții sau orice alte activități pentru copii organizate de către dascăli și părinți.

În ziua de azi observăm, din păcate, că unii părinți nu mai au timp ori sunt dărâmați de grijile vieții zilnice sau sunt dezinteresați să își îndeplinească responsabilitățile educative. Sărăcia determină de multe ori separarea, înstrăinarea sau destrămarea familiei. Aceste situații au un impact major asupra dezvoltării copiilor din familiile respective, sporesc nivelul stresului emoțional sau produc traume pe care copiii nu știu cum să le gestioneze.

Demersul autorităților de a susține familiile afectate există dar este insuficient, astfel că suntem în situația în care dezvoltarea unor măsuri suplimentare de protecție socială a devenit imperativă, iar implicarea dascălului în viața copilului trebuie să fie majoră.

Contează foarte mult ambientul în care copilul se dezvoltă. Astfel, în familiile în care există înțelegere, dragoste și respect se creează un climat pozitiv pentru creșterea și dezvoltarea copilului, pe când în familiile dezorganizate se creează un climat negativ care influențează implicit dezvoltarea copilului în o direcție nedorită (violență, irascibilitate sau opus acestora, introvertire, lipsă de interes, etc). Acești factori influențează atitudinea, comportamentul și modul de a fi al copilului respectiv.

Mereu trebuie aleasă calea de mijloc, părinții nu trebuie să fie exagerat de severi. Totul trebuie să se situeze în limitele

normalului. Un copil care este amenințat cu bătaia pentru orice greșeală, va evita pe viitor să își recunoască greșelile, mințind, se îndepărtează afectiv de părinți, căutând “alinarea” în altă parte, intrând astfel în “găști” sau “bande”, pierzând astfel controlul asupra copilului.

Pe de altă parte, nu se recomandă nici părinții care permit totul copiilor, deoarece asta va duce la egoism, el având mereu drepturi, iar părinții doar obligații.

În toate aceste cazuri dascălul trebuie să cunoască foarte bine situația reală a familiei și să le sugereze (în particular și nu în ședințe cu părinții sau în fața copiilor) necesitatea existenței tactului și a calmității, având aici rolul de sfătuitor și nu de judecător.

Părinții trebuie să cunoască foarte bine comportamentul copiilor atât față de dascăl cât și față de colegi sau alți copii cu care se joacă, iar în cazul în care nu este corespunzător să îl direcționeze spre un comportament civilizat și corect. „A-ți învăța copiii să facă binele înseamnă a le lăsa moștenirea cea mai prețioasă” (Mantegazza).

Mulți părinți consideră că rolul lor în educația copilului se termină o dată cu intrarea la școală, afirmând „l-am dat la școală, să-l învețe dascălul”, ceea ce este complet fals, deoarece școala și dascălul nu pot înlocui lipsa de preocupare a părinților. Dascălul continuă educația părinților la ore, iar părinții o continuă după ore. Așadar, școala reprezintă doar o parte din educația pe care o primesc copiii, restul primind-o înafara școlii.

Parteneriatul părinți-școală poate ajuta dascălii în munca lor, să perfecționeze abilitățile școlare ale copilului, să îmbunătățească atât programul de învățare cât și climatul școlar, să îmbunătățească abilitățile educaționale ale părinților și să conecteze familiile între ele.

Părinții trebuie să vadă în dascăli un prieten și un colaborator care îi poate ajuta uneori chiar în relația părinte-copil.

Psihologii, psihiatrii și alți specialiști consideră că principalul factor în educația copiilor este familia, denumită și prima școală a copiilor, care își pune o amprentă definitivă asupra modului de formare a personalității copilului.

În momentul în care școala și familia se completează și se susțin reciproc, pot asigura o integrare a copilului în activitatea

școlară dar și în viața socială. Când între părinți și școală există un parteneriat se îmbunătățesc performanțele elevilor, frecventarea cursurilor și reducerea abandonului școlar, chiar a scăderii delincvenței juvenile, indiferent de mediul economic sau cultural al familiei.

Părinții indiferent de etnie, statut social sau pregătire reprezintă un element cheie în educația copiilor, ei își doresc tot ce e mai bun pentru copiii lor. Astfel, școala nu este singura responsabilă pentru rezultatele școlare ale copilului.

Totodată părinții au și ei așteptări de la dascăli și anume aceștia să fie sensibili la interesele, talentele și nevoile copiilor, toți copiii să fie considerați la fel, să-i ajute pe copii să își mărească stima de sine și să întărească disciplina copiilor, o comunicare deschisă cu părinții și să le recomande acestora cum își pot ajuta copiii.

Pe de altă parte dascălii au și ei așteptări din partea părinților și anume să creeze copiilor un mediu sigur și calm de dezvoltare fizică și psihică, să susțină regulile școlii, să discute cu copiii despre importanța educației în viață, să fie un bun exemplu și să îi ajute pe copii să realizeze un echilibru permanent între activitățile școlare și cele extrașcolare, să-i învețe pe copii disciplina și respectul față de cei din jurul lor, să comunice deschis cu dascălii fără jigniri și critici la adresa competenței profesionale ale acestora.

Colaborarea între familie și școală poate fi realizată și prin parteneriate care reprezintă o formă de comunicare și colaborare în sprijinul copilului la nivelul procesului educativ.

Parteneriatul școală-familie este o formulă pedagogică, noțiune relativ nouă inserată în domeniul educației. Pedagogul Sorin Cristea consideră că acest parteneriat este de fapt un segment care „reflectă mutațiile înregistrate la nivelul relațiilor existente între instituțiile implicate direct și/sau indirect în proiectarea și realizarea obiectivelor sistemului de învățământ: școala, familia, comunitatea locală, agenții sociali (economici, culturali, politici, religioși etc.), factori de asistență socială etc.”

În ultima perioadă se pune un mare accent pe angajamente mutual stabilite între părinți și școală, pe baza unui contract educațional individual în ceea ce privește educația copilului cu scopul de a asigura condiții optime de derulare a procesului de învățământ. În contract școala are responsabilități privind procesul

instructiv-educativ, părintele este responsabil pentru educarea și comportamentul copilului și pentru colaborarea cu școala spre beneficiul copilului, iar elevul este responsabil pentru propria educație.

Dupa semnarea acestui contract educațional, se consideră că este un sistem de îndatoriri reciproce pentru educația și formarea copilului.

Există mai multe modele de implicare a părinților în educația copilului și anume:

1. *Modelul sferelor de influență suprapuse* – Joyce Epstein dezvoltat de Epstein în 1995 și care pare a fi cel mai complet, multe studii raportându-se la acest model. Acesta presupune că elevii învață mai mult atunci când părinții și dascăli împărtășesc scopurile și responsabilitățile pentru învățarea elevilor și lucrează împreună și nu individual. În cadrul acestui model participanții sunt familia, școala și comunitatea, identificându-se următoarele tipuri de implicare: parentingul, comunicarea, voluntariatul, învățarea acasă, luarea deciziilor și colaborarea cu comunitatea.

2. *Modelul Hoover-Dempsey și Sandler* care ilustrează procesul implicării părinților din perspectiva teoretică a învățării sociale, subliniind contribuția pe care cultura și viața o au în implicarea părinților în viața copiilor.

3. *Parteneriatul Bryan* este o relație care îi ajută pe copii să aiba succes la școala.

4. *Modelul rețelelor tematice* – Attride-Stirling unde implicarea parentală este compusă din trei elemente: interacțiunea cu copilul, disponibilitatea și responsabilitatea pentru copil. Elementele acestui model sunt participarea împreună cu copiii la activități în aer liber precum și educația privind dezvoltarea copiilor din punct de vedere socio-economic și mai ales prin implicarea taților în relația cu școala.

5. *Modelul Matsagouras* descrie în anul 2005 patru tipuri de colaborare familie-școala, și anume centrare pe școală, colaborare, negociere și centrare pe familie. Nu tot timpul este o colaborare reușită deoarece părinții au nevoie de orientare din partea dascălilor pentru dezvoltarea copiilor lor, iar dascălii solicită cooperarea părinților chiar dacă nu pot sau nu știu cum să îi sprijine în această

implicare, fiind necesare abilități și strategii pentru dezvoltarea unei foarte bune comunicări cu părinții.

6. *Modelul funcțional Bryan și Holcomb McCoy* care propune un model multinivelar cu nouă tipuri de rezultate colaborative: programe de mentorat, centre pentru părinți, programe de voluntariat, oportunități de asistență la clasă, programe de vizite la domiciliu, programe de educație pentru părinți, parteneriate din domeniul afacerilor, management școlar și programe de tutorat.

În concluzie, cei doi factori educativi, școala și familia, trebuie să aiba același scop - formarea personalității umane integrale și armonioase. Până la cuprinderea într-o unitate de învățământ, rolul primordial în educație îl are familia. Odată cu înscrierea într-o unitate de învățământ ponderea se schimbă, rolul mai mare îl are școala, dar nici acțiunea educativă a familiei nu este de neglijat. Între acțiunile educative ale celor doi factori există mai degrabă un raport de complementaritate decât de rivalitate, acțiunea fiecăruia venind să o completeze pe a celuilalt.

Bibliografie:

1. Agabrian, M., Milea V., Parteneriate școală-familie-comunitate, Ed. Institutul European, Iași, 2005
2. Batrânu, E., Educația în familie, Ed. Politică, București, 2005
3. Cristea S., Fundamentele pedagogiei, Ed. Polirom, Iași, 2010

EFICIENTIZAREA EDUCAȚIEI INTELECTUALE ÎN CADRUL FAMILIEI

*Ceban Veronica, masterandă,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

***Abstract.** Most educational theorizing, and practice, seems to go on as though humans were disembodied brains. While it is indeed the strange distinctiveness of our brains that is of great importance in education, it is also crucial to recognize that these brains are parts of our bodies, and that the distinctive human body remains central to all forms of education. Intellectual dimension plays a major role in the formation and development of human personality, starting with the newborn period, aiming at effective individual classification in the socio-professional sphere. We will explore how different techniques and activities within the family,*

learned most intensively during our earliest years—though also educable throughout our lives—remain crucial in all future intellectual education.

Dimensiunea intelectuală deține un rol extrem de important în formarea-dezvoltarea personalității umane, începând cu perioada nou-născutului, avînd drept scop încadrarea eficientă a individului în mediul socio-profesional (Salade D.,1998). Încă reputatul cercetător J. Dewey menționa că *”Educația nu este pregătirea pentru viață, educația este însăși viața”*, ceea ce permite să conchidem că educația începe odată cu conceperea copilului, oferindu-i posibilitatea să se dezvolte armonios, iar mai apoi, direcționând abilitatea de a gândi, de a explora, de a descoperi lumea cu propriile achiziții înnăscute și dobândite.

Cercetarea este actuală deoarece o vastă categorie de pedagogi, consilieri, educatori, psihologi, psihopedagogi, încearcă să caute, să descopere noi metode, tehnici, strategii de educație intelectuală, în scopul valorificării disponibilităților și potențialului copiilor, elevilor săi, pentru a-i ajuta să devină mai creativi, mai inteligenți, mai flexibili.

Dintre numeroasele definiții ale *inteligenței* noi o vom adopta pe cea a lui A. Heim, care considera că inteligența este capacitatea de a înțelege aspectele esențiale ale unei situații și de a reacționa adecvat la acestea [Apud 9 p. 229].

Problema dezvoltării intelectuale a copilului a constituit preocuparea multor specialiști din domeniul educației intelectuale precum sunt:

1. Teoria dezvoltării stadiale a lui Piaget;
2. Teoria factorială (bifactorială) a lui Charles Spearman;
3. Modelul ierarhic al lui P.E.Vernon;
4. Modelul structurii intelectului al lui Guilford;
5. Teoria inteligențelor multiple (H. Gardner);
6. Inteligența fluidă și cristalizată susținută de R.B.Cattel etc.

Obiectivele educației intelectuale. În contextul schimbărilor cu care se confruntă individul uman o valoare educațională deosebită îi revine dobîndirii metodei de învățare: a învăța să înveți devine obiectivul general al educației, în special al “educației pentru cunoaștere”.

Obiectivele mai concrete ar putea fi următoarele:

- formarea culturii muncii de învățare și a celei intelectuale: de a identifica conexiuni, de a gândi logic, de a lua decizii, de a participa în luarea deciziilor, de a întreține discuții, de a gândi critic etc.;
- dezvoltarea puterii de voință, memoriei, gândirii ca condiție de bază ale desfășurării actului cunoașterii și a procesului de învățare;
- dezvoltarea calităților de personalitate – independenței, lărgirii orizontului, curiozității, capacității de creație, autonomiei [11, p.69].

Obiectivele educaționale pentru vârsta de 3-7 ani:

1. Dezvoltarea limbajului coerent, a comunicării nesituative, a tendințelor de cooperare și interacțiune constructivă, binevoitoare, cu alte persoane;
2. Formarea autorespectului, a elementelor de automenajare, autoevaluare și evaluare a comportamentului altor persoane;
3. Dezvoltarea creativității, a atitudinilor estetice, a aptitudinilor artistice;
4. Dezvoltarea mișcărilor de bază și a atitudinilor grijulii față de sănătate;
5. Dezvoltarea interesului cognitiv, a abilităților de explorare a mediului natural și social [6, p. 40].

Perioada preșcolară poate fi împărțită în trei subperioade: preșcolarul mic (3-4 ani), preșcolarul mijlociu (4-5 ani) și preșcolarul mare (5-6 ani). Jocul rămâne activitatea dominantă a acestei etape, dar el începe să se coreleze cu sarcinile de ordin educativ [8, p. 77].

Jocul este corelat din ce în ce mai mult cu sarcini de natură instructiv-educativă, cu elemente ale muncii și creației. Toate acestea favorizează complicarea și diferențierea treptată a proceselor cognitiv-operaționale ale preșcolarului, schimbarea atitudinii față de mediul înconjurător, extinderea relațiilor cu cei din jur, făcându-l apt ca la vârsta de 6/7 ani să păsească într-o nouă etapă, cea a școlarității. Dacă "trăsătura esențială a copilului este aceea de a exista ca ființă în devenire", preșcolaritatea marchează descoperirea realității externe [10, p. 31].

Perioada preșcolară este una din perioadele de intensă dezvoltare psihică. Presiunea structurilor sociale, culturale, absorbția

copilului în instituțiile preșcolare solicită toate posibilitățile lui de adaptare. Diferențele de cerințe din grădiniță și din familie solicită la rândul lor o mai mare varietate de conduite. Ca atare, contradicțiile dintre solicitările externe și posibilitățile interne devin mai active. Aceste forme de contradicții constituie puncte de plecare pentru dezvoltarea explozivă a comportamentelor, a conduitei sociale diferențiate, a câștigării de modalități diverse de activități, a dobândirii de abilități înscrise în programele grădinițelor. Comunicativitatea și sociabilitatea copilului cresc în aceste condiții [8, p. 52].

Jocurile logico – matematice, reprezintă acel mijloc care apelează la toate procesele psihice, contribuind în mod deosebit la dezvoltarea gândirii logice și creative a preșcolarului. Copilul preșcolar are posibilitatea de a-și lărgi experiența cognitivă prin plimbări de durată mai lungă și în condiții diverse, excursii, forme de activități mai complexe. În această perioadă copilul învață să construiască mulțimi de obiecte, descoperindu-le proprietățile lor caracteristice, stabilind relații între ele [7, p. 425].

Gândirea preșcolarului este situativă, încărcată de percepții și reprezentări, de structuri numeroase emoționale și sugestive. Faptul că preșcolarii din grupele mari lucrează activ cu raporturi de mărime (mult – puțin), de spațiu (lângă, pe, sub, alături, aproape, departe), de formă (disc, pătrat, triunghi, dreptunghi), de grosime (gros – subțire), de culoare (roșu, galben, albastru, etc.), precum și faptul că ajungând în grupa mare pregătitoare folosesc corect cuvintele: sfert, întreg, jumătate, cunosc elementele de măsurare a timpului – ora, ziua, săptămâna, luna, anul, demonstrează că în această perioadă se pun bazele unei logici a relațiilor [Ibidem, p. 425].

Marele psiholog *G. Berger* afirma: „ *Specificul lumii noastre este că se schimbă din ce în ce mai repede și că ne pune în prezența unor situații originale, neprevăzute, ba chiar indispensabile. Trebuie deci să-i pregătim pe copiii noștri să fie inventivi și să dea în același timp dovadă de curajul necesar ca să ia inițiative și să aibă gândirea necesară descoperirii unor soluții noi* “ [5].

În concluzie, se poate afirma că la vârsta preșcolară o pondere mare o are gândirea concretă și treptat se efectuează trecerea spre o gândire abstractă – logică. Pentru corelarea gândirii concrete cu gândirea abstractă este necesar ca în procesul de predare – învățare

să se îmbine materialul didactic intuitiv și limbajul matematic adecvat, acesta fiind limbajul conceptelor celor mai abstracte și mai generale teorii, termenii lor fiind pe înțelesul copiilor preșcolari trebuie supravegheată însușirea și pronunțarea lor corectă de către copii [1, p. 149].

Rolul familiei ca prim educator al copilului și partener în educația copilului:

- ✚ Statutul familiei ca prim educator al copilului reprezintă un factor important în stabilirea parteneriatului între instituțiile de educație timpurie și familie. Eforturile depuse de părinți și educatori trebuie să se bazeze pe un schimb bogat de informații, de experiențe și pe colaborare în asigurarea celor mai bune condiții de creștere și dezvoltare a copiilor;
- ✚ Familia reprezintă mediul sociocultural în care copilul s-a născut și în care crește și de aceea este foarte important respectul pentru moștenirea culturală a fiecărei familii și valorificarea acesteia în spațiul grupeii;
- ✚ Părinții trebuie să regăsească un sprijin în instituția de educație timpurie, să se simtă bineveniți pentru a colabora cu educatorii și a participa la orice activități realizate cu copiii. Aici ei trebuie să fie familiarizați cu:
 - informații privind particularitățile de vîrstă ale copilului;
 - importanța intervențiilor educaționale;
 - rolul important al mediului stimulativ cu care copiii interacționează;
 - necesitatea asigurării protecției și securității fizice și emoționale a mediului;
 - activitățile care se desfășoară în instituția de educație timpurie.
 - Cooperarea dintre părinți și educatori este esențială pentru a asigura coerența și consecvența acțiunii educaționale a celor doi factori de educație asupra copilului, precum și a celor două medii în care copilul trăiește cea mai mare parte din perioada lui timpurie [5, p. 12].

După cum s-a menționat anterior familia joacă un rol primordial în creșterea și educația copilului. Parteneriatul eficient familie-grădiniță-societate, are rezultate colosale în formarea-

dezvoltarea unei personalități multilateral dezvoltate, care au tangență cu finalitățile educației intelectuale din cadrul instituției preșcolare, anunțate mai sus [Ibidem, p. 41].

În scopul eficientizării educației intelectuale în cadrul familiei în atenția părinților au fost propuse, analizate și sintetizate așa aspecte ca: particularitățile de vârstă ale preșcolarului, particularitățile individuale, specificul educației intelectuale la vârsta preșcolară, de asemenea au fost propuse și analizate activitățile, jocurile cu aspect intelectual care pot fi desfășurate în cadrul familiei.

Familia, școala și instituția preșcolară joacă un rol esențial în dezvoltarea și menținerea stării de bine. Din păcate, se constată, arată *Adriana Băban*, că tocmai aceste instituții sunt cele care generează, de multe ori, condiții ce subminează încrederea în sine, îngrădesc autonomia și independența, șablonizează individualitățile, nu stimulează spiritul de colaborare și cooperare, induc percepții amenințătoare asupra lumii și vieții etc. Focalizarea exclusivă a școlii pe latura intelectuală a elevilor și pe performanțele lor școlare, ignorând nevoile lor emoționale și sociale, sunt căi sigure de diminuare a stării de bine și de creștere a riscului pentru disfuncții fizice și psihice [3].

(Pringle M.K., 1974) recomandă 10 comandamente legate de educarea unui copil:

1. Oferiți copilului îngrijiri permanente, coerente, iubitoare, ceea ce este de o importanță fundamentală pentru sănătatea spiritului, la fel cum alimentația corectă este esențială pentru sănătatea corpului;
2. Oferiți copilului o mare din timpul și din înțelegerea dumneavoastră – jocul cu copilul, lectura sunt mult mai importante decât un menaj bine făcut;
3. Copilul are nevoie de experiențe noi și de comunicare permanentă, ceea ce îi asigură dezvoltarea spirituală;
4. Copilul va fi stimulat să se joace, singur sau cu alți copii, ceea ce permite explorarea, imitația, construcția și creația;
5. Atunci când eforturile copilului sunt încununare de succes, el trebuie felicitat, apreciat;

6. Părinții trebuie să-i dea copilului responsabilități din ce în ce mai mari, deoarece simțul responsabilității se dezvoltă doar prin activități practice;
7. Fiecare copil este unic în felul lui, astfel că părinții trebuie să-și adapteze comportamentul la caracteristicile acestuia;
8. Atunci când nu suntem de acord cu comportamentul copilului, manifestarea dezaprobării trebuie să țină cont de temperament, vârsta și capacitatea de înțelegere a copilului;
9. Copilul nu trebuie amenințat cu pierderea dragostei sau cu abandonul; părinții pot respinge comportamentul copilului, dar nu-și pot respinge propriul copil;
10. Părinții nu trebuie să aștepte recunoștință, deoarece copilul nu și-a solicitat nașterea.

Pornind de la scopul cercetării noastre, de elaborare a strategiilor de eficientizare a educației intelectuale a preșcolarilor în cadrul familiei, ne-am propus să realizăm o sinteză a teoriei și praxiologiei educației intelectuale a preșcolarilor care s-a materializat într-un **Model al educației intelectuale a preșcolarilor în cadrul familiei. (Fig. 1)**

Analizând natura, esența și funcțiile jocului, importanța lui în educația copilului de vârstă preșcolară, am stabilit că acțiunile și influențele părinților în procesul acestei activități devin mult mai eficiente. Organizarea și desfășurarea jocului în cadrul familiei obligă părinții să gândească bine acțiunile și influențele preconizate, corelându-le cu așteptările și lumea interioară a copilului [2, p. 112].

Perioada preșcolară este una din perioadele de intensă dezvoltare psihică. Presiunea structurilor sociale culturale, absorbția copilului în instituțiile preșcolare solicită toate posibilitățile lui de adaptare. Diferențele de cerințe din grădiniță și din familie solicită la rândul lor o mai mare varietate de conduite. Datorită activităților implementate în cadrul cercetării, am avut drept scop să elaborăm strategii de eficientizare a educației intelectuale în cadrul familiei, din cauza că mulți părinți nu conștientizează faptul că instituția preșcolară instruieste și nu educă, grădinița formează primele premise a gândirii și comportării în societate, iar familia este acea instituție socială, care de fapt creează persoana, prin educația oferită,

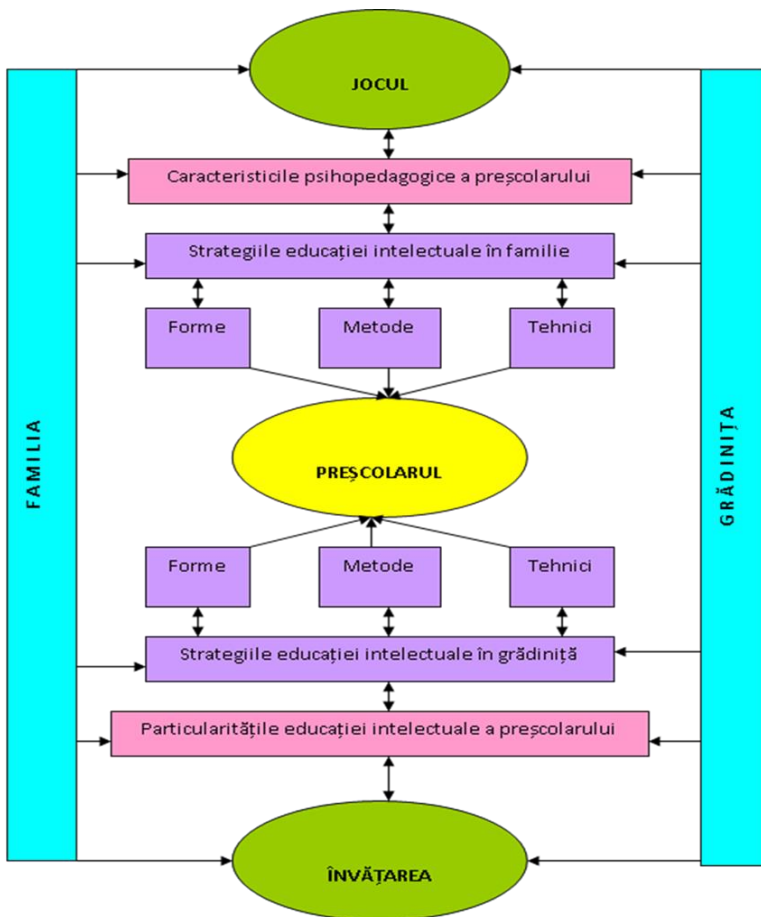

Fig. 1. Model al educației intelectuale a preșcolarilor în cadrul familiei.

prin modelul propriu al părinților. Familia este instituția socială, care are la bază îndeplinirea funcțiilor de bază a familiei (biologică, psihologică, economică, socială, culturală, educativă), dar o dată cu înmatricularea în grădiniță mulți dintre părinți, transferă unele dintre aceste funcții pe spetele educătorilor, ceea ce este inadmisibil. Dacă

va exista o conlucrare permanentă și optimă între aceste trei instituții educative/sociale, întreg procesul educativ v-a obține un nou statut, v-a avea cu totul alte rezultate în comparație cu acelea pe care le avem la etapa actuală.

Bibliografie:

1. Crețu T. Psihologie generală. București. 2001.
2. Cuznețov L. Jocul copilului și cultura educației familiale. Chișinău. 2007. pp. 185.
3. Băban A. (coord.). Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere. Cluj-Napoca. Editura Psinet. 2003.
4. Berger G. Omul modern și educația sa. Editura Pedagogică. 1973.
5. Bolboceanu A. Cemortan S. Curriculumul educației copiilor de vârstă timpurie și preșcolară (1-7 ani) în Republica Moldova. Ed. a-2-a. Chișinău: Cartier. 2008.
6. Salade D. Dimensiuni ale educației. București. Ed. Didactică și Pedagogică. 1998. pp. 232.
7. Șchiopu U. Psihologia copilului. Ediția a 2-a. București. 1967;
8. Șchiopu U.; Verza E. Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții ed. III. București. Ed. Didactică și Pedagogică. 1993. pp. 157;
9. Hayes N.; Orrell S. Introducere în psihologie. București. ALL. 1997. pp. 446.
10. Osterrieth P.A. Introducere în psihologia copilului. București. E.D.P. 1976.
11. Zolotoriov E. Educația: teorie și metodă. Curs universitar. Bălți. 2007. pp. 150.

FAMILIA CA FACTOR DE PROMOVARE A VALORILOR CULTURALE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR

*Lerner Ala, doctorandă,
lector universitar, catedra
PÎP, UPS „Ion Creangă”
din Chișinău*

Abstract: *This article demonstrates the importance of the family in promoting cultural values in children's education. It specifies the universal human values that must be respected and promoted in family and in society. In the article I described the social functions of values; We have demonstrated that the family represents a social value in the education and protection of children and adults; We have elucidated the role of the family*

in promoting human values from the perspective of general and national culture. We have argued that the quality of intra-family relationships has an impact on the growth and education of younger generations.

Familia este și va fi un subiect de discuție din multe puncte de vedere. Pentru unii rămâne a fi valoare, pentru alții ”instituție”, dar am remarca că familia este în centrul societății noastre și evoluează odată cu timpul. În această ordine de idei venim cu unele afirmații din domeniul sociologiei și filosofiei în ceea ce privește noțiunea de familie. ***In sens restrâns***, familia este definită ca „grup social format dintr-un cuplu căsătorit și copiii acestuia”[1]. ***Etimologic***, acest cuvânt vine din latinescul „familia”, care desemnează ansamblul locuitorilor casei, ansamblul celor care traiesc sub același acoperis. ***În Dictionarul Explicativ al Limbii Române***, familia este definită ca „formă socială de bază, întemeiată prin casatorie și care constă din soț, soție și din descendenții acestora”[2]. ***In Dictionarul de Filosofie***, definiția familiei este următoarea: „formă primară de comunitate umană care cuprinde un grup de oameni legați de consangvinitate și înrudire”[3]. O definiție a familiei o întâlnim și la Florica Manoiu și Viorica Epuran, respectiv familia reprezintă „o formă superioară de comunitate – în principal a soțului, soției și copiilor – care se bazează pe relații sociale și biologice, având drept scop principal pregătirea unei generații viitoare, sanatoasă și temeinic educată, care să participe la dezvoltarea societății”[4]. Hartman și Laird adoptă o definiție fenomenologică a familiei, afirmând că „o familie devine familie când doi sau mai mulți indivizi decid că ei formează o familie și asta înseamnă că, în momentul respectiv pe care îl traiesc împreună, ei dezvoltă o intimitate în care își împartășesc nevoile emoționale de apropiere, de a trăi într-un spațiu numit de ei «căminul lor» și în care se definesc roluri și sarcini necesare pentru a satisface nevoile biologice, sociale și psihologice ale indivizilor implicați”[5]. Din punct de vedere juridic, familia este un grup de persoane între care s-a stabilit un set de drepturi și obligații reglementat prin norme legale. Aceste norme legale se referă la modul de încheiere a casatoriei; stabilirea paternității; drepturile și obligațiile soților; relațiile dintre părinți și copii; modul de transmitere a moștenirii[6]. În concepția altor autori, familia este o formă de comunitate umană alcătuită din cel puțin doi indivizi, uniți

prin legături de casatorie, realizând „mai mult sau mai puțin, latura biologică și/sau cea psihosocială”[7]. În domeniul social, familia poate semnifica, în același timp, indivizi și relații. Ea cuprinde celula conjugală (soț-soție) la care se adaugă copiii, părinți, bunici, veri etc.). Această noțiune se referă la o dinastie de rude care nu coabitează, dar au un patrimoniu comun. De asemenea, sunt legate de termenul de familie, sentimente ca: dragoste, afecțiune etc. Considerând familia „unitatea socială constituită din adulți (și copiii) între care există relații de filiație – naturală sau socială –”[8], cu structură, roluri și funcții condiționate social-istoric, se oferă tocmai coordonate principale în formularea definiției oricărui tip particular de (micro) grup familial. Familia se afirmă permanent ca celulă de bază a oricărei societăți; relația familie-societate este biunivocă[9], de intercondiționare și cu greu s-ar putea afirma cine are rolul determinant. Este evident, modul de ființare a familiilor într-o anumită perioadă este capabil de a caracteriza întreg ansamblul social; reciprocă este, de asemenea, valabilă. Familia conferă societății valori de solidaritate umană, de sens al existenței, de perpetuare a unor concepții, mentalități, religii sau interese materiale. Societatea, la rândul său, este dator să asigure familiei protecție, condiții de perpetuare și dezvoltare, care să-i permită să-și îndeplinească menirea. Din punct de vedere sociologic, familia reprezintă „exemplul tipic de grup primar, caracterizat prin puternice relații de tipul «face to face» prin asocierea și colaborarea intimă a tuturor membrilor ei”[10].

În baza celor expuse anterior, am remarca faptul unei strânse legături a familiei cu dezvoltarea valorilor general-umane. Astfel, valorile stau la baza familiei, funcționării acesteia ca parte componentă a societății. Familia este acel sprijin de valoare pentru educabili. Valorile, la rândul său vin să completeze baza familială în educația și creșterea copiilor, pornind de la componentul său de bază – ”sumă a calităților care dau preț unei persoane”[11]. Valorile sunt caracterizate prin diversitate, istoricitate, autonomie, normativitate, ierarhizare și polaritate.

	<i>Valori general-umane</i>	<i>Concept valoric</i>	<i>Efecte asupra educabilului</i>
1.	Valori vitale	privesc starea de sănătate a	generează puterea

		organismului și psihicului uman, rezistența la boli, forța temperamentului, capacitatea lui de efort și de muncă, viteza și capacitatea de reacție, dexteritatea mișcărilor, frumusețea fizicului uman.	fizică și psihică pentru individ, au ca suport viața, constituie condiția primară a desfășurării activităților sociale, a asimilării unor deprinderi și cunoștințe necesare creației de valori materiale și spirituale
2.	Valori economice	reprezintă, prin natura lor, modalități, căi, instrumente de realizare, de obiectivare în acțiunea concretă a anumitor scopuri.	răspund unor necesități, trebuințe esențiale ale omului în planul relațiilor sale cu natura și societatea.
3.	Valori politice	vizează raporturile omului, ale individului cu statul, cu partidele, cu instituțiile și ideologiile politice	exprimă finalitățile sistemului social-politic, tipurile de raporturi sociale fundamentale dominante în societate, conținutul și structura puterii, mecanismele exercitării conducerii politice, drepturile, libertățile, obligațiile politice ale cetățenilor, ideologiile politice.
4.	Valori juridice	(dreptatea, justiția, legalitatea, constituționalitatea, independența, egalitatea în drepturi, conștiința civică etc.) reglementează relația individului cu ordinea de drept, cu instituțiile juridice	reflectă respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, drepturile și libertățile omului, precum și obligațiile individului într-un stat de drept.

5.	Valori morale	Reglementează, relațiile interpersonale, contribuie la realizarea armoniei axiologice, configurarea sensului vieții și existenței umane.	Valorile și principiile morale preced normele etice, având un rol hotărâtor în reglementarea comportamentului uman. Criteriul de apreciere a comportamentului individual este adecvarea sau inadecvarea la valorile, principiile și imperatiile morale.
6.	Valorile estetice	sunt creații de ordin cultural, sunt valori-scop, au un caracter singular, concret, unic, irepetabil și dezinteresat	satisfac aspirații spirituale și nu nevoi materiale și vitale, sunt resimțite mai mult, sublinia T. Vianu, "ca o formă liberă a activității omenești, disociată de interesele practicii și, prin urmare, mai apropiată de joc".
7.	Valori religioase	(divin, sacru, tabu, profan, iubirea față de aproape etc.) sunt valori-scop, se bazează pe credință și revelație, pe sentiment și trăire	au un rol însemnat în relațiile cu celelalte valori, în educarea morală a indivizilor, în perfecționarea relațiilor sociale, în dezvoltarea culturii și civilizației umane;
8.	Valori intelectuale	Reprezintă baza cunoștințelor necesare incipient copilului care sunt mereu în dezvoltare odată cu creșterea acestuia	Cultivarea acelor cunoștințe necesare pentru viața socială ce se află mereu în perfecțiune
9.	Valori afective	Sunt valori de ordin emoțional, care sunt exprimate prin reacții	Dezvoltă atitudinea și comportamentul în raport cu stimulii.

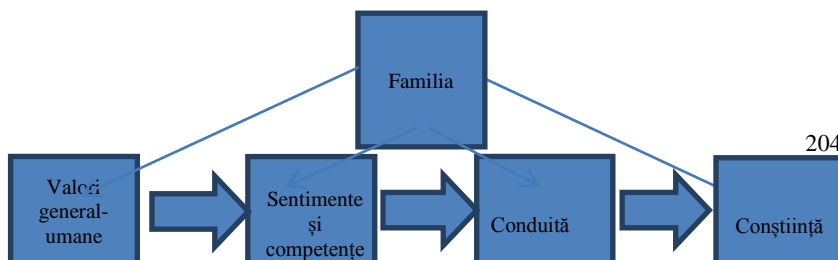
		emoționale primare, înlocuite apoi cu trairea emoțională specifică	
--	--	--	--

Elaborarea acestui tabel ne permite să deducem următoarele funcții sociale ale valorilor:

- constituie un factor de progres istoric – asigură coeziunea și ordinea socială; determină continuitatea și dinamica sistemelor sociale fie prin situația de conflict, fie prin aderență și promovare, sunt un indicator al gradului de civilizație și cultură;
- funcția normativ-educatională – motivează acțiunea umană, fundamentează formarea personalității umane;
- funcția cumulativ-comunicațională– teaurizează cunoașterea și experiența umană și asigură comunicarea între generații și comunități;
- funcția de adaptare și integrare – constituie cadrul condiției umane și conferă sens vieții, deoarece existența umană se desfășoară în orizontul valorilor.

Astfel, observăm o legătură vizibilă între familie și promovarea valorilor în cadrul acesteia care are o importantă acțiune în ceea ce privește educația copilului. Familia reprezintă pentru copil structura socio-afectivă securizantă, principala structură protectoare, oricând și întotdeauna primitoare absolut necesară existenței lui. În familie copilul are parte de primele lecții de viață, părinții sunt cei care îi oferă un prim model de învățare.

Deci, conștientizăm ca educația copilului începe din fragedă copilărie și, anume, familia este acel factor primordial în educația acestuia în baza valorilor general-umane. În ”cei șapte ani de-acasă” este foarte important ca părinții să pună bazele formării personalității copilului în cultivarea valorilor. Cea mai influentă educație a copilului vine în baza exemplului propriu din mediul familiei. Dragostea va genera dragoste, ura va genera ură.

Respectiv, demonstrăm că educația copilului este un proces complex, care începe în familie – mediul prim de socializare și umanizare . Precum și faptul că este foarte important ca în mediul familial să fie respectate valorile general-umane pentru că asimilarea acestora de către copil este bazată pe imitarea și exprimarea acestora prin acțiuni și fapte, ce fixează ”în individ habitusul primar”[12], sentimente, valori, conduită și conștiință morală, adică fundamentul unei educații bazate pe valori. În cadrul familiei, copilul își însușește normele și valorile sociale devenind apt să relaționeze cu ceilalți membri ai societății. În cadrul familiei, socializarea are patru componente: (1) normativă - prin care se transmit copilului principalele reguli și norme sociale; (2) cognitivă - copilul dobândește deprinderile și cunoștințele necesare formării ca adult; (3) creativă - copilul învață să gândească creativ pentru a se putea adapta noilor situații; (4) psihologică - pentru a relaționa cu persoanele foarte apropiate cât și cu alte persoane, este nevoie de dezvoltarea afectivității. Relația părinți-copii are o deosebită importanță atât în fixarea celor mai adecvate deprinderi comportamentale, cât și în asigurarea unor condiții psihologice normale. Temelia bunei desfășurări a acestei relații constă în norme precise care corespund următoarelor obiective:

- dragostea părintească concretizată în asigurarea protecției, securității și orientării copilului, în formarea unor aptitudini și atitudini pozitive presupune încredere și siguranță din partea copilului , afecțiune și înțelegere din partea părinților;
- asigurarea unor raporturi relaționale, juste și echilibrate care se concretizează datorită modelelor de conduită adecvată oferită copiilor de către părinți deoarece calitățile și atitudinile lor au o influență formativă decisivă;
- complementaritatea rolurilor parentale presupune ca părinții să formeze în raport cu copilul o unitate inseparabilă care-și împarte rolurile și sarcinile, care trebuie să se completeze reciproc astfel încât tatăl să reprezinte autoritatea supremă iar mama, afectivitatea căminului.

Deci, rolurile parentale neapărat trebuie să fie bazate pe principii și acțiuni care ar conduce spre o educație în baza valorilor. Din categoria principiilor putem enumera: responsabilitate, respect,

exigență, răbdare, dragoste etc. Acțiunile pot: discuția, exemplul propriu, jocul, convingerea, explicația, aprobarea, dezaprobarea, povestirea, demonstrația etc. Mijloace de realizare: consfătuirea familiei, excursii de familie, jucării diverse, citirea poveștilor din care deducem morala etc. Fiecare familie ar fi necesar să implice întrebările principale în realizarea educației pentru valori în familie: ***Ce înseamnă a fi părinte? Cum să-mi cresc corect copilul? Care sunt riscurile unei creșteri indecvente? Ce rezervor de iubire important creșterii trebuie să posed?*** De aici rezumă și problematica internă a fiecărei familii care se definește prin:

- condițiile materiale: locuință, bugetul, situațiile sociale, profesionale;
- sistemul de valori;
- relațiile familiale;
- educația părinților;
- inserția socială.

Astfel, prin reconstruirea universului relațiilor sociale la nivelul familiei îmbunătățim funcțiile de creștere și îngrijire, de educației a copiilor. Ca să dezvoltăm familia trebuie să găsim ”echilibrul dintre impunerea și libertatea de alegere între sprijin și presiune, între protejare și independență, drepturi și responsabilități.” [13] După cum am demonstrat până acum într-o manieră succintă, rolul familiei în educația valorilor la copii este esențial. „Familia reprezintă matricea primordială a culturii omenești. [...] Aici se trezesc și încep să se dezvolte puterile latente ale sufletului personal; aici începe copilul să iubească (pe cine și cum?), să creadă (în ce?) și să sacrifice (cui și ce?); aici se alcătuiesc primele temelii ale caracterului său; aici se descoperă în sufletul copilului sursele principale ale fericirii sau nefericirii lui viitoare; aici devine copilul un om mic, din care mai apoi se dezvoltă o mare personalitate sau un pungaș mărunț.”[14]

Bibliografie

1. Catalin Zamfir, Lazar Vlasceanu, Dictionar de Sociologie, Editura Babel, Bucuresti, 1998, p. 157.
2. Dictionarul Explicativ al Limbii Romane, Editura Academiei, Bucuresti, 2003, p. 366.
3. Catalin Zamfir, Lazar Vlasceanu, Dictionar de Filosofie, Editura politica, Bucuresti, 1979, p. 261.

4. Florica Manoiu, Viorica Epuran, Asistenta sociala in Romania, Editura All, Bucuresti, 1996, p. 36.
5. Hartman si Laird apud Ana Muntean, Violenta in familie si maltratarea copilului in Tratat de asistenta, coordonator George Neamtu, Editura Polirom, Iasi, 2003, p. 669.
6. Maria Emilia Sorescu, Ioan Berila, Asistenta sociala – sistem si profesie, Editura Universitaria, Craiova, 2005, p. 107.
7. Iolanda Mitrofan, Cristian Ciuperca, Incursiune in psihologia si psihosexologia familiei, Editura Press.M., Bucuresti, 1992, p. 20.
8. Elisabeta Stanciulescu, Sociologia educatiei familiale, Editura Polirom, Iasi, 1997, p. 227.
9. Pavel Abraham, Legislatie in asistenta sociala, Editura National, Bucuresti, 2000, p. 117
10. Iolanda Mitrofan, Cristian Ciuperca, op. cit., p. 17.
11. Dicționar Explicativ al limbii române.
12. Stănciulescu E., Sociologia educației familiale, Iași, Collegium, Polirom, 2002, vol I. P.268
13. Păun, Potolea, 2002, p. 226
14. dem p. 8-9

ROLUL PARTENERIATULUI FAMILIE - GRĂDINIȚĂ ÎN VEDEREA CREȘTERII EFICIENȚEI EDUCAȚIEI

***Bratu Veronica, educator,
instituția preșcolară Nr. 1 Albinuta, Strășeni***

Abstract: *This article reflects some pedagogical aspects of family and educational institution as crucial factors in preschool education, guidance and proper training of preschool children for adult life. It is parsed and rendered the concept of multiple perspectives, the functions and role of the family in terms of an efficient partnership with the preschool institution.*

Pornind de la acest citat înțelegem că, a fi eficient în procesul de predare-învățare-evaluare, înseamnă o bună colaborare între grădiniță și familie. *Parteneriatul educațional* este o formă de cooperare, colaborare și comunicare în sprijinul copilului. Acesta presupune o unitate de cerințe, decizii, opțiuni și acțiuni educative între factorii implicați în acest proces. Fiecare copil este unic, acest fapt fiind determinat de particularitățile individuale precum și de

influențele socio-culturale ale comunității în care trăiește și se dezvoltă copilul. Educația copilului este realizată de toți adulții care îl susțin în dezvoltare și cu care copilul intră în contact.

În primele etape ale vieții, responsabilitatea educării copilului revine familiei.

Familia constituie mediul în care copilul se naște, trăiește primii ani ai existenței personale, se dezvoltă și se formează pentru viață. Ea reprezintă un prim instrument de reglare al interacțiunilor dintre copil și mediul social. Are rolul central de asigurare a condițiilor necesare trecerii prin stadiile de dezvoltare ale copilăriei și care stau la baza structurării personalității individului.

Viața în familie este prima *școală a emoțiilor*. În acest *creuzet intim*, învățăm să recunoaștem emoțiile proprii cât și reacțiile celorlalți la emoțiile noastre, cum să gândim aceste emoții și cum să alegem reacțiile, cum să citim și să ne exprimăm speranțele și temerile.

Familia este cel dintâi *cadru social* de care are nevoie fiecare om ca să trăiască. Ea este mediul prielnic pentru nașterea, dezvoltarea și desăvârșirea ființei umane. În organizarea sa proprie, ea oferă garanții de moralitate, este *prima școală* care pregătește pe copil pentru viața socială, deprinzându-l să-și împlinească datoria, să-și disciplineze voința, dându-i simțul ierarhiei și ordinii. Familia este un oficiu înalt al respectului, al demnității, al libertății interioare. Mediul familial oferă siguranță, liniște, afecțiune, seninătate, care constituie o atmosferă prielnică pentru o dezvoltare normală și echilibrată [5].

Familia are și o însemnată *funcție educativă*. Ea este *prima instituție de educație morală* și pentru prima copilărie este mediul educativ prin excelență. Familia este „cea mai necesară *școală de omenie*”.

În opinia autoarei Cuznețov Larisa, sunt determinate și analizate funcțiile familiei: *biologică, psihologică, socială, economică, culturală și educativă*. Suntem de comun accord cu ideea autoarei că anume *funcția educativă* este responsabilă de formarea personalității copilului, ea îl mobilizează pe acesta să-și formeze anumite atitudini comportamentale, Eu-l propriu și poziția sa în viață [1, p. 21-22].

Doctrina creștină, definește familia ca fiind o comunitate de viață și de iubire. Ea este chemată să-și asume planul Lui Dumnezeu în condițiile lumii noastre și să-l realizeze.

Familia reprezintă locul în care individul se dezvoltă, unde își petrece o mare parte din timp, unde devine practic ființă socială. Indiferent de organizarea familiei, de identitatea sa etnică, religioasă ori politică, aceasta se caracterizează prin dinamism și printr-o mobilitate continuă. Autorul Băran – Pescaru, A, definește familia este un sistem dinamic, care cunoaște transformări permanente. Membrii ei se dezvoltă, evoluează împreună și adaugă elemente care îmbogățesc în permanență viața familială. Cu toate aceste schimbări însă, se poate spune că „instituția familiei rămâne stabilă” [apud 6].

Totodată, se poate afirma că termenul de „familie” nu mai surprinde realitatea caracteristică a generațiilor precedente, tocmai datorită acestei schimbări. De-a lungul timpului, familia a fost definită în mai multe feluri, dar „familia, în orice societate, este o formă de comunitate umană alcătuită din cel puțin doi indivizi, uniți prin legături de căsătorie și/sau paterne, realizând, mai mult sau mai puțin, latura biologică și/sau cea psihosocială [2, p. 17].

Familia ca *instituție socială*, are o istorie care se confundă cu dezvoltarea civilizației umane, fiind unicul *grup social* în care legăturile de dragoste și consaguinitate capătă o importanță primordială, prin interacțiunile multiple și determinante între toți membrii ei. În acest *creuzet de relații*, valori și sentimente, copilul primește forța și imboldul principal al dezvoltării sale.

Știința sociologică prezintă familia ca un grup de persoane legate direct prin relații de rudenie, ai cărei adulți își asumă responsabilitatea pentru creșterea copiilor. Relațiile de rudenie sunt legături de sânge care se înființează fie prin căsătorie, fie prin descendență.

„Celula familială nu este nici atotputernică în privința devenirii membrilor săi, dar nicio simplă „curea de transmisie” lipsită de inițiativă. Pentru copiii săi, ea este într-un anume fel, un spațiu de trecere în care ei trebuie să învețe înainte de toate, să genereze propria autonomie și să devină cetățene și cetățeni capabili să contribuie la binele colectiv” [2].

Reieșind din conceptele redate anterior tindem să menționăm că complexitatea actului educațional, a realității umane și contemporane argumentează necesitatea unor interrelaționări responsabile în deciziile, acțiunile și rezultatele educației.

În acest context familia și grădinița, ca agenți ai socializării, sunt considerate responsabili pentru creșterea și dezvoltarea copilului și totodată pregătirea lui pentru integrarea în școală și rolul lui în comunitate.

La vârsta preșcolară, un factor important este grădinița care desfasoară un amplu proces instructiv-educativ aplicând metode și procedee științifice. Pentru reușita actului educațional, munca depusă de cadrele didactice în grădiniță trebuie continuată, susținută și întărită de familie. Funcția de părinte este o „meserie” și, ca orice meserie, ea trebuie învățată. Părinții trebuie să cunoască, să devină conștienți de influența pe care o exercită prezența lor în viața copilului, să fie convinși că educația ce trebuie dată copilului, pentru societatea actuală este diferită de cele precedente, că societatea viitoare va fi diferită de cea actuală, iar copilul trebuie pregătit corespunzător. Unitatea de acțiune a celor doi factori (grădiniță-familie) în opera de formare a copilului este condiționată de unitatea de vederi, de un mod comun de lucru și o bună cunoaștere reciprocă. Interesul comun al celor două instituții trebuie să determine o mișcare cu dublu sens, familie-grădiniță, grădiniță-familie, în vederea unei suficiente cunoașteri a ambelor părți. Familia reprezintă un element cheie în dezvoltarea sănătății, competenței și activității copilului însă ea nu poate exercita această funcție fără colaborarea cu grădinița, care asigură resurse suplimentare. Pentru a realiza un *parteneriat eficient grădiniță-familie*, educatoarea poate implica familia în anumite activități instructive-educative. Astfel, părinții trebuie sprijiniți să își cunoască copiii, să le identifice nevoile și să sprijine dezvoltarea și creșterea lor armonioasă. Parteneriatul familie-grădiniță, cu tot ceea ce presupune el, prezintă avantaje pentru toți factorii implicați: educatoare, părinți, copii.

Familia a fost, dintotdeauna, apreciată ca fiind o importantă instituție socială, pentru multiplele funcții pe care le îndeplinește. Rolul ei în formarea copilului pentru viață este hotărâtor. Dacă în domeniul instrucției, grădinița îi asigură copilului pregătirea pentru activitatea profesională, în domeniul structurilor de bază ale

personalității, fiecare individ evoluează pe baza moștenirii ereditare, iar din punct de vedere formativ, în special, în domeniul moral, caracterul și conduita generală poartă amprenta climatului familial și a influențelor primare. Progresul unei societăți nu se poate realiza „numai prin entități pasive (resurse materiale), ci, mai ales, prin agenți activi. Acești agenți sunt oamenii, resursele umane care, alături de tehnică, devin factorii decisivi ai dezvoltării socio-economice”, a spus E.Păun [4]. Mediul familial favorabil înseamnă, în primul rând, câteva componente de bază:

– Nutriție corespunzătoare (alimente bogate în glucide, hidrocarbonate, proteine etc.), controlată și dirijată după norme igienice;

– *Locuința dotată adecvat (mobilier, temperatură optimă vară/iarnă, ordine și curățenie);*

– *Program zilnic rațional, în funcție de vârsta copilului;*

– *Asistență medico-sanitară la nivelul în care trăim.*

Conform opiniei autorului Chris Killen, există câteva abilități de care părintele are nevoie pentru a putea fi un părinte bun [5].

- *Abilitatea de a da prioritate satisfacerii nevoilor de bază ale copilului*
- *Abilitatea de a oferi copilului experiențe noi, de a-l stimula cognitiv și afectiv*
- *Abilitatea de a avea o relație empatică cu copilul*
- *Abilitatea de a avea așteptări realiste față de comportamentul copilului*
- *Abilitatea de a pune limite copilului*
- *Abilitatea de a răsplăti/valoriza copilul*
- *Abilitatea de a-și înfrâna propriile dureri și porniri agresive fără a le proiecta în relația cu copilul.*

Totodată, de la începutul vieții, ființa umană are extrem de multe nevoi, care trebuie satisfăcute pentru o bună dezvoltare a sa. În ceea ce-l privește pe copil, acesta în prima parte a vieții are efectivă nevoie de familie, care să-i ofere dragoste, atenție, să-l îngrijească, etc.

Nevoile de bază ale copilului în familie sunt:

- *dragoste și securitate;*
- *de experiențe noi, de stimulare;*

- *nevoia copilului de a fi apreciat și de a-i fi recunoscute capacitățile;*
- *nevoia de responsabilități;*
- *nevoile de bază fiziologice ale copilului.*

În mod firesc, părinții sunt primii educatori ai copilului. Copiii sunt apoi înscriși în grădiniță, instituție care le asigură condițiile necesare pentru dezvoltarea în concordanță cu nevoile individuale. Vine apoi rândul profesioniștilor din grădinițe să se ocupe de educarea și formarea copiilor printr-o metodologie și un curriculum specific vârstei acestora. Grădinița este un important mediu de socializare, îi ajută pe copii să interacționeze cu alți copii, dar și cu adulți și le oferă acestora un mediu primitor, adecvat învățării. Totodată, grădinița oferă suport pentru valorificarea potențialului fizic și psihic al fiecărui copil, pentru dezvoltarea capacității de a intra în relație cu ceilalți copii și cu adulții. De asemenea, grădinița sprijină copilul în interacțiunea cu mediul, favorizează descoperirea de către fiecare copil a propriei identități și îi formează o imagine de sine pozitivă. Dar educația copiilor, priviți ca cei mai tineri membri ai unei comunități, este *responsabilitatea întregii comunități*. Ea este leagănul creșterii și devenirii copiilor ca viitori adulți responsabili de menirea lor în folosul întregii comunități, motiv pentru care cel mai important parteneriat care este necesar a fi implementat este cel dintre grădiniță și familie.

Frecvențarea grădiniței în preșcolaritate este decisivă în privința creșterii nivelului de dezvoltare cognitivă și socio-afectivă a copilului. A educa înseamnă, firește, *a favoriza* înflorirea înclinațiilor pozitive, înseamnă *a reprimă* înclinațiile negative. Înseamnă totodată și a crea trăsături noi, care pot înălța nivelul de personalitate al copilului și avantajului acestuia – integrarea lui socială. Familia urmărește să asigure satisfacerea unei complexe game de trebuințe și aspirații ale membrilor care o constituie. Fără a minimaliza rolul său în satisfacerea trebuințelor biologice, trebuie subliniat rolul esențial pe care familia îl joacă în promovarea *valorilor spirituale*. În experiența copilului, grădinița este prima instituție de socializare care instituționalizează o diferențiere de status ce nu are baze biologice, acesta nefiind “un status moștenit”, ci unul dobândit; este statusul “câștigat” prin performanțe diferențiate ale setului de sarcini cerute de sistemul educațional. Grădinița și

familia sunt cei doi factori importanți, cei doi piloni de rezistență ai educației preșcolare, iar între aceștia și mediul extrașcolar și extrafamilial, pendulează copilul, obiect și subiect al educației.

Pedagogul Pestalozzi afirmă că *”ceasul nașterii copilului”* este ceasul începutului educației sale, *”familia este prima școală a omenirii”*. Copiii se nasc cu o memorie strălucită, cu o inteligență deosebită, însă nu se nasc timizi, mincinoși, neascultători, obraznici, agasanți și leneși. Toate acestea sunt dobândite pe parcursul vieții, fiind determinate, în special, de influența pe care o are asupra lor părinții și mediul în care trăiesc. De aceea părintele trebuie să fie model în fața copilului și să nu facă în fața lui ceea ce nu vrea să facă și copilul mai târziu. Familia educă *cinstea, omenia, sinceritatea, demnitatea, hărnicia, spiritul adevărului și al dreptății*. Grădinița completează educația copiilor primită în familie, astfel sarcinile educației se împart între cele două

Adulții din cele două medii educative (familia și grădinița) se întâlnesc într-o perioadă a vieții lor pentru că au un scop comun: *asigurarea unui mediu educativ propice dezvoltării copilului*.

Din experiența de educator am constatat că activitățile desfășurate în parteneriat cu părinții sunt modalități propice pentru atingerea unor obiective comune în ceea ce privește educația preșcolară, la acestea adăugându-se plăcerea de a fi alături de colegi, activitățile desfășurându-se într-o atmosferă de voie bună, având, pe lângă valoarea social-educativă și un efect reconfortant. Din aceste considerente, recomandăm părinților:

- să le prezinte copiilor grădinița ca un loc în care ei se pot juca împreună cu alți copii, în care pot învăța lucruri noi și interesante;
- să cunoască programul grădiniței și pe educatorii copilului lor;
- să vorbească cu educatorii, să stabilească o relație adecvată cu aceștia;
- să ofere informații suficiente educatorilor și să ceară sfatul acestora;
- să participe la evenimentele din grădiniță (Ziua copiilor, Ziua grădiniței, serbări, șezători etc.);
- să se ofere voluntari prin implicarea în activități și să ceară și membrilor comunității lucrul acesta;
- să dorească să participe la luarea unor decizii cât mai bune pentru grădiniță;
- să discute permanent cu copilul despre ce se întâmplă în grădiniță;

- să creeze acasă un mediu bun de joc și educație.

Deseori, în cadrul organizării ședințelor cu părinții venim cu mesajul:

Dragi părinți,

să nu credeți că educați copilul numai atunci când vorbiți cu el. Îl educați în fiecare moment al vieții voastre, chiar și atunci când nu sunteți acasă. Felul cum vă îmbrăcați, cum vorbiți cu alți oameni și despre alți oameni, cum vă bucurați și cum vă întristați, cum vă purtați cu prietenii și cu cei care nu vă sunt prieteni; toate acestea au pentru copil o mare însemnătate. Copiii urmează exemple de la un număr mare de persoane: ei imită frații mai mari, pe prietenii de joacă, pe colegi, pe educatori.

Prin jocul lor copiii imită activitatea și comportarea celor din jur; imită relațiile care se stabilesc între oameni în cadrul vieții de familie și în societate. Părinții trebuie să se autoeduce și să-și controleze comportamentul astfel încât să aibă o comportare prin care să le ofere copiilor, în permanență, exemple demne de urmat. Preocuparea părinților de a păstra ordinea și curățenia în casă îi va învăța pe copii să aibă grijă de igiena locuinței și a viitorului loc de muncă

Pentru a avea o relație pozitivă cu preșcolarii trebuie să știm să le descoperim trebuințele și nevoile, pentru ca legăturile ce se stabilesc între preșcolari și adulți să se bazeze atât pe încredere, dar mai ales pe respectul reciproc. După cum bine se știe familia este factorul primordial în educarea unui copil și educația începe în familie. Legătura între grădiniță și familie va trebui să se interpenetreze, iar educatorul să cunoască foarte bine mediul de viață al copilului, pentru a putea colabora. Parteneriatul dintre grădiniță și familie organizat corect, duce la o educație solidă, fără pericol de eșec școlar mai târziu.

Deci, rolul educației realizate în familie este acela de a dezvolta aptitudini de bază și competențe sociale în primii ani, ulterior copiii fiind preluați de către școală, pentru instruirea didactică. Familia pregătește și susține copilul din punct de vedere academic (în afara școlii), emoțional, comportamental, social,

financiar. Prin menținerea unor legături permanente, strânse cu grădinița, cu educatorul, părinții pot avea mai multă siguranță în educarea copilului lor, în conturarea, formarea, dezvoltarea personalității acestuia.

Bibliografie:

1. Cuznețov Larisa, Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs. Chișinău, 2014.
2. Mitrofan, I., Mitrofan, N. Familia de la A ... la Z. Mic dicționar al vieții de familie, București, 1991.
3. Păun, E., Cunoașterea copilului, București, E.D.P. 1972.
4. Stănciulescu, E. , Sociologia educației familiale. – Iași: Collegium, Polirom, 2002, vol.1.
5. <http://didactica.genesis.ro/rolul-familiei-educatia-copilului/>
6. <http://jurnalspiritual.eu/familia-si-rolul-ei-in-viata-copiilor/>

COMUNICAREA CU FAMILIA- UN PAS SPRE PROGRESUL ȘCOLAR

Mirica Cristiana, profesor de limba și literatura română, gradul didactic I, Școala Gimnazială „Înv. N. Pâslaru” Cașin, jud. Bacău, România

***Abstract.** La communication avec les parents de nos élèves est très importante, étant donné que l'éducation des enfants est l'objectif majeur de l'enseignement. Les parents jouent un rôle décisif dans le développement des jeunes, ils assurent les besoins matérielles, mais le plus souvent, ceux-ci oublient vraiment aimer leurs enfants. Pour cette raison, nous pensons que les professeurs ont le devoir de construire une relation de vraie communication entre eux, des élèves et des parents. Après avoir présenté quelques aspects théoriques, j'ai proposé la description d'une activité déroulée dans notre école. Le but de cette rencontre est le développement de la capacité de communication authentique et le travail en équipe.*

Educația, definită în termeni foarte generali, este un proces al cărui scop esențial este de a ușura o anumită modificare de comportament. Părinții sunt primii profesori ai copilului, ei începând educarea lui în mediul familial. Împreună cu părinții, școala își are rolul ei bine stabilit, intervenind în dezvoltarea primară a copilului.

În acest context, educarea părinților după principii științifice de psihopedagogie devine o necesitate.

Părinților le revine rolul esențial în creșterea copiilor, asigurându-le acestora nu numai existența materială, cât și un climat afectiv și moral, propice unei dezvoltări armonioase. Sunt situații în care familia consideră că este suficient să se ocupe doar de satisfacerea nevoilor primare (hrană, îmbrăcăminte, locuință, cheltuieli zilnice etc.), ignorând importanța unei comunicări afective, nestimulând dezvoltarea sentimentului de apartenență.

În general, comportamentul parental este inspirat din propria experiență de viață a acestora, perpetuând atât aspecte pozitive, cât și negative, pe parcursul mai multor generații.

Educația părinților poate fi:

- o educație a educației copilului;
- un studiu al dezvoltării copilului;
- o formare de abilități de comunicare și analiză a copilului;
- un examen cognitiv al sarcinilor secvențiale în creșterea,

dezvoltarea și educarea copilului.

Fiecare dintre noi are un sistem de valori care ne ghidează în viață, atunci când avem de luat diverse decizii. Principiile personale, ideile noastre despre bine și rău se bazează atât pe valori proprii, cât și pe o serie de valori universale adoptate de majoritate.

Inițial copilul, tânărul află și discerne între diferitele valori cu ajutorul părinților, prietenilor, profesorilor. Instituțiile din societate (familie, media, școala, biserica, mediul politic etc.) au toate anumite standarde și se așteaptă ca oamenii să le urmeze. Privite împreună, aceste grupuri formează un sistem, societatea, în care fiecare individ constituie elementul de bază. Etica individuală este componenta eticii sociale; oamenii lucrează împreună, se ajută între ei pe baza unei etici comune care îi ghidează în traiul comun. Comunitatea are anumite reguli care îi asigură existența și care sunt aplicate, pe parcursul procesului de socializare, de cei mai mulți dintre membrii ei.

Cultura este un alt element generator de valori etice. Fie că este vorba de comunitatea etnică din care provii, de cea religioasă sau de colegii de clasă, tu te identifiți cu acest grup, te leagă de ei interese, principii, valori comune. Cultura ne învață în contexte diferite ce e bine și ce e rău. Pe lângă valorile etice, cultura ne învață

și despre frumusețe, în toate formele ei, despre valorile estetice din toate ramurile artei, din tradițiile populare, din specificul fiecărui popor și cele interculturale.

Indiferent dacă părinții vor sau nu să transmită copilului valorile și credințele lor, el va absorbi o parte dintre ele prin simplul fapt că trăiește. Indiferent dacă părinții vor sau nu să transmită copilului valorile și credințele lor, el va absorbi o parte dintre ele prin simplul fapt că trăiește împreună cu ei. El va participa la ritualurile și tradițiile familiei și se va gândi la semnificația lor. Ca părinte, nu impunem propriile opinii, ci îi prezentăm credințele noastre într-un mod onest, clar și care să fie pe măsura vârstei și gradului de înțelegere al copilului. Adoptăm o atitudine deschisă, încurajăm întrebările copilului și dorința lui de a se informa, în loc să încercăm să forțăm asimilarea valorilor noastre de către copil.

Dacă valorile părintelui sunt bine argumentate și dacă el crede cu adevărat în ele, copilul va adopta multe dintre ele. Dacă acțiunile părintelui sunt inconsistente, ceea ce se întâmplă oricui, copiii sunt cei care vor clarifica lucrurile pentru ei, ori subtil prin intermediul comportamentului ori, la copiii mai mari, direct, exprimându-și dezacordul față de părinte.

Drumul către dezvoltarea unui sistem de valori nu este nici drept nici fără greșeli. El cere un proces permanent de informare și flexibilitate construită pe fundamente solide. Cunoașterea de sine, dorința de a asculta copilul și a ne schimba atunci când este nevoie și, mai presus de toate, o demonstrație a respectului față de tradiții vor ajuta mult relația dintre părinte și copii. Dacă alegerea valorilor și principiilor este, în cazul fericit, democratică, în alegerea copilului, noi, în calitate de părinți, trebuie să-i oferim baza pentru aceasta, prin ideile, întrebările, răspunsurile și mai ales acțiunile noastre.

Analizând diverse secvențe din viața personală sau a altora putem constata că impresia pe care o lășăm celorlalți poate facilita sau împiedica atingerea obiectivelor pe care ni le propunem. Fiecare dintre noi dispune într-o măsură mai mică sau mai mare de capacitatea de a influența impresiile celorlalți și poate aborda diverse stiluri de autoprezentare, în funcție și de nivelul stimei de sine. (De exemplu, stilul asertiv, când stima de sine este de nivel înalt și stabil, și stilul protector, când stima de sine este de nivel scăzut sau există teama evaluărilor negative).

Totul devine mai ușor dacă ne stabilim clar obiectivele, dacă știm care sunt așteptările celorlalți în raport cu noi într-un anumit context și dacă realizăm o evaluare corectă a capacităților proprii. În funcție de acestea se pot stabili anumite strategii de inducere a unei imagini dorite.

Fiecare individ este unic, el reprezentând o sinteză a moștenirii bio-psihi-socio-culturale. El este dotat cu un potențial de creștere și dezvoltare în plan fizic, emoțional, intelectual, spiritual și social, dar evoluția fiecăruia este și în funcție de modul în care știe să inițieze schimbări legate de propria persoană și să acționeze în acest sens, știe să folosească propria experiență de viață sau experiența altora în procesul de autoafirmare.

Chiar dacă un individ a avut eșecuri până în prezent, dacă se află în ascensiune înseamnă că a găsit puterea și resursele să le depășească, ceea ce trebuie să-i dea încredere în forțele pe care le are pentru a depăși alte posibile obstacole.

Pentru ca un individ să evolueze, nu este suficient să facă proiecte, ci trebuie să și acționeze pentru realizarea lor.

Depinde de fiecare în parte să se pună în valoare, de aceea este bine să acționeze astfel încât cei din jur să vadă ceea ce este bun în sine.

Oportunități există, dar trebuie ca fiecare individ să învețe să le folosească.

Secretul este următorul: pentru a „trăi” cu adevărat, adică pentru a găsi viața satisfăcătoare de rezonabilă, este nevoie de o imagine de sine adecvată și realistă pe care s-o acceptăm. Trebuie să vă acceptați singuri. Trebuie să vă stimați. Trebuie să aveți un eu în care să aveți încredere și în care să credeți. Trebuie să fie un eu de care să nu vă fie rușine și pe care să-l puteți exprima liber, creator, neîncercând să-l ascundeți. Trebuie să aveți un eu care să corespundă realității, pentru a funcționa eficient în lumea reală. Trebuie să vă cunoașteți atât punctele tari, cât și punctele slabe și să fiți onești în ambele direcții. Imaginea voastră de sine trebuie să fie o aproximare rezonabilă a voastră, nefiind nici mai mult decât ceea ce sunteți, dar nici mai puțin. Atunci când această imagine de sine este intactă și sigură, vă simțiți bine. Atunci când este amenințată, vă simțiți neliniștiți și nesiguri. Când este potrivită și vă simțiți întrutotul mândri de ea, căpătați încredere de sine. Vă simțiți liberi să fiți voi

„înșivă” și să vă exprimați ca atare. [MAXWELL MALTZ, „*Psiho-Cibernetica*”]

Mulți părinți socotesc că vârsta de 6–7 ani, când copiii lor calcă pentru prima oară pragul școlii, este o etapă în care rolul lor în educația copiilor scade foarte mult dacă nu chiar dispare. Dimpotrivă, acum rolul lor se dublează: acasă trebuie să creeze un mediu de încredere, echilibrat, în care copilul să se manifeste neîngrădit, iar în relația cu școala pot colabora cu alți membri ai comunității școlare pentru a crea un climat care sprijină învățarea, atât în școală cât și în afara ei.

Cercetările arată că în programele în care părinții sunt implicați, elevii au performanțe mai mari la școală decât aceleași programe, dar în care părinții nu sunt implicați. Gradul de implicare a părinților în viața școlară a copiilor lor influențează și rezultatele acestora, în sens pozitiv: cu cât părinții colaborează mai bine cu școala, cu atât notele copiilor sunt mai mari. Educația nu este un proces de care este responsabilă în mod exclusiv școala, dar nici părinții; este un proces al cărui succes depinde de colaborarea dintre cele două părți implicate.

Sunt situații în care apar bariere de comunicare între cadre didactice și părinți, fie din lipsa de experiență, fie din lipsa spiritului de echipă. Pentru binele copilului este recomandabil ca, fie prin efortul părinților, fie prin cel al cadrelor didactice, astfel de bariere să fie îndepărtate. În multe cazuri profesorii cred că părinții nu acordă suficientă atenție copiilor lor sau părinții consideră că profesorii sunt prea distanți și nu se implică suficient.

Comunicarea eficientă dintre profesori și părinți se reflectă în dezvoltarea copiilor. Responsabilitatea educației și dezvoltării copiilor trebuie asumată în echipă: școală – familie. Implicarea părinților ar putea aduce următoarele beneficii:

- Crește stima de sine a copiilor;
- Îmbunătățește relația părinte – copil;
- Părinții înțeleg mai bine ce se întâmplă la școală;
- Elevii învață mai mult, indiferent de nivelul socio-economic, etnie sau de nivelul de educație al părinților;
- Au mai puține absențe;
- Își fac mai conștiincios temele acasă.
- Copiii și părinții dezvoltă atitudini pozitive față de școală.

Profesorii au așteptări mai mari de la elevii ai căror părinți colaborează.

Scade riscul consumului de alcool și al violenței.

Câștigurile nu sunt evidente numai în primii ani de școală, ci sunt semnificative, indiferent de vârstă sau de studiu.

Elevii se vor adapta mai ușor la schimbările din clasa a V-a, a IX-a.

Elevii vor fi capabili să-și stabilească planuri realiste privind viitorul lor.

În ciuda acestor beneficii, părinții nu găsesc întotdeauna timp și energie pentru a colabora cu școala la care învață copiii lor. Pentru unii părinți, mersul la școală încă mai este o experiență inconfortabilă.

Crearea unui mediu adecvat de învățare este sarcina familiei și a școlii în egală măsură. Copilul are sarcini de învățare diverse: unele sunt îndeplinite acasă, altele la școală, ceea ce asigură un grad similar de importanță atât profesorilor și școlii în ansamblu, cât și părinților și mediului familial. Implicarea părinților poate preveni sau elimina dificultăți inerente în viața unei școli. Împreună, părinții, copiii și profesorii pot face din școală un loc plăcut pentru toți cei implicați în procesul educativ, un mediu bazat pe încredere, comunicare, respect și flexibilitate.

Așteptările părinților și atitudinile lor privind educația copilului sunt la fel de importante ca și activitățile desfășurate de cadrele didactice. Cei mai mulți părinți doresc să fie implicați în educația copiilor, dar mulți nu știu cum să devină implicați. Cei mai mulți profesori simt că implicarea părinților este esențială, dar mulți nu știu cum să facă acest lucru. Școala are nevoie să încurajeze și să promoveze implicarea părinților ca parteneri.

Pornind de la ideea că implicarea părinților are un rol decisiv în educarea elevilor am desfășurat activități commune cadre didactice-părinți, iar rezultatele au fost îmbucurătoare.

Propun ca exemplu o astfel de activitate care s-a desfășurat în școala noastră, în parteneriat cu părinții elevilor clasei a VII-a

Activitate cu părinții:

-grup țintă,părinții elevilor clasei aVII-a;

-paricipanți, dirigintele și părinții de la clasă;

-resursă temporal, 50 de minute;

-spațiu de lucru, sala de clasă;
-coli flip-chart, markere, apostite;
-laptop, prezentare PPT.
Atelier – ”Stima de sine-o calitate în comunicare ”

Obiective:

- Creșterea empatiei, acceptării și a abilităților de comunicare autentică și spontană,
- Dezvoltarea asertivității și a capacității de relaționare adaptată prin exersarea unor deprinderi de ascultare;
- Stimularea abilității de cooperare și lucru în grup;

1. Vizionare PPT

Alegoria broscuțelor

A fost odată un grup de broscuțe care voiau să se ia la întrecere. Țelul lor era să ajungă în vârful unui turn foarte înalt. Se adunaseră deja mulți spectatori, pentru a urmări cursa și a le încuraja pe broscuțe. Cursa urma să înceapă ...

Totuși... dintre spectatori nu credea niciunul că vreuna dintre broscuțe va reuși să ajungă în vârful turnului. Tot ce se auzea erau exclamații de genul: "Oh, ce obositor!!! Nu vor reuși niciodată să ajungă sus!" sau: "Nici nu au cum să reușească, turnul este mult prea înalt!"

Broscuțele începură să abandoneze ... Cu excepția uneia singure, care se cățara vicioasă mai departe ... Spectatorii continuau să strige: "E mult prea obositor! Nu va putea nimeni să ajungă sus!,"

Tot mai multe broscuțe se resemnau și abandonau ... Doar una singură se cățara consecvent mai departe ... Nu voia cu nici un chip să abandoneze!

În final, renunțaseră toate, cu excepția acelei broscuțe, care cu o imensă ambiție și rezistență a reușit să ajungă singură în vârful turnului! După aceea, toate celelalte broscuțe și toți spectatorii au vrut să afle cum a reușit broscuța să ajungă totuși în vîrf, după ce toate celelalte se văzuseră nevoite să abandoneze cursa!

Unul dintre spectatori se duse la broscuță s-o întrebe cum de a reușit să facă un efort atât de mare și să ajungă în vârful turnului. Aceasta nu avu nicio reacție. ERA SURDĂ!

Dar dumneavoastră ce părere aveți?

2. Activitate pe grupe –BRAINSTORMING

3. Discuții

4. Ce am aflat după acest exercițiu cu privire la comunicarea cu propriii copii?

Bibliografie:

1. BACIU Amelia, Carmen CAZAN Manuela, CHENDEA Cătălina, COBZARIU Ciprian, IOACHIM Magdalena, MIHALCEA Taisia, Constantin ONETȚ, „Educația părinților”, MarLink, București, 2006;
2. CIOHONDARU ELENA, „Succesul relației dintre părinți și copii, acasă și la școală”, Humanitas, București, 2004;
3. Coman Constantin, „Părinți și copii”, Editura Bizantină, București, 2005

SPECIFICUL EFICIENȚEI PERSONALE A ADULȚILOR ÎN CADRUL FAMILIEI

*Pereu Tatiana, doctorandă, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,*

Abstract. *The family provides stability and durability society. A positive relationships within the family helps maximize their own resources, which enhances the efficiency of each member of the family itself. Family as educational factor paves the way for the formation of self-efficacy based on self-awareness, self-management, social awareness, relationship management. Self-efficacy of adult in the family is determined by many factors biological, social, cultural. The family is the place where people exploit their potential, receiving and providing safety, support and love.*

Familia ca formă de organizare a societății asigură acesteia stabilitate și durabilitate. Omul, fiind o ființă socială, poate trăi plenar doar într-o colectivitate. Relația cu alte persoane îi oferă posibilitatea dezvoltării sub aspect socio-uman. Când este izolat, omul nu-și conștientizează potențialul afectiv, iar unele trăsături par să se suprimă. Lipsa de afectivitate lasă amprente adânci în dezvoltarea individului, fapt confirmat de numeroase cercetări în domeniu [2,3,4,5,6,8,9,10,11,13,15]. Familia oferă experiențe care formează sentimentul de securitate, de apartenență, de

valorizare/valoare personală. O relaționare pozitivă în cadrul familiei asigură maximizarea resurselor proprii, care sporește eficiența de sine a fiecărui membru al familiei.

Deci, familia este un factor decisiv în formarea și menținerea imaginii de sine pozitive. În acest context, edificatoare este afirmația L.Cuznețov: *Cultura familiei este de neconceput fără de cunoașterea și aplicarea strategiilor de autoperfecționare, dirijare și soluționare a conflictelor interioare și interpersonale.* [3,p.76] Familia, ca factor educațional, pregătește terenul pentru formarea eficienței personale, bazată pe:

- Competențe personale: conștiința de sine, autogestionare;
- Competențe sociale: conștiința socială, gestionarea relațiilor.

Astfel, în familie învățăm modul sănătos de viață, dirijarea comportamentului, relaționarea pozitivă, abordarea constructivă a conflictelor. D.Goleman, în colaborare cu A.Mckee și R.Boyatzis[7] a elaborat și caracterizat șase stiluri de leadership care pot fi considerate și stiluri de conducere în familie: vizionar, sfătuitor, colegial, democratic, promotor, dominator. Stilul vizionar motivează membrii familiei la realizarea proiectelor comune și are un impact pozitiv. Stilul sfătuitor ajută membrii familiei să-și crească eficiența și face legătura între dorințele fiecărui membru în parte și interesele familiei. Dacă a fost adoptat stilul colegial, în familie predomină armonia, iar situațiile cu grad înalt de stres doar întăresc legăturile. Pentru a-i motiva pe membrii familiei să depună efort îndelungat întru atingerea unui obiectiv major este recomandat stilul democratic, fiindcă pune în valoare eforturile fiecărui membru. Stilul promotor adesea are un impact negativ, deoarece persoana care impune standarde înalte cere mult de la cei din jur. Deseori lasă sentimentul de ineficiență la ceilalți și le afectează imaginea de sine. Contradictoriu este și stilul dominator. Aplicat într-o situație de urgență, ajută la eliminarea temerilor, dar măcină starea de spirit a membrilor familiei. O îmbinare inteligentă a stilurilor de conducere în familie formează rezonanță și sporește gradul de coeziune a familiei. Predilecția pentru un stil anume este dictată de tipul de personalitate. T.Bradberry a efectuat un studiu pe 500 000 de persoane și a identificat paisprezece tipologii[2] În continuare prezentăm această clasificare, cu indicarea punctelor forte și a dificultăților pentru fiecare tip de personalitate.

1.**Aliatul**: bun ascultător, stabilește ușor legături, îi ajută pe alții. Dificultăți: greu menține motivația când e singur. Nu tolerează comportamentul lipsit de respect, autoafirmare dificilă.

2.**Arhitectul**: capacitate decizională bună. Bun organizator, atent la detalii. Dificultăți: toleranță scăzută la schimbări, încredere slabă în instinct, din cauza detaliilor nu vede întregul.

3.**Antrenorul**: bun consilier și constructor de relații. Dificultăți: gestionează cu greu timpul, intoleranță pentru rezultate nesatisfăcătoare.

4.**Detectivul**: ușor stabilește standarde și păstrează vederea de ansamblu. Dificultăți: cu greu își recunoaște greșelile, nu poate lua decizii rapide.

5.**Diplomatul**: relaționare eficientă și entuziasm. Dificultăți: cu greu se autoafirmă în fața celorlalți și acceptă recunoștința.

6.**Întreprinzătorul**: deține controlul și se poate concentra pe rezultatul final. Dificultăți: autostăpânire slabă, ineficiență în lucrul în echipă.

7.**Expertul**: are motivație intrinsecă, se motivează rapid. Dificultăți: este extrem de autocritic și perfecționist.

8.**Inovatorul**: mobilitatea și creativitatea îi sunt caracteristice. Dificultăți: este impulsiv și își păstrează cu greu interesul.

9.**Mobilizatorul**: este sigur de sine și optimist, alege încercări dificile. Dificultăți: uneori este nehotărât, are tendința de a se împotmoli în rutină.

10.**Motivatorul**: are excelente aptitudini de comunicare și carismă. Dificultăți: relaționează dificil cu persoanele pesimiste. Deseori administrează ineficient timpul.

11.**Oportunistul**: manifestă ingeniozitate în soluționarea problemelor, exigență și independență. Dificultăți: toleranță scăzută la lucrul în echipă și rutină.

12.**Cercetătorul**: este încrezut în forțele proprii, pune accent pe rațiune și logică. Dificultăți: nu se bazează pe instincte. Acceptă greu schimbarea.

13.**Sponsorul**: bun expert în comunicare, apreciază contribuția celor din jur. Dificultăți: își asumă multe angajamente și astfel cu greu duce lucrul la capăt.

14.**Strategul**: alcătuiește planuri excelente cu soluții reușite. Dificultăți: este nerăbdător și are frică de eșec.

După Bradberry, *personalitatea este esența caracterului, dezvăluită prin tiparele previzibile ale înclinațiilor și ale comportamentului, o colecție a motivațiilor, nevoilor și preferințelor noastre care, odată înțeleasă, devine o schiță a punctelor forte, dar și a slăbiciunilor noastre.* [2,p.17] Astfel, autocunoașterea începe cu descoperirea lucrurilor care ne motivează, ne stimulează și ne satisfac. Odată cu creșterea autocunoașterii se modifică și eficiența personală în sensul măririi randamentului. În cadrul familiei aceasta se manifestă printr-o bună capacitate decizională, adoptarea strategiilor de coping, o relaționare bună cu toți membrii familiei și abordarea constructivă a conflictelor. Managementul sinelui/autogestionarea permite controlul emoțiilor și păstrează flexibilitatea la schimbare. O persoană care posedă abilități de autogestionare își fixează propriile standarde de excelență și poate să valorizeze toate oportunitățile, iar optimismul îi permite de a scoate în evidență partea luminoasă a vieții. Astfel, adultul eficient va ști să creeze o atmosferă confortabilă în familie și să-i motiveze pe ceilalți membri să tindă spre autoperfecționare. Empatia, conștiința organizațională și sollicitudinea formează conștiința socială. Capacitatea de a observa și recunoaște emoțiile, satisfacerea doleanțelor celorlalți membri ai familiei permite o creștere a calității vieții și, implicit, o bună gestionare a relațiilor, aceasta din urmă fiind o componentă fundamentală a eficienței personale. Când un adult știe să gestioneze relațiile, el devine persuasiv, cooperant și poate să-și mobilizeze familia într-o direcție corectă. El construiește relații bazându-se pe ideea că *nimic important nu se poate face de unul singur.* [7,p.76] Este ceea ce-și învață copiii proprii, stimulându-le astfel ineligența emoțională, deoarece succesul unei activități depinde în mare măsură de gestionarea emoțiilor proprii și ale celorlalți.

În acest context, lucrarea L.Blair „Ordinea nașterii”[1] prezintă o analiză a factorilor care influențează personalitatea, acordând atenție specială ideii că ordinea în care ne naștem ne determină eficiența personală și are un impact serios în dezvoltarea inteligenței emoționale. După L.Blair, primul născut are o nevoie nevrotică de aprobare, este extrem de autocritic, dar, totodată, este grijuliu, empatic și poate ocupa funcții de conducere. Mijlociul, fiind crescut când părinții aveau experiență, a avut parte de o atitudine

parentală calmă. Aceasta îl va absolve de sentimentul de anxietate învățat din fragedă copilărie de primul născut. Reversul poziției date constă în faptul că mijlociile cedează ușor la presiunea unui grup și uneori părăsesc căminul părintesc foarte devreme. Ultimul născut este o persoană sociabilă, creativă, însă rebelă și dezorganizată. Îi plac situațiile de risc înalt, deseori are o stimă de sine scăzută. Persoana care a fost copilul singur la părinți are încredere în propriile forțe, se simte confortabil în singurătate, este organizată, are tendințe spre perfecționism. Totodată, copilul singur la părinți simte disconfort în comunicarea cu persoanele de aceeași vârstă.

Reieșind din caracteristicile menționate, se poate presupune că în crearea unei căsnicii primul născut își poate alege ca partener un mijlociu sau ultimul născut. La rândul său, mijlociul poate crea un parteneriat reușit cu primii născuți sau cu cei care au fost singuri la părinți. Cu cei intermediari tendința de a restabili armonia, talentul de diplomat le poate îngreua luarea deciziilor. Ultimul născut are un spirit rebel, pasional și este un partener bun pentru mijlociul familiei, acesta fiind un bun ascultător și capabil de compromise. Cel singur la părinți poate încheia o căsnicie reușită cu mijlociul și o căsnicie relativ bună cu ultimul născut. Cu primii născuți poate intra în conflict, deoarece ambii au trăsături de lider și sunt ambițioși.

Dacă abordăm eficiența personală a adulților în cadrul familiei sub aspectul ordinii de naștere, putem concluda că acest factor joacă un rol important în formarea autoeficienței, însă nu unul decisiv. Ceilalți factori – fondul genetic, mediul, educația – își au partea sa de contribuție în formarea unei personalități armonioase și eficiente. Noi suntem crescuți de mamă și tată, *respectiv că absența unuia sau a celuilalt este clar observată și criticată în societatea noastră*, afirmă V.Kast[9,p.10] Desprinderea de părinți sau depășirea complexului matern și a celui patern facilitează dezvoltarea personalității și permite o creștere a calității vieții. Persoanele care au depășit complexe parentale își asumă responsabilitatea pentru propria viață, trăiesc sentimentul autenticității și a stimei de sine, fapt care se reflectă benefic asupra celorlalți membri ai familiei lor. Născându-se, copilul trăiește experiența acceptării sau respingerii. Căldura și afecțiunea cu care este întâmpinat îl fac să înțeleagă că este o persoană valoroasă și demnă de a fi iubită. Respingerea îi creează o atitudine depreciativă și de autorespingere, ceea ce îi

afectează sentimentul de siguranță. Suportul oferit de părinți în exersarea noilor abilități stă la baza sentimentului de competență, iar critica excesivă inhibă toate inițiativele copilului și îi formează o imagine de sine negativă. Dacă părinții nu sunt disponibili emoțional, copilul se simte neglijat și nu i se formează sentimentul de apartenență, care ocupă un loc important în Piramoda lui Maslow.[10] Astfel, conștientizarea complexului matern și a celui patern și depășirea lor este vitală pentru dezvoltarea unei personalități sănătoase.

Părinții sunt persoanele care au cel mai mare impact în formarea personalității, după cum susține L.Cuznețov în lucrarea „Filosofia practică a familiei”(2013): *Aici, în familie, sub influența părinților începe plămuirea sufletului, enculturația copilului. Aici el capătă cel mai elementare cunoștințe despre viață, învață a gândi, a reflecta asupra destinației sale și a existenței omului.*(p.15) Astfel, o relație defecuoasă între părinți marchează întreaga viață a copiilor și doar intervenția unui consilier familial sau psihoterapeut poate restabili echilibrul psihic a fiecărui membru al familiei, precum și echilibrul în familie. De regulă, persoanele dependente de o substanță toxică au crescut într-o familie problematică. Mai mult, ei își aleg întotdeauna parteneri din familii dificile și trăiesc un stres la nivel înalt. În lupta cu problemele partenerului aceste persoane retrăiesc momente importante din propria copilărie. Tiparele comportamentale sunt formate sub influența experienței din copilărie, fapt recunoscut și confirmat de numeroși cercetători. Însă dependența în relații este o problemă preponderent feminină. Femeile dezvoltă o obsesie pentru persoana pe care o iubesc, iar sentimentele ajung la cote destul de înalte. Soțiile /partenerile bărbaților dependenți recunosc că au nevoie de a trăi *sentimentul de superioritate* și, salvându-și mereu partenerii, își găsesc justificarea complexului de victimă.(Norwood,2014) Putem conchide că experiențele cu potențial traumatic din copilărie formează o predilecție pentru relații defectuoase. Însă bărbașii care au avut parte de traume psihice în copilărie, totuși, nu-și formează o *dependență în relații*. Factorii biologici și culturali îi fac pe bărbați să se autoprotejeze de suferință prin ocupații externe. Ei sunt obsedați uneori de activitatea profesională, de sport, dar nu de relații. Bărbații la fel au nevoie să trăiască sentimentul de acceptare, apreciere

sine, însă își exprimă aceste nevoi într-un mod diferit de cel al femeilor.(Engler,2014) Dragostea este o componentă importantă a personalității și toți simțim nevoia de ea, ce se manifestă în toate activitățile noastre. Dragostea ne oferă siguranță și păstrează echilibrul interior. *Sentimentele împărtășite reprezintă protecție. E foarte probabil ca această siguranță dorită și oferită de activitățile comune să se fi dezvoltat ea însăși la un moment dat, într-un motor al evoluției*, susține R.D.Precht.[12,p.144] El consideră că în spatele tuturor *furtunilor hormonale* se ascunde nevoia de confirmare. *Imaginea noastră reflectată de persoana iubită este extrem de importantă*(Ibidem). Imaginea de sine se constituie și din părerile celorlalți despre noi. Astfel, disprețul ne produce suferință, iar respectul celor din jur ne sporește nivelul autoaprecierii. Impactul părinților în conturarea sentimentului de protecție, de încredere, a nevoii de intimitate este profund. Cu toate că nu ne alegem întotdeauna un partener care să fie ca mama sau ca tata, oricum, asemănările ies în evidență. Inconștient, punem în funcțiune același scenariu pe care l-am trăit în familia de origine, iar lipsa afecțiunii ne împinge către un partener care ne va spulbera iluziile. *Astfel ne confirmăm nouă înșine că nu merităm să fim iubiți* (Idem,p.188) Părinții ne altoiesc valorile pe care le consideră importante. În anumite perioade ale vieții suntem tentați să le negăm sau chiar le respingem, oricum, treptat, ele își recapătă locul în sistemul nostru de valori, poate mai amplu, dar fundamentat pe moștenirea părintească. Remarcăm importanța modelelor parentale în formarea sentimentului de autoeficiență. *Formula educativă eficientă pentru oricare vârstă este familia nucleară formată din mamă, tată, copil, la care se adaugă necesitatea unui climat armonios*, este părerea L.Cuznețov[4,p.63] Despre climatul armonios într-o relație de cuplu găsim idei valoroase în lucrările lui J.Salome[14] L.Cuznețov[3,4,5], R.Norwood[11], A.Кырнаров[15]. Durabilitatea relației se bazează pe o comunicare eficientă, atât verbală, cât și nonverbală, infraverbală, adică *acea comunicare ce se dezvoltă pe baza a numeroase semnale emise cel mai adesea în afara limbajului, semnale ce completează schimbul verbal*[14,p.69] Dintre factorii care blochează comunicarea în cuplu numim: absența dialogului, proiecția propriilor sentimente asupra partenerului, contopirea la nivel psihologic cu partenerul, resentimentele, agresivitatea directă și

indirectă etc. Totodată, o relație de cuplu poate fi salvată prin reformularea ei, crearea perspectivelor și instaurarea unei distanțe, care lasă loc pentru dezvoltarea personală și a cuplului. J.Salome o numește *relație ecologică*[14]. Perspectivele familiei sunt un subiect abordat de L.Cuznețov în numeroase lucrări[3,4,5]. Cercetătoarea afirmă că, fără perspective, longevitatea familiei nu mai este un fapt sigur. Însă trebuie luat în considerare faptul că, sub impactul furiei, geloziei, nesiguranței, a oboselii, partenerii nu mai văd un viitor al relației, chiar dacă el există obiectiv. Este foarte important să se identifice cauzele problemelor și să se restabilească perspectivele familiei. O familie civilizată este cea în care se respectă normele, acordurile, regulile. *O familie civilizată se creează de două personalități dezvoltate. Partenerii se respectă reciproc, nu apelează la forme grave de conflict, adică sunt conștienți și au un comportament conștient: sunt responsabili de cuvintele și de acțiunile sale.*[16] Consilierul familiei intervine cu scopul de a păstra mariajul și-i ajută pe partenerii conjugali să depășească momentele de criză prin crearea și fixarea perspectivelor familiei. Dacă membrii familiei refuză să discute despre problemele care îi afectează, se creează impresia că *familia din care facem parte neagă propria noastră realitate*[11,p.29] Astfel, nu mai avem încredere în sentimentele noastre, nu reușim să neraportăm la situații. Sentimentul de culpabilitate care se infiltrează adânc, ne erodează imaginea de sine, stima de sine și, respectiv, reduce eficiența personală.

„Războiul sexelor” este o temă frecventă a publicațiilor științifice și de popularizare a științei, a emisiunilor TV și radio. Carențele în educația pentru familie duc la conflicte serioase între soți, care degradează și se încheie cu divorțuri. În pofida nefericirii conjugale din toate epocile, ființele umane se căsătoresc. Problema conflictelor este comunicarea deficientă, felul cum fiecare își exprimă nevoile, își trasează limitele. Rar teori găsim timp pentru discuții raționale. Persoanele vin la consilier după ajutor, dar își ascund speranțele și decepțiile. Consilierul sau psihoterapeutul le cunoaște, însă îi lasă beneficiarului dreptul de a-și asuma responsabilitatea pentru propria viață și-l dirijează în evoluția personală și profesională.

În final, eficiența personală a adulților în cadrul familiei este deteminată de numeroși factori biologici, sociali, culturali. Familia

este locul unde persoanele își pot valorifica potențialul, primind și oferind siguranță, sprijin și dragoste.

Bibliografie

1. Blair L. Ordinea nașterii. București: Litera, 2013.
2. Bradberry T. Codul personalității. București: Litera, 2012.
3. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM, 2013.
4. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Chișinău: Primex-Com, 2013.
5. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică și complexă a familiei. Chișinău, 2015.
6. Engler B., Rensin D. Bărbații de pe canapeaua mea. București: Litera, 2013.
7. Goleman D., McKee A., Boyatzis R. Inteligența emoțională în leadership. București: Curtea Veche, 2007.
8. Iluț P. Psihologie socială și sociopsihologie. Iași: Polirom, 2009.
9. Kast V. Fiicele tatălui, fiii mamei. Căi de ieșire din complexele paterne și maternelor. București: Editura Trei, 2014.
10. Maslow A. Motivație și personalitate. București. Editura Trei, 2013.
11. Norwood R. Femei care iubesc prea mult. București: Litera, 2014.
12. Precht R.D. Dragostea. Gene egoiste, chimie sau romantism? București: Litera, 2014.
13. Salome J. Vorbește-mi... am atâtea să-ți spun. București: Curtea Veche, 2012.
14. Segalen M. Sociologia familiei. Iași: Polirom, 2011.
15. Курпатов А. Конфликты и комплексы. Москва: Олма, 2007.
16. www.psychologos.ru

PARENTALITATEA - FACTOR AL EDUCAȚIEI FAMILIALE

*Stratulat Alina-Mihaela, doctorand,
UPS „Ion Creangă”, Chișinău*

***Abstract.** Il n'y a pas de structure familiale unique, mais des configurations multiples et changeantes ; il n'y a pas un seul modèle éducatif, mais des conceptions différentes et, parfois, antagonistes de l'éducation.*

Parce que la famille est le premier lieu de socialisation et de construction des repères, parce qu'elle est irremplaçable, parce que la fonction des parents n'est pas toujours facile dans une société ou

l'autorité a besoin d'être légitimée, il est de plus en plus urgent de reconnaître et de valoriser la compétence des parents.

Le concept de parentalité s'impose dès lors comme porteur d'une idée-force : être parent n'est ni un donné biologique, ni un donné social mais le fruit d'un processus complexe de maturation psychologique.

Soutenir la fonction parentale ce serait donc permettre aux parents d'être des parents responsables si tel est leur désir et leur volonté. Leur permettre de se recentrer, au gré de ce qu'ils jugent bon pour eux et/ou pour leurs enfants, sur le développement et l'autonomie des membres de la famille ; en leur offrant autant de leur dégager du temps pour le travail que pour le familial que pour soi.

Familia a evoluat mult în ultimii ani, iar schimbări multiple au loc (căminele monoparentale, recompuse, procrearea medicamentoasă asistată, evoluția juridică și noile drepturi). Profesioniștii ce lucrează cu instituția familiei au fost din ce în ce mai des confrunțați cu situații în care unii părinți aveau în grijă un copil, fără să fie neapărat al lor. În fața acestor noi configurații familiale, profesioniștii în domeniu au fost nevoiți să caute un termen ce-ar putea fi un numitor comun care să desemneze aceste situații diferite și care să poată fi utilizat de cei ce intervin în diferite câmpuri sociale, juridice, medicale și psihologice.

Termenul de parentalitate a fost introdus în Franța în anii 1980 de către psihologi și psihanalisti, fiind folosit pentru prima oară de către psihologul Rene Clement, în 1985, într-un articol în care propunea, în același timp, și termenul de "disparentalitate", cu scopul de-a desemna disfuncționalitățile și problemele parentalității.

În 1961, psihanalistul Paul-Claude Recamier folosea neologismul, pe atunci- maternitate- într-un studiu despre psihozele post partum, iar alți autori au început să vorbească despre paternitate. În uzanțele sale curente termenul de parentalitate, nu face trimitere la un concept, nu evidențiază o teorie definită. E mai mult un termen folosit din comoditate, ce permite de-a grupa diverse aspecte ale unei problematice complexe.

Termenul generic de parentalitate a intrat astfel în limbajul uzual, vizând înglobarea ansamblului problematicilor întâlnite în

exercitarea funcțiilor parentale. Acest termen a devenit foarte repede usual, ducând la apariția unei terminologii derivate-monoparentalitate, coparentalitate, etc.

Parentalitatea desemnează în mod larg funcția de-a fi părinte. Termenul de părinte nu vizează doar pe genitorii biologici, dar, într-o manieră largă, fiecare adult ce are responsabilitatea de-a crește un copil. Acest concept permite de-a elabora practici multiple și diferite, incluzând un ansamblu de dimensiuni asociate precum responsabilitatea social și juridică, relațiile afective, psihice și practicile educative.

Din punct de vedere istoric, adjectivul ”parental” a fost utilizat cu mult înaintea termenului parentalitate, cu scopul de a sublinia atribuțiile statutului de părinte. Cei care au ”inventat” termenul de parentalitate au fost cei din sistemul juridic, având ca finalitate substituirea autorității parentale, puterii paterne. Au dorit astfel, să desemneze atribuțiile unei autorități comune ale părinților, bărbat/femeie, asupra copiilor.

Termenul parentalitate și-a făcut apariția și în dicționare:

- Petit Larousse (2000) - ”funcția părintelui, pe plan juridic, moral și sociocultural”.
- Petit Robert (2001) - calitatea de părinte- de tată și de mama;
- Hachette (2001) - ansamblul de relații dintre părinți și copii.

Consiliul Europei, la recomandarea din 2006 a comitetului de miniștri, definește parentalitatea ca fiind ansamblul funcțiilor dezvoltate părinților pentru a se ocupa de dezvoltarea copiilor și a-i educa. Parentalitatea e centrată pe relația părinte-copil și cuprind drepturile și obligațiile pentru dezvoltarea și creșterea copilului.

O’ Connor Th. G.(2002) - ”Meseria de-a fi părinte” - parentalitatea e văzută ca fiind o învățare ce se face sau nu, pornind de la situațiile întâlnite.

Instituțiile de specialitate definesc parentalitatea ca fiind o funcție proprie părinților ce are drept scop evoluția psihoafectivă a copilului, susținerea acestuia după procesul primar de individualizare, până la ieșirea din adolescență. Se pune accent pe procesele inconștiente ce participă la structurarea psihică a copilului, deci pe o apropiere psihologică, profundă.

Di Ruzza L., definea parentalitatea ca fiind ansamblul de-a ști să fii și de-a ști să faci, ce reies din situațiile cotidiene, sub formă de diverse posturi, cuvinte, acte, emoții și plăceri recunoscute de copil, dar și-n autoritate, în exigență, coerență și-n continuitate. Această definiție pune accent pe afecțiunea și comportamentul părinților și pe complexitatea și singularitatea situațiilor parentale.

Maigre E.(2003) definea parentalitatea ca un ansamblu de reamenajări psihice și afective ce permite adulților să devină părinți-pune în evidență schimbările psihologice ce sunt generate de faptul de-a deveni părinte. Cea mai mare parte a părinților cunosc aceste schimbări experimentându-le când li se naște un copil- ceva se schimbă în ei. Acest moment poate trezi însă și angoase, refuzuri, blocaje ce necesită uneori a fi tratate.

Sellenet C. considera parentalitatea ca fiind un proces psihic evolutiv și un codaj social ce face ca un bărbat și/sau o femeie să accedă la un ansamblu de funcții parentale, independent de modul în care le-au pus în practică în cadrul familiei.

Raportul lui Martin C. (2003), avea un dublu rol:

1. De a înțelege mai bine termenul de parentalitate, contextual în care acesta s-a dezvoltat, și, care astăzi ne permite nu doar de-a desemna funcțiile și practicile parentale, dar mai ales de-a califica o nouă problemă de interes public;

2. De a analiza noțiunea de parentalitate dintr-o perspectivă sociologică, privilegiind punctul de vedere pe care părinții și l-au făcut ei înșiși asupra rolului lor de părinți și asupra câmpului lor de responsabilitate.

Martin C. vorbește de meseria de părinte, de competențele parentale, dar în mod egal și de incompetențe, de dezangajamentul părinților vis-a-vis de responsabilitățile lor.

Fine A. (2001), vorbind de parentalitate, se întreabă cine este părinte: părinții genitori sau cel ce crește, cel care-i dă un nume. În aceeași ordine de idei, F. Dekeuwer-Defosse(2001) făcea distincție între parentalitate și relație parentală- susținând ideea că familia, cea care locuiește sub același acoperiș, exercită funcții de parentalitate în ceea ce-i privește pe copiii pe care-i crește, cu alte cuvinte le dă mijloacele, materialele educative și afective de-a deveni adulți, în opoziție cu relația parentală care vizează înscrierea unui copil într-o linie genealogică, este mult mai importantă.

Didier Houzel, pedopsihiatru și psihanalist, în ” Les enjeux de la parentalite” (1999), definea parentalitatea ca fiind procesul prin care devenim părinți din punct de vedere fizic. În acest caz, cuvântul parentalitate este sinonim cu cel de parentificare, ce evidențiază rolul părinte- copil.

Diversitatea definițiilor subliniază varietatea abordărilor privind funcționalitatea parentală, a consecințelor și practicilor de susținere asociate.

Legislația privind domeniul familial a evoluat în ultimii 30 de ani, odată cu istoria și a cunoscut un traseu ascendant începând cu sec XXI. Astfel, relațiile cotidiene și familiale sunt reglementate de Codul Civil, Codul Familiei, de convenții și tratate la care Republica Moldova este parte.

Aria parentalității e un domeniu vast și deschis transformărilor. Didier Houzel a efectuat o cercetare privitor la acest aspect- parentalitatea. Au fost astfel scoase în evidență trei dimensiuni:

1. responsabilitatea parentală (exercitarea parentalității)
2. experiențele subiective (experiențele parentale)
3. practica parentală

Responsabilitatea parentală presupune că fiecare părinte devine responsabil de copilul pe care-l are în îngrijire. Funcția de părinte nu e doar pentru o perioadă scurtă de timp, ci pentru toată viața. Această dimensiune se concentrează asupra drepturilor și datoriilor pe care fiecare adult le va poseda din momentul în care are spre creștere un minor. Aceasta presupune responsabilitatea de supraveghere și protecție. Toți părinții trebuie să vegheze asupra sănătății, moralității, securității, dezvoltării fizice, afective, intelectuale și sociale a copiilor.

Această dimensiune ilustrează nivelul simbolic, o ordine a realității ce transcede individul, subiectivitatea sa, comportamentele, și, care în societățile occidentale moderne e ilustrată, în parte de codificările juridice privind parentalitatea și filiația.

Din punct de vedere antropologic, exercițiul parentalității reînvie legăturile parentale și organizarea acestora. Legăturile parentale constituie un ansamblu genealogic căruia-i aparține fiecare membru și care se conduce după reguli precise - e un ansamblu structurat de legături complexe de apartenență (afiliere), alianță.

Regulile impuse, drepturile și obligațiile sunt transmise fiecărui membru.

Exercițiul parentalității nu este în mod unic cultural și social. Houzel a descris și complexul lui Oedip ca factor ce organizează uneori psihicul individual, cu legăturile libidoului și fantezmele grupului familial și social. Există totuși și mulți părinți care nu țin cont de responsabilitățile pe care le incumbă calitatea de părinte. Este necesar, astfel, ca uneori să se deruleze programe de informare și formare, ținând cont de faptul că legislația evoluează rapid.

Dimensiunea experiențelor subiective - desemnează experiențele subiective conștiente și inconștiente ale experienței de-a deveni părinte și de-a îndeplini rolurile parentale. Această dimensiune ține cont de faptul că relația părinte-copil generează deseori legături de-o încărcătură intensă pe care un adult, uneori n-o conștientizează. Această dimensiune acoperă câmpurile psihologice și afective, conștiente și inconștiente a relațiilor intime pe care părintele le împarte cu alții, dar și cu el însuși. E câmpul trăirilor, imaginației, fantezelor, dorințelor, speranțelor, așteptărilor și refuzurilor pe care fiecare părinte le proiectează asupra propriului copil.

Dimensiunea practicilor parentale desemnează sarcinile cotidiene pe care părinții le au de îndeplinit vis-a-vis de copiii lor. Această dimensiune include toate actele domestice, comportamente relaționale și educative pe care părinții le aplică în viața cotidiană pentru a asigura dezvoltarea copilului. Aceste acte, numeroase ca și număr, Didier Houzel și echipa sa de cercetători, le-au împărțit în cinci subdiviziuni:

1. A avea grijă de copilul tău, să-i permiți să-și satisfacă nevoile primare: odihnă, alimentație, igienă, atașament, confortul și securitatea mediului ambiant.

2. A educa copilul echibrând nevoile de individualizare, de autonomie, socializare într-un climat afectiv satisfăcător.

3. Participarea la alte activități educative- exceptând familia- oferite de creșă, grădiniță, școală, centre educaționale etc., exprimându-și avizul, colaborând la proiecte și negociind asupra punctelor de dezacord.

4. Alegerea celei mai bune căi de dezvoltare pentru copil.

5. Negocierile cu copilul privind alegerile acestuia, echilibrând drepturile copilului de-a participa la luarea unor decizii ce-l privesc și autoritatea necesară pe care adultul o exercită asupra acestuia.

Toate aceste acte educative parentale sunt în general regrupate sub denumirea de educație familială. Există și cercetători, psihologi, pedagogi ce utilizează noțiunea de competențe parentale pentru a descrie și a lucra cu o precizie mult mai mare cu aceste diferite acte parentale.

Delecourt D.(2003), consideră că analiza parentalității făcută de Houzel, de altfel, destul de pertinentă, este puternic decontextualizată, și mult prea centrată pe interacțiunea părinte-copil. El consideră că nu se ține cont de contextul economic, cultural, social, familial, de legăturile de sociabilitate, de contextul instituțional.

Delecourt considera că abordarea conceptului de parentalitatea trebuie să țină cont de toate efectele de intervenție asupra parentalității, deoarece, oricare din aceste intervenții, oricât de minime, poate modifica pozitiv sau negativ unul sau mai multe elemente a celor trei axe ce caracterizează parentalitatea: axa experiențelor, axa practicilor sau axa exercițiului.

În SUA, conform lui Maldonado-Duran și Millhuff, mai mulți termeni sunt utilizați pentru a evoca educația și grija ce trebuie acordată copiilor:

”Parenting” - desemnează grija pe care părinții sau un tutore o are față de copii, în scopul asigurării creșterii și dezvoltării acestuia.

”Parentification” - desemnează procesul prin care un individ devine părinte, și care, după Lebovici S., este procesul care descrie aspectul pregătirii psihologice ce se pune în mișcare pentru a deveni părinte, și care, conform lui Hoffman, este procesul prin care părinții crează un spațiu propice dezvoltării copilului, în cadrul unei realități psihice și fizice.

”Caregiver” sau ”caretaker” sunt termeni frecvent utilizați în SUA, în special deoarece evocă misiunea/ funcțiile parentalității, asigurate de toate persoanele vis-a-vis de un copil, chiar dacă ei nu sunt părinți biologici.

Termenii anglo-saxoni ”parenthood” și ”parenting”, desemnează, respectiv, condiția de-a fi părinte și practicile parentale.

Parentalitatea susține evoluția semnificativă a familiei, și, implicit a educației familiale:

- nu se limitează la legăturile de sânge, la filiația biologică;
- este deschisă diversității legăturilor construite prin dorință/alegere proprie;
- recunoaște egalitatea dintre sexe în exercitarea funcțiilor parentale;
- este specifică tuturor configurărilor familiale;
- este un proces care se dezvoltă odată cu exercitare funcțiilor parentale;
- desemnează ansamblul modurilor de-a fi și de-a trăi experiența de părinte;
- este un termen neutru, care nu are ca efect stigmatizarea-vorbim de funcții, competențe, resurse parentale și nu de părinți ”buni” sau ”răi”;
- nu desemnează o meserie (certificată prin dobândirea unei diplome sau prin referințe), ci este o funcție;
- include transmiterea intergenerațională.

Parentalitatea corespunde unei schimbări de postură profesională, care poate fi rezumat astfel:

- să considerăm părinții ca ca fiind actori ai proiectului educativ pentru copil;
- să permitem a se lucra asupra calității legăturilor adult/copil;
- să prevedem susținerea constantă, pe termen lung a părinților, nu doar ajutorul lor;
- să favorizăm constituirea de parteneriate;
- să fim la originea unor noi modalități de-a asculta și de-a susține părinții.

În 2006, în cadrul Consiliul Europei, raportul ” Parentalitatea pozitivă în Europa contemporană” dezvoltă ideea de ”parentalitate pozitivă”. Se insistă pe încurajarea relațiilor pozitive între părinți și copii, permițându-i astfel, copilului să-și dezvolte din plin potențialul Această formă de abordare a parentalității susține și respectă drepturile copilului așa cum sunt ele trasate Convenția națiunilor unite privind drepturile copilului. Putem spune că este fidelă principiului de non-discriminare, primordial fiind interesul superior al copilului în toate acțiunile ce-l privesc, de dreptul copilului de-a le urma, și dezvoltarea lui sub toate aspectele .

Aceasta se referă la un comportament parental bazat pe interesul superior al copilului, care vizează creșterea și responsabilizarea acestuia, este bazat pe non-violență și-i conferă recunoaștere și asistență, stabilind un ansamblu de repere ce-i favorizează dezvoltarea. Astfel cuvântul parentalitate pune accentul pe calitatea de-a fi părinte, pe dimensiunile sale cândva biologice, sociale și simbolice, și pe funcțiile sale (înrudire, educare, transmiterea unei moșteniri culturale, a valorilor).

Suștinerea parentalității urmărește mai multe obiective:

1. Este, prin definiție, un acompaniament fără o judecată globală asupra unei persoane, totul acționând împotriva actelor și comportamentelor care sunt contrare intereselor copilului.

2. Cere o paletă de competențe care permite individualizarea intervențiilor, împărțășind acțiunile cu alți profesioniști sau voluntari.

3. Presupune o pornire adaptată, care, în timpul dificultăților/momentelor, oferă ajutor de moment sau un plan de urmat pe o perioadă îndelungată, orientat spre specialiști sau spre serviciile de drept comun. Toată paleta de acțiuni sociale și educative poate fi utilizată, tot suportul și mijloacele de acțiuni pot fi mobilizate.

Noțiunea de susținere a parentalității permite distingerea de diferite acțiuni, în funcție de modalitatea de ghidare a părinților:

- Acțiunile de susținere a parentalității- întăresc și restaurează demnitatea părintelui, redresând calitatea legăturilor cu copilul, conform unui proces dinamic și constructiv. Părintele este primul educator. Aceste acțiuni urmăresc susținerea părinților fără a se substitui acestora, pentru a-i ajuta să depășească dificultățile și să devină actori ai unui proiect educativ pentru copil. Aceste acțiuni sunt universale.

- Acțiunile îndreptate în direcția părinților țin să aducă o informație, un ajutor acestora în exercitarea funcțiilor parentale. Beneficiul secundar al acestor acțiuni va fi de ameliorare a relațiilor parentale. Pentru a se realiza toate acestea, se pot implementa o serie de practici, ce vor răspunde finalităților de acțiune și susținere a parentalității:

- Îndrumarea, ascultarea părinților, plecând de la doleanțele lor, de la reprezentările și percepțiile lor, chiar dacă aceasta presupune schimbări de strategii;

- Valorificare unei palete largi de modele de ascultare și îndrumare a părinților: consultanță telefonică, permanentă, cafenele/școli ale părinților, centre de îndrumare copil/părinte, puncte de info-familia, etc;

- Analizarea situațiilor de familie în globalitate, împreună cu părinții;

- Determinarea necesităților, dificultăților, așteptările și aspirațiile, pornind de la un diagnostic mai puțin concret;

- Depășirea rezistenței ce vine uneori din partea părinților, pentru a-i motiva într-o manieră pozitivă- să se construiască punți de încredere pe baza unor proiecte educative;

- Trasarea unor linii evolutive ale relațiilor familiale, prevăzând parcursul individual al copilului;

- Evitarea emiterii de judecăți stereotipe;

- Acordarea de ajutor părinților pentru a lua măsuri privind responsabilitățile pe care le au, fără a-i face să se simtă culpabili;

- Găsirea și consolidarea locului tatălui în relațiile cu copiii;

- Realizarea unei veritabile pedagogii civice care va permite să se țină cont de "ceea ce nu se zice" (de exemplu- violența familială, incest), fără a crea blocaje la nivel de relație cu familia;

- Adoptarea unui demers intercultural, care să țină cont de toate convingerile, scoțând în evidență anumite principii comune, explicându-le;

- Punerea, într-o manieră clară a drepturilor în valoare;

- Efectuarea regulată de evaluări ale acțiunilor întreprinse cu părinții;

- Prevederea posibilității de a comite greșeli și acordarea unei noi șanse.

Este adevărat, familia a evoluat mult în decursul ultimelor decenii, iar schimbările profunde pe care le-a suferit nu au rămas neobservate. Noile configurații familiale au antrenat apariția unei noi terminologii parentale- co-parentalitate, mono-parentalitate, homo-parentalitate etc..

Parentalitatea reprezintă arta fiecărui părinte de-a ști să fii și de-a ști să faci, care reiese din situațiile cotidiene prin intermediul cuvintelor, acțiunilor, emoțiilor, dorințelor cu scopul recunoașterii copilului, dar care rezultă, totodată, și din autoritate, exigență, coerență și continuitate. Toate acestea subliniază amploarea probelor

și dificultăților la care părinții și viitorii părinți trebuie să facă față-sugestiv spus, nu ne naștem părinți, ci devenim.

Este, deci, important să se facă tot pentru a ajuta (noii) părinții să-și îndeplinească funcțiile parentale, oferindu-le un suport, posibilitatea de-a fi ascultați și îndrumați, fără însă de a face imixiuni în intimitatea lor familială, fără a li se impune un model familial ca fiind cel mai bun sau anumite norme educative.

Trebuie păstrat spiritul fiecărei familii, trebuie de elaborat modele proprii de funcționare și trebuie de dezvoltat o cultură intra-familială, care să se bazeze pe valori și pe identitate culturală proprie.

Bibliografie:

1. Băran-Pescaru A., Familia azi. O perspectivă sociopedagogică, Aramis, 2004
2. Bonchiș E., Familia și rolurile ei în educarea copilului, Polirom, 2011
3. Briers S., Ghid practic pentru părinți. Parentingul și psihologia copilului, Polirom, 2010
4. Buck N., Parentingul pașnic, Corint, 2015
5. Durning P., Education familiale: acteurs, processus et enjeux. Paris : L'Harmattan, 2006
6. Houzel D., Les enjeux de la parentalité, Editions Erès 1999
7. Lou Harvey- Zahra, Educația copiilor în familie, Univers Enciclopedic, 2015
8. Shapiro S., Skinulis K., Cum devenim părinți mai buni, Humanitas, 2012
9. Renaud H., Gagne J.P., Cum să fii un bun părinte, Polirom, 2010

SPIRIT DE ECHIPĂ ÎN PARTENERIATUL ȘCOALĂ – FAMILIE

*Simerețchii Margareta, doctorandă,
master în management educațional,
grad didactic I, grad managerial II,
director al IP școala primară – grădiniță
„Ilie Fulga”, c. Stăuceni, mun. Chișinău.*

***Abstract.** The collaboration and the cooperation are the key elements in the redefinition of the school- family tandem, in order to strengthen a lasting partnership. The school-family interrelations are conditioned by the capability of the parts to form a team and to respect all the mechanisms of it, in order to make the interrelations more productive. When the school and the family will form a durable team, the parents' involvement will not be just a formal one, but an involvement wich will be able to assimilate the sensitive issues of the school-family tandem and then the education will be a perfect one.*

În contextul schimbărilor proeminente în sistemul educațional, în pofida trecerii timpului, părinții continuă să dețină rolul substanțial în consolidarea parteneriatului școală - familie. Tendința școlii actuale este de a oferi servicii educaționale de calitate copiilor, dar, mai ales, de a transforma instituțiile de învățământ în niște locații atractive pentru copii. Dezideratele timpului modern anunță o condiție sine - qua – non utilizarea tuturor pârghiilor de către școală pentru a include părinții în cât mai multe activități ce ar facilita procesul de unificare a scopului comun al familiei și al școlii îndreptat spre copil. În aceste condiții, implicarea familiei în viața școlii este condiționată de gradul de interes al familiei față de școală . Părintele e necesar să conștientizeze faptul că „După intrarea copiilor la grădiniță sau la școală, funcția educativă a familiei nu încetează, ci ea continuă cu aceeași importanță, realizându-se, însă, într-o ipostază nouă, de interacțiune a funcției educative din familie, cu funcția educativă a instituțiilor de învățământ.”[3, p.242].Relațiile de interdependență școală-familie sunt condiționate de capacitatea părților de a forma o echipă și de a respecta toate mecanismele pentru a contribui la eficientizarea ei. Căci echipa este”un grup formal, construit pentru rezolvarea unor sarcini organizaționale concrete, care acționează unitar, sub conducerea unui manager.”[7, p. 99]. Școala modernă tot mai mult, în ultimul timp aspiră spre o colaborare în echipă cu familia. Într-o echipă este indicat să se respecte principiul câștig din diferențe. Un manager școlar, care va lua în calcul aceasta, își va implica părinții în echipă pentru a ști cum este privită instituția în oglinda societății și cât de importantă este cunoașterea problemelor și anticiparea unor situații de criză. Este principial să se solicite opinia părinților, căci ei sunt generatori de

idei originale, care, implementate, ar putea îmbunătăți viața elevului și a școlii în ansamblu. Aceste aspecte sunt amplu prezentate în suporturile teoretice, însă realitatea, de multe ori, vine să reflecte situații contradictorii la capitolul colaborare școală – familie. Dificultățile în relația dintre reprezentanții școlii și familiei pot rezulta din ideile divergente privind responsabilitatea statului și a familiei privind educația copiilor, libertatea de alegere a școlii de către părinți sau unicitatea învățământului, impactul mediului familial asupra rezultatelor școlare ale copilului, randamentul pedagogic și datoria parentală, participarea părinților la procesul decizional în instituțiile de învățământ. Intre acțiunile educative ale celor doi factori ar trebui să existe mai degrabă un raport de complementaritate decât de rivalitate, iar acțiunea fiecăruia venind s-o completeze pe a celuilalt. Cu atât mai mult că în Codul Educației al Republicii Moldova una din obligațiunile ale părinților sau reprezentanții legali ai acestora este „să colaboreze cu instituția de învățământ, contribuind la realizarea obiectivelor educaționale;”[5, p.53]. Familiile pentru care școala constituie o valoare demonstrează un grad înalt de implicare a părinților în activitatea școlii. Se constată că acei copii care sunt sprijiniți de părinți, care au în familie atitudini pro-școală adecvate, obțin performanțe școlare ridicate și au un grad de aspirație ridicat față de nivelul de școlarizare pe care doresc să-l atingă. În momentul când rareori vei identifica exemple de bune practici ale școlii mediatizate în mass – media, când factori ce atentează la diminuarea autorității și imaginii școlii sau al dascălilor este o sursă de alimentare a imaginației unor părinți, este foarte greu să le câștigi încrederea și să îi atragi pe tărâmul colaborării, dar nu imposibil.

E necesar de reiterat ideea că rolul primordial în educație îl are familia. Odată cu înscrierea într-o unitate de învățământ balanța rolurilor școală - familie ar trebui să se echilibreze, fiindcă de gradul de acțiune educativă a școlii și familiei va depinde evoluția copilului. Atât școala cât și familia este necesar să conștientizeze că „Colaborarea școlii cu familia este o condiție importantă a unirii eforturilor în educarea copiilor [3, p.243]. Ar fi de menționat că abordarea incorectă a relației școală – familie se atestă din ambele părți, care poate degenera în probleme, ce, nesoluționate la timp, vor avea impact negativ asupra educației copilului. În Tab.1 sunt

prezența câțiva factori ce determină lipsa colaborării școală-familie.

Tab.1. Factorii determinanți ai lipsei colaborării școală-familie

Familia	Școala
<ul style="list-style-type: none"> • lipsa de inițiativă • timiditate • rol parental rău definit • contacte limitate cu școala • participare cu ingerințe • preocuparea excesivă de randamentul școlar • conservatorism • neglijarea contactului cu școala • comunicare ineficientă sau lipsa acesteia • dezinformarea • inflexibilitate • apatia • Lipsa de responsabilitate 	<ul style="list-style-type: none"> • dificultăți în stabilirea relațiilor cu adulții • definirea incorectă și imprecisă a statutului de profesor • lipsa pregătirii privind relația școală - familie • comunicare ineficientă • atitudine incorectă în raport cu părinții • inflexibilitate • contacte limitate cu familia • lipsa empatiei

Totuși prin diverse forme de organizare, cum ar fi ședințele cu părinții, discuții individuale între cadrele didactice și părinți, implicarea lor în manifestări culturale ale școlii, colaborarea cu asociațiile obștești, se pot stabili niște relații de parteneriat bazate pe încredere, respect, sprijin reciproc. Ce înseamnă, de fapt, parteneriat? A primi și a oferi în aceeași măsură. Una din definițiile parteneriatului pedagogic este „un acord de colaborare mutuală între parteneri egali care lucrează împreună pentru realizarea propriilor interese, rezolvând probleme comune.” [1, p. 280]. Atâta timp cât fiecare dintre părți nu va conștientiza că este important aportul său în acest proces, iar școala va rămâne o slugă în fața părintelui cărui i se pun pe umeri și atribuții care nu-i revin, de fapt, părintele va fi doar în ipostază de personaj care nu oferă nimic și nu se conformează elementar cerințelor instituției, iar colaborarea se va rezuma la

acuzății și nemulțumiri nejustificate la adresa școlii, nu vom putea vorbi despre colaborare.

În scopul identificării unor aspecte ce vizează parteneriatul școală – familie, a fost aplicat un chestionar la 74 de părinți ai claselor a II-a dintr-o școală primară din mun. Chișinău, cu scopul de a stabili gradul de colaborare școală – familie, din care ulterior se vor deduce punctele slabe, se vor identifica cauzele și eventuale soluții în vederea integrării familiei în echipa managerială școlară.

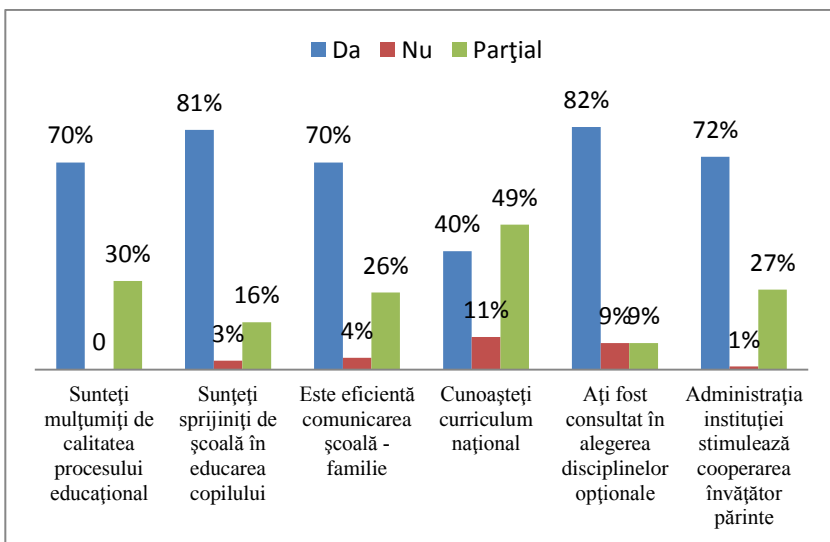

Fig.1. Gradul de colaborare școală - familie

Este important ca oferta educațională a școlii să fie racordată la așteptările beneficiarilor. A primi o notă maximă la capitolul *calitate* din partea părinților reprezintă un aspect destul de bine cotate, ceea ce denotă gradul înalt de informare a lor cu referire la cerințele actuale în educație, standarde, dar și performanță în educație. Cunoașterea și perceperea aspectelor definitorii ce vizează calitatea în educație racordată la valorificarea unui produs calitativ pentru propriul copil reliefează un punct forte consolidat prin acest parteneriat. La întrebarea dacă sunt mulțumiți de calitatea procesului educațional, din cei 74 de părinți intervievați, 70% au răspuns afirmativ (Fig.1.). Acest rezultat demonstrează certitudine că colaborarea învățător – elev este una ce produce rezultate așteptate,

iar curricula națională este implementată cu succes la clasă. Totuși 30% dintre părinți sunt parțial mulțumiți, fapt generat, posibil, de mai mulți factori, cum ar fi: dezinformarea părinților cu referire la potențialul copilului, la caracterul obiectiv de colaborare învățător – elev, precum și la subiectivismul unor părinți ce manifestă suspiciuni asupra faptului că elevul sau învățătorul nu realizează tot ceea ce e necesar pentru a oferi actului educațional statut de unul calitativ.

Un aspect destul de relevant educației copiilor este și gradul de conștientizare a părinților dacă școala îi sprijină în educarea copilului. Este salutar faptul că 81% din părinți recunosc aportul pe care îl are școala la educația copiilor, ceea ce subliniază caracterul cooperant al colaborării dintre familie și școală, unifică scopul, dar și circumscrie ulterior rezultatele scontate. 16% din părinți au rezerve în raport cu acest aspect, iar 3% consideră că nu sunt sprijiniți de școală în educarea copilului, aspect prezentat în Fig.1. O cauză ar putea fi faptul că nu cunosc exact ce se întâmplă în cadrul orelor, nu vizitează școală, nu asistă la activități, pentru a putea deduce impactul educativ pe care îl are fiecare activitate asupra copilului. Pe de altă parte, cadrele didactice nu demonstrează suficientă deschidere către părinți pentru a-i implica în toate acțiunile posibile comune, care ar contura interconexiunile între școală și familie ca membri ai aceleiași echipe.

Multe probleme în definirea parteneriatului școală - familie sunt generate de incapacitatea de comunicare eficientă a părinților. Faptul că 70% dintre părinți consideră că comunică eficient cu școala este un rezultat care anticipează unele probleme sau le soluționează pe cele deja existente (Fig. 1.). Menirea școlii este de a oferi tuturor părinților oportunitatea de a se exprima liber, de a se informa, dar și de a veni cu unele sugestii constructive, căci toate acestea vor fi direcționate în favoarea implementării acțiunilor de educare corectă a elevului. De profesionalismul cadrelor didactice, dar și de capacitatea părintelui de a privi școala ca pe un tărâm favorabil dezvoltării copilului depinde competența de a comunica asertiv, de a fi cu adevărat un partener în procesul de educare a copilului. Pentru a nu crea teren de incertitudini și suspiciuni din partea părinților cu referire la faptul dacă școala își realizează activitatea eficient și în conformitate cu politicile educaționale în vigoare sau nu este necesar ca părintele să fie familiarizat cu curriculum național (evident, dacă

el își dorește acest lucru). Din studiul aplicat, observăm că doar 40 % dintre părinți sunt familiarizați cu curriculum, 49% - cunosc parțial, iar 11% nu cunosc (Fig.1.). Cei 40 % probabil au solicitat să se informeze, pentru a urmări procesul evoluției propriului copil. Totuși gradul scăzut de informare a părinților la acest compartiment ține și de nivelul intelectual al acestora, nivelul de percepere a unor lucruri în plan educațional, dar și interesul propriu-zis al părintelui în raport cu cerințele educaționale actuale. Pentru a spori credibilitatea școlii în fața părinților cu referire la procesul educațional este necesar să fie intervievați părinții, dar și copiii cu referire la disciplinele opționale alese. Acesta este un drept al lor, iar organizarea unui sondaj în acest sens ar oferi noi șanse de transparentizare, implicare a părinților în actul decizional. Această acțiune este determinată de creșterea interesului pentru școală, libertatea de alegere conform preferințelor copilului. 82% este un rezultat bun, iar faptul că au fost consultați parțial în cazul celor 9% din părinți, iar a 9% părinți deloc, iarăși face aluzie la lipsa colaborării școală – familie, fie lipsa de la ședințele cu părinții sau dezinteresul manifestat în acest sens din partea părinților sau incapacitatea cadrelor didactice de a-i informa despre posibilitatea lor de a interveni în actul decizional la acest subiect (Fig.1.).

Cadrelor didactice, dar și echipa managerială, ar fi bine să găsească cât mai multe modalități de implicare a familiei în rezolvarea problemelor școlii. Motivarea și stimularea lor vin să accentueze caracterul cooperant dintre cele două tabere care, până la urmă, prin efortul comun, trebuie să se unifice pentru atingerea scopului comun – educarea copilului, fapt reflectat cu 72% în Fig.1. Echipa managerială școlară este bine să stabilească un mecanism viabil de stimulare a cooperării învățător-părinte. Acțiunile de binefacere, sugestiile oferite de părinți e necesar să fie luate în calcul și implementate. Premiarea, dar și aprecierea verbală a oricărei acțiuni realizate de părinte va trezi emoții pozitive, curaj și dorință de implicare ulterioară.

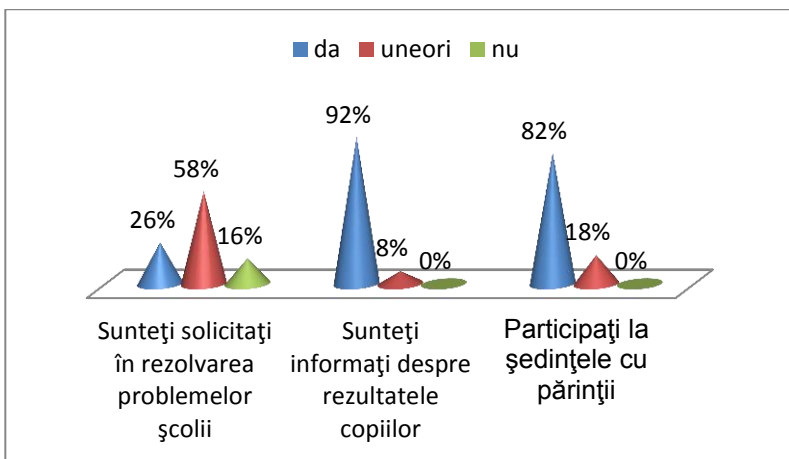

Fig.2.Gradul de implicare a părinților în viața școlii

Implicarea părinților în actul decizional al instituției are o pondere destul de proeminentă în consolidarea parteneriatului școală-familie. Din Fig. 2 se observă că 26% din părinți consideră că sunt solicitați în rezolvarea problemelor școlii. Acest rezultat este unul destul de redus. Se pare că părinții ar putea veni cu noi inițiative, sugestii, propuneri, dacă acest lucru li s-ar solicita mai insistent. Mai contează aici și dorința și receptivitatea lor, dar și cât de cooperante sunt inițiativele ce parvin din partea lor. 58% anunță că sunt parțial solicitați, iar 16 % nu sunt solicitați. Pentru a se încadra în echipa instituției este necesar ca părinții să se autodetermine, să-și stabilească punctele forte care ar fi utile pentru unele acțiuni de dezvoltare, eficientizare a activității organizației școlare. Gradul de participare a părinților în cadrul ședințelor cu părinții facilitează posibilitatea de identificare și soluționare a unor probleme ce-i preocupă, fapt ilustrat în Fig.2., din care se atestă o participare destul de bună cu 82 %. Totuși rămân în incertitudine acei părinți care uneori participă la ședințe (18%). Din cauza nefamiliarizării lor cu unele aspecte importante ce-i vizează, pot apărea unele întrebări sau situații confuze, ce ulterior vor necesita tratare individuală. Cu toate acestea, se observă totuși că sunt familiarizați cu rezultatele copiilor 92 % din părinți, iar 8% - uneori. Acest aspect ține iarăși de colaborare și , în acest sens, este foarte importantă și inițiativa

părintelui în vederea cunoașterii unor aspecte ce reflectă progresul școlar al copilului sau gradul de satisfacție pe care îl are acesta în mediul școlar.

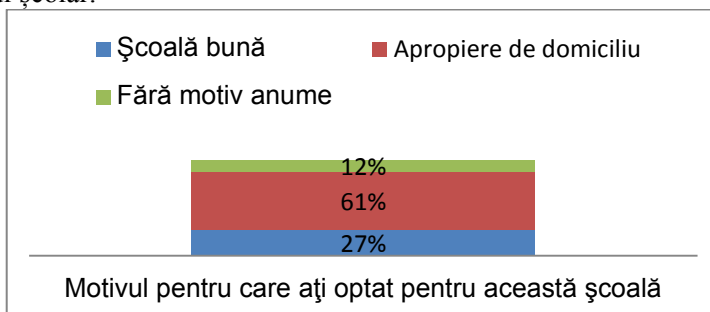

Fig. 3. Motivarea opțiunii în alegerea școlii

Atunci când părintele alege instituția de învățământ în care își va înmatricula copilul, este ghidat de anumite convingeri, factori sau informații. Conform Codului Educației al Republicii Moldova, părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor și elevilor au dreptul să aleagă instituția de învățământ în care să înscrie copilul.” Fiind întrebați care este motivul pentru care ați optat pentru această școală, doar 27% s-au referit la faptul că este o școală bună (Fig.3.). Acest aspect merită a fi evaluat și din perspectiva ce înseamnă „bună” în accepțiunea lor. Probabil că instituția nu și-a promovat suficient imaginea sau mai există stereotipul că o școală bună, în viziunea unor părinți, este cea privată. Gradul de subiectivitate, în acest sens, este foarte bine conturat, iar misiunea școlii este de a-și promova bunele practici, de a-și etala performanțele de transparentizare a activității școlii, pentru că cei mai buni promotori ai imaginii unei școli sunt absolvenții ei și părinții. De asemenea un rol important îl deține și pagina Web a instituției, dar și alte mijloace accesibile comunității pentru a oferi informația clară și veridică potențialilor părinți, pentru a putea compara și a stabili cu adevărat dacă școala răspunde așteptărilor beneficiarilor. Un alt factor nu mai puțin important în alegerea școlii este comoditatea. Astfel 61% din părinți au optat pentru o școală din apropiere. 12% din părinți i-au adus în această școală fără un motiv anume.(Fig.3.).

Indiferent de instituția de învățământ pe care o alege părintele pentru a - și înmatricula copilul, totuși contează atitudinea pe care o manifestă în raport cu școala.

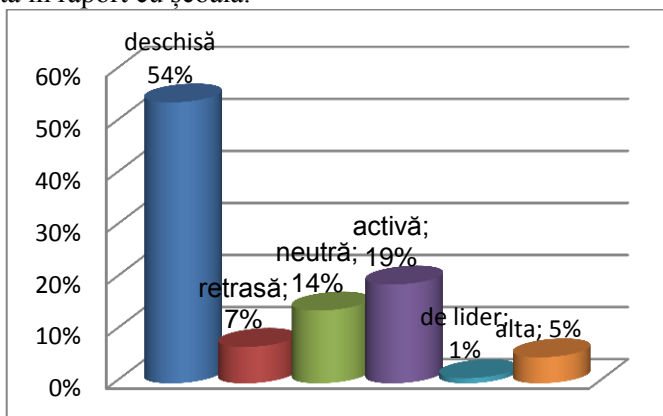

Fig.4. Atitudinea părinților față de școală

Într-o colaborare totul pornește de la atitudine. Acest aspect este reflectat în Fig.4. Peste 54% din părinți afirmă că au o atitudine deschisă față de școală. Acest fapt este reflectat prin variate acțiuni de implicare soldate cu inițiative destul de productive, ce fortifică consolidarea parteneriatului pe dimensiunea stabilirii unor relații de colaborare sănătoase, generatoare de un climat favorabil. Dacă 19% consideră că au o atitudine activă sau 1% de lider, probabil că sunt cei, care, de cele mai multe ori, ghidează organizarea unor acțiuni, dar și vin cu idei sau soluții pentru a fi materializate ulterior. Motivele pe care le invocă unii părinți că ar fi prea ocupați sunt reflectate în abordarea retrasă cu 7% și chiar neutră cu 14% dintre părinți. Aici ar fi de menționat și caracterul rezervat al unor părinți, care sunt de acord cu opiniile celorlalți sau dezinteresați față de activitățile ce sunt legate de școală. 5% au o altă atitudine pe care nu vor să o enunțe. Ar fi important să se menționeze și faptul că originea socială sau lipsa părintelui, din anumite motive, au și ele un impact asupra gradului de implicare a părinților în viața școlii.

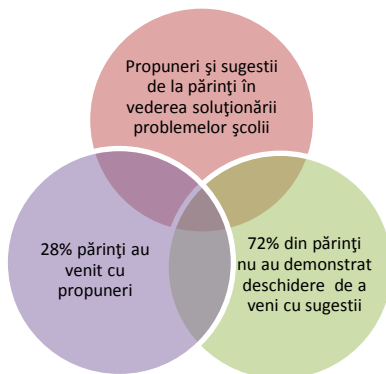

Fig. 5. Ponderea sugestiilor parvenite de la părinți

Din Fig.5. se observă că 72% din părinți nu au venit cu sugestiile pentru ameliorarea stării de lucruri în școală. Acest lucru ar putea fi explicat prin faptul că oferta educațională a școlii în care învață copilul este una care le satisface așteptările sau că nu sunt destul de cooperanți cu școala și nu au suficient spirit de inițiativă pentru a interveni cu sugestii și propuneri constructive. 28 % din părinți au intervenit cu sugestii, doar că, din cele enunțate de ei, se poate deduce clar că, în viziunea lor, școala și familia sunt două tabere divizate, iar sugestiile vin mai mult cu statut de ordin pentru școală și nu de implicare comună în procesul de dezvoltare a școlii.

Totuși preocuparea pentru aspectele materiale, abordarea greșită pe care o au unii părinți, gradul redus de percepere a necesității de colaborare și nu rivalitate cu școala, reticența la schimbare a atitudinii față de cadrul didactic și școală în ansamblu, indiferența, mitul că școala este cauza tuturor relelor din societate, tendința negativă de a veni doar cu critici, dar nu cu eventuale soluții, lipsa unei educații elementare, duc, de cele mai multe ori, la niște disensiuni școală – familie, care nu pot fi ușor de aplanat. Acestea ar fi mai ușor de anticipat decât de soluționat, dacă instituția de învățământ ar semna acorduri de parteneriat cu părinții, prin care li s-ar aduce la cunoștință toate cerințele, inclusiv chemarea la colaborare. Părinții trebuie să simtă că sunt solicitați, așteptați, doriți, iar orice inițiativă să fie una stimulată, măcar și printr-un elementar mulțumesc, iar termenul NOI să se utilizeze în toate situațiile de conlucrare.

Printr-o comunicare eficientă, implicare în diverse grupuri de lucru comune, activități să li se ofere oportunitatea de încadrare în procesul decizional al instituției. Școala e recomandabil să demonstreze corectitudine, transparență și receptivitate în raport cu părinții, iar prin aplicarea sondajelor de opinie, chestionare pentru părinți se vor reliefa veridice aspectele care necesită abordare mai profundă și detaliată. Organizarea ședințelor productive cu părinții vor avea un impact benefic asupra consolidării parteneriatului școală-familie.

Colaborarea și cooperarea sunt elementele - cheie de redefinire a tandemului școală – familie în vederea consolidării unui parteneriat viabil. Atunci când școala și familia vor forma o echipă, implicarea părinților nu va fi una formală, ci una capabilă să asimileze aspectele sensibile ale unor discrepanțe școală-familie, atunci educația va fi una desăvârșită.

Bibliografie

1. Cristea S. Dicționar de pedagogie. Chișinău: Grupul editorial Litera, 2000. 399 p.
2. Băran-Pescaru, A. Parteneriat în educație: familie – școală - comunitate. București: Aramis Print, 2004.80 p.
3. Bontaș I. Pedagogie. București: ALL, 1996. 315p.
4. Braghiș M. Parteneriatul școală – familie – comunitate în treapta învățământului primar
5. Codul Educației al Republicii Moldova
6. Cojocaru V. Gh. Schimbarea în educație și Schimbarea managerială. Chișinău: Lumina, 2004. 334 p.
7. Iosifescu Ș. Manual de management educațional pentru directorii de unități școlare. București: Pro Gnosis, 2000.159 p.
8. Morten. T. Hansen, Colaborarea. București: Curtea Veche, 2010. 280 p.

FAMILIA- VALOAREA UNEI SOCIETĂȚI SĂNĂTOASE

Stati Lilia, educator,

Instituția preșcolară Nr. 1

Albinuta, Strășeni

Abstract. There were presented family issues and values which should be transmitted to future generations from the earliest age. The first steps in learning a good behavior standard for children were shown. Also were highlighted and analyzed the most important rules of behavior for children necessary to be respected both in the family and in society. All

these milestones were discussed with a group of parents during a roundtable at the preschool institution.

Pornind de la citatul marelui pedagog A. S. Macarenko relatat anterior, familia este locul în care ne simțim noi înșine, ne simțim protejați, iubiți și de multe ori reprezintă centrul în jurul căruia se învâрте toată viața noastră. Familia ne creează cele mai frumoase stări de bine dar, poate fi pentru unii și locul unor adevărate tensiuni. De la cei mai tineri membri – bebelușii, până la cei mai în vârstă – bunicii, toți reprezintă membrii familiei care necesită abordări diferite bazate pe respect.

Singura cale de a menține unită o familie este respectul. Da, respectul celor tineri față de cei adulți dar și invers.

Încă de la naștere, un copil se primește în această lume printr-o sărbătoare. *Eticheta nașterii* include eticheta anunțului noului născut, eticheta botezului, eticheta cadourilor noului născut, eticheta alăptării...și multe altele.

Dar viața nu se oprește aici. Copilul crește iar noi părinții trebuie să avem în vedere faptul că educația în viață se bazează pe *cei 7 ani de acasă*. Acum este perioada în care viitorul adult își pune bazele caracterului iar ceea ce va învăța acum este extrem de important.

„*Cei șapte ani de acasă*” –această frază ne vorbește foarte multe de familia, credința, concepțiile oricărei persoane, de mediul în care s-a format individul.

Familia este rădăcina educației. Așa cum cât de corect ai sădit un pom, și pe cât de adânc a fost sădit, adică este rezistent, așa rol îl are și familia în educarea tinerii generații. Cum natura a plămădit în pînțece individul, așa și familia plămădește, numai că la nivel spiritual [2].

Cea mai importantă educație a unui copil are loc în interiorul familiei. Primele reguli de politețe le învățăm de la părinți și bunici. Apoi, învățăm de la doamna educatoare, de la doamna învățătoare și de la toți profesorii noștri. Toți acești oameni din jurul nostru ne dau sfaturi și noi le dăm mai departe copiilor noștri.

Disciplina și educația copilului reprezintă cartea de vizită a oricărui părinte.

Dacă dorim să avem copii civilizați, trebuie în primul rând să ținem cont de faptul că spontaneitatea, energia și impulsivitatea le influențează acțiunile și cuvintele. De asemenea, mulți copii preiau cuvinte sau acțiuni de la oamenii din jur. De aceea este bine să acordăm o atenție deosebită inclusiv manierelor noastre a părinților și a anturajului.

În continuare redăm *primii pași în învățarea codului bunelor maniere pentru copii*:

Bunele maniere sunt mai puțin întâlnite la copiii sub vârsta de 7 ani, pentru că, de cele mai multe ori, le este greu să își imagineze că lumea nu se învâрте în jurul lor. Însă educația în acest sens ar trebui să înceapă de la o vârstă fragedă, 2-3 ani, când copilul înțelege și face conexiuni între ceea ce se desfășoară în jurul lui.

Primele maniere se pot învăța chiar prin joacă. Pornind de la faptul că cei mici întind jucăriile către părinții lor, este bine să le mulțumiți de fiecare dată când le luați. Așa vor deprinde acest obicei de a mulțumi când primesc ceva. *Un alt pas* pe care nu trebuie să-l uităm când învățăm micuții bunele maniere este acela de a împărți jucăriile lui cu ceilalți parteneri de joacă. Acest lucru ar trebui să se realizeze de la o vârstă cât mai mică, pentru că în acest fel vom obișnui copilul cu ideea că este în regulă să-și împartă jucăriile, chiar dacă sunt momente când nu primește nimic în schimb.

Nu trebuie să uităm să stabilim reguli și limite, care trebuie să fie respectate!

Cele mai importante reguli de comportament pentru copii ce trebuie respectate atât în familie cât și în societate sunt:

- *Salutul și mulțumirea*

A saluta și a mulțumi sunt elementele esențiale ale bunelor maniere.

De mici copiii trebuie învățați să mulțumească în diverse contexte și unor persoane diferite. Îi putem spune că „Mulțumesc” poate fi spus persoanei care ți-a deschis ușa și te-a lăsat să intri, vânzătorului de la magazin care ți-a dat restul sau produsul de pe raft, unui alt copil care te-a lăsat să te joci cu jucăria lui etc. Explicăm faptul că a mulțumi ține nu numai de educație, ci și de respectul pe care îl arăți celui alt.

- *Codul bunelor maniere pentru copii la masă*

Nu de puține ori, copiii mai mici devin năzdrăvani tocmai când ajung să fie puși la masa. De aceea este indicat să le explicăm câteva reguli de bună creștere atunci când se mănâncă în familie sau la altcineva. În primul rând orice joacă trebuie să înceteze atunci când mâncăm. De asemenea, coatele nu se așază pe masă, ci eventual doar antebrațele pe marginea mesei. Folosirea tacâmurilor este obligatorie. De asemenea, din felia de pâine nu mușcăm, ci rupem cu amândouă mâinile bucăți potrivite. La fel de important este să învețe să nu mănânce înainte ca toată lumea să se așeze la masă.

- Comportamentul în mijloacele de transport în comun

Și în mijloacele de transport în comun, un copil trebuie să dea dovadă de politețe și de bună creștere. Îl vom educa să ofere locul său unui bătrân sau unei persoane infirme. O altă regulă de bună creștere este aceea de a nu arunca nimic pe jos și să ținem asupra noastră gunoiul până când coborâm din mijlocul de transport în comun, pentru a-l arunca la cel mai apropiat coș de gunoi. De asemenea, copiii trebuie învățați să nu se grăbească atunci când urcă în autobuz și să își ceară scuze atunci când lovește din greșeală pe cineva.

- Comportamentul în locurile publice

Dacă are un telefon mobil, atunci când se află într-un spațiu public, este bine să îl seteze pe vibrație.

În locurile publice nu se vorbește tare și nici nu este indicat să te manifesti agresiv. Deseori în timpul plimbărilor am constatat că copiii preșcolari încalcă această regulă de cele mai multe ori, pentru că încă nu înțeleg constrângerile sociale și nu și-au dezvoltat capacitatea de autocontrol. În acest caz, noi, educatorii le atragem atenția discret atunci când vorbește mai tare decât trebuie și propunem să vorbească pe un ton mai scăzut.

- Reguli față de adulții implicați într-o conversație

Una dintre primele bune maniere pe care părinții îi învață pe copii este să nu îi întrerupă pe ceilalți atunci când vorbesc la telefon, sau poartă un dialog cu alte persoane. Este și prima regulă de comportament pe care cei mici au tendința să o uite.

Trebuie învățați că dialogurile dintre adulți trebuie întrerupte doar pentru motive bine întemeiate.

Deși îi spuneți adesea că nu are voie să întrerupă în timp ce sunteți într-un dialog cu cineva sau la telefon, copilul, nerăbdător din

fire, nu se poate abține și vă va trage adesea de mânecă pentru a-i acorda atenție. În momentul în care vede că nu reacționați, începe să țipe din ce în ce mai tare, iar dacă nici această metodă nu dă rezultate, va izbucni într-un acces de furie.

Este important să ne păstrăm cumpătul și să îi explicăm, în repetate rânduri, cum trebuie să se poarte în astfel de situații.

- *Reguli pentru copii atunci când se află în vizită*

Iată câteva reguli esențiale pe care ar fi bine să le explicăm copilului înainte de a primi vizita unor oaspeți:

Să salute; să comunice cu invitații; să mulțumească dacă a primit ceva în dar.

Indiferent cine sunt persoanele care vin în vizită, limbajul folosit de copil trebuie să fie unul care arată foarte mult respect. Dacă este vorba de oameni mai în vârstă, învățați-l să salute politicos, să își tempereze mișcările și să răspundă politicos întrebărilor pe care aceștia le adresează [3].

Dacă printre musafiri se numără și copii, cel mai bine este să-i duceți în camera copilului și să le puneți la dispoziție jucării și jocuri pentru a petrece timpul în mod plăcut. Este indicat ca cel mic să se joace cu ei, să împartă jucăriile și să le facă pe plac.

La plecare, un semn de bună creștere este să își ia la revedere de la toți invitații și să le mulțumească pentru vizită.

Acestea sunt principalele reguli ce sunt învățate și discutate cu preșcolarii și părinții grupei la care activez.

Conform celor relatate anterior în cadrul unei mese rotunde desfășurate cu 25 de părinți am discutat subiectul: *Familia-valoare a unei societăți sănătoase*.

Inițial am plasat pe o tablă un poster cu metoda *Ce știu... Ce vreau să știu...Ce am învățat...*, unde părinții au menționat ce știu și ce dorec să cunoască la activitatea dată, iar la finalul activității au completat ce au învățat.

Tabelul 1. Metoda: *Ce știu...Ce vreau să știu...Ce am învățat*

CE STIU despre familie...	CE VREAU SĂ ȘTIU despre familie...	CE AM ÎNVĂȚAT despre familie...
----------------------------------	---	--

Analizând fișele posterului am constatat că părinții nu cunosc informații la subiectul dat și sunt curioși de a afla mai multă informație ce ține de relația părinte-copil, părinte –educator, parteneriatul familie-grădiniță și transmiterea calităților, lucrurilor bune și frumoase copiilor etc.

În cadrul acestei activități părinții au fost familiarizați cu conceptele de familie, tipurile de familii și nu în ultimul rând cu funcțiile unei familii, în special funcția educativă.

Toate aceste informații au fost transmise părinților prin diverse metode interactive și forme de lucru.

Prin metoda piramidei au fost ierarhizate principalele valori ce trebuie transmise de către familie, redată în figura 1.

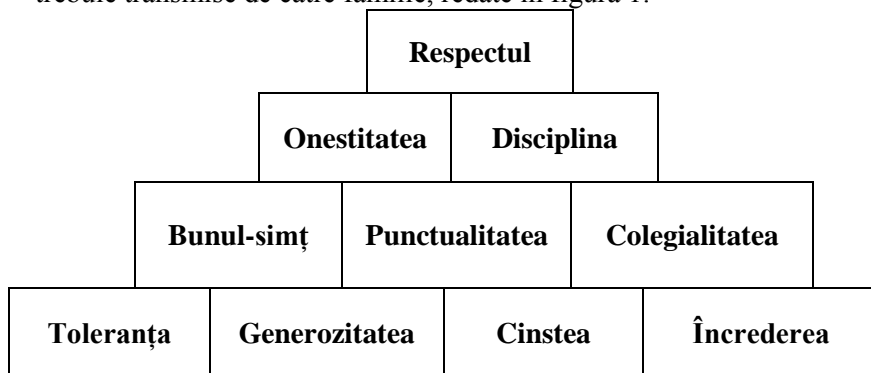

Fig. 1. Valori necesare ce trebuie transmise copiilor în opinia părinților

La finele acestei activități au fost determinate și propuse un șir de probleme de perspectivă, ce vor fi discutate cu părinții în cadrul organizării seminarelor, meselor rotunde planificate pentru anul current.

În urma discuțiilor și dezbaterilor cu părinții la subiectul abordat am determinat că familia este un factor primordial de informare și de creare a copiilor și tineretului. Ea are rolul de a-l introduce pe copil în societate, de a implementa practici educative, construcții cognitive. De observat faptul că, familia implementează mai mult valori practice, decât teoretice.

În opinia autoarei Larisa Cuznețov, *familia ne învață a iubi, a prieteni, a colabora, a munci, a crea frumosul, a perpetua tradițiile spiritualității, eticii și moralei creștine*. În familie copilul învață a fi

om, personalitate, un bun soț sau o bună soție, un părinte eficient și un bunic sau bunică înțeleaptă [1, p. 4].

Familia este mediul cel mai sănătos și are o influență mare asupra individului. Individul, în cadrul familiei se dezvoltă multilateral, cuprinzând mai multe ramuri de activitate. Un mediu tonifiant, va ajuta la o înțelegere mai adecvată a societății, omenirii, o educație bună va ajuta la crearea unui individ util societății. O societate prosperă va favoriza îmbogățirea individului cu valori și concepții noi.

Familia are rol mai mult să formeze decât să aducă la cunoștință. Este foarte importantă educația din copilărie, deoarece individul, ia primele impresii din mediul înconjurător, care, la vârsta fragedă a copilului, este familia. Tot din mediul familial, copilul, ca un burete, mai ia conduitele și obiceiurile celor din jur. Individul va repeta și va imita oamenii din jur, va avea aceleași păreri, idei, concepții. Copilul va mima, gesticula exact ca persoanele din jur.

Pentru a considera *familia-o valoare a unei societăți sănătoase* este necesar ca părinții de la cea mai fragedă vârstă să comunice permanent cu copiii, să petreacă mai mult timp împreună, să-i învețe să se educe unii pe alții, să fie sinceri, onești, toleranți și nu în ultimul rând responsabili pentru buna gestionare a întregii vieți de familie, nu doar pentru hrană, îmbrăcăminte ci pentru a stabili valorile comune după care familia se ghidează și a seă asigura că nevoile fiecărui membru în parte sunt împlinite.

Deci, valorile societății sunt adesea barometrul principal atunci când vine vorba despre modul în care gândim și interacționăm, dar acestea se bazează pe principiile pe care cu toții le învățăm în familie, încă din primii ani de viață.

Bibliografie:

1. Cuznețov Larisa, Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs. Chișinău, 2014.
2. <http://www.educativ.info/fact1.html>.
3. epochtimes-romania.com/.../codul-bunelor-maniere-pentru-copiii-cei-7-ani-de-acasa

RAPORTUL DINTRE FAMILIA TRADIȚIONALĂ ȘI FAMILIA MODERNĂ DIN PERSPECTIVA CARACTERISTICILOR ROLURILOR SOCIALE ASUMATE ÎN PLAN FORMAL

*Apreotesei Maria Diana,
înv. la cl. primare, gradul I,
Școala Gimnazială Nr.1,
Localitatea Mănăstirea Cașin,
Județul Bacău, România*

Abstract. *Dans mon travail j'ai réalisé une comparaison entre la famille moderne et la famille traditionnelle du point de vue des rôles sociaux assumés en plan théorique. La famille s'est développée en même temps avec la société et s'est modifiée. Elle a de certaines fonctions sociales comme: la procréation, le soin, la socialisation et l'éducation des enfants. Les échanges sociaux déterminés par l'industrialisation, la mobilité, la modernité, ont entraîné une modification des rôles au sein de la famille, une rupture en comparaison avec la famille traditionnelle.*

J'ai mis l'accent sur l'autorité et le pouvoir dans toutes les deux familles. Dans la famille traditionnelle la plus grande autorité était celle du père pendant que dans la famille moderne tous les deux parents ont du pouvoir et de l'autorité, aussi. Si dans la famille moderne les enfants ont le droit à l'opinion, dans la famille de type classique, les enfants obéissent leurs parents, les décisions des parents étant loi pour ceux-ci. A mon avis, le rôle de toutes les deux familles est d'appuyer les enfants au début de leurs vie. C'est la famille qui offre des modèles de comportements positives. En grande mesure, la famille est responsable pour les résultats écoliers, pour le comportement socio-moral et la même famille joue un rôle important dans le développement de la personnalité des enfants.

istoria vie a umanității, sub dimensiunile sale biologică, psihologică, socioculturală, economică și politică aparține familiei, coexistenței bărbatului și a femeii, a relațiilor dintre ei, a relațiilor cu copiii. *Cuplul conjugal este definit ca fiind „nucleul generativ al microgrupului familial, exprimând structural și funcțional modul în care două persoane de sex opus, după ce se căsătoresc, se intermodelează creator, dezvoltându-se, motivându-se și determinându-se mutual prin interacționare și interasimilare,*

simultan în plan biologic, psihologic, și social”.[I. și N. Mitrofan,1991) Familia s-a dovedit a fi „una din cele mai vechi și stabile forme de comunitate umană, cea care asigură perpetuarea speciei umane, evoluția și continuitatea vieții sociale,”[Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr,1982] iar istoria evoluției familiei nu este altceva decât istoria dezvoltării și modificării rolurilor conjugale. Familiile din societățile contemporane, au suferit în ultimele decenii transformări profunde. Schimbările care au intervenit în interiorul ei sunt atât de importante, încât și termenul de familie a devenit tot mai ambiguu, el tinzând să acopere astăzi realități diferite de cele caracteristice generațiilor precedente. Cu toate acestea, „ca formă de comunicare umană, familia este poate cea mai trainică dintre ele fiind caracteristică pentru toate treptele de dezvoltare istorică și având o mare stabilitate ca structură socială.” [Maria Constantinescu, 2004]

Familia este cea mai fidelă posesoare a tradițiilor și a valorilor naționale. Ea este una din cele mai conservatoare (în sensul bun al cuvântului) segmente ale societății. Contrar acestei idei, familia a devenit tot mai sensibilă la toate transformările petrecute în societate. De exemplu, una din funcțiile tradiționale, cea de îngrijire a vârstnicilor este pe cale de dispariție, iar funcția de socializare a copiilor, este împărțită cu alte instituții sociale. Schimbarea statutului social al femeii prin implicarea ei în activități profesionale extrafamiliale determină noi configurații ale raporturilor dintre cei doi parteneri, în sensul unor redefiniri ale rolurilor acestora. Astfel, apariția și proliferarea carierei profesionale și a traiectoriei sociale feminine au complicat destul de mult relațiile interpersonale, în general, cu partenerul de viață, în special.

Asupra cuplului, cariera profesională a femeii ridică probleme de o altă natură. În primul rând, există tendința ca femeia să se concentreze foarte mult asupra carierei și să ignore la fel de mult viața de familie. Dacă această tendință este valabilă și pentru bărbat, situația devine critică pentru funcționalitatea familiei ca instituție socială. Gradul de implicare în viața de familie depinde de percepția asupra modificării rolurilor, în condițiile existenței carierei profesionale la unul sau ambii parteneri. Astfel, atunci când unul dintre parteneri este concentrat mai mult asupra carierei, celălalt trebuie să preia o parte din sarcinile domestice ale partenerului, dar

preluarea poate fi formală sau angajantă. Deci, familia și-a pierdut mult din caracterul ei de instituție socială. Cuplul este mai mult interesat de satisfacerea propriilor interese și mai puțin de realizarea sarcinilor pe care societatea le atribuie instituției familiale.

Problematica organizării vieții de familie și a consecințelor ei funcționale, a evoluției rolurilor masculine și feminine apare în lucrările gânditorilor antici și a celor renaștătoriști, iar odată cu constituirea sociologiei ca știință, familia a reprezentat un obiect de studiu privilegiate. „*Dacă la început, cercetarea familiei s-a făcut în cadrul unor modele etnolingvistice și istorice, ulterior familia a devenit obiectul unor studii analitice, de ordin psihologic, sociologic, psihosocial, sexologic și psihopatologic, tinzând să fie definită în termeni de comunicare și intercomunicare interpersonală.*” [Elisabeta Stănciulescu, 1998] Dar abia începând cu anii '60, și până în prezent, cercetările sociologice au cunoscut o dezvoltare fără precedent. Aceasta se datorează faptului că în ultimele decenii, familia a suferit mutații profunde în ceea ce privește structura și funcțiile sale.

În familia tradițională puterea este inegală. În această familie cel care domina cel mai mult era bărbatul. Însă, cel puțin din sec. 19 românesc, norma autorității masculine pare să nu servească decât ca fațadă. În familiile boierilor, soția putea influența decizia soțului, chiar și copiii, ori de câte ori este în joc un aspect al vieții familiale. Este clar că familia tradițională se bazează pe puterea concretă. Aceste reguli îl obligă pe bărbat să facă ceea ce știe, astfel încât femeia acceptă această ordine, deoarece femeia nu avea niciun drept la opinie. De-a lungul timpului, puterea în familie a crescut, autoritatea a evoluat spre cel ce știa mai mult. Puterea femeii a crescut de asemenea. Femeia avea mai multe drepturi, avea puțină autoritate asupra copiilor, soțul se sfătuia cu ea în diferite probleme familiale. Relația părinte-copil în familia tradițională era în general bazată pe înțelegere și acceptare și nu pe conflict și negare.

Dar tradiționalitatea nu reprezintă numai amintiri din trecut, ea este continuarea trecutului în prezent și ca atare amintirile sunt la fel de actuale ca și relațiile date în experiența prezentului. *La rândul ei, familia tradițională are o serie de trăsături, cum ar fi loialitatea față de familie care e mai presus de interesul propriu, femeia e subordonată ca soție și ca mamă, copiii*

de ambele sexe au roluri precise, prestabilite, sunt încurajate ca valori supunerea, conformismul. Cercetarea familiei tradiționale a reliefat că valoarea focală a stilului de viață o constituie autoritatea. În general, autoritatea implică raporturi de inegalitate. Din acest punct de vedere, în familia tradițională raporturile de inegalitate sunt foarte mari și unidirecționale, și aceasta datorită faptului că femeia este supusă. Rolurile sunt distribuite în funcție de ierarhie, conformism, putere. Acestea definesc un stil de viață a familiei ce consacră superioritatea părinților asupra copiilor, vârstnicilor asupra tinerilor, a bărbaților asupra femeilor, a fraților mai mari asupra celor mai mici etc.

Opusă, dar nu totalmente, familiei tradiționale este **familia modernă**. „Modernitatea este diferită sau chiar opusă percepțiilor tradiționale, referindu-se la produse ale culturii, instituții, forme de organizare socială, moduri de comportare. Societatea modernă este mereu în schimbare, iar în momentul în care modul de viață tradițional e înlocuit de unul mult mai complex, avansat tehnologic, modernitatea apare ca efect al acestor schimbări.” [Cristian Ciupercă, 2003] Prin contrast, familia modernă se bazează pe **individualism** ca valoare (ceea ce explică creșterea spectaculoasă a numărului divorțurilor și toleranța din ce în ce mai mare față de acest fenomen social, femeia capătă independență economică, copiii au un mai mare control asupra destinului.)

O alta caracteristică a în familiei moderne este **materialismul**. Cei mai mulți părinți sunt iresponsabili în ceea ce privește educația copiilor sau armonia din casă. Deoarece suntem și un popor căruia îi place să aibă tot felul de lucruri pe care nu ajungem să le folosim niciodată în viață, părinții își petrec timpul la muncă, vorbesc aici de munca în străinătate, departe de casă, sau de orele suplimentare, și își neglijează astfel copiii. Ei consideră că investiția financiară este mai importantă pentru copiii lor decât cea educațională. Este imperios necesar pentru un copil să își petreacă timpul cu părinții, nu cu banii acestora. Acești părinți lasă responsabilitatea educării copiilor pe seama bunicilor sau a altor persoane, crezând că lucrurile materiale vor aduce stabilitate familiei lor. În familia modernă, de cele mai multe ori se neglijează ceea ce e mai important. Se pune accent pe lucrurile materiale mai mult decât pe om în sine.

Lipsa comunicării este și ea o caracteristică pe care o vedem tot mai des în familia modernă. Cele mai multe cupluri divorțează din cauza lipsei de comunicare. Mulți nu se înțeleg între ei și nu discern doleanțele partenerilor deoarece nu se comunică într-un mod eficient. În general femeile vorbesc mai subtil și se așteaptă ca bărbații să le înțeleagă. Bărbații nu prea au chef de vorbă și de aici izbucnesc adesea conflicte. În familia modernă nici copiii nu sunt înțeleși de părinți și nici părinții nu se fac înțeleși de cele mai multe ori.

Cu toate că până acum am văzut câteva caracteristici negative din familia modernă, există și câteva aspecte bune pe care nu trebuie să le neglijăm. În familia modernă, atât bărbatul cât și femeia au drepturi și responsabilități. Faptul că unii nu și le asumă, nu înseamnă că acestea lipsesc sau că ar trebui să lipsească. De asemenea, în familia modernă putem să ne stabilim priorități și principii corecte, punând accent pe ceea ce este important cu adevărat. Avem dreptul să alegem cum să trăim, cât timp să investim pentru funcționarea bună a familiei și să spargem mitul că familia modernă este sortită destrămării.

Familia modernă se caracterizează prin „**structura de autoritate și putere**. În această familie partenerii au aceeași autoritate, deciziile le iau în comun,” [Mitrofan Iolanda și Nicolae, 1991] nu ca în familia tradițională când doar bărbatul lua decizii, atât în privința hotărârilor care viza viața conjugală. Relația modernă surprinde reciprocitatea puterii și autorității, pe diferite nivele și în diferite intensități. Ideea că toate sarcinile și toate rolurile unei familii, pot fi îndeplinite, atât de bărbat, cât și de femeie este total greșit, deoarece există anumite elemente care diferențiază cele două sexe, ca să nu mai vorbim că, de la un cuplu la altul există deosebiri în ceea ce privește rolurile asumate, în funcție de particularitățile persoanelor și relației respective. Din această perspectivă nu există, nu este posibilă o egalitate prin lipsa diferențelor. Între oricare alte două persoane, intervine reciprocitatea, dar și asimetria, una dintre ele tinzând s-o domine pe cealaltă. Fiecare activitate are o importanță diferită, adică nu pot exista activități care să aibă ponderi egale. Dacă în familie există un bun dialog și o bună înțelegere, atunci se poate ajunge la o egalizare a autorității.

„Valorile familiei moderne întemeiază un stil de viață distinct de cel al familiei tradiționale: autorității i se substituie ca valoare focară cooperarea. Și ea este susținută de valori ca: egalitatea, schimbarea, comunicarea. Familia modernă se caracterizează printr-o accentuată flexibilitate a structurii de autoritate și putere.”[Cristian Ciupercă,2003] Nu mai există un model unic, dominant, în care bărbatul decide, atât în privința hotărârilor care vizează viața conjugală, cât și a celor care privesc relația parentală, așa cum se întâmplă în tradiționalitate. „Relația modernă surprinde reciprocitatea puterii și autorității, pe diferite nivele și în diferite intensități, în contextul mai general al unui egalitarism afirmat și, tot mai des, pus în practică. Plecând de la aceste considerente și analizând actualele tendințe, ca o alternativă la aceste stiluri de viață, putem aprecia că, în viitor, valoarea prioritară ar fi individualitatea, susținută de competiție, nonconformism, singurătate.”[Maria Constantinescu,2004] Autoritatea și puterea în familia modernă se află într-un permanent proces de construcție și reconstrucție, în funcție de negocierile ce au loc între parteneri, de atitudinile și comportamentele acestora vis-a-vis de rolurile pe care le îndeplinesc în familie și de statusurile ocupate în afara ei.

Pentru o mai bună înțelegere a schimbărilor efectuate în structura și funcțiile familiei trebuie amintită concluzia la care a ajuns Maria Voinea. Ea consideră ca „familia și-a pierdut mult din caracterul ei de instituție socială, cuplul familial fiind interesat mai mult de satisfacerea propriilor interese și mai puțin de realizarea funcțiilor pe care societatea le atribuie instituției familiale. Această perspectivă a favorizat schimbări majore la nivelul funcțiilor familiale, deoarece perturbările manifestate la nivelul uneia dintre ele au avut un impact direct și asupra celorlalte.”[Maria Voinea, 1978].

Consider că influențele educative pe care familia le exercită asupra copiilor se pot manifesta fie *direct* prin acțiuni mai mult sau mai puțin dirijate, fie *indirect*, prin modele de conduită oferite de către membrii familiei, precum și prin climatul psihosocial existent în familie. Este unanim recunoscut faptul că strategiile educative la care se face apel în familie, mai mult sau mai puțin conștientizate, determină în mare măsură dezvoltarea personalității, precum și rezultatele școlare ale copiilor, comportamentul lor socio moral.

Comportamentele educaționale ale părinților, chiar dacă sunt bine intenționate, pot avea efecte negative asupra copiilor din cauza neadecvării lor la particularitățile de vârstă și individuale, la situațiile concrete de acțiune, la sistemul de cerințe adresate copiilor. Severitatea exagerată manifestată prin interdicții, brutalitate sau privațiuni de tot felul sunt la fel de dăunătoare ca și atitudinea protectoare a unor părinți ce limitează excesiv libertatea și independența de acțiune a copiilor, rezultatul fiind un comportament lipsit de inițiative, temeri nejustificate de acțiune, timiditate exagerată. Niciunul dintre aceste aspecte specifice ambelor climate familial (tradițional și modern) nu sunt favorabile dezvoltării armonioase a copilului. **Școlarul are nevoie acasă de un cadru în care să se simtă în siguranță. Pentru aceasta are nevoie de părinți calmi, înțelegători, afectuoși, destul de maleabili în raportul cu copilul, fără a da dovadă de slăbiciune. El are nevoie să simtă că părinții se ocupă de el, că iau parte la micile lui necazuri și la problemele care îl interesează. Dar în același timp el are nevoie de un cadru de disciplină destul de ferm, pentru a nu-și închipui că libertatea lui e fără margini.** Consider că rolul ambelor tipuri de familie este să-i sprijine pe copii în primii pași, oferindu-le modele de comportamente pozitive. Familia determină în mare măsură rezultatele școlare, comportamentul sociomoral și contribuie la dezvoltarea personalității copiilor.

Bibliografie:

1. Ciupercă Cristian, *Cuplul modern între emancipare și disoluție*, Editura Tipoalex, Alexandria, 2003
2. Constantinescu Maria, *Sociologia familiei*, Editura Universității din Pitești, 2004
3. Mitrofan Iolanda și Nicolae, *Familia de la A la...Z. Mic dicționar al vieții de familie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1991
4. Stănculescu, Elisabeta, *Sociologia educației familiale*, Iași, Editura Polirom, 1998.
5. Voinea Maria, *Familia și evoluția sa istorică*, București, 1978.
6. Zamfir Cătălin, Vlăsceanu Lazăr, *Dicționar de Sociologie*, Editura Babel, București, 1982

UTILIZAREA METAFOREI „EFECTUL FLUTURELUI” ÎN CADRUL PROGRAMULUI DE CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ A PĂRINȚILOR ȘI PREADOLESCENȚILOR

*Răileanu Olga, lector univ. doctorandă,
UPS „Ion Creangă”*

Abstract. *The article reflects a theoretical and applicative study describing the psycho-pedagogical counseling activities, which are related to the empowerment of parents and preadolescents with specific strategies for managing and solving family problems. This study attempts to explore the heuristics and latency of the "butterfly effect" as a metaphor used in interventions in family difficulties at the behavioral and relational level. The implementation of the proposed Counseling Program has ensured the consolidation and valorisation of parental competencies in harmonizing relationships with preadolescents.*

Marea provocare din ultimii ani a consilierilor a fost să găsească strategii eficiente de a putea încorpora realitatea privind disfuncționalitățile la nivel familial având ca finalitate valorificarea de noi oportunități și anihilarea sau lichidarea defectelor distructive din relația copiii-părinți.

Efectul „fluturelui”, constituie o provocare în domeniul consilierii psihopedagogice. Este un concept propus de matematicianul și meteorologul Eduard Lorenz (1963), care a subliniat faptul că o singură mișcare ale aripilor unui fluture poate provoca un lanț de evenimente ce vor produce o mică schimbare în atmosfera de pe glob. Cu alte cuvinte, schimbările la nivel micro-pot provoca un lanț de evenimente ce vor produce schimbări la nivel macro-, pe o scară largă a sistemului [Apud. 6].

În acest sens, am elaborat programul de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților, cu rol de a abilita și transmite cât mai multe cunoștințe, experiențe părinților și preadolescenților prin care aceștia vor face față solicitărilor vieții. Scopul explorării metaforei „fluturelui” în procesul implementării programului de consiliere psihopedagogică a părinților și

preadolescenților constă în provocarea schimbărilor evolutive voluntare în atitudinile și comportamentul părinților și preadolescenților. Astfel, pe parcursul acestei perioade de formare au fost organizate:

- 2 ședințe de consiliere colectivă cu părinții, preadolescenții și cadrele didactice, axate pe informare;
- 11 ședințe de consiliere colectivă cu preadolescenții (elevii de gimnaziu) axate pe informare;
- 2 traininguri destinate soluționării problemelor/dificultăților familiale;
- 31 ședințe de consiliere individuală cu părinții la cabinet și 47 de ședințe online;
- 44 ședințe de consiliere individuală cu preadolescenții la birou/cabinet și 84 ședințe on-line

Aplicații/intervenții on-line pe platforma de educație și consiliere a părinților și preadolescenților ***www.parinti-preadolescenti.md***.

În contextul studiului realizat, se urmărește conștientizarea de către fiecare subiect al unui mod de viață adecvat din punct de vedere social, precum și construirea unor relații terapeutice și de facilitare a procesului de schimbare a cognițiilor și comportamentelor. Concepția de bază a programului rezidă în colaborarea eficientă a părinților cu preadolescentul și dezvoltarea relațiilor armonioase între ei. Acest program vine în ajutorul părinților în vederea conștientizării responsabilităților pe care le au față de copiii lor. Prin activitățile și trainingurile propuse în acest program, venim în sprijinul părinților, educatorilor, profesorilor și oferim sugestii variate de optimizare a relației cu preadolescenții.

Programul valorificat, prin scopul, obiectivele și conținuturile sale, este în concordanță cu politicile naționale de dezvoltare a învățământului, stabilite de: Legea Nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere; Standardele Consiliului Europei în domeniul promovării și protecției drepturilor copilului prin: Recomandarea No.R (98)1 privind medierea familială și Recomandarea No. R (91)9 privind măsurile de urgență în problemele familiale; Centrul Național de

Formare, Asistență, Consiliere și Educație din R. Moldova, "CNFACEM".

Prin diseminarea informației cu privire la importanța serviciilor de consiliere psihopedagogică a familiei, atât părinților cât și preadolescenților, le este sugerată ideea și formată convingerea că fiecare este capabil să depășească dificultățile realității.

În opinia cercetătoarei autohtone Larisa Cuznețov, consilierea psihopedagogică a părinților și preadolescenților presupune *un demers educațional formativ specific, care are sarcina esențială de a sprijini beneficiarii pentru ca ei să se ajute pe sine independent, în rezolvarea problemelor apărute și a dificultăților de comunicare și relaționare în cadrul familiei [1].*

Pentru o analiză mai profundă și realistă a situației am realizat un sondaj, care ne-a permis să evaluăm gradul de eficiență a programului de consiliere psihopedagogică și influența metaforei efectul „fluturului”, implementat în cadrul instituțiilor publice: L.T. „Ion Creangă” din s. Coșnița și L.T. „Mihai Eminescu” din or. Leova. Însă, preliminar, am aplicat metoda analiza SWOT, prin intermediul căreia am evidențiat punctele tari, punctele slabe, posibilele oportunități și amenințări în implementarea programului de consiliere, a căror rezultate le prezentăm în Tabelul 1.

Tabelul 1

Rezultatele analizei SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Disponibilitatea și deschiderea exprimată de părinți pentru formarea în cadrul programului de consiliere educațională; • Interesul sporit pentru participarea nemijlocită în cadrul acestui program; 	<ul style="list-style-type: none"> • Pregătirea psihopedagogică insuficientă a părinților; • Lipsa de suport a părinților din partea cadrelor didactice, psihologilor școlari, asistenți sociali; • Lipsa unor programe educaționale pentru părinți și preadolescenți, care să vizeze managementul comunicării și relaționării interpersonale;
Oportunități	Amenințări

<ul style="list-style-type: none"> • Activități de consiliere și formare a părinților; • Facilitarea accesului la informație prin intermediul platformei de consiliere a părinților și preadolescenților; • Promovarea în unitățile școlare (gimnaziu) a programelor de consiliere educațională. 	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficiența de timp pentru participarea în cadrul programului; • Gradul înalt de dificultate de înțelegere a metodologiei de depășire a problemelor de educație și conflictelor familiale părinți-preadolescenți.
---	---

Pentru extinderea posibilităților de înțelegere a conținutului programului de consiliere psihopedagogică, am realizat un poster/ Tabelul 1, care prezintă o sinteză a esenței lui.

În sondaj au participat 80 de preadolescenți, părinții acestora și 23 cadre didactice din ambele medii de rezidență, urban și rural. Încadrați în activități de traininguri, seminarii și intervenții online, beneficiarii *Programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților*, au fost rugați să aprecieze valoarea și importanța acestor activități, precum și utilitatea cunoștințelor acumulate pentru optimizarea relațiilor interpersonale și armonizarea acestora.

În acest sens, am urmărit și opinia cadrelor didactice în scopul unei evaluări mai profunde a gradului de implicare a părinților și preadolescenților în ședințele de training de consiliere psihopedagogică, și în ce măsură activitățile propuse au permis realizarea obiectivelor programului.

Diseminarea informațiilor în cadrul activităților de consiliere a asigurat formarea unei baze teoretice pentru construirea strategiilor de corecție și dezvoltarea relațiilor constructive preadolescenți-părinți și are ca scop valorificarea celor trei componente structurale cognitivă, afectivă și comportamentală a relațiilor familiale.

Această secțiune, cuprinde două părți: activități axate pe *educare* și *corecție*, orientate spre îmbunătățirea/optimizarea relațiilor familiale, luându-se în considerare tipul de personalitate și nivelul de pregătire a părinților.

TIPUL DE PROGRAM

Program de consiliere educațională a părinților și preadolescenților

GRUPUL ȚINTĂ

elevii claselor a VII-IX-a și părinții acestora

FORME DE ACTIVITATE

traininguri, seminarii-practicum, mese rotunde, aplicații/intervenții on-line

ORIENTĂRI STRATEGICE

Identificarea problemelor cu care se confruntă părinții în vederea asigurării unei educații de bună calitate în familie;
Stabilirea direcțiilor prioritare de acțiune în vederea realizării eficiente a activităților propuse în programul de formare;
Stabilirea celor mai potrivite decizii privind structura activităților propuse în cadrul programului de formare;

REZULTATE SCONTATE

Să utilizeze strategii, metode, tehnici eficiente de educație a copilului/preadolescentului în familie;
Să-și formeze o conduită deschisă spre asigurarea unui mediu armonios și sănătos pentru dezvoltarea psihofizică a preadolescenților;

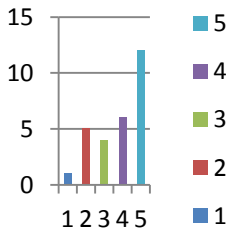
PROIECTARE

PROGRAM DE CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ A PĂRINȚILOR ȘI PREADOLESCENȚILOR

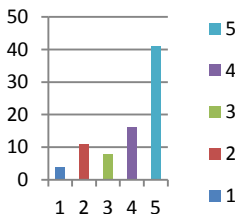
EVALUARE

PĂRINȚI

Apreciați **utilitatea acestui program de consiliere** pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „lipsit de utilitate” și 5 „foarte util”

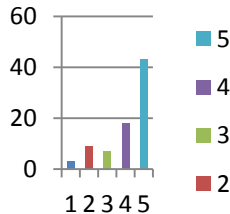

Apreciați pe o scală de la 1 la 5 **utilitatea informațiilor primite în cadrul activităților realizate**, unde 1 înseamnă „inutil” și 5 „foarte util”

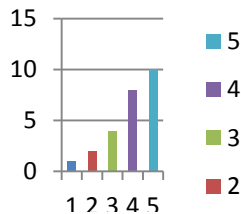

CADRE DIDACTICE

În ce măsură considerați că **activitățile propuse permit realizarea obiectivelor programului?** (pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „nu permit deloc realizarea obiectivelor” și 5 „asigură realizarea obiectivelor”)

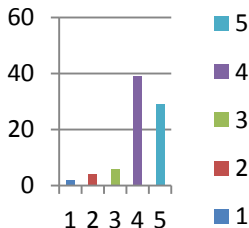

Apreciați **interesul/implicarea părinților și preadolescenților în cadrul acestui program de consiliere**, pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „total neimplicati” și 5 „foarte implicați”

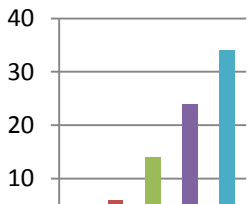

PREADOLESCENȚI

Apreciați pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „inutil” și 5 „foarte util” - **utilitatea informațiilor primite în cadrul activităților de consiliere**

În ce măsură **ve-ți ține cont de sugestiile consilierului** (pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „într-o mică măsură” și 5 „într-o mare măsură”)

Astfel, părinții conștientizează ineficiența metodelor de educație și comunicare cu preadolescenții și se orientează spre schimbarea sau îmbunătățirea lor. Scopul propus în acest sens, a determinat stabilirea sarcinilor ce au fost realizate prin intermediul activităților de consiliere din cadrul experimentului de formare:

- ✓ Consolidarea cunoștințelor și reprezentărilor cu privire la particularităților de vârstă și individuale ale preadolescenților;
- ✓ Exersarea capacităților și abilităților de identificare, înțelegere și acceptare a stărilor emoționale ale preadolescentului;
- ✓ Formarea și consolidarea abilităților de exprimare corectă și sinceră a emoțiilor, oferirea dragostei parentale;
- ✓ Instruirea părinților în direcția ajustării propriilor poziții și stări în funcție de nevoile și interesele copilului;
- ✓ Asimilarea unor metode și strategii de comunicare eficientă cu preadolescenții;
- ✓ Aplicarea unui control moderat cu utilizarea pedepselor și sancțiunilor corespunzătoare fără a prejudicia dezvoltarea corectă a preadolescenților.

Activitățile practice, comune a părinților și preadolescenților, consilierea educațională a acestora în scopul soluționării dificultăților, schimbarea cognițiilor, atitudinii și comportamentului disfuncțional al părinților și preadolescenților, favorizează armonizarea relațiilor preadolescenți-părinți și optimizarea climatului și educației familiale.

Rezultatele înregistrate, ne permit să constatăm schimbări semnificative care demonstrează eficiența programului de consiliere și a activităților de training proiectate. Părinții, preadolescenții și cadrele didactice apreciază programul de consiliere și notifică eficiența lui.

Astfel, conchidem că cercetarea realizată a demonstrat că pe parcursul implementării programului de consiliere psihopedagogică a părinților și preadolescenților, se pot obține modificări considerabile la nivel cognitiv, acțional și atitudinal, în vederea consolidării cunoștințelor, abilităților și respectiv a competențelor parentale.

Bibliografie

1. Cuznețov Larisa. Consilierea parentală. Chișinău: Primex-Com SRL, 2013. 110 p.

2. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 488 p.
3. Dafinoiu Ion, Elemente de psihoterapie integrativă: Iași, Editura Polirom, 2000.
4. Dumitru Ion Al., Consiliere psihopedagogică: Iași, Editura Polirom, 2008.
5. Stead, G. B., Bakker, T. M. (2010). Self in career theory and counselling: a discourse analysis perspective. British Journal of Guidance & Counselling, Vol. 38, No. 1, February 2010, 45_60
6. www.parinți-preadolescenți.md

FAMILIA-FACTOR DE FORMARE A CULTURII ȘI VALORILOR ECONOMICE

*Oloieru Anastasia, doctorand
UPS "Ion Creangă",
profesor IPLT „Petru Rareș” Chișinău*

Abstract. *Dans l'article «Famille-facteur de la formation de la culture et des valeurs économiques» Dans se développe l'idée que la base de l'éducation économique est l'éducation par le travail. Dans l'article sont des vues de plusieurs auteurs tels que J. A. Comenius, J-J Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. Lock, A.S Makarenko, C.D. Ușinsckii, S. Mehedinti, sur la parentalité, et quel impact qu'ils ont eu sur le développement de la pédagogie.*

Il identifie également les principaux problèmes économiques qui compliquent les parents à réaliser leurs fonctions éducatives (obstacles socio-économiques, les différences sociales, la dépendance sur les médias et Internet).

Préparer les enfants pour la vie indépendante, il a été et demeure une priorité de la famille. Il est nécessaire, dans la mesure du possible et en fonction des particularités de l'âge, comme les enfants de participer plus activement à la vie de famille et le travail. L'article décrit les types de travail qui peut être fait dans la famille (travail domestique, travail manuel, travail technique, travail en nature), mais aussi le riche contenu de compétences et d'aptitudes que les enfants épousent les portaient avec leurs parents.

Niciodată, de-a lungul istoriei familia nu a fost supusă unor astfel de presiuni și primejdii cum sunt cele ale contemporaneității. Divorțul, abandonul copiilor, avorturile, violența, sărăcia, șomajul, infidelitatea, migrația soților, apariția și legalizarea căsătoriilor netradiționale; toate acestea atentează la valorile familiei și o conduc spre faliment. Or, ” Când se clatină familia ca instituție socială, se clatină temeliile lumii căci fiecare familie falimentară este de fapt o piatră scoasă din soclul pe care se clădește societatea umană”[6 pag.3”]

Articolul 48 al Constituției Republicii Moldova stipulează că familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului, în același timp, familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între bărbat și femeie, pe egalitatea lor în drepturi și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor. [3, art.48]. Prin urmare, educația în cadrul familiei ocupă un loc central în pedagogiei, deși concepțiile privind rolurile parentale și modul lor de exercitare au variat de la o societate la alta. Multe studii au evidențiat și au criticat rolul slab al părinților în educația copiilor în anumite perioade istorice, altele au criticat hiperprotecționismul părinților în alte perioade. Cert este faptul că familia este cea mai eficientă instituție pentru învățarea deprinderilor de viață. În cadrul celor 7 ani de acasă, în sînul familiei sunt formate și ordonate toate cunoștințele și deprinderile necesare întregii vieți.

J.A. Comenius, J-J Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. Lock, A.S. Makarenko, C.D. Ușinsckii - toți acești autori au avut o viziune proprie referitor la educația familială și rolul acesteia asupra formării și dezvoltării armonioase a personalității copilului.

În opinia lui J.A. Comenius, copilul este o părticică din natură, al cărui comportament este determinat de acțiunea unor legi obiective, eterne și universale. Nerespectarea acestor legi duce la mizerie materială și degradare morală.

J. Lock propune formarea gentlemanului care să conducă treburile în mod rațional și cu folos, promovînd următoarele valori: virtute, înțelepciune, bună educație, instrucție. Prin urmare, în vârful piramidei sociale urcă omul activ, energic, plin de inițiativă capabil să își folosească însușirile pentru a-și crea o soartă mai bună.

Pedagogul elvețian Johann Heinrich Pestalozzi, consideră că tineretul trebuie să fie înzestrat nu numai cu cunoștințe, ci și cu **deprinderi practice**. El deschide ateliere de țesătorie și vopsitorie, adună la ferma sa mai mulți copii, cu care realizează pentru prima dată în istoria pedagogiei îmbinarea organizată a muncii productive cu instrucția [4 pag.56]. Tot el vorbește despre necesitatea creării unui mediu familial adecvat ca sursă a educației de bază.

De aceeași părere sunt și pedagogii ruși Ușinskii și Makarenko, cel din urmă menționând că ”educația copiilor în familie este foarte simplă: la baza vieții umane stă munca, iar familiarizarea copilului cu aceasta trebuie realizată în perioada când copilul trăiește cu părinții. Anume acest lucru îi va dezvolta spiritul civic, independența și-i va asigura viitoarea securitate financiară”. [Apud 8, pag.238] .

Această securitate financiară despre care vorbește Makarenko ilustrează, de fapt, problemele economice cu care se confruntă o familie la momentul actual, pentru că viața și activitatea familiei nu poate fi separată de viața economică.

Printre principalele probleme economice care complică părinții să-și realizeze funcția educativă sunt: [2, pag.9]

1. Impedimentele socio-economice, la care se referă salarizarea mică, șomajul, prezența resurselor sub minimum de existență; toate acestea contribuie la dereglarea echilibrului emoțional al familiei, dereglarea comunicării și răpirea adulților (mama, tata) de la funcția educativă, pentru că ei caută și în timpul lor liber surse de venituri pentru familie.
2. Diferențierea socială. Sistemul economic actual a creat condiții ca cei bogați să se îmbogățească, iar cei săraci să sărăcească, iar clasa de mijloc să dispară, ceea ce a condus la faptul că valorile general-umane (Adevărul, Binele, Încrederea, Respectul) pe care se bazează educația familială, să nu mai fie percepute corect de generația tânără, care le consideră surse ale sărăciei.
3. Dependența de mass-media și internet. Trăim într-o eră în care cel care deține informația, deține puterea. Totodată nu am fost niciodată atât de vulnerabili și manipulați de ceea ce vedem, citim, auzim. Tehnologiile informaționale evoluează prea repede în raport cu capacitatea noastră de adaptare și selectare corectă a informației. În acest sens, consider că principiul potrivit căruia

”Unirea face putere” este unul prețios, deoarece anume în familie, de comun accord între părinți și copii, trebuiesc selectate filmele vizionate, muzica ascultată, discutate și dezbătute știrile privite, jocurile practicate, cărțile citite, etc.

4. Un proverb chinezesc spune: ” Da-i omului un pește și va avea de mâncare o zi. Învață-l cum să pescuiască și va avea de mâncare toată viața.”[10] Robert Kiyosaki a parafrazat această idee, reliefînd că în lumea reală părinții își dresază copiii să-și folosească olița, nu-i educă să folosească olița, așa cum unii își dresază cîinii.[5, pag.38] Astfel autorul insistă asupra diferenței dintre educație și dresaj. Prin dresaj se formează o legătură artificială între părinți și copii. Părinții riscă să-și formeze copii care reacționează automat la anumite situații și nu-și folosesc deloc puterea de judecată.

Din păcate aceste probleme își au originea în lipsa unei culturi economice în familie, care asemeni altor componente de bază ale culturii (valori, limbaj, tradiții) trebuie transmise din generație în generație. Un alt aspect interesant este faptul că fenomenul de cultură economică exclude ideea de înnascut: valorile și normele ce guvernează comportamentele noastre sunt rezultatul unei învățări pe parcursul a mai multor generații, de aceea este important ca anume familia să cultive copiilor modele de comportament rațional și prudent.

Spre regret, aspectul material/economic al culturii familiale practic nu este studiat și se rezumă doar la funcția economică a familiei. De aceea evidențierea culturii în calitate de categorie economică devine necesară și se materializează prin interogarea: Cum pot părinții să formeze la copii o cultură economică adecvată realității și să transmită semnificația corectă a valorilor economice?

Încă din perioada sovietică, baza educației economice în familie a fost educația prin muncă. În acest sens, educarea copiilor în spiritul economiei și atitudinii grijulii față de bunurile materiale și spirituale depinde în mare măsură de rolul, ce li-l rezervă părinții în rezolvarea diferitelor probleme ale familiei

Pregătirea copilului pentru viața independentă, desfășurarea unei activități, întreținerea proprie, a fost și va rămîne o prioritate a familiei. E necesar, ca în măsura posibilităților și în dependență de particularitățile de vîrstă, copiii să participe cît mai activ la viața și

activitatea familiei. Adulții au datoria de a-i atrage pe copii la această activitate, de a ține cont de opiniile și propunerile lor, de a-i socoti membri cu drepturi și îndatoriri bine definite. Succesul educației economice în familie poate fi asigurat numai dacă se îmbină armonios inițierea copiilor în treburile casnice, în planificarea activității familiei, în luarea hotărârilor despre modul de distribuire a bugetului familiei, etc.

Autorul C.D Ușinsckii menționează că este foarte important ca părinții să nu priveze copiii de necesitatea de a munci, ci să-i includă sistematic în activitățile gospodărești. De altfel, viața fără muncă este una parazită, lipsindu-l în ultimă instanță pe om de propria demnitate.[Apud 9, pag.39]

Simion Mehedinți, un autor român, dezvoltă o concepție pedagogică bazată pe fapte concrete, declarând că școala ca și familia trebuie să-i atragă pe copii în activități lucrative. Convingerea lui e următoarea: ”așa cum muncești, așa gîndești și tot așa vorbești; iar singura cale pentru a dobîndi învățătura temeinică este munca efectivă. De altfel, numai muncind poți cunoaște lumea dimprejur, poți prețui valoarea lucrurilor sau a oamenilor și poți fi tu însuși gata a trece de la vorbă la faptă, adică poți dobîndi caracter.[1, pag.13]

Experiența educației în familie arată că acolo unde copii sunt scutiți de orice fel de griji și eforturi, ei devin egoiști, nu-și iubesc cu adevărat părinții, se înstrăinează de ei și nu le dau o mîna de ajutor atunci când se întamplă să treacă prin unele dificultăți. Iată de ce în familie se poate și trebuie să se realizeze activități de muncă comune cum ar fi:

- Munca gospodărească (spălatul, călcatul, cumpărăturile, prepararea bucatelor)
- Munca manuală (împletitul, croșetatul, olăritul)
- Munca tehnologică (reparația diferitor obiecte, a mobilei)
- Munca în natură (grădinaritul, îngrijirea animalelor)

Mulți adulți consideră munca casnică (gospodărească) atât de primitivă încât nu este necesar de a fi explicată copiilor. Și din această cauză copiii devin niște indivizi dresați, dar nu și educați. De exemplu: din punct de vedere economic, cumpărăturile au rol educativ, principala responsabilitate a părinților fiind stabilirea unor sarcini concrete, nelimitate în timp, oferirea de alternative în ceea ce privește mijloacele de realizare, prognozarea unei obligații de a

răspunde pentru calitatea lucrului efectuat. Se recomandă ca părinții să adopte unele acțiuni strategice pe termen lung și nu imediate. Să nu spună copilului: *”Poftim banii, du-te re rog după pâine, lapte, unt, etc”, ci să îl roage să fie responsabil de faptul ca în casă să fie mereu pastă de dinți, săpun, etc. În cel de-al doilea caz, pentru rezolvarea rugăminții, copilul va utiliza și sferele emoțională și volitivă, anrenîndu-și inițiativa și independența.*

Un alt tip de muncă organizată la domiciliu poate fi munca manuală, sau cum se mai numește activitatea ”handmade,,. Aceasta constă în confecționarea de accesorii, mărțișoare, piese vestimentare, jucării, obiecte de papetărie și multe altele. Folosirea uneltelor de către copiii pentru executarea manuală a unor obiecte, constituie un stimulent pentru activitatea intelectuală. Acest efort se manifestă în concentrarea copilului spre obiectivul urmărit, dar mai ales spre construirea pe plan mintal a imaginii obiectului ce trebuie realizat. De altfel, cum spune un proverb românesc: „Prin ochi și mîna se ajunge la creier”(10)

Totodată, handmade-urile care acum câțiva ani erau abordate ca un hobby, au devenit o sursă în plus de venit pentru familie, pentru că toate obiectele confecționate manual pot fi vîndute la un preț bun pe piață.

Munca în natură ocupă și ea, un loc important în formarea culturii economice a copiilor. Asistăm în continuare la o urbanizare masivă, care va duce, fără îndoială, la dispariția satului.

Se spune că la țară este tot timpul ceva de muncă, acesta fiind și unul din motivele de bază ale trecerii la un cadru nou de viață, cu facilitățile oferite de oraș.

La țară, sursa principală a existenței este „gospodăria,, fiecare – pentru a supraviețui – trebuie să facă de toate: să-și obțină necesarul de hrană (vegetală și animală), să fie capabil a-și ridica o casă, să o întrețină cu ceea ce are la îndemână (pământ, lemn, etc.), să o poată utiliza cu inventarul necesar, să-și asigure vestimentația (de la transformarea plantelor textile în țesături, până la broderii), să-și procure cele necesare încălzirii, să-și educe copiii în același tip de viață și să-i antreneze în activitățile traiului de zi cu zi.

În mediul urban, nu apare o astfel de necesitate, copiii fiind familiarizați cu o muncă mai mult intelectuală- în oficiu. Astfel

creștem o generație care nu au văzut în viața lor o vacă, nu știu cum cresc cartofii și nu au idee cum se mînuiește grebla, hîrlețul, etc.

Nu putem nega conținutul bogat de priceperi și deprinderi pe care copiii le însușesc efectuînd munca în natură. Acestea le oferă posibilitatea să-și fixeze o serie de cunoștințe despre plante și animale, o serie de deprinderi privind: pregătirea terenului pentru lucru, săpatul, greblatul, răsădirea, culesul roadelor recoltate, îngrijirea unor animale, etc.

Astfel, chiar și în mediu urban, părinții nu ar trebui să priveze copiii de munca în natură, care fortifică organismul, îi dă rezistență, vigoare și sănătate.

Deprinderile de muncă se formează doar prin participarea efectivă a copilului și sub îndrumarea părinților. Pe de altă parte, toți părinții doresc bunăstare pentru copiii lor. Sarcina lor, în acest sens, este să cultive neîntrerupt dragostea pentru muncă, deprinderile de muncă, admirația, respectul pentru oamenii muncii, dorința de a obține recompense pentru munca efectuată, etc.

Pe de altă parte, munca are impact pozitiv dacă este efectuată cu măsură, fiindcă copilul cheltuie foarte multă energie pentru activitățile legate de școală: citit, pregătirea lecțiilor, desenat. Prin urmare părinții trebuie să găsească linia de echilibru între diferite tipuri de muncă fizică și efortul intelectual pe care îl are un copil. De asemenea părinții trebuie prin exemplu propriu să învețe copiii să fie răbdători cu muncile mai grele și mai puțin plăcute.

Concluzionînd cele menționate, pot spune că în orice familie civilizată, munca trebuie să ocupe un loc central. Formarea culturii economice prin intermediul muncii reprezintă nu doar formarea unui ansamblu unitar de cunoștințe, ci și capacități, atitudini, deprinderi de muncă, care au drept obiectiv major pregătirea copilului pentru a aprecia schimbările din mediul social, economic, financiar în care își va desfășura activitatea pe viitor. În condițiile actuale, în care pe piața muncii sunt stabilite o serie de cerințe privind profesionalismul, calitatea și rapiditatea muncii efectuate, prioritate are cel care se poate adapta cu ușurință la schimbări, este flexibil în raport cu rezolvarea unor sarcini concrete, este capabil de a lua decizii profitabile în mod independent și este înzestrat cu o serie de deprinderi utile pentru viață.

Bibliografie:

1. Albulescu I., ” Istoria gândirii și practicii pedagogice românești”, Editur. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005
2. Antipova E.V., ” Семейная педагогика Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2015.
3. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994//Monitorul Oficial Nr.1 din 12.08 1994.
4. Cristea S., Fundamentele educației”, Editura Pro Universitaria, București 2010.
5. Kiyosaki T.R. ”Avantajul inechitabil.Puterea educației financiare”, Editura Cartea Veche, București 2014.
6. Miclea A.C. ”Familii pentru cer”, Editura Casa Cărții, Oradea 2009,
7. Simatova T.V., ” А. С. Макаренко о хозяйственно-трудовом воспитании в семье”, Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки , Выпуск № 8 / 2007
8. Stupaenco L., ”Pedagogie.Bazele generale ale pedagogiei”, Bălți 2006
9. Zanaev S.Z., Идеи трудового воспитания в педагогической системе К. Д. Ушинского и их развитие в деятельности М. Н. Скаткина , Проблемы современного образования Выпуск № 3 / 2014
10. <http://www.rightwords.ro/folclor/tari/cn>, accesat la 12.02.2017

SECȚIUNEA II. ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

COMUNICAREA DIDACTICĂ LA DISCIPLINA FIZICĂ. Studiu de caz: Particularități lingvistice ale textului în manualele de Fizică

*Toma Steliana, dr., prof.univ.,
Universitatea Tehnică de Construcții
București, România*

***Abstract.** Developing the students competence to communicate effectively and efficiently can not ignore the structural elements of communicative competence as well as the specifics of different functional styles of language. In Physics, scientific discourse is presented in two variants: a specialized one, represented by texts that refer to the experts (books, studies, university courses) and a simplified version or teaching specific texts, in the textbooks of Physics. The two presentations of the Physics literary content are found both in higher education and in the education, but with different weights, and it is important that temporary simplification from educational reasons do not affect the authenticity or create situations of ambiguity. To develop communication skills covered by the study of Physics by students, an important role may have consideration of the linguistic characteristics of the text of Physics, the more so as students personal experience of operating in the scientific field of physics is unequal. The paper presents some of the linguistic peculiarities highlighted by Physics content analysis at its lexical-semantic structure, at morphological level, at syntactic level, and at stylistic level.*

1. Dezvoltarea competențelor de comunicare prin studiul Fizicii

Capacitatea de a comunica eficient este considerată una dintre competențele de bază [9] pe care trebuie să le probeze cel ce trăiește în societatea cunoașterii. De altfel, în toate standardele ocupaționale și profesionale, competența comunicativă este prevăzută între competențele fundamentale cerute de exercitarea ocupației sau a profesiei respective, iar cadrul european al competențelor cheie solicitate de învățarea de-a lungul întregii vieți o menționează în mod

expres [10; 4]. Această argumentație stă la baza considerării capacității de comunicare drept *competență generică* [7], transversală, cu o mare putere integratoare și, astfel, bază de analiză și derivare a *competențelor generale* definite pe arii curriculare și discipline de învățământ.

Documentele de politici curriculare care se adresează învățământului preuniversitar prevăd că una dintre competențele generice vizate de procesul de învățământ este ***Utilizarea de modalități de comunicare, în limba română, în limba maternă și în cel puțin o limbă străină, într-o varietate de situații***, competență operaționalizată prin următorii patru indicatori:

- Utilizarea eficientă și corectă a limbajelor (coduri, convenții etc.) care aparțin diferitelor domenii ale cunoașterii (limbaje științifice, tehnologice, artistice etc.)
- Identificarea și selectarea de informație relevantă și pertinentă, în raport cu diferite scopuri (documentare, învățare, cercetare, elaborare de noi produse)
- Operarea cu o varietate de mesaje verbale și nonverbale, pentru a recepta și a transmite idei, experiențe, sentimente și opinii în contexte private, educaționale și profesionale
- Monitorizarea propriei comunicări și adaptarea acesteia la diferite contexte sociale, profesionale și culturale și la diferite categorii de audiență [7].

În cazul disciplinei Fizică, pentru învățământul gimnazial, din această competență generică au fost derivate, în cea mai recentă Programă școlară [8], două (din cele patru) *competențe generale* vizate de studiul Fizicii în clasele VI-VIII, anume: "*Explicarea științifică a unor fenomene fizice simple și a unor aplicații tehnice ale acestora*" și "*Interpretarea unor date și informații, obținute experimental sau din alte surse, privind fenomene fizice simple și aplicațiile tehnice ale acestora*".

Aceste competențe generale ale disciplinei Fizică în gimnaziu se particularizează în mai multe *competențe specifice* prevăzute de Programa disciplinei Fizică pentru fiecare clasă la care se studiază [8], pe care le putem grupa astfel:

a) **Utilizarea termenilor specifici domeniului Fizică** pentru: evocarea observațiilor, experiențelor și întâmplărilor personale

privind fenomenele fizice din natură aparate și dispozitive simple; identificarea, pe baza unor criterii date, a fenomenelor fizice din natură sau din aplicații tehnologice; recunoașterea corpurilor, proprietăților fizice, substanțe, unităților de măsură, instrumentelor de măsură, fenomenelor fizice din natură și din procese tehnologice; exemplificarea unor situații din viața de zi cu zi în care se manifestă proprietăți sau fenomene studiate, precum inerția, mișcarea în diverse forme ș.a.

b) **Explicarea din punct de vedere calitativ a fenomenelor fizice din natură și tehnologie utilizând limbajul științific adecvat**, prin: identificarea cuvintelor cheie dintr-un enunț; recunoașterea și numirea elementelor și detaliilor unui fenomen fizic (mărimi fizice, unități de măsură, instrumente de măsură, proprietăți fizice); identificarea relațiilor de dependență dintr-un grafic pe baza unor informații date și formulele aferente acestora; mișcarea accelerată sau încetinită, dependența între mărimi fizice studiate, precum alungirea și forța deformatoare, sau masa și greutatea unui corp;

c) **Operare cu diferite surse de informare**: Internet, dicționare și reviste de specialitate, etichete, instrucțiuni de utilizare a unui aparat/dispozitiv/scheme de funcționare a unor aparate de uz casnic, materiale publicitare, soft-uri educaționale etc.;

d) **Folosirea atât a termenilor, semnelor și simbolurilor specifice domeniului Fizică cât și a stilului de redactare specific domeniului** pentru: exprimarea în scris a propriei păreri și atitudini asupra unor teme discutate explicarea din punct de vedere fizic a unor noțiuni studiate la alte discipline (geografie, biologie etc.); identificarea relațiilor de tip cauză-efect în cazul unor fenomene fizice precum mișcarea accelerată sau încetinită, interacțiunea, alungirea unui resort, creșterea temperaturii unui corp; elaborarea răspunsului la o probă de evaluare la fizică sau a unei sesizări către instituțiile de protecția consumatorului, a unei prezentări în revista școlară, a unui referat privind apariția și evoluția unor termeni, explicații sau teorii privind fenomenele fizice studiate etc..

2. Aspecte teoretice și metodologice

Dezvoltarea competențelor elevilor de a comunica eficient și eficace nu poate face abstracție de:

a) specificul diferitelor stiluri funcționale ale limbii;

b) elementele structurale ale competenței comunicative.

a) Stilurile funcționale sunt forme particulare ale limbii literare, specializate în a asigura comunicarea în condiții specifice. Conceptul de „stil funcțional al limbii” se folosește în paralel cu cel de „limbaj”, specialiștii [1, 2, 3, 5, 11, 12 ș.a.] consacându-l pe cel de „stil”. Sesizat încă din antichitate [1], termenul de „stil” s-a impus prin contribuțiile Scolii lingvistice de la Praga care consideră stilurile funcționale ca varietăți ale limbii naționale sau ale limbii literare, diferențiate între ele prin funcția pe care o îndeplinesc ca mijloace de comunicare în sfere determinate de activitate [3].

În limba română, există cinci mari stiluri funcționale: oficial (juridico-administrativ), științifico-tehnic, jurnalistic (publicistic), beletristic (artistic sau literar) și colocvial. Comunicării în domeniul Fizică îi este specific stilul științifico-tehnic.

b) Dezvoltarea competenței comunicative a elevilor este un proces complex și de durată, formarea ei necesitând intervenția educativă calificată asupra tuturor elementelor sale structurale: ”stăpânirea sistemului limbii (cunoștințe și priceperi ce permit perceperea și înțelegerea enunțurilor), *stăpânirea structurii textelor*, *stăpânirea domeniului referențial (s.n)*, stăpânirea elementelor relaționale (cunoștințe și deprinderi privind strategia comunicării), stăpânirea elementelor situaționale (cunoștințe și priceperi privind factorii fizici, psihologici și sociali care dau caracterul contextual al comunicării), stăpânirea elementelor și operațiilor transformatoriale și de transfer de la enunțuri izolate la ansambluri de propoziții combinate în text” [6].

În cele ce urmează, ne vom referi **numai la două dintre aceste elemente structurale**, anume, la „**stăpânirea structurii textelor**” (cunoștințe și deprinderi privind organizarea argumentativă și retorică a secvențelor de enunțuri) **și la „stăpânirea domeniului referențial”** (cunoștințe și deprinderi privind domeniile de cunoaștere și experiență) întrucât apreciem că ele sunt cele care dau o notă specifică comunicării didactice la Fizică, în particular, și formării competenței comunicative orale și scrise, în general.

În învățământul preuniversitar românesc, celor două elemente structurale ce vizează de la „cunoașterea și însușirea” până la „stăpânirea” structurii textelor și a domeniului referențial li se acordă atenție mai mult, sau numai, la disciplinele din aria curriculară

”Limbă și comunicare”. Totuși, comunicarea didactică la disciplina Fizică și la alte discipline din ariile curriculare ”Matematică și Științe” și „Tehnologii” nu poate face abstracție de faptul că, în majoritatea cazurilor, prezentarea conținuturilor cu care se operează în procesul de învățământ se face în limbajul sau stilul științifico-tehnic.

Stăpânirea structurii textelor și a domeniului referențial depinde de gradul în care elevii, sub îndrumarea profesorului, conștientizează și pot valorifica în comunicarea orală și scrisă trăsăturile caracteristice ale textului tehnico-științific precum și particularitățile altor tipuri de stiluri în care sunt elaborate texte ce țin de domeniile beletristic, juridico-administrativ sau publicistic. Astfel de texte, deși în proporție mai mică, sunt și ele prezente în unele lecții de Fizică.

Pentru atingerea finalităților educaționale vizate de studierea disciplinei Fizică de către elevi sau de către studenți, un rol însemnat îl poate avea conștientizarea particularităților lingvistice ale textului de Fizică, cu atât mai mult cu cât experiența personală de operare a acestora cu textul științific de fizică este inegală. În acest sens, **considerăm ca fiind necesar ca profesorul de Fizică să conștientizeze și să atragă atenția elevilor asupra faptului că exprimarea în scris sau orală la disciplina Fizică este adecvată atunci când se au în vedere și particularitățile lingvistice ale discursului în acest domeniu.** În baza analizelor care au vizat particularitățile lingvistice ale textului didactic din manualele școlare, în cele ce urmează prezentăm câteva dintre particularitățile evidențiate de analiza textului de Fizică **la nivelul structurii sale lexico-semantice, la nivel morfologic, la nivel sintactic și la nivel stilistic.**

3. Particularități lingvistice ale textului în manualele de Fizică

Conținuturile științifice la Fizică se prezintă în două variante: varianta de specialitate, reprezentată de texte care se adresează specialiștilor (tratate, studii, cursuri universitare) și varianta simplificată sau didactică, specifică textelor din manualele școlare de Fizică.

Cele două forme de prezentare literară a conținutului Fizicii se întâlnesc atât în învățământul superior cât și în cel preuniversitar, dar

cu ponderi diferite, important fiind ca simplificarea temporară, din motive didactice, să nu-i afecteze autenticitatea sau să creeze situații de ambiguitate.

3.1 In eea ce privește **nivelul structurii lexico-semantice** al textului de Fizică, se pot sesiza următoarele particularități lingvistice:

- Existența unui vocabular mai puțin bogat decât în cazul textelor beletristice, dar mai concentrat;
- Existența unui nucleu terminologic specific domeniului fizică și a unor rețele conceptuale reprezentative pentru fiecare subdomeniu al fizicii;
- Folosirea tuturor temenilor cu sensul lor propriu, denotativ; monosemantism;
- Evitarea omonimiei; sinonimie redusă;
- Utilizarea de abrevieri, simboluri, semne convenționale, formule stereotipe;
- Existența multor neologisme și a multor cuvinte compuse (termodinamică, optoelectronică, electromagnetism etc.).

3.2. Analiza morfologică a textelor de fizică ne permite identificarea unor particularități cum ar fi:

- Verbele folosite sunt, de obicei, la modul indicativ, timpul prezent, fapt care face ca expunerea să aibă un pronunțat caracter constatativ („Drumul optic pe care îl parcurge o rază de lumină între două puncte A și B este minim în comparație cu orice altă curbă între cele două puncte”);
- Multe substantive rezultă din conversiunea infinitivului lung al verbelor (propagarea, mișcarea, varierea, transformarea, modularea, conservarea etc.);
- Adjectivele sunt utilizate la gradul pozitiv, nu la comparativ sau superlativ („In medii liniare, omogene si izotrope, ecuațiile lui Maxwell, ce descriu legea circuitului magnetic și legea inducției electromagnetice, devin...”);
- Substantivele proprii sunt frecvente (Legea lui Newton, ecuațiile lui Lagrange, principiul lui Huygens etc.);
- Se utilizează sintagme în care substantivul reprezintă genul proxim iar adjectivul reprezintă diferența specifică (câmp magnetic, fibre optice, unde elastice etc);

- Numeroase verbe sunt la diateza reflexivă (se consideră..., se mai poate scrie ..., se obține ...);
- „Pluralul autorului” (să considerăm..., vom prezenta..., găsim..., să urmărim pe figura..., să măsurăm acum durata semnalului... etc.), pe de o parte evidențiază autoritatea și recunoașterea de care se bucură omul de știință iar, pe de altă parte, dă elevului/studentului sentimentul coparticipării și al implicării personale, motivându-l suplimentar în învățare.

3.3. La nivel sintactic, analiza poate demonstra alte particularități lingvistice care dau identitate stilului științifico-tehnic, anume:

- Tehnica argumentării este esențială. Se folosesc cuvinte sau formule specifice: ”fie”, „unde”, „în primul rând”, „apoi”, „în cazul”;
- Se utilizează raporturi de coordonare conclusivă: „rezultă”, „deci”, „astfel că”, „în consecință” („... prin urmare $dT = 0$, adică procesul este izoterm”);
- Utilizarea apoziției („adică”, „anume”, „cu alte cuvinte”) la nivelul propoziției și al frazei sau reluarea unui termen și continuarea detalierei lui în interiorul aceluiași enunț, cu rol explicativ („Alte mărimi care caracterizează proprietățile de dezintegrare ale acestor particule sunt timpul de înjumătățire...și timpul mediu de viață...”).

Modul specific de organizare și prezentare a conținutului se concretizează în:

- Prezența în text a unor operatori precizi, care exclud alte interpretări (a argumenta, a defini, a reprezenta, a calcula);
- Marcarea unor cuvinte prin scrierea lor cu caractere italice sau bold, numerotarea relațiilor și amplasarea lor în dreapta textului, între paranteze;
- Utilizarea cifrelor, literelor sau liniuțelor pentru enumerări;
- Prezența unui număr însemnat de organizatori cognitivi de tipul: hărți conceptuale, tabele, figuri, diagrame, matrice și altele.

3.4 Sub raport **stilistic**, se poate remarca lipsa figurilor de stil, a digresiunilor, precum și utilizarea enumerărilor și, alături de

semnele lingvistice care aparțin sistemului limbii naționale, a unui număr mare de simboluri specifice, recunoscute internațional.

3.5 La nivel fonetic.

Data fiind suprapunerea sistemului fonetic al stilului științifico-tehnic peste cel al limbii literare comune, apreciem că la nivel fonetic nu se impun observații speciale pentru textele de Fizică.

Concluzii:

Conștientizarea de către profesorul de Fizică a particularităților lingvistice ale textului din manualele de Fizică poate contribui la orientarea și dezvoltarea gândirii științifice a elevilor și studenților precum și la diferențierea de către aceștia a stilului științifico-tehnic, caracteristic domeniului fizicii, de alte stiluri cum sunt stilurile beletristic, juridico-administrativ, publicistic și colocvial, caracteristic disciplinelor din alte arii curriculare. Prin aceasta, pe termen lung, se poate obține creșterea nivelului calitativ al însușirii și operării cu aparatul conceptual și metodologic al domeniului Fizică, asigurând formarea unor competențe de comunicare adecvate.

Bibliografie:

1. Aristotel (1965), *Poetica*, Editura Academiei, București, p. 95.
2. Coteanu, I. (1973), *Stilistica funcțională a limbii române*, Editura Academiei, București, p. 45.
3. Diaconescu, P. (1977), *Elemente de istorie a limbii române literare moderne*, Universitatea București, p. 89.
4. European Commission/EACEA/Eurydice, 2012. *Developing Key Competences at School in Europe:*
5. *Challenges and Opportunities for Policy. Eurydice Report.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. p. 20.
6. Irimia, D. (1999), *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași.
7. Neacșu, I. (1990), *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, București, p. 255.
8. Potolea, D., Toma, S., Borzea, A. (2012), *Coordonate ale unui nou Cadru de referință al curriculumului național*, EDP-R.A., București, p.71-73.
9. *Programa școlară pentru disciplina Fizica, clasele VI-VIII*, Proiect, p. 3-6, http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2017/01/Fizica_1.pdf (disponibil la 8.02.2017)
10. Rychen, D.S., Salganik, L.H. (2001), *Defining and Selecting Key Competencies*, Germany, Hogrefe & Huber Publishers.
11. Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and

the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, OJ L 394, 30.12.2006. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:c11090>

12. Saussure, F. (1998), *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iași.
13. Stoichițoiu-Ichim, A. (2001), *Semantica discursului juridic*, Editura Universității, București.

IMPACTUL EDUCAȚIEI FIZICE ȘI SPORTULUI ASUPRA FORMĂRII COMPORTAMENTULUI PRO-SOCIAL LA ELEVI

*Goncearuc Svetlana, dr., prof. univ., USEFS
Stempovschi Tatiana, doctorandă,
lector universitar, USEFS*

***Abstract.** In this article are reflected theoretical/practical aspects about the impact of the physical education and sport on the pupil's psycho-social behavior formation.*

Comportamentul pro-social sau comportamentul social pozitiv, include considerație pentru ceilalți, dorința sinceră de cooperare, trăiri altruiste și în mod special, comportament de ajutorare. În programele educaționale moderne, cultivarea altruismului și a comportamentului prosocial, sunt considerate obiective de maximă importanță. Când se referă la actele comise în beneficiul altei persoane, cercetătorii apelează la termeni diferiți: comportament prosocial, comportament de într-ajutorare sau comportament altruist. Deși mulți oameni ar fi tentați să îi considere semantic echivalenți, acești termeni au semnificații diferite.

Ca noțiune generală, comportamentul prosocial se referă la actele evaluate pozitiv în societate. Comportamentul prosocial este definit drept acel comportament cu consecințe sociale pozitive, care contribuie la bunăstarea fizică și psihică a unei alte persoane [9].

Eisenberg [cit. 7] precizează că este vorba de comiterea unor acte voluntare, cu intenția de a face un bine altei persoane. Comportamentele care cad sub această categorie includ altruismul, ajutorarea, atracția, intervenția trecătorului, ajutorul oferit unui necunoscut aflat în dificultate, actele de caritate, cooperarea,

prietenia, salvarea, sacrificiul, simpatia și încrederea. Este important să avem în vedere că factorul determinant este perspectiva socială. Agresiunea, de exemplu, este în mod tipic considerată drept un comportament antisocial dar, în anumite condiții, cum ar fi lupta împotriva inamicului poate fi apreciată ca un comportament prosocial.

Comportamentul de într-ajutorare este un concept și termen folosit cel mai adesea în literatura psihosociologică pentru a desemna o subcategorie de comportamente prosociale, ce urmăresc în mod voluntar să facă un bine unei alte persoane sau grup.

Altruismul este o subcategorie a comportamentului de într-ajutorare, referitoare la actele motivate numai de dorința de a le fi de folos altora. Dacă nu putem proba că un act de generozitate urmărește un motiv secundar pe termen lung, cum ar fi, de exemplu, ingrațierea, altruismul este greu de demonstrat.

Formarea comportamentului prosocial le elevi prin mijloacele educației fizice constă în acordarea ajutorului reciproc. Obligația morală de a-i ajuta pe alții, fără a aștepta recompense externe ne face să ne simțim satisfăcuți atunci când atingem standardele morale interne. Emergenta comportamentului social poate fi explicată: prin persuasiune și prin învățare socială. Prin persuasiune: moderația în solicitarea ajutorului este mai eficientă decât insistența, când ajutorul se solicită prea intens. Prin învățare socială: expunerea la modele prosociale sporește probabilitatea producerii lor la persoanele care le observa. Competența în acordarea ajutorului crește dacă suntem familiarizați cu mediul social și natural în care evoluează persoana, unde se desfășoară acțiunea, cu cât individul este mai competent și are mai mult control asupra situației, cu atât probabil că va acorda ajutor, putem spori frecvența comportamentelor prosociale măbind competența oamenilor. Aprobarea socială mărește probabilitatea comportamentelor prosociale Explicațiile de tip cognitivist sunt completate de cele afective, producerea comportamentelor prosociale este influențată de emoții și sentimente, bucuria îl deschide pe elev spre colaborare, tristețea îl face să se închidă în sine. O stare afectivă pozitivă dezvoltă încrederea în sine [1].

Educația fizică din școli este privită de mult timp ca fiind promotoarea comportamentelor pro-sociale. Chiar dacă aceste lucruri nu se întâmplă în mod automat, rămâne un fapt de neconstatat ca

activitatea fizică și educația fizică dispune de caracteristici care concură la realizarea acestor deziderate. În activitatea fizică este ușor să dezvoltăm relații interactive naturale care încurajează copiii să se observe, să ofere feedback-uri, să sprijine și să ajute pe ceilalți. Activitatea fizică oferă de asemenea oportunități pentru rezolvarea conflictelor dintre indivizi prin dialog și discuții. Abilitățile pro-sociale sunt învățate la fel cum sunt învățate și abilitățile sportive [1].

Un studiu extensiv a demonstrat că în majoritatea lecțiilor de educație fizică există destul de mică preocupare pentru munca în echipă și cooperare între elevi. Există mai multe motive pentru a explica acest lucru. Unul este datorat vechii credințe, după care activitatea fizică și sportul, promovează comportament pro-social și de aceea nu este necesar să acordăm atenție sporită problemelor sociale în timpul predării. Un alt motiv poate fi și faptul că educația fizică este privită ca adresându-se fizicului pentru că este singura materie din școală în care corpul și funcțiile lui sunt ținta predării. Astfel, mai mult sau mai puțin aspectele sociale și psihologice ale activității fizice au fost ignorate. Un alt motiv pentru implementarea precară a comportamentelor pro-sociale poate fi lipsa unei definiții adecvate a acestora în contextul curriculei activităților fizice, ceea ce i-a făcut pe profesori să creadă că abilitățile pro-sociale sunt dificil de predat.

Comportamentul pro-social este asociat cu un nivel înalt de acceptare socială. Copiii și adolescenții cu un nivel crescut de acceptare socială sunt mult mai sociabili și mai puțin agresivi decât cei care sunt mai puțin sociabili sau cei care sunt respinși de colectiv [10].

Prin interacțiunile sociale cu prietenii și adulții copiii construiesc două tipuri de înțelegere a lumii în care trăiesc și două seturi de reguli care le ghidează comportamentul.

Atitudinile sociale, cum ar fi colaborarea, considerația pentru ceilalți, ajutorul oferit semenilor, se învață în același mod ca și alte aptitudini: prin activitate. Activitatea fizică conține situații reale care oferă oportunități de rezolvare a conflictelor prin dialog și discuție. Pentru că elevii își exercită mai mult aptitudinile sociale în timpul orelor de educație fizică decât o fac în alte ore la care participă, educația fizică este un mediu propice pentru organizarea activităților care presupun cooperare și comportamente pro-sociale.

Comportamentul social variază de la unul pro-social la comportamente negative din punct de vedere social. Unul dintre cele mai dăunătoare comportamente sociale negative este agresivitatea orientată spre colegi.

Comportamentul pro-social poate fi învățat și predat în aceeași manieră ca și alte obiective ale educației fizice. Studiile arată că comportamentul de ajutorare, de cooperare și de împărtășire a problemelor este influențat de întărire, modelare și de colaborare în activități comune [1].

Astfel, pentru înțelegerea importanței promovării comportamentului pro-social la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului în procesul de socializare pornim de la ideea definirii socializării în sport. Elevul fiind caracterizat ca ființă bio-psiho-socială, realizarea sa deplină neputându-se manifesta în afara determinantelor socioculturale, determinante care pot fi optimizate într-o societate bine echilibrat. La rândul său performanța este și ea determinată de factorii socioculturali care ajută componentele prosociale ale individului să se manifeste maximizat, în condițiile unei pregătiri științifice. Referindu-se la punctul de plecare al rolului socializării în promovarea comportamentului pro-social la elevi prin sport, Epuran M. afirmă că, științele umaniste, în mod deosebit psihologia, sociologia și pedagogia au stabilit de mult principalele aspecte ale socializării individului, ale pregătirii elevilor pentru viața socială: familială, de grup, de prieteni, școlară, și sportivă. În limbajul acestor științe cea mai mare frecvență o au termenii de învățare socială, comunicare prosocială, preferințe personale, apartenență la grup, grup de apartenență, structură de grup, lider, control, imitație, rol, statut, integrare, conformitate, ritual, conformism, valori sociale, precum nonconformism, agresivitate, izolare etc. Rolul socializării în promovarea comportamentului pro-social la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului este unul deosebit, perioada formării și socializării primare este una fundamentală în dezvoltarea ulterioară a personalității elevului [4].

Epuran M. structurează acest fenomen sub două aspecte: menționându-ne în zona primului aspect al socializării, denumit individual, apar în continuare două domenii: socializare în sport și socializare prin sport. În ceea ce privește socializare în sport acesta afirmă că este în fond problema integrării comportamentului pro-

social la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului în sistemul atitudinilor, deprinderilor, cerințelor și structurilor sociale ale grupului sportiv, apartenența la grup obligă însușirea normelor acestuia. Astfel, sportul trebuie să-și structureze sistemul educativ-social în conformitate cu specificul său și să reziste la influențele de socializante ale elevilor. Deci, sportul este un sistem între alte sisteme sociale, iar acestea au, la rândul lor legități proprii de funcționare și integrare a membrilor lor [4].

Socializarea prin promovarea comportamentului pro-social la elevi, vizează o gamă largă de consecințe ale practicării exercițiilor fizice prin formarea competenței sociale și prin însușirea de valori și norme sociale. Altfel spus se are în vedere ceea ce se învață în sport, fără a căuta neapărat utilitatea în afara sportului. Atunci când ne referim la promovarea comportamentului pro-social la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului ne îndreptăm atenția asupra efectelor participării la aceste activități sportive asupra altor sfere ale vieții. În realitate cele două aspecte se întrepătrund, socializarea fiind un proces cu o dinamică permanentă. Astfel, socializarea reprezintă un proces de integrare socială prin comunicare, cunoaștere, cooperare, cu un rol interacțional spre rezolvarea activ și conștient a conflictelor. Se structurează construcțiile cognitive, afective și motivaționale individuale, precum și reprezentările, conduitele și performanțele grupurilor sportive. Promovarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului se bazează pe o integrare prin acceptabilitatea activă, în funcție de condițiile și cerințele concrete, cu readaptarea la condițiile grupului sau echipei, de fapt, o desocializare/resocializare pe un alt plan al socializării colective și socializarea anticipativă, actualizarea valorilor și orientărilor pentru reușita într-o relație nouă, printr-o redimensionare a rolurilor în grupul sportiv, de fapt o învățare prosocială adaptativă, conștientă, cognitivă, creatoare, afectivă și motivată causal.

Sportul, cadrele didactice și părinții au o importanță primordială în integrarea socială a copiilor și a promovării comportamentului pro-social la elevi. Orele de sport alături de părinți și cadrele didactice influențează educarea gustului pentru sport. Astfel putem afirma că sportul este important în formarea comportamentului prosocial contribuind la socializarea indivizilor:

colegii de școală, grup de prieteni, grup școlar iar mai târziu colectiv profesional. Una dintre modalitățile prin care se formează comportamentul prosocial în cadrul grupului de prieteni sau colegi se realizează prin practicarea sportului [1].

Socializarea în sport nu poate fi promovată decât atunci când sunt puse în evidență calități morale, atitudinile, deprinderile și regulile asimilate în activitatea sportivă pot fi transferate în orice altă sferă socială și pot fi adaptate la specificul oricărei alte instituții sociale [5].

Educația fizică și sportul promovează atât respectarea valorilor morale în spiritul olimpic, cât și valori esențiale ale vieții în colectivitate, favorizând integrarea în grup și societate, capacitatea de comunicare. Prin structură și funcționalitate, educației fizice și sportului li se relevă permanent noi valențe cu implicații asupra dezvoltării comportamentului prosocial. Educația fizică și sportul pot fi considerate factori de socializare și de formare a comportamentului prosocial deoarece contribuie la procesul de socializare și integrare socială a elevului, ca urmare a caracteristicilor lor: se desfășoară preponderent în grup, facilitând astfel, interacțiunea dintre indivizi, condiție de bază a socializării.

Scopul socializării este acela de a forma o persoană competentă din punct de vedere social, în sensul recunoașterii valorilor societății, normelor și modelelor de comportare. Procesul de socializare presupune astfel dobândirea competenței sociale, a comportamentului prosocial și formarea deprinderilor de comunicare interpersonală [6].

Activitățile extrașcolare în dezvoltarea și socializarea elevilor sunt importante deoarece, activitățile extralecție la educație fizică sunt tocmai cele care pun în evidență noi fațete ale conduitei prosociale în relația sa directă cu activitatea socială sau o importanță deosebită o are și valoarea acestor activități, fiind în egală măsură profilaxie, compensare și terapie, activitățile sportive stimulează integrarea colectivă a individului, educându-i atitudini de cooperare, cinste și corectitudine. Sportul este prin excelență psihosocial, care include relații multiple între indivizi, cu trăirile, sentimentele, atitudinile, în ultimă instanță comportamentul prosocial manifestat în mediul specific: parteneri, adversari, suporteri etc. cât și cel nespecific, legat de viața curentă sau jocul reflectă existența socială,

de dobândire a cunoștințelor prin acțiunea motrică și mentală, acestea reproduc relațiile sociale prin reguli scrise și nescrise, între cooperare și necooperare, orientate spre rezolvarea unor probleme și depășirea lor prin acțiune. Jocul sportiv are conotație psihosocială, cu comportamente individuale, ca: motivațiile, concepțiile, atitudinile, convingerile, opiniile, comportamentele, mentalitățile, tradițiile, stările de spirit și sentimentele, ca și cu cele structurate colectiv, ca: organizarea conștientă, raporturi și sarcini intragrup, realitatea și obiectivele comune, structurile de conducere etc.

Comportamentul prosocial este nuanțat diferit, în funcție de numeroși factori: norma responsabilității sociale, norma reciprocității, starea afectivă, atributele sistemului istorico-socio-cultural etc. Importanța comunicării în procesul de socializare prin sport este un proces progresiv și de acumulare prin care copii, de-a lungul perioadei de creștere, asimilează comportamente, valori, coduri, roluri, obiceiuri, convenții și moduri de a gândi caracteristice mediului socio-cultural înconjurător. O bună socializare este realizată cu ajutorul comunicării. Procesul de socializare facilitează, în același timp, existența normală a vieții sociale, asigurând stabilitate și buna funcționare a structurilor sociale, coeziunii și socializării inter-grup. Indivizii asimilează un întreg sistem de cunoaștere, atitudini, abilități și reguli morale, necesare vieții sociale intracomunitare, dezvoltând imaginație și capacitate creatoare, în același timp cu afectivitatea necesară echilibrului moral și psihologic.

În urma analizei și sintezei datelor teoretice s-a constatat că procesul de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului este unul complex, multidimensional ce include diverse componente fundamentale: componenta pedagogică, componenta psihologică, componenta operațională etc. Aceste componente reprezintă reperele fundamentale ce au determinat modelul conceptual al procesului de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului.

Strategia de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului vizează mai multe dimensiuni: dimensiunea epistemologică, în sensul că constituie un construct teoretic, congruent intern și coextensiv anumitor principii științifice; dimensiunea pragmatică, în sensul că ansamblul de intervenții și

operații corelează cu situațiile concrete și le modelează eficient prin adecvarea metodelor la realitatea existentă; dimensiunea operațională, în sensul că strategia adună mai multe operații le corelează și le explorează în scop obținerii rezultatelor scontate; dimensiunea metodologică, întrucât strategia se compune din asamblări de metode și procedee consonante și compatibile reciproc ce repherează pe cultivarea metodelor de autoinstrucție, autoeducație, autoreglare și autocontrol permanent.

Conținutul procesului de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului include următoarele domenii:

Domeniul educațional vizează: instruirea psihologică a elevilor; pregătirea psihică generală și specială; formarea deprinderilor psihice; asistența psihopedagogică etc.

Domeniul praxiologic se referă la condițiile optimizării activității, creșterea eficienței antrenamentului și implicit a performanței. Aspectele vizate sunt: praxiologia antrenamentului; praxiologia concursului; tipologia psihologică a sporturilor și ramurilor care determină strategiile de pregătire etc.

Domeniul subiectului implică personalitatea elevului; sintonicitatea și coeziunea clasei de elevi, personalitatea profesorului, antrenorului, arbitrilor, managerului, spectatorilor, suporterilor.

Domeniul psihocomportamentale include: manifestarea particularităților sistemului nervos central: forță, mobilitate, stabilitate, labilitate; și particularităților temperamentale: intraversie/extraversie, anxietate, labilitate, rigiditate, sensibilitate, activitate etc.; procesele psihocomportamentale ale reglării conduitei voluntare, afective și cognitive; stări și procese psihocomportamentale de limită, pre- și post- competiție; stări și procese dependente de structura personalității elevului sportiv (atitudini, motivații, anxietate, agresivitate, trebuințe, valori, interese etc.); particularitățile social-psihologice: caracterizarea psihologică a grupului sportiv: tipologia, dinamica, coeziunea și sintonicitatea grupului, dependența relațiilor în grup, conducerea grupului, stilurile și eficiența conducerii etc.; manifestări psihopedagogice specifice: refacere psihică; sfera psihomotrică; psihoprofilaxie și psihoterapie în activitățile sportive etc.;

Domeniul metodologic cuprinde cunoașterea și aplicarea metodelor de investigație psihopedagogică: metodelor de investigație specifice; tehnicilor de psihodiagnoză în vederea selecției și conducerii procesului de pregătire sportivă.

Cercetarea teoretică a continuat cu determinarea opiniilor profesorilor de educație fizică privind conținutul procesului de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului. În cercetare au participat 101 respondenți. Respondenții au răspuns la întrebările chestionarului. Răspunsurile au fost analizate și grupate în următoarele componente.

I. Majoritatea respondenților consideră că, în sensul său cel mai general, formarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului, are înțelesul de asimilare a atitudinilor, valorilor, conceptelor și modelelor de comportament specific grupului școlar în procesul activităților sportive - (95 %).

II. Formarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului se referă la ansamblu de măsuri menite să-l sprijine pe elevul sportiv în vederea atingerii celui mai înalt nivel al performanței de care este capabil, consideră din eșantionul interviuat - (80%).

III. Formarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului este un demers complex care cuprinde un întreg arsenal de metode și tehnici, structurate și interconectate sistemic, demers în care profesorul, antrenorul, psihologul, familia ajută sau îndrumă elevul sportiv în vederea realizării cât mai bune a sarcinilor. Formarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului are un caracter proactiv, în sensul că nu se așteaptă apariția fenomenului de criză sau dezadaptare ci previne astfel de situații încercând totodată să creeze elevului sportiv o atitudine pozitivă de adaptare suplă și eficientă în orice condiții. Formarea comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului întregește ansamblul de acțiuni cu caracter instructiv și educativ care constituie conținutul activității parteneriatului: școală-familie-societate - (75 %).

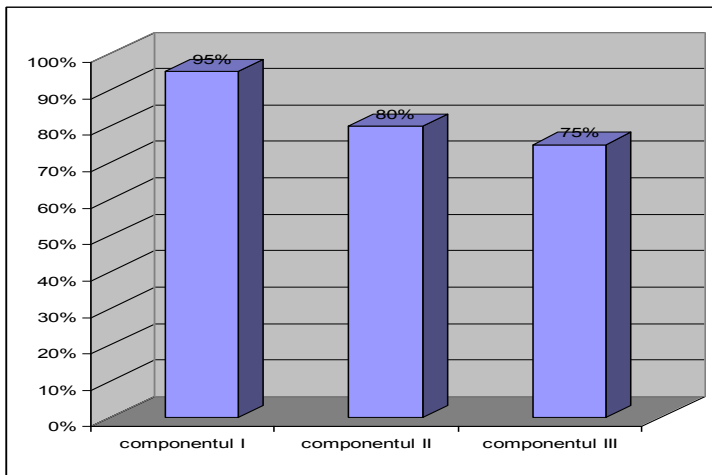

Figura 3.2. Conținutului procesului de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului.

Concluzii. Enumerând componentele procesului de formare a comportamentului prosocial la elevi prin mijloacele educației fizice și sportului, trebuie să ia în considerare că ele formează un tot unitar, influențându-se reciproc, că unele din ele domină și au o importanță decisivă, în timp ce altele au rolul de sprijin. Cunoscând esența personalității elevului sportiv, luând în vedere elementele ei structurale și conținutul psihopedagogic al fiecărei substructuri, e posibilă ridicarea eficacității procesului de formare – dezvoltare a sportivului în toate perioadele de pregătire. E important să menționăm și faptul că, la etapele incipiente ale activității sportive, institutul principal care asigură socializarea elevului sportiv, formarea personalității lui este familia, iar mai târziu aportul hotărâtor în acest proces îl aduce sistemul de învățământ din domeniul educației fizice și a sportului la toate nivelele.

În același timp, instituțiile de învățământ de profil formează la elevii sportivi anumite montaje sociale, interese, valori, cultură fizică și comportament prosocial.

Bibliografie:

1. Crăciun M. Psihologia educației fizice. Editura RISOPRINT. Cluj-Napoca, 2009
2. Dragnea C. Teoria sportului. București: FEST. 2002.

3. Encuțescu A.(coord.) Sociologia sportului. Compendiu. Iași: 2007
4. Epuran M. Psihologia sportului de performanță. București: FEST. 2010.
5. Georgescu Fl. Cultura fizică fenomen social. București: Sport-Turism, 2011
6. Holdevici I. Vasilescu I. Activitatea sportivă, decizie, autoreglare, performanță. București: Edit. Sport-Turism, 2008.
7. Maxim S.T. Dascălu D.I. Popoveniuc B. Ionescu E., Violența în sport. Ed. Universității din Suceava, 2006
8. Rusu O. Sportul – obiect al sociologiei sportului. București: A.N.E.F.S., 2010
9. Stănescu M. Educația fizică și sportul – factori ai procesului de socializare. ANEFS: 2010
10. Șerban M. Jocul sportiv ca dimensiune a socializării în sport. În: Revista Știința Sportului, nr. 3, 2010
11. Гогунов Е.Н. Психология физического воспитания и спорта. Москва: ACADEMIA. 2012.
12. Ильин Е.П., Психология спорта, Москва: ФиС, 2009.

UNELE ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE ALE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENUL PSIHOPEDAGOGIC

Șevciuc Maia, dr. , conf. univ.,
șef Departament Științe ale Educației, USM

Abstract. *The article is a theoretical study that provides some methodological recommendations for the realization of research in the field of education sciences. The author proposes the characteristics, principles, types of research, methods and methodology of psycho-pedagogical research.*

Cercetarea științifică este parte inseparabilă de cunoaștere științifică. Nota definitorie a oricărei cercetări este căutarea în vederea cunoașterii, ceea ce înseamnă a aduna informații și fapte, a le studia, a le evalua, sintetiza și interpreta în vederea obținerii unui spor de cunoaștere. Știința și cercetarea se condiționează reciproc, întemeindu-se și completându-se una pe cealaltă. Ceea ce

caracterizează atât știința, cât și cercetarea este, în primul rând, un anumit „model de gândire”. Aceasta depășește etapa simplei „observații pasive”. Gândirea științifică „pune întrebări și dă răspunsuri după anumite reguli metodice, fixându-și punctul de vedere asupra unui anumit obiect”, care devine astfel „o tematică de cercetare”. În felul acesta se face trecerea de la „observația pasivă” la „discursul epistemic”, care-și are originea în dialectică [3, p.20].

Datele rezultate din cercetarea științifică s-au structurat treptat, în decursul timpului, în domeniul de cunoaștere specializată diferențial, ordonate logic, privind o anumită categorie de obiecte sau fenomene, care-și au o sursă comună, caractere înrudite și exprimă niște adevăruri universale valabile în interiorul domeniului respectiv de cunoaștere. Numai în acest context putem aborda cunoașterea științifică drept un proces coerent, organizat și sistematizat tematic, cu un obiect și scop precis, o metodologie și o gândire proprie, cu un limbaj specific și un câmp de aplicabilitate propriu.

Este cunoscut faptul, că un anumit domeniu sau ramură a activității de cunoaștere obține statut de știință, dacă îndeplinește următoarele condiții: are un domeniu de studiu propriu și finalități precise, posedă un limbaj științific, o metodologie și un instrumentar adecvat; identifică și argumentează legități, principii, fundamentează modele, strategii de acționare în contextul cercetării și formulează predicții. Toate acestea asigură cristalizarea unui corpus de teorii, cunoștințe teoretice și practice, articulate între ele prin inferențe și deducții logice și susceptibile de a fi verificate experimental. În acest context *cercetarea psihopedagogică* este un proces creativ, critic, dinamic și continuu de cunoaștere, ce are drept scop explicarea, înțelegerea, optimizarea, inovarea, reformarea și prospectarea fenomenului educațional. Toate acestea se realizează în viziune sistemică, sunt corelate inter-, pluri-, multi- și transdisciplinar prin investigarea teoretică și/sau practic-aplicativă a relațiilor funcționale și cauzale dintre componentele și variabilele fenomenului educațional.

Cele mai importante caracteristici ale cercetării psihopedagogice sunt următoarele:

1. poate fi de *natură inductivă* – când presupune acumularea de date experimentale și teoretico-metodologice, în vederea fundamentării științifice a demersurilor acționale și teoretice

care îmbogățesc și orientează teoria și practica educației (cercetare practic –aplicativă/empirică) sau de *natură deductivă* – când se realizează analize logice și/sau istorice ale unor paradigme, teorii, legități, enunțuri, se stabilesc corelații între concepte, teorii, principii etc., determinându-se consecințele (cercetări teoretico-fundamentale);

1. are *caracter ameliorativ*, nu doar constatativ, descriptiv și explicativ, întrucât conduce la optimizări, la perfecționări și, uneori la inovări și reformări ale modului de concepere și desfășurare a proceselor educaționale la macro și micro nivel;
2. are *caracter prospectiv* – vizează realizarea educației și modelarea personalității din perspectiva cerințelor dezvoltării sociale, a exigențelor societății;
3. are *caracter complex*, poate pune în evidență și alte aspecte referitoare la fenomenul educațional sau corelate cu acesta, decât cele propuse pentru investigație, care au stat la baza formulării ipotezei centrale, deoarece fenomenele educaționale sunt complexe, dinamice, desfășurate în flux continuu și ireversibile, neunivoce (ele nu pot fi „oprite” pentru a fi analizate și nici nu pot fi reproduse de mai multe ori, în condiții perfect identice cu cele inițiale, eventual pot fi înregistrate și vizionate);
4. poate avea *caracter interdisciplinar, pluridisciplinar sau transdisciplinar*, presupunând deseori demersuri științifice și un cadru teoretico-explicativ de natură interdisciplinară, pluridisciplinară sau transdisciplinară;
5. poate avea aspecte specifice din punctul de vedere al etapelor și demersurilor de desfășurare, precum și al instrumentarului și metodelor de cercetare [1, p.9-10].

Tipuri de cercetare științifică

Există mai multe clasificări ale cercetărilor psihopedagogice, după mai multe criterii.

1. *În funcție de metodologia adoptată*, deosebim: cercetări observaționale (neexperimentale), cercetări experimentale, cercetări comparative, cercetări istorice.
2. *În funcție de obiectul/subiectul cercetării*: monografiile, paneele (eșantionul reprezentativ pentru cercetarea repetată

- pe aceleași persoane), de trend (experimentul repetat asupra aceluiași obiect, fără a menține eșantionul inițial.
3. *În funcție de scopul și complexitatea problematicii abordate*, pot fi distinse: cercetări teoretico-fundamentale, cercetări practic-aplicative, cercetări combinate.
 4. *După modul de abordare*, distingem cercetări: mono-, intra-, pluri- și transdisciplinare.
 5. *După agenții antrenați în cercetare*, distingem: cercetări individuale, cercetări în grup mic, colective.
 6. *În funcție de direcția abordării*, cercetările pot fi: longitudinale (istorice, diacronice), transversale (sincronice) etc. [7, p.16].

Tipurile de cercetare se completează reciproc. O cercetare nu este exclusiv de un anumit tip, ci îmbină diverse criterii de abordare. Totodată fiecare dintre tipurile de cercetare are trăsături specifice. De exemplu, *cercetarea fundamentală* se caracterizează prin: realizarea cunoașterii generale, teoretice a problemelor psihopedagogice; permiterea înțelegerii, argumentării, fundamentării domeniului sub forma conceptelor, legilor, normelor, teoriilor, modelelor, paradigmatelor; sesizarea constantelor și generalizarea lor în legi, principii, teorii; construirea ipotetică de modele de acțiune, teorii explicative; aprofundarea studiilor, înțelegerea critică a naturii științelor educației și sistemelor conceptuale.

Cercetarea *aplicativ-ameliorativă* se caracterizează prin: afirmarea prioritară a finalităților practice; permiterea cunoașterii fenomenelor semnificative din practică și apoi identificarea, verificarea soluțiilor ameliorative; adaptarea la condițiile reale a unor idei, rezultate, modele în scopul dezvoltării practicii, a cercetării însăși, prin sugerarea de noi ipoteze, variabile; satisfacerea funcțiilor: constatativă, descriptivă, acțională, informațională, ameliorativă, corectivă, de dezvoltare; aducerea unor îmbunătățiri de conținut, de metodă, de organizare etc.

Principiile cercetării științifice

Nu se poate realiza nici o cercetare științifică, avînd un caracter riguros științific, fără ca aceasta să fie condusă de anumite principii sau legi, reguli etc. Principiile cercetării sunt repere absolut necesare, la care cercetătorul trebuie să-și raporteze permanent ideile și activitatea practică, pentru a putea menține și urma „calea cea mai

corectă”, respectiv metoda, în căutarea și descoperirea adevărului aplicat la obiectul cercetării sale. Principiile cercetării devin în felul acesta reguli obligatorii, ce definesc și normează cadrul oricărei activități de cercetare științifică [1; 2; 4; 7; 8; 10].

Principiile cercetării științifice nu sunt numai niște reguli de urmat de către cercetătorul științific în activitatea sa de cercetare. Ele reprezintă, în egală măsură, repere epistemologice și „reper morale”, ce obligă și impun o anumită atitudine științifică și etică a cercetătorului față de obiectul cercetării sale, dar mai ales față de calea/ traseul de urmat și rezultatele obținute de acesta în urma analizei metodice a obiectului cercetat.

Principiul obiectivării se referă la obiectul cercetării științifice și la modul în care acesta trebuie studiat. În sensul acesta trebuie în mod obligatoriu să se aibă în vedere următoarele aspecte: plecând de la obiectul ce urmează să fie supus cercetării științifice, să se fixeze atenția și să se pună în evidență un anumit obiectiv care să reprezinte scopul precis al cercetării respective; pe parcursul cercetării științifice, cercetătorul nu trebuie să se abată de la realitatea obiectului cercetat și să nu-și schimbe scopul urmărit; să adapteze metodele și tehnicile de cercetare la specificul naturii obiectului cercetat.

Principiul adevărului. Conform acestui principiu, orice cercetare științifică are ca scop descoperirea adevărului cuprins în concluziile care se desprind din cercetarea unui anumit obiect și scop propus. Acest adevăr trebuie să reflecte natura reală a obiectului cercetat și să poată fi exprimat și înțeles. În sensul acesta trebuie respectate următoarele reguli: exprimarea rezultatelor cercetării trebuie să se facă utilizându-se un limbaj clar, precis, inteligibil, care să poată fi în mod universal acceptat și utilizat; în activitatea de cercetare științifică, trebuie să se evite subiectivismul, fantezia sau speculația sterilă, care duc la deformări metodice și, astfel, la rezultate eronate.

Principiul metodic. Prin acest principiu se realizează corelația dintre necesitățile obiectivării datelor urmărite la obiectul supus cercetării științifice. În sensul acesta, pentru conformarea obiectului cercetat cu principiul metodic, trebuie să avem în vedere următoarele reguli: orice cercetare științifică trebuie condusă metodic, în conformitate cu un plan riguros elaborat de cercetător; în activitatea

de cercetare științifică trebuie respectate pas cu pas etapele și metodele de lucru, pentru a avea coerență și desfășurare logică în procesul de cercetare; în cercetarea propusă trebuie să fie utilizate tehnici și metode de lucru adecvate naturii obiectului cercetat, precum și intențiile legate de obiectivele cercetării respective.

Principiul demonstrației susține că orice afirmație (sau rezultat) ce rezultă din activitatea de cercetare științifică a unui obiect trebuie demonstrată, dovedită dacă este adevărată și aparține ca o calitate obiectului studiat. Rezultatele obținute din cercetarea științifică efectuată și validată trebuie să se integreze în sistemul de date ale domeniului științific în care s-a desfășurat cercetarea.

Conform *principiului unității teoretico-empirice*, în cercetarea științifică cunoștințele teoretice ghidează activitatea empirică, activitatea de cercetare concretă; pe de altă parte, datele obținute prin activitatea de cercetare conferă valoare de adevăr teoriilor.

Principiul unității înțelegere-explicație pune în discuție relația dintre subiectul și obiectul cunoașterii științifice. Cu alte cuvinte, a înțelege de ce apare sau se desfășoară un anumit comportament nu este același lucru cu a-l explica. Putem înțelege intuitiv cauzele care duc la apariția unor fenomene sociale, dar aceste acte de înțelegere nu garantează obiectivitatea concluziilor noastre. Explicarea unui fapt social presupune descrierea și definirea unor argumente concrete care să justifice apariția și dezvoltarea unor fenomene sociale. Așa dar, explicația științifică presupune o analiză de profunzime a comportamentului uman, și nu doar o simplă intuiție.

Principiul unității cantitativ-calitativ impune utilizarea convergentă a metodelor statistice, specific cantitative, și a celor cazuistice, specific calitative.

Principiul corelației demonstrează faptul că rezultatele științifice care rezultă din cercetarea unui obiect trebuie să fie corelate cu datele deja existente în domeniul științific respectiv sau cu cele din domeniile științifice înrudite.

Principiul evaluării rezultatelor se raportează la metodologie și privește modul de evaluare și de utilizare a rezultatelor obținute din activitatea de cercetare științifică. Conform acestui principiu evaluarea rezultatelor trebuie să fie corectă, fără nici un fel de

subiectivitate din partea cercetătorului care a realizat cercetarea; rezultatele obținute să fie comparate cu datele existente în literatura științifică de specialitate a problemei cercetate.

Principiul utilității. În conformitate cu acest principiu trebuie ca activitatea de cercetare științifică, ce urmează a fi realizată, să aibă în vedere o utilizare atât teoretică, cât și practică a datelor rezultate din cercetare. Aceasta va trebui să justifice cercetarea, ca o contribuție efectivă în domeniul de cunoaștere științifică respectiv, precum și în ceea ce privește punerea în practică a acestor rezultate. Este preferabil ca orice cercetare științifică întreprinsă să aibă un caracter de originalitate și de noutate, reprezentând astfel o contribuție eficientă în domeniul științific respectiv; datele obținute în cercetarea științifică să poată fi utilizate și aplicate, în mod curent, de către specialiști.

Principiul psihomoral privește atât cercetătorul, cât și modul în care se desfășoară activitatea de cercetare științifică a acestuia. Se pune problema seriozității și onestității activității de cercetare sau, altfel spus, a responsabilității științifice, cât și cea morală a celui care cercetează față de cercetare, de rezultatele cercetării, dar în același timp și față de consecințele ce rezultă din aplicarea teoretică sau practică a rezultatelor cercetării. Persoana care a efectuat cercetarea științifică trebuie să aibă credibilitate, să fie convingătoare ca să impună prin argumente și demonstrații, rezultatele teoretice și practice ale cercetării, astfel încât acestea să fie recunoscute și acceptate de specialiștii din domeniul științific respectiv. Respectarea principiilor cercetării reprezintă garanția reușitei activității de cercetare științifică / teoretică și aplicativă [8].

Problemele metodologice ale cercetării științifice: metodologie, metodă, metodică

Metodologia, ca parte componentă a științei generale, contribuie la cunoașterea mai profundă a fenomenelor și metodelor de studiere a tuturor științelor particulare, inclusiv a celor psihopedagogice. Metodologia psihopedagogiei poate fi abordată în sens larg și în sens îngust.

În sens larg metodologia psihopedagogiei este un sistem de cunoștințe despre ideile de bază, fundamentele și structura teoriilor psihologice și pedagogice, despre principiile de abordare și modalitățile de dobândire a cunoștințelor, care reflectă continuu

schimbările realității psihologice și pedagogice în condițiile societății ce se dezvoltă permanent. Metodologia psihopedagogiei este teoria despre cunoștințele psihopedagogice și despre procesul de dobândire a lor. Ea include: (1) teoria despre structura și funcțiile cunoștințelor psihopedagogice, problematica psihopedagogică; (2) ideile de bază, fundamentale, filosofice, general-științifice, psihologice, pedagogice (teorii, concepții, ipoteze), ce au sens metodologic; (3) teoria despre logica și metodele de cunoaștere psihopedagogică.

În sens îngust metodologia psihopedagogică este știința despre metodele cercetării psihopedagogice. Această abordare reduce obiectul și sarcinile metodologiei la analiza posibilităților metodelor de cercetare [7, p.45].

Astfel metodologia psihopedagogică este teoria despre ideile de bază, structura, funcțiile și metodele cercetării științifice. De exemplu, atunci când investigăm variate probleme ce țin de familie, educația familială, comunicarea și relaționarea familială etc., ne axăm pe metodologia psihopedagogică, dar și sociologică, fiindcă familia reprezintă și o instituție socială.

Între metodologie, metodă și metodică există o legătură strânsă. *Metodologia cercetării* este sistemul de principii, abordări și modalități de organizare și construire a activității teoretice, teoria despre acest sistem. *Metoda cercetării* este calea de cercetare care rezultă din reprezentările și concepțiile teoretice generale despre esența fenomenului cercetat. *Metodica cercetării* vizează realizarea metodei concrete ca modalitate de organizare a interacțiunii subiect-obiect în baza studierii materiei și procedurilor aplicate în cercetare. În concluzie, considerăm important să menționăm că elaborarea textului științific pentru o lucrare (studiu teoretic și/sau teoretico-aplicativ, teză, monografie etc.) trebuie să corespundă cercetării realizate și să se conformeze cerințelor expuse în acest studiu teoretic.

Bibliografie:

1. Bocoș M.. Teoria și practica cercetării pedagogice. Cluj-Napoca, 2003
2. Enăchescu C. Tratat de teoria cercetării științifice. Iași: Polirom, 2007
3. King R. Strategia cercetării. Iași: Polirom, 2005
4. Patrașcu D., ș.a. Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice. Chișinău, 2003

5. Popa N., Antonisei L., Labăr A. Ghid pentru cercetarea educației. Iași: Polirom, 2009
6. Popper K. Logica cercetării. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1981
7. Popper K. Cunoașterea și problema raportului corp-minte. București: Editura Trei, 1997
8. Șevciuc M. , Triboi I. Metodologia cercetării și statistica aplicată în psihologie și pedagogie. Suport de curs. Chișinău CEP USM, 2013.
9. Загвязенский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования. Москва, 2000
10. Образцов П. Методы и методология психолого-педагогического исследования. -СПб, 2003

REPERE TEORETICO-APLICATIVE DE VALORIFICARE A METODELOR REAL-ACTIVE

Balan Ileana, *dr. în pedagogie,*
Universitatea din Pitești, România

***Abstract.** Study has a theoretical-applied nature and is designed for students, masters and university teacher. Analysis and elucidate of the theoretical foundations is followed by the description of the optimization conditions of applying real active methods in education and personalized academic teaching cognitive activity in school and initial training of teachers.*

Pentru a determina fundamentele pedagogice ale metodelor real-active, printre care și competențele de aplicare a acestora, este necesară o analiză a modelelor cognitive ale învățării. Pornind de la abordarea analitico-sintetică a contribuției aduse de psihologia cognitivă cu privire la mecanismele cunoașterii, învățarea, procesarea informațiilor, strategiile dezvoltării cognitive vom analiza succint modelele cognitive ale învățării. Astfel, **Modelul CIP** (Cognitive Information Processing) asigură prezentarea teoriei sub forma schemelor de reorganizare a cunoștințelor stocate în memorie, a structurilor mentale ipotetice reconstruite, care devin o bază pentru recunoașterea rapidă a cunoștințelor, reflectarea modalităților de integrare a cunoștințelor și experienței, formarea și utilizarea unei concepții proprii cu privire la cele cunoscute [Apud 1]. *Modelul CIP*

se bazează pe operațiile mentale fundamentale și abordarea critică a învățării, după cum urmează:

- prevederea organizării instruirii prin structurarea și relaționarea elementelor materialului, elaborarea hărții cognitive a conceptelor acestuia, a reprezentărilor grafice ca trasee ale cunoașterii;
- oferirea noului material sub forma etapelor de construire a lui;
- axarea pe cunoașterea limitelor atenției, percepției, memoriei, gândirii, imaginației și concentrarea asupra identificării punctelor centrale ale materialului de studii;
- evidențierea procedurilor de encodare, aplicate în extragerea esențialului, în găsirea asociațiilor cu cunoașterea anterioară, cu prevederea oportunităților de encodare verbală și vizuală;
- căutarea și dirijarea variatelor soluții pentru aplicații după realizarea generalizărilor sub formă de concepte, principii etc.;
- sprijinirea elevilor prin aplicarea strategiilor diferențiate și celor de autoreglare.

Dacă e să preluăm și să adaptăm acest model la formarea inițială a cadrelor didactice prin prisma valorificării metodelor real-active, atunci sunt necesare următoarele precizări:

- oferim posibilitate studenților pedagogi să elaboreze variate scheme și hărți cognitive ale conceptelor și de prezentare a teoriilor din domeniul științelor educației;
- antrenăm studenții în elaborarea planurilor, traseului de studiere și cercetare a temelor/ modulelor disciplinare;
- antrenăm studenții în a se informa din variate surse și a structura datele, mesajele, teoriile, conținuturile, metodele etc.;
- antrenăm studenții în formularea întrebărilor pentru corelarea informațiilor;
- propunem evidențierea și elaborarea criteriilor de structurare și învățare a cunoștințelor teoretice, metodologice;
- propunem formularea și structurarea competențelor profesionale la nivel de cunoaștere, de aplicare și integrare în baza studierii temei/modulului;

- antrenăm studenții în elaborarea unei diagrame a informațiilor învățate;
- oferim posibilitate studenților să extragă esențialul din temă/modul; să găsească asociații și diferențe între informațiile studiate; să găsească soluții/strategii de aplicare a acestora în activitatea cadrului didactic, a unității de învățământ;
- antrenăm studenții în a realiza eseuri, referate, rezumate; a formula argumente, principii, sinteze etc.

Modelul antrenării unitare a mecanismelor cognitive (Larkin J., Chabay R.) se apropie cel mai mult de desfășurarea reală a învățării pe unități de conținut. Modelul necesită respectarea următoarelor prescripții:

- subiecții primesc la început o descriere detaliată a proceselor de prelucrare a informațiilor incluse în învățare;
- concomitent cu descrierea și desfășurarea acțiunilor se realizează cunoașterea sistematizată de tip perceptiv de formare a imaginilor mentale prin înțelegere, conceptualizare, rezolvarea problemelor etc.;
- includerea celor ce învață în participarea activă la rezolvarea tuturor acțiunilor;
- menținerea unui feed-back activ, continuu în relația educațională și în monitorizarea acțiunilor cognitive/metacognitive;
- realizarea operațiilor, sarcinilor proiectate se verifică și se raportează la unitatea cunoașterii sistematic și peste un anumit timp;
- se ține cont de particularitățile de vârstă și dezvoltarea intelectuală a subiecților [Ibidem].

Aceste prescripții sunt actuale și importante atât pentru instruirea elevilor, cât și pentru formarea profesională a cadrelor didactice.

Modelele procedurale bazate pe analiza critică, comparativă a principalelor strategii cognitive ce asigură prezentarea etapelor cunoașterii, a mecanismelor specifice, metodelor de influențare și menținere a acestora, reperând pe valorificarea îmbinării teoriilor cognitive cu managementul metodologic al profesorului (Andrews D., Goodson L.).

Modelul facilităților procedurale (Scardamalia M., Bereiter C.) se caracterizează prin aplicarea unei modalități de co-investigație și individualizare care se desfășoară în patru secvențe:

- în etapa inițială a cunoașterii elevii primesc puncte de sprijin sub formă de idei, exemple, improvizații etc.;
- elevul rezolvă sarcina folosind independent punctele de sprijin;
- se realizează compararea și confruntarea cu opiniile grupului/clasei de elevi;
- se corectează sau/și se dezvoltă în continuare procesul de cunoaștere [Apud 5].

Modelul dat este unul eficient în formarea inițială a cadrelor didactice.

Modelul gândirii calitative/MGC (Frederiksen) ne orientează spre analiza minuțioasă a problemei, căilor ei de soluționare și stabilirea relațiilor dintre fiecare element constitutiv al acestora. Modelul încurajează individul spre aplicarea acțiunilor reale de cunoaștere a cauzelor, de explorare a strategiilor de rezolvare a sarcinii/problemei în baza variatelor acțiuni de analiză, comparație, reformulare, structurare, generalizare, concretizare etc. Numai după o gândire calitativă se construiește complexul procedural de rezolvare. Observăm că gândirea de calitate stimulează creativitatea acțiunilor personalității. Anticipând, putem menționa că axarea pe valorificarea MGC în instruirea studenților pedagogi ne-a permis să eficientizăm aplicarea metodelor real-active.

Modelul învățării prin rezolvarea de probleme, situații se utilizează frecvent în pedagogia clasică și în pedagogia postmodernă de către școala activă, *ca soluție a dezvoltării experiențelor cognitive și aplicative în noua concepere a obiectivelor formării-dezvoltării, a curriculumului activ.* Cercetătorii Wilson B. și Cole P. [apud 3] consideră modelul propus de ei drept unul extrem de eficient în rezolvarea problemelor în baza dezvoltării mecanismelor de procesare a informațiilor la nivel abstract. În cadrul modelului nu sunt acceptate metodele predării prin demonstrarea tehnicilor și a algoritmilor de rezolvare a problemelor, ceea ce asigură memorarea căilor și procedurilor respective pe care le aplică și nu

le caută, nu le construiesc independent elevii. În acest context, este clară abordarea modelului în formarea inițială a cadrelor didactice, deoarece pedagogii în cea mai mare măsură trebuie să fie în stare a pregăti, organiza, a propune planuri, strategii, ipoteze; a selecta informații relevante la disciplina / tema studiată; a analiza variabilele independente, obstacolele ce pot apărea în procesul de învățământ; a compara, generaliza, a corecta, a aprecia, a formula soluții; a îmbina variate metode și tehnici de realizare a predării-învățării-evaluării.

Modelul creării cadrului de îndrumare inteligentă (Clancey W.) asigură selectarea și îmbinarea metodelor euristice în crearea unui context favorabil de instruire prin gândirea și organizarea condițiilor, elaborarea strategiilor de dezvoltare a mecanismelor de înțelegere a terminologiei speciale, a modului de raționare, rezolvare a sarcinilor didactice [Apud 5]. Aici este importantă diagnoza inițială a cunoașterii și capacitatea pedagogului de a crea un cadru ce va stimula creativitatea elevilor. Modelul dat subliniază importanța valorificării cadrului/contextului real și a metodelor de activizare a educatului.

Modelul procesării informațiilor sub egida unui tutoriat inteligent (Anderson J.) propune construirea *arhitecturii sistemului cognitiv*, care pune accentul pe îmbinarea optimă a dezvoltării *memoriei declarative* (ce conține informații factuale, concepte organizate în rețele semantice, propoziționale, imagini mentale), *memoriei procedurale de lungă durată* (conține reguli de realizare, rezolvare) și a celei *de lucru*, care reprezintă partea activată a celorlalte, indicând asupra cunoștințelor, regulilor necesare în rezolvarea sarcinii [5].

Pentru pedagog cunoașterea și competența de aplicare a modelului vizat este importantă, deoarece îl orientează spre proiectarea minuțioasă a etapelor activității, acțiunilor, proceselor de pregătire și lucru cu elevul pentru a obține performanțe în rezolvarea sarcinilor didactice. Condițiile valorificării modelului presupun: formularea sarcinii, analiza informațiilor, efectuarea codării; activarea și integrarea, reactualizarea cunoștințelor, plasarea lor în concordanță cu regulile, principiile asimilate anterior și stocate în memoria procedurală; executarea sarcinii prin aplicarea strategiilor

reactualizate, corectate și intrate în memoria de lucru; obținerea performanțelor în rezolvarea sarcinii cu succes. Modelul nu numai că asigură reactualizarea cunoștințelor, ci permite îmbogățirea, restructurarea, adaptarea lor la contextul real, situația nouă, finalitățile noi.

Modelul instruirii reciproce (Brown A., Palincsar A.) ne ajută să activizăm studenții în realizarea variatelor sarcini didactice în grupuri mici. Fiecare individ se află în situația de executor și critic, profesorul monitorizează procesul dat și face sinteze. Elevii recurg la diverse strategii de procesare, sintetizare, construire și rezolvare a sarcinii, învață reciproc, iar pedagogul îndeplinește funcția reală de tutore, facilitator, îndrumător și organizator [Apud 4].

Modelul prelucrării exemplilor și al auto-explicației (Chi M.1991) [1] scoate în evidență rolul formării inferențelor, al construirii raționamentelor în cadrul procesării informațiilor. Interpretarea și comentariul verbal și scris se realizează treptat pe calea inducției sau deducției, iar la fiecare etapă se face auto-explicația în scopul autoverificării înțelegerii și consolidării cunoștințelor, abilităților, competențelor. Concomitent cu lărgirea câmpului auto-explicației se extinde și sfera informațiilor, competențelor elevului. Profesorul în cazul dat respectă ritmul dezvoltării individuale al elevului, dar nu uită și de valorificarea *zonei proxime* a acestuia [Apud 5].

În concluzie, analiza modelelor cognitive ne-a ajutat să observăm structura acestora, specificul fiecăruia, condițiile de valorificare a lor și să stabilim punctul de tangență dintre acestea și esența metodelor real-active, pe care îl putem formula astfel: *antrenarea tuturor proceselor cognitive prin activizarea și implicarea individului în rezolvarea situațiilor reale prin construirea cogniției / metacogniției individului*. Strategiile aplicate în modelele prezentate conțin metode, procedee și tehnici euristice, care asigură dezvoltarea intelectuală a celui ce învață, îl fac activ, creativ, perseverent și conștient de acțiunile sale, dându-i posibilitate să coparticipe și să-și construiască procesul de cunoaștere. Analiza surselor bibliografice și a practicii educaționale arată că *constructivismul cognitiv care se bazează pe paradigma învățării prin construcția cunoașterii*

apare către anii 80–90, când psihologia cognitivă își reorientează studiarea cogniției, trecând de la experimentele de laborator la cele din învățământ, în situații reale, sarcini de învățare naturală, plasarea individului în situații concrete. Întrucât, psihologia cognitivă a demonstrat că toate cunoștințele stocate în memorie necesită o restructurare, transformare, adaptare, prin analogie, inducție, deducție, generalizare, asimilare, astfel, încât noile informații să se integreze sau să se construiască în noi structuri, rețele, scheme, scenarii, cunoștințe, abilități într-un mod *activ și real* (Cerghit I., Neacșu I., Negovan V., Lebrun M., Joița E. etc.), pedagogia centrată pe cel ce învață și teoria educației cognitive, fac tot posibilul ca dezvoltarea cogniției și metacogniției să formeze inteligența individului. Pedagogia postmodernă promovează o multitudine de strategii didactice care valorifică metodele real-actives de învățare [1, p.16] și consideră că *inteligenta se învață ca oricare alt tip de conduită*. Accepțiunile analizate în procesul studierii stilurilor cognitive aplicate în învățare [Apud 1], *personalizarea cogniției și a metacogniției individului* se raportează la conștientizarea valorificării modalităților proprii de cunoaștere, procesare, înțelegere, interpretare, exemplificare, argumentare și sintetizare–construire–aplicare a cunoștințelor / informației în procesul educației și autoeducației.

Personalizarea cunoștințelor, pătrunderea prin activitățile educaționale până la sentimentele și valorile individului, corelarea conținuturilor cu experiența personală a acestuia, particularitățile lui de învățare, frământă continuu specialiștii și cercetătorii din domeniul educației. Bruner J. [1; 2; 4] consideră că acesta ar fi principiul de bază al educației, care asigură varierea și diversificarea modalităților de influențare a copilului și cercetarea fundamentării lor.

Este firesc faptul că personalizarea cogniției și a metacogniției să fie raportate de individ, la conștientizarea propriilor modalități de procesare a informațiilor, la particularitățile individuale de prelucrare, organizare / structurare, aplicare și restructurare a acestora.

Joița E. menționează că personalizarea cogniției nu are aceeași

sferă cu stilul de învățare ci este inclusă în el, dar corelează cu stilul cognitiv [3, p. 190].

Kerka S. [Apud 1] definește stilul cognitiv ca fiind puterea, capacitatea individuală de receptare a informației, de formare a conceptelor, de reținere și prelucrare a acesteia, abordându-l ca o dimensiunile a stilului de învățare.

Cercetătorii din domeniul psihologiei cognitive arată că stilul de învățare nu reflectă conținutul a ceea ce se învață, ci modalitatea care este aplicată de individ pentru receptarea, prelucrarea concretă și abstractă a conținuturilor informaționale.

Nicola I. [Apud 5] consideră că personalizarea modului de cunoaștere, formarea stilurilor cognitive este strâns legată de diferențierea acestora, reprezentând efectul educației și al autoeducației. Cercetătorul elucidează următoarele *categorii de stiluri cognitive*:

- cunoașterea de la întreg la detaliu și invers – de la detaliu la întreg;
- cunoașterea pornind de la niște puncte de sprijin inițiale;
- cunoaștere axată pe înțelegerea fenomenului, iar apoi memorarea;
- solicitarea unei structuri clare a informațiilor ce urmează a fi învățate;
- cunoașterea prin rezolvarea problemelor practice în scris sau oral;
- cunoașterea axată pe gândirea convergentă;
- cunoașterea axată pe gândirea divergentă.

Un alt cercetător, Gordon D. structurează *stilurile cognitive după două dimensiuni*:

- 1) abilitatea de a sesiza nuanțe, deosebiri în diagnoza problemelor; calitatea asocierii și elaborarea argumentelor semnificative în rezolvarea logică a acestora;
- 2) abilitatea de a analiza rapid elementele problemei, în baza realizării variatelor conexiuni, forța de a asocia pentru căutarea unui nou mod de soluționare a acesteia [5].

Între cele două dimensiuni se observă o interrelație strânsă. Din combinarea acestora rezultă *tipurile cognitive*, pe care trebuie să

le cunoaștem și să le diferențiem pentru a spori eficiența instruirii, în cazul nostru, a formării inițiale a cadrului didactic.

Tipurile cognitive evidențiate de Gordon D. sunt:

- *creatorii de probleme* (problem finders) sunt buni diferențiatori, dar local asociativi, creează controverse și complicații, sunt combativi, nu sunt productivi în grupuri, nu sunt în stare să structureze scopurile în corelație cu acțiunile necesare;
- persoanele axate pe *rezolvarea problemelor* (problem solvers) dau dovadă de o forță mare de asociere, preferă instruirea tradițională, își structurează acțiunile, sunt capabili să definească prestructurarea problemelor, acțiunilor; preferă proiectele de investigație, au atitudine deschisă, activează eficient în grup, sunt orientați spre performanță;
- *implementatorii* acționează logic riguros și perseverent, apreciază adecvat realitatea, integrează materialele tematice și relevante în acțiuni, restructurează problemele în funcție de noile condiții, elaborează ipoteze, caută modalități noi, urmăresc și se implică în soluționarea acestora; preferă să lucreze singuri, analizează logica și importanța propriilor argumente, sunt teoreticieni originali;
- *combinatorii, integratorii* sunt axați pe analiza și îmbinarea variatelor elemente în soluționarea problemelor.

Un alt cercetător, Gardner H. [Apud 1] constată diferite modalități de manifestare a inteligenței la indivizi în baza diferențelor neurologice, care se manifestă ca stiluri individuale de cunoaștere și rezolvare a problemelor. *Teoria inteligențelor multiple* conturată de Gardner H. este dezvoltată de mai mulți cercetători, printre care se evidențiază Brualdi A. C. [Ibidem], ce efectuează o caracteristică detaliată a stilurilor cognitive / a inteligențelor, după cum urmează:

- *inteligența logico-matematică* constă în abilitatea de a sesiza elementele de esență, relațiile între elemente de cauză și efect, de a formula deducții; de a învăța științific, a realiza calcule și interpretări cantitative, de a aborda critic problemele; a structura, organiza, realiza conexiuni, a examina, a construi ipoteze, a rezolva problemele creativ;

- *inteligența lingvistică* include abilitatea de a aplica limbajul pentru a se exprima, pentru a memora și reproduce informații, pentru a percepe înțelesul cuvintelor, a lectura, a formula și reformula, a descrie, a dezvolta idei etc.;
- *inteligența spațială* se manifestă prin capacitatea de a crea și opera cu imagini mentale în procesul rezolvării problemelor; a percepe vizual realitatea, a înțelege relațiile spațiale, a construi, proiecta, modela etc.;
- *inteligența muzicală* valorifică abilitatea de a recunoaște și compune ritmuri și tonalități, melodii și rime, de a identifica sunetele, a valoriza trăirile din punct de vedere muzical; a compune, a aprecia și interpreta muzica; a crea etc.;
- *inteligența chinestezică* rezidă în abilitatea de a coordona mișcărilor, de a memora, imita, modela și coordona mișcărilor, realizând acțiuni practice, exerciții, jocuri;
- *inteligența intrapersonală* reflectă abilitatea de a analiza și a înțelege propriile procese psihice și motivații, a conștientiza aspectele pozitive și negative ale propriei personalități; a monitoriza și controla mecanismele interne și comportamentele exteriorizate, a lua decizii în conformitate cu necesitățile sale; a se autocunoaște și autoeduca;
- *inteligența interpersonală* evidențiază capacitatea omului de a relaționa cu alții, a înțelege alte persoane, a manifesta empatie, dinamism; a colabora, a coopera, a negocia, a organiza, a exprima opinii etc.;
- *inteligența naturalistă* se manifestă prin atitudinea grijulie față de mediul natural ce ne înconjoară; orientarea persoanei spre a cunoaște investiga, înțelege, ocroti, dezvolta, explica fenomenele naturii [1; 2; 4; 5 etc.].

În baza accepțiunilor teoriei inteligențelor multiple a lui Gardner H., a analizei modului și stilului de cunoaștere, abordate de Gordon D. și Brualdi A. C., putem face următoarea concluzie: cadrul pedagogic care, în virtutea profesiei sale, se va ocupa de instruirea și educația copiilor, trebuie să posede practic toate tipurile de inteligență, dezvoltându-le și perfecționându-le continuu la sine și la elevii săi, aplicând metodele real-active de instruire. Personalizarea stilului cognitiv este importantă, chiar hotărâtoare pentru dezvoltarea intelectuală a fiecărui individ, dar

într-o mai mare măsură este necesară cadrelor didactice, din considerentele că fiecare pedagog este obligat să fie creativ.

Bibliografie

1. Bălan Il. Valorificarea metodelor real-actice în formarea inițială a cadrelor didactice. În: Eficiența acțiunii educative. Chișinău: Primex-com SRL, 2011.
2. Gagne R. M. et al. Cognițiile învățării. București: EDP, 1975.
3. Joița E. Instriirea constructivist – o alternativă. Fundamente. Strategii. București: Aramis, 2006.
4. Joița E. Educația cognitivă. Fundamente. Metodologie. Iași: Polirom, 2002.
5. Sălăvăstru D. Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale. Iași: Polirom, 2009.

ВЛИЯНИЕ ФЕНОМЕНА КЛИПОВОГО МЫШЛЕНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ РОДИТЕЛЬСКИХ КАЧЕСТВ У СТАРШЕКЛАСНИКОВ

*Овчеренко Надежда,
доктор, доцент кафедры педагогики,
Государственный педагогический
университет «Ион Крянгэ»,
г. Кишинэу, Республика Молдова*

***Abstract.** In the midst of "putter revolution" young men happen to be alone with their thoughts and under the influence of the personalized Internet, that largely has led to negative consequences. At any rate young people consider themselves healthy, not noticing signs of clipping thinking, of the patchwork of world perception, of the psychology of consumerism and antisocial behavior. At present, campaigns of global social networks are concerned about profit on human misery. The state, parents and teachers have been facing effects of the impact of the Internet. But the punishing authority is not able to change the habits of the computer addict. To hack the system can only the slender educational system, destroying the basis of clipping thinking.*

Информационная война 20-го века продолжилась ныне отточенной гонкой вооружений. С новым оружием наготове ринулись социальные сети в бой за души молодежи, не гнушаясь никакими средствами в конкурентной схватке внутри системы и за её пределами. Даём в порядке рейтинга

популярности кампании: «Одноклассники», «В Контакте», «Мой мир», «Фейсбук», «Твиттер», которые наперебой атакуют эти души, в стремлении занять монопольное место. Преобладает типичный прагматизм хозяев сетей. Они сеют зерна полуправды, полу знаний, полу морали, что произрастает на деле плодами в виде невежества, аморальности и агрессии. Вторгаются бесцеремонно в личную жизнь с благими и хищными намерениями, а хакеры крадут идеи и деньги. И что – это значит для вовлечённого в борьбу общества, мы попытаемся определить. Наша цель сводится к изучению фактора влияния клипового мышления на формировании родительских качеств у старшеклассников.

Итак, предложим следующие понятия: *родительство, отцовство, материнство, старшеклассники, клиповое мышление, потребительская психология, лоскутное восприятие, виртуальные симпатия, антипатия и эмпатия, покадровые эмоции, современный эгоизм и солипсизм, асоциальное поведение* – вот арсенал терминологии, необходимой нам для раскрытия темы.

Создание образовательной модели подготовки старшеклассников к родительству в XXI веке актуальна, как – никогда. Несмотря на то, что каждое поколение получает готовый образ семьи, в которой сам созрел, необходимость формирования сознательного исполнения родительского долга очевидна. Ибо через семью личность вписывается в интересы общества и своей страны. Не только теоретическая неопределённость, но и вал практических факторов, отрицательно влияющих на создание семьи, достигли своего апогея. К вопросу актуальности тесно примыкает и проблема анализа современных негативных процессов. Существующая модель родительства далека от идеала, но наша задача ограничиться анализом факторов, стоящих на пути к реализации личности в качестве родителя, как в условиях полной, так и – неполной семей.

Профессор Лариса Кузнецова определяет семью как одно из самых старинных социальных учреждений и в качестве одной из важнейших социально - гуманитарных ценностей, которое придает глубокий смысл человеческой жизни в философском и

моральном плане, обеспечивает счастье, физическое здоровье и психологическое равновесие, создание личного «Я» и способствует интегрированию в социуме [1].

Отношение к родительству формируется в семье и обществе. Моделью ей служат традиционные и модернизированные формы семейных отношений. Проблема формирования отцовских качеств у старшеклассников заключается в том, что, по сути, понятие родительства носит общий и абстрактный характер, а его выявление простирается в частной и конкретной области. Потому диагностика возможна только на уровне персональных опросов, с проверкой практического применения теории каждым из индивидов и выявлением разницы между идеальной и реальной составляющими образовательной модели [3]. Тот факт, что Интернет, вышиб со своих традиционных мест на информационном поле бумажную и электронную прессу, а также - прочих игроков, не вызывает ни у кого сомнения.

Как же случилось, что компьютер из прикладного инструмента превратился в социальное орудие? Данный факт очеловечивания вещей возвращает нас к временам язычества, блуждания в сумерках невежества.

Многие не подозревали на бытовом и даже научном уровнях, что простая компьютеризация общества изменит его социально-психологический облик. Но практика внедрения Интернета, с лёгкостью усвоенного старшеклассниками, заставила усомниться в его безоговорочном благе. Что и волнует своей негативностью нас, педагогов и родителей, в первую очередь. В социальном плане психология потребительства возобладала не без помощи безобидного мистера Компьютера. Не станем его демонизировать, но поведенческий аспект нарушен им в бытовой и производственной сферах социума. Личность старшеклассника – явного «компомана» с типичным портретом физически хилого, духовно бедного и морально мобильного - нам всем уже хорошо известна. Сами молодые люди характеризуют себя, как «очкариков, хиляков, невротиков и эгоистов». Что обогащает, конечно, неформальные клички, начало которым положило молодёжное движение 60-х годов – «хиппи». Но тогда общество

потребительства, покинувшее ряды производителей и творцов общественных благ, ещё характеризовалось частичной умеренностью, оправдывающей существование, созидательностью и коллективизмом. Лагеря «хиппарей» существовали на основе неписаного устава как независимые сообщества. Что тоже является, в известном смысле, общественной формой какого-то «труда». В целом общественное движение представлялось как «молодёжный бунт» - протест против паразитизма буржуазного уклада жизни.

Иной облик общество потребителей приобрело в настоящем. Прежде всего, старшекласник как потребитель потерял социальные черты и приобрёл замкнутость на самом себе. Хотя не совсем точно, потому что нужен ещё – компьютер и мобильник, а с ними и связь с Интернетом. Какую роль сейчас играет прибор в потребностях их существования, подтверждает криминальный факт покушений на родителей, запрещавших пользование ими. Но и его «компоман» только пользуется и потребляет, не производя более того, что он позволяет. А как техника – компьютер исчерпал себя. Есть нужда в новом алгоритме технологии для информации, которого пока не существует.

Самый компактный компьютер – человеческий мозг не изучен как космос. Он бы послужил революционным толчком в информационном развитии человечества. Характерно, что отряд пользователей изначально не нацелен и не мотивирован на созидание. Он понятия не имеет о том, как технически решена эта игрушка, подаренная старшим и средним поколениями. Не сможет воссоздать, тем паче – развить или изобрести. Но – в этом вся трагедия потребительства. На социальном примере она проявляется не менее ярко. Выразитель его идей, иными словами – потребитель, требует для себя благ не только от общества, в целом, но и – от близких, не давая ничего взамен. Такой тип личности добро в свой адрес воспринимает, как обязанность окружающих отметить факт его появления и существования как феномена.

Подобный потребительский подход сложился во взаимосвязи между «я» и «они» в обществе на базе своеобразного *восприятия*, назовём его - *лоскутным*. Нам

кажется ярким такое определение из-за аналогии с «лоскутным одеялом», сшитым из отходов-остатков различных кусков ткани, «мозаики» – из кусков строительных материалов. Если опустить творческий эпизод в формировании этих кусков, и оставить на стадии простого набора, то получим картину данного восприятия. Субъект, нацеленный на приём, скажем, благ, а не на взаимообмен, прерывает социальные контакты и со своей установкой отделяется от целого, становится его «лоскутом». Очевидно, что, заслоняясь «лоскутным покрывалом» от остальных членов общества, старшеклассник становится как остров среди моря. Море Интернета омывает остров его личности, которая не видит за волнами всей акватории. Вывод очевиден, не воспринимая предметы и явления во взаимосвязи, невозможно познать причинно-следственные отношения, диалектику развития окружающей реальности, состоящую из природы, общества и человека.

Следуя за отражением объективной действительности от восприятия к мышлению, и далее – к практике, приходим к выводу, что *лоскутное восприятие диктует свой тип мышления*. Сейчас он вошёл в употребление как *клиповое мышление*. Такая же метафора, взятая из жанра распространённой телевизионной музыкальной продукции – клипа, мгновения, подобно рекламной упаковке. Известно, что идея его строится на отдельных картинках, эпизодах, порою, далёких от содержания песен, которые она демонстрирует.

Клиповость стала продуктом взаимоотношений личности старшеклассника и общества. Корни его произрастают из двойной почвенной среды: попечительства и потребительства. Попечительством занялось старшее поколение, исходя из жертвенного посыла, чтобы потомки ни в чём не нуждались и были счастливее их предков. Проблема в том, что они рожают сына, строят дом и сажают дерево, но этот пример, наследники не намерены повторять под влиянием своего приятного потребительства. Ориентация младшего поколения на культ потребительства, дополняется матрицей *тарпис* (в переводе – полицейская будка): «Будь как все, не умничай!» В толпе старшеклассник распределяет поровну на всех свою вину, даже не задумываясь о ней. Это старый феномен толпы в новых

условиях. Вдобавок, в социальных сетях стирается культурный код личности, поколения, нации. Характерный признак того, как в потоке глобализации исчезает понятие особенного, и тонет в общем, типичном.

Процесс ведёт, к самосознанию, самоутверждению и самоуничтожению, как определил выдающийся русский философ Владимир Соловьев в своей модели социальной «лестницы». Жертва «лестницы» страдает отсутствием мотивов и способностей к творчеству и созиданию. Одна из форм проявления клипового мышления заключается в противоречии: быть как все и, одновременно, не быть со всеми ни в чём связанным. Вытекают они из не сложившихся в убеждения, навыки и привычки – влекущих чувственных ощущений и восприятий. Определим их как виртуальные: *симпатия*, *антипатия* и *эмпатия*. Это исключительно ярко проявляется в отношении к информации в социальных сетях. Особенно – в отношениях к явлениям в природе и обществе, к личности и окружающей среде. Когда личность ограничивается платформой ощущений в рамках антиподов: «нравится – не нравится, хорошее – плохое, правильное – неправильное», без осознания причин и без опоры на нужные принципы, то невольно теряет свои ориентиры. Но, скорее, заблуждается без духовного навигатора, которым и выступают убеждения.

Примером тому могут служить личные знакомства и браки в социальных сетях. Виртуально невеста и жених выглядят как топ-модели, а при реальном контакте не узнают в экранных «манекенах» друг друга и, больше того, отталкиваются как противоположные заряды. Размытые убеждения и принципы способствуют отчуждению личности. Особенно следует отметить виртуальную *эмпатию*. Не секрет, что виртуальные игры типа: «ниндзя», разного рода гонки, бои, войны, в процессе которых всё живое и неживое безжалостно уничтожается, психически вредоносные. Старшеклассники на их фоне становятся не способными к сопереживанию. Пока ты победитель – тебе не больно. Больно, когда ты поверженный, но – до этого, считай, что пока далеко – от управляющей кнопки «героя». Известно, что сочувствие свойственно только живому

организму. Значит, мы плодим, по меньшей мере, *живых роботов*.

Если обратить внимание на процесс восприятия сетевой информации, то невольно замечаешь «мелькание кадров» в прямом и переносном смысле слова. Этот процесс вызывает *покадровые эмоции*, порождённые виртуальностью происходящего. Не успев, с ответной реакцией на один эпизод, как за ним следует другой в развитии или на контрасте. Учитывая, тот факт, что число телевизионной кадровой развёртки составляет около 27 кадров в минуту, то им соответствует и число раздражений. Помимо эмоционального утомления, они вызывают расстройства, нечуждые и девиациям. Зрение, слух и ответные реакции физически, а также эмоциональный ответ психически, очевидно, приводят к болезненным последствиям. Диагноз их – в компетенции врачей, а педагогам ясно, что старшеклассник, «утомлённый» социальными сетями, плохо поддаётся воспитанию и образованию, в том числе и процессу формирования для родительской роли. Мало того, такая личность всё больше отдаляется от общества, что противоречит природе человека как общественного существа. Сидя перед монитором один на один, старшеклассник/ старшеклассница, не подготовленный к отцовству/материнству, подвержен потере ценностной ориентации. Общие просмотры продукции театра, кино и телевидения раньше влияли на восприятие, давая понять, что хорошо, а что плохо через коллективную реакцию. Теперь же, старшеклассник уходит в себя, в свой внутренний мир и замыкается в тупиковом кругу собственных интересов.

Таким образом, родился ныне ещё один – новый, или – *модерновый эгоизм*. Новизна его в том, что, получая коллективную информацию о феномене родительства, личность не включает данную ценность в круг своих интересов. Оставляет на пороге любопытства, когда узнал и тут же забыл, поскольку она не касается его лично. Ещё шаг переступить до крайнего проявления эгоизма – *солипсизма*. Например, отправленный за границу родителями потомок забывает о том, на чьи средства он там учится, и когда у родителей день рождения, чтобы поздравить хотя бы по «скайпу», не говоря

уже об интересах взрастившей его страны. И предки стараются, так сказать, махать крыльями вместо своих птенцов до появления у них своих птенцов. В итоге личность в таких условиях становится «вещью в себе» не в понимании философии Платона, как познание мира через познание себя. А как – не познание никого и ничего, кроме себя, горячо любимого.

Возьмём для примера *Википедию* со своей не только полезной, но и вредной продукцией. Энциклопедичность в ней осталась целью, а на деле она выдаёт навигатор по лабиринту знаний, достойный имени Ивана Сусанина. Ведь от неточности до заблуждения легко перескакивает неустойчивое сознание молодого поколения. В определённой степени следствием этого стало преобладающим *асоциальное поведение* среди старшеклассников. Львиная доля вины ложится на влияние социальных сетей, ибо теперь родительское воздействие в этом возрасте ограничивается, разве что – передачей наследственных болезней. Привычка получать всё «здесь и сейчас», не прилагая трудовых усилий, толкает даже на разбой и грабежи. Добавить сюда алкоголизм и наркоманию, ставшую привычной, судя по брошенным шприцам в каждом подъезде городских коммуналок, в парковых зонах, на скамейках – и картина мрачнеет скачком от асоциальности к преступности. К ней присоединяется другое актуальное явление – *суицида* среди старшеклассников. Оно стоит на стыке медицины и социальной психологии, а нам становится жутко – расставаться с детьми, на которых стоит здание нашего будущего. Материализуется сеть Интернета как паутина, опутавшая глобус, паук и жертва кормят в ней друг друга до таких гигантских размеров, как киногероя Кинга. Вряд ли кто из старшего поколения подозревал, что молодёжь проглотит с таким аппетитом «мобы» и «компы» как предмет первой необходимости.

Уместно упомянуть о роли новоиспеченных журналистов – блогеров. Если профессионала долго готовят по призванию, таланту и знаниям, то «самонадеянным» пророкам – всего этого не нужно так же, как лишними, в определённом смысле, стали правдивость, принципиальность и честность. Копируется «кухонная правда». Снова сенсация и подсмотренные «фотки»

папарацци – двигатель прогресса, не спасающего от стресса. В мутной воде, которую сами и забаламутили, ловят отравленную рыбку. А зрителю как разобраться в этой мути? Критика сетей и общественные фильтры отсутствуют. Ныне пользователь остался один на один – с невидимым «чёрным» проповедником.

Ясно одно, что клиповость мышления личности, спонтанность настроений, вызванных психологией потребительства, лоскутным восприятием реальности, эмоциональной чёрствостью и жестокостью, привитых играми, моральная глухота – эти факторы как данность необходимо учитывать при формировании отцовских/материнских качеств у старшекласников [4].

Какова роль педагогов в подготовки старшекласника к роли родителя в условиях интервенции Интернета? Живое общение и живой пример, думается, никогда не исчезнут. Эстафета поколений будет передаваться через них. Наше оружие – живое слово с личным примером мы не намерены зачехлять перед этой мелькающей мишенью: клиповостью мышления, бездуховностью и аморальность. Они возникли и по нашей вине, как солдат, покинувших поле боя не перед оружием, а перед первой же пустышкой, заменившей подросткам «соску». *Во-первых*, так как не вытеснило телевидение в 60-х годах прошлого века кино и театр до наших дней, не выдавит Интернет живое слово и книгу. Все вещи займут свои места, как заняла своё место бумажная книга после наскальных и папирусных письменных посланий. Тем более, что экран живёт до той поры, пока есть такой ненадёжный ток в электросетях. А материальная культура вечна как сама природа.

Во-вторых, в этом общении, которого никому и никогда не избежать, педагоги должны найти ещё своё специальное «оружие». То есть – начинать с себя, живого примера. Памятуя, что, благодаря общению, знания и позиция в чистом виде передаются, не боясь гиперболы, от сердца к сердцу. Вся надежда – на данный феномен и на педагогическую клятву Гиппократу. Если врага не удаётся победить, надо к нему примкнуть. В стане, так называемого, «противника» есть масса слабых позиций. Переходя к гражданским терминам, следует анализировать и обобщать педагогическую ситуацию, как и

раньше. Пока что за миллион лет человек эволюционировал слабо. А воспитанию его – такой же возраст. Процесс следует продолжить, как применение новых методов – при новых обстоятельствах.

В-третьих, взять для начала хотя бы тех же родителей, которых мы недовоспитали, и передовоспитать, в частности – формировать у них компетенции в области подготовки своих сыновей и дочерей к осознанному и ответственному родительству. Современных родителей необходимо готовить к овладению новыми знаниями, начиная с области дородовой педагогики [2]. Формы взаимодействия педагога с родителями, проверенные временем, уже существуют давно. Они не должны самоустраняться от воспитания родительских качеств у своих детей – родителей будущего. *В-четвёртых*, компьютеризация изменила социально-психологический портрет старшеклассника. Повернуться лицом к новым обстоятельствам и развернуть воспитуемых в продуктивном социальном направлении – тоже реально. Тем паче, что процесс компьютеризации достиг своих пределов и не развивается, топчется вокруг одной и той же идеи. Впереди ждёт наш союзник – с более прогрессивной информационной идеей. Мы тоже способны создать новый идейный продукт воспитания сегодняшних старшеклассников - отцов и матерей будущего, учитывая психологические особенности поколения III Тысячелетия [4]. *В-пятых*, как всегда в экстремальных обстоятельствах требуется мастерство. Педагогу остаётся уповать именно на него. Сложность ситуации в том, что наши старшеклассники сбиваются в стаи, заражённые лоскутным восприятием и клиповостью мышления. Они-то и закрепляют далее приобретённые вредные навыки: «с волками жить, по-волчьи выть». Количество недостатков процесса формирования отцовских качеств у старшеклассников прямо пропорционально уровню достоинств педагога для их устранения или переформатирования.

Итак, говоря о цели, преследующей постановку проблемы влияния феномена клипового мышления на формирование родительских качеств у старшеклассников, следует признать, что в настоящее время мы не можем

скоропалительно предлагать панацею от всех бед, но ясно одно, что в историческом подходе кроется ключ к решению этой проблемы. В недалёком прошлом счётные палочки заменили счёты, калькулятор сменил арифмометр, который в свою очередь отправит в отставку и наш компьютер. Он непредвиденно оказался в одном лице – орудием и средством в своём общественном значении. А мы до сих пор его воспринимали в качестве прибора. Оказалось, что орудие может изменить его носителя. Как утверждали прежние теоретики эволюции, осуждая палку, превратившую обезьяну в человека. И что из этого вышло, мы уже видим на примере пещерной, по сути, практики компьютерной революции. К тому же, весь этот стремительный прогресс пережит нашим поколением за одну эпоху. Мы не пессимисты, а оптимисты и считаем не всё потерянным именно тогда, когда теряем что-то.

Не станем подсчитывать материальных убытков, но мы в ответе за ценностную ориентацию старшеклассников настоящего времени, как получающих эстафету родителей будущего. Учитывая то обстоятельство, что педагоги подобные же творческие пользователи социальных сетей, что и молодое поколение. Им пора стать правофланговыми этого отряда легковых пользователей в вопросе формирования родительских качеств у старшеклассников. Направить родники, очистив от стоков, в общее русло семьи грядущего. Без такой очистительной процедуры настоящее общество не только не оздоровится, но попросту не выживет в условиях глобализации и дегуманизации.

Bibliografie

1. Cuzneţov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chişinău: CEP,USM, 2008. 624 p.
2. Ovcerenco N. Rolul influențelor educaționale prenatale în construcția personalității. În: Perspective și tendințe educaționale moderne în educația și instruirea copiilor preșcolari. Chişinău: Institutul de Științe ale Educației, 2000.
3. Ovcerenco N. Parentalitatea – izvor al împlinirii vieții umane. În: Educația din perspectiva valorilor. Vol.VIII. București: Eicon, 2015, p.98-104.

4. Ovcerenco N. Educația pentru parentalitate în contextul globalizării. Studiu monografic. Chișinău: Tipogr. UPS „I.Creangă”, 2016. 321 p.

ASIGURAREA DEZVOLTĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII COPILOR PRIN PRISMA PEDAGOGIEI CONSTRUCTIVISTE

*Clichici Veronica, dr. în pedagogie,
Institutul de Științe ale Educației,
Republica Moldova*

Abstract. *Article reflect key aspects of ensuring the development and learning of children approached through constructive pedagogy. The relevance of these issues is motivated by ideas, concepts, theories that highlight the importance of learning and development of children from birth to school entrance. Constructivist pedagogy approach facilitates the initiation and management of teachers to implement the curriculum in line with the standards of learning and development in early childhood education.*

Societatea modernă, dominată de transformări permanente și profunde, reclamă imperios idei, activități și acțiuni mereu noi. În avangarda acestor transformări stă *grădinița, copilul, cadrul didactic*. Esențial, preocupări asupra ciclului **Educația timpurie** devine o prioritate și o necesitate în contextul socio-psihopedagogic actual, deoarece perioada cuprinsă între naștere și 6/7 ani, conform *Codului Educației* [3] și *Standardele de învățare și dezvoltare* [11], este cea în care copiii au o „dezvoltare rapidă”, deoarece:

- dezvoltarea este holistică, constă în dimensiuni interdependente ceea ce presupune că dezvoltarea copilului nu poate fi împărțită în variabile ca: sănătate, nutriție, educație, social, emoțional - toate se întretes în viața copilului și se dezvoltă simultan;
- dezvoltarea începe prenatal și învățarea începe la naștere;
- dezvoltarea este multi-determinată și variază ca o funcție a statutului nutrițional și biomedical al copilului, a moștenirii genetice și a contextului social și cultural;
- dezvoltarea copiilor este cumulativă prin natură, și nu neapărat progresivă;

- copiii sunt participanți activi la propria lor dezvoltare și învățare;
- dezvoltarea și învățarea apare ca rezultat al interacțiunii copilului cu oamenii și obiectele din mediul înconjurător.

[12]

Dacă procesul dezvoltării este neglijat, mai târziu, compensarea acestor pierderi este dificilă. Investiția în copii la vârste fragede, conduce, pe termen lung, la dezvoltarea socială a acestora și la realizarea susținută a *drepturilor copiilor*.

În acest sens, *dezvoltarea* reprezintă un proces continuu (nu stadial). *Învățarea* este subordonată dezvoltării, iar dezvoltarea are o evoluție stadială, conform teoriei lui *J.Piaget*. Acestea pot fi folosite pentru a facilita crearea diverselor situații de învățare în procesul curricular de educație timpurie din perspectiva corespunderii cu *Standarde de învățare și dezvoltare*.

Abordarea asigurării dezvoltării și învățării copiilor prin prisma pedagogiei constructive în cadrul educației timpurii, se identifică printr-o serie de repere fundamentale regăsite în contextul documentelor de politici educaționale la nivel internațional-național, dar și literaturii de specialitate în valorificarea și promovarea *dezvoltării holistice a copilului și pedagogia centrată pe copil* [1, p.7]. *Pedagogia constructivistă* este fundamentată pe datele psihologiei genetice și epistemologiei care susține rolul activ al subiectului în construirea cunoașterii. La originea dezvoltării teoretice se află cercetările de psihologie și epistemologie genetică ale lui *J.Piaget* și concepția filosofului *G.Bachelard*.

Un argument științific privind concepția constructivismului în viziunea *E.Joița*: „este o teorie a psihologiei învățării (Fosnot), valorificându-se astfel cercetările de psihogeneză cognitivă (Piaget), cele care explică dezvoltarea cognitivă sub influența factorilor socio-culturali (Văgotsky), ca și cele de neurobiologie privind activitatea mentală ca procesare a informațiilor și supusă continuu controlului și conexiunilor complexe de adaptare la mediu (Maturana, Varela)” [8, p.9]. *J.Piaget* a dezvoltat un model funcțional al dezvoltării inteligenței, model care stă la baza pedagogiei constructive. Esența acestei teorii: „nu există cunoaștere care să rezulte dintr-o simplă înregistrare a observațiilor, fără o structurare datorată activităților subiectului”, confirmată de savant prin două aspecte fundamentale,

obiectivate în stadiile dezvoltării copilului; interacțiunile subiectului /copilului cu mediul, acesta își construiește cunoașterea și se dezvoltă în procesul adaptării la mediu.

Modelul piagetian este completat de teoriile socio-cognitive care poate fi sintetizată astfel: cunoașterea se construiește în interacțiunile sociale dintre persoane; sursa învățării este conflictul socio-cognitiv; un proces intrapersonal este urmarea unui proces interpersonal.

În concepția socio-constructivistă dezvoltarea cognitivă este rezultatul participării individului la interacțiuni sociale complexe cu alți semenți, aici realizându-se reglări reciproce de acțiuni, precum și identificarea unor soluții pluraliste pentru probleme nerezolvate pe cale independentă. În acest sens este utilă și sintagma consacrată a lui *L.Vâgotsky* „zona proximei dezvoltări”, definită ca distanța dintre dezvoltarea actuală și dezvoltarea potențială, care poate fi realizată cu sprijin. [5, p.10]

Teoria constructivistă a lui *J.Bruner* este similară cu a lui *J.Piaget*, are la bază ideea procesării informației și consideră învățarea ca un proces activ în care subiectul învățării construiește idei și concepte noi bazate pe cunoștințele vechi și noi achiziționate. În concepția acestei teorii, educatorul încurajează copilul să descopere el însuși principii. De asemenea, împreună cu copilul angajează un dialog activ al adevărului / de maieutică, pentru a-l ajuta pe acesta în așa fel încât informația ce trebuie transmisă să fie adecvată nivelului curent de înțelegere a copilului.

În atenția educatorilor, *J.Bruner* explică faptul că trebuie să țină seama de următoarele aspecte constructiviste în proiectarea procesului de învățare: *predispoziția la învățare → modul în care informația poate fi structurată în așa fel încât să poată fi asimilată într-o mai mare măsură de subiect → secvențele efective în care materialul este structurat → natura recompenselor*. Cu toate acestea, metodele eficiente de structurare a cunoștințelor trebuie să rezulte din simplificarea, generarea de noi propoziții și din diversitatea contextelor (sociale, culturale ale învățării, precum și aspectele practice ale legilor și existenței cotidiene) în care este manipulată/procesată o informație cât mai bogată. De aceea, pentru proiectarea și

realizarea procesului de învățare sunt relevante următoarele caracteristici care:

1. trebuie să se ia în considerare și să valorifice experiența copilului pentru a-l motiva să-și folosească abilitățile de învățare și să permită autoreglarea învățării;
2. permite organizarea în spirală, astfel încât structura să fie ușor asimilabilă de către cel care învață, prin strategii de memorare simple sau complexe;
3. trebuie să fie proiectată astfel încât să faciliteze extrapolarea/ transferarea și trecerea dincolo de simpla informație;
4. valorifică diferențele individuale și varietatea factorilor care concură la rezolvarea unei sarcini. [5, p.11-12]

În esență, **învățarea de tip constructivistă este un proces activ și constructiv**, care are loc întotdeauna într-un context specific. Înțelegerea constructivistă a învățării depășește condiția viziunii tradiționale care echivala învățarea, în primul rând, cu transmitere de cunoștințe și certitudini – presupune întrebări și îndoieli, provizorat și nesiguranță. Toate aceste caracteristici sunt constatate, de fapt, în viața cotidiană a copiilor și adulților.

Dezvoltarea personalității copilului de la naștere până la 7 ani depinde și de esența circumscrierii *activității lui activ-creative de fiecare zi* ce se poate determina prin: gradul de manifestare al autonomiei; nivelul atins de socializarea sa și diversitatea activităților desfășurate de el în mod obișnuit conform dezvoltării sale individuale. Diversitatea activităților copilului la vârsta preșcolară constituie cele mai necesare forme fundamentale ale activității umane - munca, învățarea și jocul:

a) **activitatea jocului la copii** stimulează dezvoltarea, efortul de perfecționare, favorizează apariția și dezvoltarea posibilităților de învățare sistematică și a celor de muncă. În educația timpurie, jocul este practica dezvoltării copilului, consideră *D.B. Elkonin* [6];

b) **activitatea de învățare la copii** solicită formarea unor deprinderi de muncă intelectuală, fapt care nu este posibil fără un fond de reprezentări și noțiuni dobândite prin învățare în sensul apropiat de „cunoaștere”, confirmă *S.Cemortan* prin studiile științifice ale lui *J.Piaget*, *L.Vâgotsky*, *D. Elkonin* etc. În baza acestor studii, *S.Cemortan* precizează că „instituția preșcolară nu

este o mini școală care ar prelua direct sarcinile acesteia, ci reprezintă o instituție care pregătește copilul pentru școală, prin formarea deprinderilor de bază ale muncii intelectuale, cu utilizarea cunoștințelor, informației asimilate de către copil în cadrul activităților individuale și de grup”. [2, p. 20-21]

V.Pascari examinând ideile formulate de A.Усова, А.Занорожец, В.Давыдов etc., a sintetizat trei grupe de *competențe de învățare*, pentru care ar putea fi formate la copiii de 6-7 ani. Totodată, acestea reprezintă temelia dezvoltării activității de învățare prin [9, p.59-60]:

◆ *a învăța de la adult*: de a percepe de la pedagog în baza cuvântului și demonstrației prin procedeele de acțiune, anumite cunoștințe și priceperi, de a se conduce de acestea în timpul activității;

◆ *a-și organiza activitatea proprie*: să profileze scopul și procedeele de realizare, să realizeze controlul și aprecierea rezultatelor și a procedeele de obținere a lor – în acest proces o are priceperea de a proiecta procesul general de acțiune și în baza aceasta să rezolve independent sarcini practice și cognitive.

◆ *de a corela acțiunile proprii cu acțiunile altor copii*: perceperea colegilor ca parteneri în diverse activități – joc, învățare etc., capacitatea de a coopera cu ei.

Conceptorii proiectului *Curriculumul Național pentru Educația Timpurie* au abordat rolul educației și dezvoltării timpurii în formarea personalității copilului, precum și metodologii alternative de tratare globală și individuală a copiilor pornind de la realitățile educaționale ale Republicii Moldova.

Toate instituțiile de educație timpurie urmează să propună programe utile în ceea ce privește *dezvoltarea globală și integrată a copilului* [11], deoarece procesul educațional trebuie organizat astfel încât să fie implicate concomitent toate domeniile dezvoltării copilului – „dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea capacităților și atitudinilor de învățare; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citit-scrisului; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii. La copiii de vârstă timpurie nu se produce disparat dezvoltarea fizică, socială, emoțională, cognitivă sau de limbaj” [1]. Copiii învață holistic, astfel

încât fiecare domeniu le influențează pe celelalte și nici unul nu operează independent.

În pregătirea viitorului pedagog de educație timpurie pentru rezolvarea de situații complexe, cum sunt cele privind proiectarea „programelor de educație timpurie” și „organizarea învățării eficiente în educația timpurie” [1], abordarea *pedagogiei constructiviste* facilitează inițierea cadrelor didactice și de conducere prin următoarele elemente, ca repere normative generale pentru concepția implementării curriculumului dezvoltat pentru educația timpurie:

- momentul începerii educației timpurii este chiar *concepția copilului*;
- *toți copiii au potențialități de dezvoltare*;
- *procesul învățării este fundamental în dezvoltare*, se referă la domeniile cele mai importante ale personalității copilului, [11];
- *dezvoltarea este variată de la un copil la altul*, deși există secvențe / stadii de învățare recunoscute, există o mare varietate individuală și socială determinată de rata dezvoltării și de ritmul și stilul învățării, totuși adulții ar trebui să identifice și să folosească în educație metode care să se adreseze nu numai domeniului cognitiv, ci și celui afectiv, perceptual-motoriu, oferind în general ocazii de experimentare copilului, prin provocarea unei dezvoltări a zonelor proxime;
- *educația timpurie solicită ocazii / oportunități și forme de învățare*, prin identificarea și promovarea unor forme variate de învățare legate de cultură, care să fie recunoscute ca secvențe și activități care facilitează învățarea;
- *dezvoltarea și învățarea depind de interacțiunile copilului în strânsă dependență cu relațiile acestuia (cu obiectele înconjurătoare, cu ceilalți semeni / adulți și cu sine însuși)*, astfel înțeles copiii învață acceptarea și securitatea în relațiile cu ceilalți ceea ce se realizează eficient actul învățării;
- *recunoașterea copilului ca participant activ al propriei formări* se leagă de dezvoltarea construcției cunoașterii lumii și cunoașterii de sine;
- *fiecare copil aparține unui context socio-cultural de care educația trebuie să țină seama*;

➤ *familia reprezintă mediul necesar al dezvoltării copilului*, se referă la sprijinirea familiei pentru a crea condiții favorabile de dezvoltare a copilului;

➤ *mediul în care crește, se dezvoltă și este educat copilul mic își pune amprenta pe personalitatea lui*, se accentuează îmbunătățirea mediului în promovarea învățării și dezvoltării eficiente;

➤ *educația timpurie este premisa eliminării riscurilor copilăriei mici*, focalizând sprijinul educativ pe familie, pe sănătate și condițiile de sănătate în comunitate se realizează premisele unor politici educative preventive a situațiilor de risc în copilărie. [12, p.87-88]

Conform teoriilor pedagogice constructiviste actualizarea conținuturilor de învățare derivă din esența educației timpurii, care include toate formele de sprijin necesare copilului mic pentru a-și realiza dreptul la supraviețuire și protecție și pentru a-i asigura dezvoltarea de la naștere la 8 ani. [apud 7, p.56]

Astfel, grădinița este prima etapă a educației sistematice, continue și un mediu ideal de socializare, care asigură dezvoltarea armonioasă a personalității copilului prin:

- *asiguarea unei educații generale adecvate vârstei;*
- *asigurarea unui mediu securizant, fizic și afectiv, stimulatив din punct de vedere cognitiv și social pentru toți copiii;*
- *asigurarea unui debut bun în învățământul primar;*
- *crearea unui mediu de ocrotire și petrecere plăcută a timpului liber.*

E indiscutabil că finalitatea urmărită prin educație este edificarea unui viitor cetățean responsabil și activ care nu poate fi obținut numai în cadrul activităților de învățare și de dezvoltare socială desfășurate în grădiniță. Copiii au nevoie de o participare reală și la activități extracurriculare, la viața comunității, pe măsura înțelegerii și puterilor lor, iar proiectele de parteneriat educațional cu: administrația publică, instituții de ocrotire a sănătății și protecției sociale, organizații nonguvernamentale etc., pot contribui în mare măsură la atingerea acestui deziderat. Deoarece comunitatea reprezintă partea cea mai importantă a mediului social prin care copilul trebuie să cunoască diversitatea, să învețe s-o accepte și s-o respecte. Prin aceste acțiuni constructive de învățare și dezvoltare

socială, comportamentul prosocial poate fi format cu succes doar prin efortul conjugat al grădiniței, familiei și comunității. [7, p.56]

În **concluzie**, învățarea va fi mai eficientă dacă se va face legătura cu interesele și abilitățile copiilor, se va realiza în situații și contexte concrete de învățare, va fi deopotrivă inclusă în toate domeniile de dezvoltare precum și dacă va fi prezentată în modalități variate precum discuții, utilizarea de resurse, învățarea în spațiu liber, prin excursii și filme educative.

„Fiecare copil ce se naște pe lume este un nou gând al lui Dumnezeu, un potențial plin de prospețime și lumină ...”, afirmă *K.Douglas Wiggin* [apud 4, p.8]. De aceea calitatea educației, a îngrijirii și protecției copilului de la naștere până la 6/7 ani depinde de noi, toți actorii educaționali care interacționăm cu copiii, zi de zi: părinți, educatori, asistenți sociali, medicali – împreună acționând coerent și având în atenție permanentă copilul și particularitățile lui.

Bibliografie:

1. *Cadrul de referință și Curriculum Național pentru Educația Timpurie*. ME, 2015. www.particip.gov.md
2. Cemortan, S.; Paladi, O. (coord. șt.). *Repere metodologice pentru socializarea copiilor de vârstă timpurie*. Culegere de articole. Chișinău: IȘE, 2015.
3. *Codul Educației*. Ministerul Educației al R.Moldova, 2014. www.edu.gov.md
4. Cuznețov, L. *Educația prin optim axiologic: teorie și practică*. Chișinău: Primex-com SRL, 2010.
5. *Educația timpurie și specificul dezvoltării copilului preșcolar: modul general pentru personalul grădiniței* / C.Boca (coord.), M.Bucinschi, A. Dulman. București: Educația 2000+, 2009.
6. Elkonin, D.B. *Psihologia jocului*. București: E.D.P., 1999.
7. *Formarea inițială a cadrelor didactice în domeniul educației timpurii: Curriculum de bază*. /Centrul Educațional „Pro Didactica”; autori: V.Prițcan [et. al.]. Chișinău: „Imprint Star” SRL, 2010.
8. Joiță, E. (coord.); Ilie, V.; Frăsineanu, E. *Formarea pedagogică a profesorului: instrumente de învățare cognitiv-constructivistă*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2007.
9. Pascari, V. *Continuitatea în formarea competențelor de învățare la copiii de 6-8 ani*. Chișinău: Tipogr.Centrală, 2009.
10. Pascari, V. *Proiectarea procesului educațional în instituția preșcolară: Ghid metodologic*. Ed. a 2-a. Chișinău: S.n., 2015.

11. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie* / ME al R.Moldova; L.Vărtosu [et al.], experți naț.: A.Bolboceanu [et al.], expert intern.: M.Ionescu. Ed. a 2-a. Chișinău: Sirius, 2013.
12. Vrăsmaș, E. *Educația timpurie*. București: Editura Arlequin, 2014.

ROLUL PĂRINȚILOR ÎN ÎNVĂȚAREA UNEI LIMBI STRĂINE ÎN PREȘCOLARITATE

*Hadîrcă Maria, dr.în ped., conf. cercet. IȘE,
Straistari-Lungu Cristina, cercetător șt., IȘE*

Résumé. L'article met en évidence le rôle de la famille dans l'éducation des enfants, présente les résultats d'une enquête menée aux parents d'évaluer leur perception sur la nécessité de l'apprentissage des langues par leurs enfants dans l'éducation préscolaire.

Trăim într-o lume în care totul se schimbă de la o zi la alta, astfel încât se poate afirma că astăzi doar schimbarea este o constantă a vieții noastre. Schimbări majore se produc și în domeniul educației, unele sub - semnul necesității și al utilității de reformare al sistemului, altele – sub cel al noilor orientări, viziuni și direcții de schimbare ale educației în postmodernitate. De aici, funcția anticipativă a educației, în general, și noua educație pentru schimbare ca factor anticipativ al dezvoltării sociale, determinată de modelul cultural al societății competitive, care vizează formarea unei personalități autonome, adaptabilă la o lume aflată în schimbare rapidă [4, p.23].

În acest sens, educația este considerată valoare umană supremă, datorită căreia omul, prin cunoaștere, se orientează și devine el însuși factor al schimbării.

Între societate și educație există o corelație și interdependență strânsă. Societatea în ansamblul ei, exercită o puternică influență educativă asupra individului, iar schimbările survenite în personalitatea acestuia se răsfrâng în mod firesc asupra grupului social din care face parte acest individ – familia, grupul de prieteni, colectivul de copii, elevi, etc.

Nevoia învățării unei limbi străine la o vârstă cât mai timpurie reprezintă o tendință tot mai accentuată în societatea actuală întâlnită, mai ales, în mediul urban în școli și grădinițe. Această tendință este impusă de cerințele societății multilingve, dar și de dorința părinților de a oferi prin cursuri opționale de limbi străine, posibilitatea copiilor de a însuși o limbă străină înaintea clasei a 2-a, care reprezintă vârsta școlară de debut a învățării obligatorii a unei limbi străine în republica Moldova. Conform informațiilor publicate în Special Eurobarometer 243 (2006), nevoia învățării de către copii de la o vârstă fragedă a unei limbi străine se regăsește și în răspunsurile majorității cetățenilor europeni participanți la cercetare [1].

Psihologii consideră că familia este mediul natural firesc, cel mai apropiat și necesar pentru dezvoltarea și formarea personalității copilului [2].

În acest context, L. Cuznețov, conchide că „*Cultura familiei reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale pe care le posedă și promovează aceasta ca instituție socială. Valorile spirituale rezidă în cunoștințele variate pe care le posedă membrii familiei, virtuțile, convingerile, tradițiile, modelele comportamentale ale părinților, copiilor, bunicilor și atitudinile valoriceale acestora.*” [2, p.99].

Conform cercetătoare M. Smîntîună, Familia este un factor determinant, care modelează principiile, valorile și realizarea copiilor. Familia este o puternică influență asupra a ceea ce am devenit, asupra modului în care ne vedem pe noi înșine, asupra a tot ce ne influențează pe noi. Părinții joacă cel mai important rol în formarea copiilor, creșterea și dezvoltarea lor ca personalități [5].

De aceeași părere este și A. Hulpea, care consideră că rolul familiei nu se poate rezuma la asigurarea condițiilor de viață pentru copil, la asigurarea supravegherii acestuia, ci trebuie văzută ca primul factor în educația și instrucția copilului și un continuator al cerințelor impuse de practica educațională instituționalizată. Anume familia are misiunea de a realiza o dezvoltare armonioasă a tuturor capacităților fizice, mintale și afective ale copilului, trebuie să canalizeze interesul și înclinațiile și să-l ajute să-și formeze încetul cu încetul adevărata lui personalitate. Dezvoltarea personalității copilului are loc în prezența și sub influența a trei mari grupe de factori determinanți, care se află într-o relație de interdependență și

care, în proporții diferite, pun în valoare anumite aspecte ale personalității. Aceste trei grupe mari de factori sunt: ereditatea, adică familia, mediul și educația. În actul de educare a copilului, familia a fost și este considerată ca factor prioritar și primordial deoarece în ordinea firească a lucrurilor, educația începe din familie, motiv care l-a determinat pe Loisel să afirme ca "în familie și pe genunchii mamei se formează ceea ce este mai valoros pe lume-omul de caracter". În familie, copilul își face pregătirea pentru viață. Contribuția familiei este cu atât mai mare cu cât copilul este mai mic și scade pe măsură ce etapele de creștere înaintază pe treptele superioare ale ontogenezei. Familia contribuie la satisfacerea trebuințelor copilului încă din primii ani de viață, oferindu-i modele de comportament, de comunicare, contribuind pregnant la socializarea copilului, la dezvoltarea conștiinței și a conduitelor morale, cât și la selectarea priorităților ce le impune viața, precum e cea de învățare a unei limbi străine începând cu vârsta preșcolară [3].

Cu cât se complică viața socială, cu atât și provocările lumii moderne formulează întrebări și cer răspunsuri la care nu ne-am fi gândit acum douăzeci de ani, devine tot mai clar că este nevoie de un parteneriat educațional în favoarea și pentru asigurarea viitorului lumii, pentru creșterea mai adecvată a copiilor.

După cum îi vom crește și-i vom învăța să se adapteze schimbărilor permanente din lumea noastră de azi și în cea de mâine, așa vom asigura și continuitatea culturii și civilizației umane.

E. Vrasmas este de părerea că multe dintre răspunsurile așteptate la problemele lumii de azi se găsesc în educație și în modul în care înțelegem influențele ei asupra dezvoltării personalității umane [6, p.5].

Părinții de azi conștientizează cât de importantă este studierea unor limbi străine, prin prisma șanselor multiple pe care acestea le pot oferi copiilor în viitor. În consecință, în majoritatea instituțiilor preșcolare din mun. Chișinău – deși în multe cazuri se ascunde acest lucru – s-au deschis grupe de studiere a limbii engleze. În unele instituții, studierea acestei limbi a fost decisă în urma unui sondaj efectuat printre părinți, în timp ce în altele decizia a fost luată expres de asociațiile de părinți.

Relativ la formarea și dezvoltarea copilului, familia se constituie ca primul grup social din care acesta face parte.

Familia reprezintă una dintre cele mai vechi forme de comunitate umană, o instituție stabilă cu rosturi fundamentale pentru indivizi și pentru societate. Pe măsură ce societatea umană s-a dezvoltat, familia a devenit tot mai mult responsabilă față de următoarele aspecte care privesc creșterea și educația copiilor:

- Menținerea continuității biologice a individului și societății (prin producerea, formarea și educarea copiilor);
- Menținerea continuității culturale prin transmiterea moștenirii culturale în procesul socializării;
- Satisfacerea nevoilor emoționale, a trăirilor intime, asigurând sentimentul siguranței și menținerii personalității;
- Integrarea socială a membrilor ei prin procesele de orientare, educare și socializare [idem, p.10].

Odată satisfăcute aceste aspecte, autorul definește conceptul de părinte bun sau părinte încrezător în propriile forțe: părintele bun este încrezător în copilul său, face tot ce este mai bun pentru copilul său, adică vine în întâmpinarea nevoilor acestuia și este competent în măsurile pedagogice pe care le ia în diferite situații [6, p.88].

Plecând de la aceste aserțiuni, considerăm oportun de a examina viziunile părinților privitor la învățarea unei limbi străine din preșcolaritate. În cheia acestei idei, am realizat un sondaj de opinie cu scopul de a afla care este părerea părinților privind introducerea învățării limbilor străine de la vârsta preșcolară.

În acest scop, am aplicat un chestionar alcătuit din 4 întrebări pe un eșantion din 330 părinți cu copii de vârstă preșcolară. Rezultatele chestionarului au fost analizate, sistematizate și prezentate în tabelul ce urmează.

Tabelul 1.

Item	Opțiuni				
	da	nu	nu știu	-	-
1. Considerați necesară învățarea mai devreme a unei limbi străine pentru copilul Dvs.? (329)					
Număr opțiuni	271 82,4%	35 10,6%	23 7 %	-	-
2. Ar fi bine ca copilul Dvs. să învețe limba străină începând cu:	da	nu	nu știu	-	-
grădinița (306)	145	119	42	-	-

	47,4%	38,9%	13,7%		
clasa I (223)	102 45,7%	69 30,9%	52 23,4%	-	-
3. Învățarea limbii străine poate avea efecte benefice asupra dezvoltării copiilor? (330)	da	nu	nu știu	-	-
Număr opțiuni	271 82,1%	19 5,8%	40 12,1%	-	-

Așadar, conștientizând importanța studierii limbilor străine în contextul vieții actuale, 82,4 % (271 respondenți) dintre părinții consideră că *este necesar ca copilul lor să învețe o limbă străină* chiar de la cele mai mici vârste, 10,6 % (35 părinți) nu ar dori acest lucru și 7 % (23 părinți) nu au deocamdată formulată o opțiune la această întrebare.

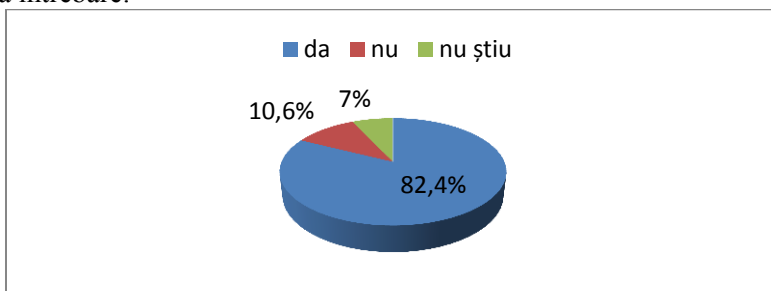

Fig. 1. Necesitatea învățării unei limbii străine la vârsta preșcolară în viziunea părinților

Analizând răspunsurile părinților la cea de a doua întrebare *Ar fi bine ca copilul Dvs. să învețe limba străină, începând de la grădiniță sau clasa întâi?*, obținem un procent mai mare în favoarea grădiniței - 47,4 % (145 părinți), ceea ce denotă faptul că aceștia doresc ca copiii lor să înceapă acest studiu de la grădiniță. Mai mult ca atât, 82,1% (271 respondenți) dintre părinți susțin că acest lucru va avea *efecte benefice* asupra dezvoltării copiilor, printre care cele mai semnificative sunt:

- dezvoltare multilaterală a copilului;
- dezvoltarea proceselor psihice (memorie, gândire, etc)
- posibilitatea comunicării cu alte persoane din alte țări;

- facilitarea învățării unei limbi străine pe parcursul studiilor școlare;
- posibilitatea studiilor peste hotare;
- sporirea accesului la informații vaste.

Totodată, 5,8% (19 respondenți) dintre părinți consideră că învățarea limbilor străine începând cu grădinița nu va avea efecte benefice asupra dezvoltării copiilor, susținând că e prea devreme pentru acest lucru. Au existat și părinți - 12,1% (40 respondenți) care nu au formulat nici un răspuns care să reflecte viziunea lor vis-a-vis de acest subiect.

În **concluzie**, considerăm că rolul părinților în învățarea limbilor străine este unul determinant. Ca buni părinți, ei conștientizează valoarea limbilor străine și își exprimă dorința ca urmașii lor să învețe cât mai devreme o limbă străină. Totodată menționăm că în context curricular postmodern cunoștințele, capacitățile, deprinderile copilului sunt considerate valori instrumentale.

De asemenea, menționăm că analiza politicilor educaționale internaționale cu referire la studierea limbilor străine în grădiniță, examinarea politicii educaționale naționale de studiere a limbilor străine în cadrul instituției de educație timpurie, realizarea nemijlocită a acestui demers experimental ne-a permis constatarea faptului că și în Republica Moldova este posibilă introducerea studierii unei limbi străine la etapa când copilul se află în grădiniță. Optimă ar fi inițierea acestui proces începând cu perioada de 5–6 ani ca fiind opțional, iar începând cu vârsta de 6 - 7 ani acest curs să devină obligator, astfel asigurându-se continuitatea învățării la școală.

Bibliografie:

1. Dolean D. Rezumatul tezei de doctorat. Optimizarea capacităților mnezice a ajutorul cuvintelor cheie folosite în învățarea la o vârstă timpurie a noțiunilor noi dintr-o limbă străină. Cluj-Napoca, 2013
2. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. U.P.S. „Ion Creangă” din Chișinău. Ch.: CEP USM, 2008. 624 p.
3. Hulpea A. Familia și rolul ei în formarea personalității copilului. <http://bistritanews.ro/index.php?mod=article&cat=6&article=4072>
4. Pâslaru V., Callo T., Hadîrcă M., ș.a. Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Chișinău: Print Caro, 2011. 180 p.

5. Smântâna M. Rolul părinților în educarea copiilor.
<http://depozitdeidei.blogspot.md/2011/09/rolul-parintilor-in-educarea-copiilor.html>
6. Vrasmas E. Consilierea și educația părinților. București: Aramiș, 2002. 176p.

INTERPRETAREA TRADIȚIILOR ȘI OBICEIURILOR NAȚIONALE PRIN PRISMA FAMILIEI CA MICROMEDIU SOCIAL

*Lerner Ala, doctorandă,
lector universitar, catedra
PÎP, UPS „Ion Creangă”
din Chișinău*

***Abstract.** The article comes to demonstrate the social importance of the family as a micropolitical environment in children's education. It shows the importance of knowing family traditions and habits in shaping the personality of children. In examined some aspects to clarify this topic: the family and its main characteristics in the individual and social development of the child; education of the child in the spirit of human values in the segment where we identified national assimilation and national values stemming from the wisdom of life, the aspirations of people, focusing on the knowledge, traditions and customs of the Romanian people to which we belong; we demonstrate the practical nature of these concepts; we present and argue the direct relationship between the child's spiritual world, the education and learning of children with the family environment; explain the school-family collaboration.*

Din cele expuse anterior rezumăm faptul unui mare aport al familiei în educația copilului chiar din fragedă copilărie. Adevărat este faptul că familia reprezintă ”nucleul instrumental fundamental al structurii sociale mai largi, în sensul că toate celelalte instituții depind de influența acesteia” după afirmațiile lui W. Goode. Ca micromediul social familia trebuie să-și propună strategii de educație familială care ar presupune dezvoltarea finalităților (valori morale: bine, rău, adevăr, cinste, onoare, respect etc., atitudini, mindrie de neam și de țară) în care actori sunt membrii familiei.

Caracteristicile principale ale familiei, ce poartă un caracter forte în dezvoltarea socioindividuală a copilului, ar fi următoarele:

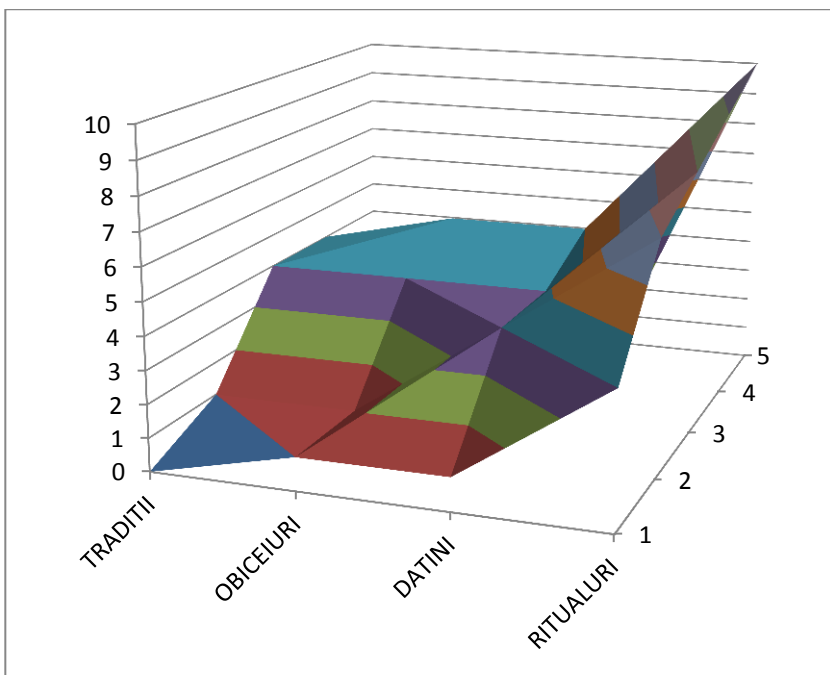
- Este ”primul grup social în care copilul exersează comportamente sociale și se descoperă pe sine”[1]
- Etalează climatul de siguranță afectivă, util dezvoltării personalității copilului pe parcursul vieții;
- Este mediul primar în educarea valorilor general-umane, culturale și naționale, precum și și în dezvoltarea intelectuală, afectivă, morală a copilului etc.;
- Interpretează primele modele de comportament social;
- Face legătura între trecut și viitor;
- Este leagănul primordial de însușită a tradițiilor și obiceiurilor naționale;
- Reprezintă o mică istorie din istoria neamului;

Educarea personalității copiilor în spiritul valorilor general-umane se efectuează, mai întâi, prin segmentul celor naționale. Acest fapt revine , mai întâi familiei, care reprezintă coeziunea dintre valorile general-umane și valorile naționale. Acele datini, obiceiuri, tradiții naționale, respectate de popor, în cazul nostru, de poporul român, sunt reflectate în mediul familial. Reusita respectării și interpretării tradițiilor și obiceiurilor depinde, în mare parte de respectarea acestora în familie. Tradițiile și obiceiurile populare constituie una din componentele educației eficiente în familie.[2] Izvorâte din experiență și înțelepciune de viață din bucurie sau durere, din năzuințele și dorurile poporului, din setea de liniște sau din dragostea pentru frumos, elementele de cultură și tradițiile populare transmit valori și creează punți de legătură între generații. Tradițiile, obiceiurile, portul popular și folclorul sunt comori inestimabile, care definesc un popor, făcându-l unic, statornic și nemuritor. Importanța cunoașterii valorilor identitare capitale, la nivel individual, comunitar și național, este fundamentală pentru înțelegerea și consacrarea locului lor în lume, deoarece „*Nimic nu pare a fi mai important pentru un individ sau pentru o etnie, decât să ia cunoștință de sine, cât mai exact, și pe acest temei să-și asigure o integrare cât mai armonioasă în lume*” (Alexandru Zub, istoric, membru corespondent al Academiei Române).

Respectiv, această gamă întreagă de bogăție culturală oferă copiilor un larg spectru de informare în domeniu, precum și contribuie la dezvoltarea sentimentelor și valorilor morale, convingerilor, priceperilor și deprinderilor, care duc spre un comportament civilizată. Un rol important pentru educația morală în baza tradițiilor populare îi revine familiei, și anume, gradului de informare a părinților în acest domeniu: tradiții, obiceiuri, datini și ritualuri – care țin de pedagogia populară (din punctul de vedere al științificului). Aici venim cu o definiție a acestor noțiuni pentru a face o delimitare între ele:

- **Tradiție**, reprezintă ansamblul de concepții, obiceiuri, datine și credințe care se statornicesc istoricește în cadrul unor grupuri sociale sau naționale și care se ransmit din generație în generație constituind pentru fiecare grup social trasatura lui specifică.[3]
- **Obicei**, mod tradițional de a se comporta , de a se îmbrăca etc.,caracteristic unui popor, unui grup social, reprezintă o deprindere consacrată, rânduială, datină.[4]
- **Datină**, obicei păstrat din timpuri vechi, consacrat prin tradiție, caracteristic pentru un popor sau pentru o colectivitate mai restrinsă. [5]
- **Ritual**, ceremonial (religios) integrat practicii folclorice, desfășurat după reguli tradiționale, în momentele importante din viața comunității (naștere, căsătorie, botez, semănat, Crăciun etc.) [6]

Astfel, reprezentate schematic am demonstra că aceste elemente ale pedagogiei populare se completează reciproc, având drept cuvânt generator tradiția.

Pe stnga este indicată vârsta copilului: 0-10 – din care observăm o cunoaștere treptată a tradițiilor, obiceiurilor, datinilor și ritualurilor, observăm maxima atinsă la vârsta de 9-10 ani, unde copilul nu este numai un asimilator inconștient, dar și capabil să dea unele definiții și să facă deosebire între tradiții, obiceiuri, datini și ritualuri, chiar și să pună în aplicare practică cu unele explicații. Pe dreapta sunt arătate nivelul de cunoaștere a tradițiilor, datinilor, obiceiurilor, ritualurilor de la 1 la 5; respectiv culorile, care demonstrează intercalarea reciprocă a datinilor, tradițiilor, obiceiurilor, ritualurilor. Din această diagramă observăm următoarele:

- Tradițiile sunt foarte bine cunoscute de către copii chiar de la vârsta 0, adică fiind încă în mediul matern;
- obiceiurile și datinile sunt recepționate de la vârsta de 1 an, unde copilul observă deja aceste elemente culturale, pe care le dezvoltă pe parcurs;
- ritualurile sunt ceva mai târziu conștientizate de copii, chiar dacă ele sunt respectate în familie. De exemplu, luând

sărbătoarea Crăciunului, unde copiii știu despre obiceiul de a colinda, dar puțini cunosc despre coacerea crăciunelului ce reprezintă un ritual care este în strînsă legătură cu spiritualitatea acestei sărbători.

Așfel, tradițiile, obiceiurile, datinile, ritualurile au în bază următoarele:

- Cunoașterea istoriei neamului;
- Cultivarea și perfecționarea valorilor morale, cum ar fi: bunătate, respect, dragoste, cinste, frumos etc.;
- Reflectarea creației folclorice care contribuie benefic asupra educației copilului în spiritul valorilor morale;
- Formarea priceperilor și deprinderilor de comportament moral;
- Dezvoltă și extinde lumea spirituală a copilului;
- Realizează conexiunea completă cu mediul social, mai întâi al familiei, apoi al societății;

Educarea copilului în spiritul valorilor morale, am remarcat deja, revine, cu mare responsabilitate părinților. Ei sunt generatorul principal de formarea priceperilor și deprinderilor de ducăție morală. Anume organizarea rațională a traiului copiilor, îndeplinirea elementarelor cerințe ale mediului social de către educabil, manifestat în tradiții și obiceiuri (care, la rândul său le respectă părinții) educă și cizelează la copil disciplină, acuratețe, punctualitate – calități fără de care lumea spirituală a copilului rămîne a fi săracă. Anume părinții sunt acei care trebuie să conștientizeze aceasta lungă cale de asimilare incipientă a obiceiurilor populare până la asimilarea tradițiilor etnice în ansamblu. Prezența principiilor morale familiale în activitatea de educației este una primordială în formarea conștiinței copilului. Respectarea tradițiilor populare în familie presupune un exemplu pozitiv pentru copil, fiind ca un exemplu firesc în educarea valorilor morale pozitive. Deci, familia ca micromediu social trebuie să fie un exemplu demn de urmat pentru copiii săi. Înțelepciunea populară a concentrat această realitate în maxima „surcica nu sare departe de trunchi”[6]

Trebuie să menționăm și faptul simulării de către copil a comportamentului părinților, care nu întotdeauna este pozitiv. De aceea aici intervine școala. Legătura școală-părinți permite și un mai

mare efect asupra educabilului. În această direcție profesorul este acel care face legătura familiei cu pedagogia populară. Organizează șezători, matinee, spectacole care ar avea în bază educarea valorilor naționale. Ședintele cu părinții reprezintă o altă ramură specifică în domeniul dat, deoarece fiind însuși în rolul educabilului părintele cu precauție urmează calea educației acestor valori pentru copiii săi. Colaborarea cu familia trebuie să se concretizeze într-un program comun de activități ale școlii cu aceasta. Părinții trebuie să vadă în noi un prieten, un colaborator, un om adevărat, care-i poate ajuta prin atitudinea nepărtinitoare pe care trebuie să o afișeze. Așadar, e o sarcină a școlii să identifice situațiile-problemă din familiile copiilor, să dirijeze pe cât este posibil strategiile educative în favoarea elevului și să conștientizeze că relația de colaborare școală-familie este determinantă în educarea copiilor. Educația în familie devine astfel un proces de pregătire pentru viață, prin întâmpinarea și rezolvarea problemelor de viață.

Un studiu realizat în ceea ce privește necesitatea colaborării școală-familie enumeră patru motive pentru care școala și familia se străduiesc să stabilească legături între ele: 1. părinții sunt juridic responsabili de educația copiilor lor; 2. învățământul nu este decât o parte din educația copilului; o bună parte a educației se petrece în afara școlii; 3. cercetările pun în evidență influența atitudinii parentale asupra educației valorilor morale ale copiilor, în special asupra motivațiilor unui comportament pozitiv sau negativ, precum și faptul că unele comportamente ale părinților pot fi favorizate datorită dialogului cu școala; 4. grupurile sociale implicate în instituția școlară (în special părinții și profesorii) au dreptul să influențeze gestiunea școlară. 5. Acest cuplu școală-familie permite ilucidarea idealului educativ, scopul spre care își îndreaptă eforturile această coeziune. Școala colaborează cu familia în domeniul învățării elevului, în domeniul comportamentului, în domeniul dezvoltării lui fizice și intelectuale, morale și estetice, în domeniul deprinderilor și priceperilor de muncă. „A-ți învăța copiii să facă binele înseamnă a le lăsa moștenirea cea mai prețioasă” (Mantegazza). Astfel, școlii îi revine una dintre cele mai importante funcții de educație paralelă a copiilor și părinților. De a aduce lumină în fiecare familie în domeniul educației copiilor în spiritul valorilor naționale. Cele mai eficiente, din cele elucidate mai sus,

ar fi, desigur, ședințele cu părinții, dar și alte forme de organizare. Selectarea tematicilor pentru aceste întruniri, depinde în mare măsură de reușita obiectivelor propuse. Venim cu unele propuneri în această direcție.

Nr.	Tematici propuse	Forme de organizare
1.	Valorile naționale – cultura neamului românesc.	Sedință cu părinții
2.	Cultura conduitei în familia mea	Sedință cu părinții
3.	Pedagogia populară – componente	Sedință cu părinții
4.	Folclorul poporului român	Șezătoare
5.	Exemplul meu propriu în educația copilului.	Sedință cu părinții
6.	Tradiții ale familiei mele.	Sedință cu părinții
7.	Tradiții, datini, obiceiuri și ritualuri ale poporului român	Serbare școlară
8.	Sarbatorele de iarnă.	Matineu
9.	Povestea neamului meu.	Șezătoare
10.	1 martie –Mărțișor	Serbare școlară
12.	Sarbatoarea Paștelui	Serbare școlară

Respectiv, în urma realizării acestor tematici, evident este faptul că părintele primește un ajutor în educarea copilului în spiritul valorilor morale, reieșind din cele naționale, iar școlii îi revine un mare aport în consilierea părinților în educarea corectă a copilului, atât din punctul de vedere intelectual, cât și din punctul de vedere moral, astfel, am sublinia următoarele:

- Familia ca micromediul social deține cea mai mare influență și responsabilitate în educarea valorilor morale, precum și ale celor naționale;
- Rolul principal în cultivarea, dezvoltarea și aplicarea valorilor culturale îi revine familiei care este o parte componentă a neamului, având tradiții și obiceiuri proprii;
- Însușirea tradițiilor, obiceiurilor, datinilor și ritualurilor se face, mai întâi la nivel familial;

- Valorile morale și cultura morală copilul o preia din familie, pe care le trece apoi la nivel social;
- Influența educativă a tradițiilor familiale poate fi aplicată prin îmbogățirea și diversificarea măsurilor de influență educativă asupra copilului, formării priceperilor și deprinderilor de comportare în spiritul valorilor morale;
- Obiceiurile și tradițiile, altoiesc treptat anumite măsuri ale conștiinței spirituale. Copilului în acest mod reușește să însușească practica faptelor morale înainte de a începe să înțeleagă conținutul acestei noțiuni;
- Creația populară (proverbe, zicători, cântece etc.) este o modalitate de educare a copilului în spiritul valorilor morale;
- Tradițiile și obiceiurile sunt un factor decisiv în formarea personalității copilului și pregătirea lui pentru viața socială în spiritul valorilor morale, cât și naționale;
- Cunoașterea tradițiilor și obiceiurilor neamului duce spre cunoașterea istoriei poporului, spre educarea patriotismului, spre educarea mindriei de țară, națiune, limba vorbită.

Concluzionăm faptul că familia ca micromediu social este prima treaptă prin prisma căreia sunt interpretate tradițiile și obiceiurile neamului. Aici se pun bazele spiritualității și valorilor morale pe care copilul pe parcurs le completează în mediul social. „Educația copiilor presupune întâi de toate desăvârșirea propriei noastre educații, a sentimentelor noastre”.[7] Părinții trebuie să se străduiască să dea dovadă de o moralitate ireproșabilă, de integritate și educație aleasă, fiind formatorii unei generații, ca astfel copiii să-i poată urma avându-i ca model. „În educația copiilor, mai întâi de toate trebuie să ne educăm noi înșine. Evident, căldura din familie educă mult mai bine decât orice cuvinte, și, dimpotrivă, cuvintele anoste ale părinților obțin exact efectul contrar.”[8]

Bibliografie

1. Chirilenco S., Tăutu A., Cutasevici A. Educație familială, 2005, "Bons Offices" S.R.L., p.5
2. Silistraru Nicolae, Etnopedagogie, 2003, Centrul Ed. al USM, p. 211
3. Dicționar Explicativ Român, 1999, Cartier, p.1031
4. Dicționar Explicativ Român, 1999, Cartier, p.265
5. Dicționar Explicativ Român, 1999, Cartier, p.653

6. Dicționar Explicativ Român, 1999, Cartier, p.870
7. Silistraru N. Etnopedagogie, 2003, Centrul Ed. al USM, p. 213
8. Cosmovici A. Psihologie generală, , Ed. Polirom, Iași, 1996;
9. Sveșnikov V. în Cum să educăm ortodox copilul. 300 de sfaturi înțelepte pentru părinți de la sfinți și mari duhovnici, Ed. Sophia, Ed. Cartea Ortodoxă, București, 2011, p. 74.

EDUCAȚIA MUZEALĂ A COPILOR ÎN CADRUL FAMILIEI ȘI ȘCOLII

*Filipski Tatiana, masterandă ,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău,
Sp. Consilierea și educația familiei*

***Abstract.** The article contains a teoretic study with practical aspects of museum education within the family and the school. The study reflects some conceptual aspects, aims, objectives, strategies and conditions of museum education including the results of a small research and recomandation for parents on the problem.*

Educația muzeală reprezintă obiectul de studiu al pedagogiei muzeale. O ramură, relativ nouă a pedagogiei, care este abordată mai frecvent în lucrările cercetătorilor : Ansart P. [2]; Cojocariu V., Barabaș N., Mitocaru V. [3]; Cucuș C. [4; 5]. În contextul acestui studiu teoretic vom realiza unele precizări conceptuale și vom recomanda unele strategii cu privire la educația muzeală, care poate fi realizată cu succes în cadrul familiei. Așadar, *pedagogia muzeală* are ca *obiect de studiu* identificarea și validarea unor strategii care ar conduce la maximizarea virtuților formative ale spațiului muzeal, iar ca *scop* își propune să stimuleze interacțiunea pe linie educațională dintre muzeu și școală, să pregătească specialiști, dar și categorii de public pentru valorizarea potențialului educativ adus de acest mediu cultural valoros [4, p. 187]. Reieșind din cele expuse concretizăm că pedagogia muzeală delimitează și propune ansamblul de obiective, strategii, valori și conținuturi, tehnologii și finalități de educație muzeală. Educația muzeală își propune, printre altele, să deschidă muzeul pentru toți educabilii, indiferent de vârstă, statut social, gen, cultură etc., ajutându-i să cucerească lumi valorice noi. O educație

realizată în acest perimetru le formează persoanelor sensibilitatea, îi ajută să dezvolte sentimente pozitive despre obiecte, natură, artă și lumea înconjurătoare. Muzeul dezvoltă și formează percepții și trăiri emoționale față de timp și temporalitate, îi responsabilizează pe tineri față de o anumită tradiție, față de respectarea valorilor artei, culturii umane și culturii naționale. Educația muzeală își propune facilitarea descoperirii de către copil, împreună cu familia, a unor lumi diferite, prezente și îndepărtate în timp și spațiu. În acest sens, am decis să studiem care ar fi valențele, obiectivele și condițiile educației muzeale a copiilor în cadrul familiei; să stabilim care este rolul și funcțiile familiei. Pentru aceasta vom stabili finalitățile specifice ale pedagogiei muzeale, care rezidă în:

- generalizarea, sintetizarea, interpretarea și valorificarea experienței specialiștilor din muzeu, integrând-o într-un demers epistemologic coerent;
- fundamentarea teoretică, delimitarea și explicarea dimensiunilor formative ale activităților din muzeu;
- eficientizarea activității practice de influențare pe linie cultural-educativă a instituției muzeale [3, p. 21].

În aspectul dat, noi am putea completa finalitățile specifice a pedagogiei muzeale prin a propune și o finalitate destul de importantă, în viziunea noastră, care constă în *fundamentarea praxiologică a posibilităților educative a artei, inclusiv căutarea și determinarea căilor, mijloacelor și a strategiilor de promovare a frumosului în rândurile populației.*

Cât privește rolul și funcțiile pedagogiei muzeale și, deci, a educației muzeale aceasta poate și trebuie să devină un univers probatoriu mult mai obiectiv, valoros, neutral și pertinent pentru a influența și forma concepția despre lume, gustul estetic al persoanei și morala ei acțională. Muzeul, poate fi considerat, în anumite condiții și circumstanțe, *o împachetare a trecutului, dar și un for evocator în ceea ce privește istoria adevărată sursă de grad zero* [4, p. 189]. În acest sens, Molyneaux Br. L menționează că muzeul are de a face cu două feluri de trecut, unul temporal, care s-a scurs sau urmează să vină, și *trecutul metaforic* cel păstrat în amintirile și tradițiile unei societăți concrete. Trecutul cronologic este în continuă schimbare și diversitate, fiind supus intereselor și agendelor personale și colective ale unei societăți, pe care le întâlnim în viața noastră de zi cu zi,

asupra cărora ne vom apleca mereu și care ne pume la treabă [7, p. 2]. Dacă e să ne referim la copil și educația familială prin valorificarea tezaurului muzeal, atunci cu siguranță că putem să afirmăm că prin intermediul vizitelor corect organizate la muzeu (un ghidaj profesionalizat, adică bun și interesant, informații realizate în baza autenticității, discuții pe marginea celor vizionate cu adulții competenți etc.) facilităm și realizăm nu numai educația intelectuală/ cognitivă, morală, estetică, ci activăm și un șir de scopuri colaterale, ca de exemplu: recuperarea și re/întegrarea socială, asigurarea unor terapii complementare, evitarea marginalizării, consumarea și petrecerea pozitivă a timpului liber, incitarea interesului pentru anumite profesii (critic de artă, ghid, istoric etc.). La fel, educația muzeală joacă un mare rol în formarea patriotismului la copii și tineri, a atitudinii civice; cultivarea atitudinii și comportamentului centrat pe descoperirea unor lumi și civilizații diferite, îndepărtate în timp și spațiu. În acest context, ne-a reușit o mică cercetare. Am realizat, timp de un an, un ansamblu de activități muzeale cu clasa unde învață fiica mea (cl. a VII-a). Au fost vizitate practic toate muzeele din Chișinău, câteva mănăstiri vechi și un șir de expoziții de artă dedicate portului național, olăritului, artizanatului, tapiseriei etc. Evident că toate vizitele au fost comentate, discutate; a fost propus copiilor să realizeze compuneri/ ese, poezii, desene, picturi, placate pe marginea celor vizionate, apoi s-a organizat o expoziție. În conversația cu pedagogii a fost menționat faptul că lucrările elevilor au fost variate și interesante, ei au devenit mai curioși, în comparație cu elevii celorlalte trei clase în clasa vizată s-a ameliorat simțitor însușita la istorie, limba maternă, geografie, educația tehnologică etc.

Studiul literaturii de specialitate [1; 2; 3; 4; 7] și investigația noastră ne-a permis să elaborăm un șir de **strategii și condiții de educație muzeală, care pot fi utile în educația copiilor și adolescenților în cadrul familial și cel școlar**. Astfel propunem:

- strategia axării pe valorificarea eficientă și permanentă în educația tinerei generații a tezaurului muzeal;
- strategia explorării în educația muzeală a posibilităților Internetului (realizarea vizitelor virtuale prin muzeele lumii);
- strategia îmbinării optime a cogniției cu activitățile practice

de redare a emoțiilor și informațiilor achiziționate sub formă de creație a unor lucrări (picturi, desene, broderii, povestioare, placate, alte elemente de tip artizanal etc.);

- strategia eficientizării parteneriatului educațional școală - familiei în baza valorificării educației muzeale.

Cât privește condițiile educației muzeale, acestea trebuie să fie cunoscute și create atât în școală cât și în familie în scopul consolidării eforturilor formative și de culturalizare a copiilor. Cele mai importante **condiții care vor facilita educația muzeală** sunt: selectarea expozițiilor și muzeelor în funcție de vârsta copiilor, adică să fie respectată accesibilitatea pentru percepția și înțelegerea tezaurului vizionat; vizitele să fie bine gândite și anunțate din timp; să fie pregătit și realizat un ghidaj profesional; să fim deschiși la toate întrebările copiilor; să ne comportăm adecvat în procesul vizitelor la muzeu, incitând interesul și curiozitatea copiilor; să realizăm conversații și discuții pe marginea celor vizionate; să atragem și părinții în organizarea și realizarea educației muzeale. În concluzie, menționăm că dacă vom colabora eficient în această direcție toți agenții/ actorii socioeducativ, ne va reuși să formăm o personalitate armonios dezvoltată, centrată pe ocrotirea tezaurului național și a celui uman.

Bibliografie

1. Andrei R. Pedagogia muzeală – programe și strategii. Revista Muzeelor, 2005, nr.3. http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_03_23.pdf.
2. Ansart P. Sur les finalites de l'utilisation pedagogique des musees. Revue canadienne de l'education, 1991; 16, 3.
3. Cojocariu V., Barabaș N., Mitocaru V. Pedagogie muzeală. București: CPFPP din Instituțiile de Cultură, 1998.
4. Cucoș C. Educație estetică. Iași: Polirom, 2014.
5. Cucoș C. Pedagogie. Ed. a II-a revăzută. Iași: Polirom, 2006.
6. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM, 2013.
7. Molyneaux Br. L. *Introduction: the represented past*. În: *The Presented Past: Heritage, Museums and Education*. Londra: Routledge, 2006.

POLITICI DE EDUCAȚIE CE PROMOVEAZĂ POZITIVITATEA SOCIO-UMANĂ ÎN PLAN INTERNAȚIONAL, EUROPEAN ȘI LOCAL

Gârțu Maria-Livia, doctorandă,
UPS,, Ion Creangă”, Chișinău/
prof. Înv. Primar, definitiv,
Școala Gimnazială „Mihail Andrei”
Buhuși, Bacău, România

Abstract. *Prezentul articol analizează politicile de educație ce promovează pozitivitatea socio-umană în plan internațional, european, dar și în cadrul sistemului nostru de învățământ, aflat într-o continuă schimbare. În urma cercetărilor, s-a constatat faptul că, aplicarea principiilor psihologiei pozitive e necesară atât în familie, cât și în școală. În cadrul unei familii pozitive, copilul va interioriza modelele pozitive, sprijinul părinților având un rol important în construcția personalității copilului. Un model ideal în școala românească ar putea urmări abordarea unor metode care să favorizeze crearea unui climat prietenos, atractiv pentru elevi, astfel încât, fiecare copil să-și descopere, să-și amplifice și să utilizeze propriile sale aptitudini.*

The present article examines the education policies that promote social and human positivity on an international, European level, but also within our educational system, placed into a continuous change. Following investigations, it was found that the application of the positive psychology principles is necessary both in the family and in school. Within a positive family, the child will interiorize the positive models, the parental support playing an important role in building the child's personality. An ideal model in the Romanian schools could attempt to address certain ways to foster a friendly, attractive climate to students, so that, each child to discover, amplify and use his own skills.

Politicile educaționale se referă la proiectarea, implementarea și evaluarea structurilor, activităților și rezultatelor specifice sistemului educațional; este și un instrument de ameliorare în învățământ, o încercare de adaptare la nevoile de educație a copiilor, studenților, profesorilor în vederea integrării sociale.

Pentru a elabora un set de politici educaționale, sunt urmați pași în analiză, în cercetare, diagnoză, decizie etc.

Ciclul unei politici publice este următorul:

1. Descrierea situației;
2. Definirea problemei și stabilirea agendei;
3. Construirea alternativelor de politici și formularea politicii;
4. Alegerea soluției și selectarea opțiunii de politici preferate;
5. Elaborarea politicii;
6. Implementarea politicii și monitorizarea;
7. Evaluarea.

În ultimele decenii, tot mai multe probleme ale educației au fost identificate de cercetători, profesori/ învățători și părinți. Aceste probleme sunt diverse și se referă la aspecte foarte importante ale finalității sistemului educațional.

O primă problemă constă în discrepanța dintre cererea de piață socio-economică și oferta educațională. Această problemă s-a accentuat în România mai ales după 1989, pentru că au apărut schimbări majore și rapide atât economice, cât și sociale- mai ales relaționale. În țara noastră, înainte de 1989, sistemul de educație s-a bucurat de o apreciere deosebită pentru că asigura forța de muncă atât calificată dar și necalificată, direct pentru producție, pe de o parte, și pentru că asigura o educație academică serioasă, pe de altă parte. Aspectul psiho-social nu a fost apreciat și, de aceea, au apărut și probleme de adaptare a tinerilor la o societate în transformare rapidă. Acum, sistemul nostru de învățământ este într-o perpetuă schimbare, negăsindu-și nici politica/ strategia pe termen lung, nici finalitatea ca ideal educațional.

În Europa de astăzi există un pericol de slăbire a coeziunii sociale, deoarece șomajul este în creștere – în rândul tinerilor-, pe de o parte, iar populația își pierde încrederea în instituțiile democratice, de altă parte- mai ales din cauza corupției. În unele state ale Europei se constată și o adâncire a decalajului între bogați și săraci.

Problemele sociale își pot găsi rezolvare prin educație: garantarea egalității de șanse pentru toți cetățenii, dialogul social între grupuri, etnii, națiuni, participarea activă la viața socială, economică etc.

Succesele economice în orice țară au la bază sisteme de învățământ eficiente, orientate pe capitalul uman, exprimat în cunoștințe, competențe, creativitate și calități morale.

Globalizarea are efect și asupra educației și formării profesionale și se manifestă prin extinderea educației transnaționale,

a universităților virtuale; de asemenea, se schimbă relațiile dintre elevi și profesori- în acest sens intervine și pozitivismul, apare necesitatea cunoașterii mai multor limbi străine, a învățării pe tot parcursul vieții.

Educația și formarea profesională se confruntă cu noi provocări din cauza mobilității la scară internațională a elevilor, studenților, salariaților, dar și din cauza apariției unor noi tehnologii. Instruirea nu se mai poate limita doar la anumite perioade din viața individului, ci trebuie să se desfășoare pe tot parcursul vieții (educația permanentă).

Astfel, politicile și strategiile educaționale europene sunt orientate spre cultivarea spiritului cetățeniei și coeziunii sociale. Școala contribuie la stimularea cetățeniei active prin susținerea unor valori fundamentale: inserția, nu excluderea; toleranța, nu predispoziția spre conflict; simțul responsabilității, nu pasivității; rațiunea, nu iraționalul. Toate aceste valori pot fi cultivate astăzi prin comunicarea pozitivă, la toate nivelurile sistemului educațional, prin aplicarea principiilor psihologiei pozitive.

În ultimul timp, elevii, studenții, părinții au un punct de vedere critic față de sistemul educațional și au așteptări înalte de la educație: consideră că toate instituțiile școlare trebuie să fie responsabile de calitatea serviciilor oferite. Și evaluarea este privită altfel: beneficiarii actului educațional consideră că ar trebui evaluat și modul de gestionare a instituției, și climatul, și spiritul democratic. Astfel a fost instituit controlul extern, efectuat de un corp de inspectori.

Pentru școala românească sunt necesare multe schimbări astfel încât absolvenții să se poată integra în societatea europeană cu ușurință; sunt necesare competențe precum: spiritul de întreprinzător, spiritul de cooperare, capacități de comunicare, de viață în societate, capacitate de a rezolva probleme, capacitate de colaborare cu alți colegi de origine culturală/ națională diferită, competențe lingvistice, de învățare socio-emoțională.

Este timpul ca școala românească să permită tinerilor să capete competențe și nu diplome. Școlile particulare răspund mai mult nevoilor societății de pregătire a elevilor decât sistemul de stat. Își fac apariția diverse modele de îmbinare a învățământului cu lucrul, au apărut metode de învățământ care au la bază strategii de

comunicare pozitivă, mai ales că, după unele sondaje efectuate în toate țările, rata abandonului școlar în unele sisteme de învățământ este înaltă. Cauzele abandonului școlar în unele sisteme educaționale, sunt cele legate de excluderea școlară, comunicare defectuoasă, rigiditate a programelor școlare. Soluția ar putea fi, abandonarea unui sistem academic și abordarea unor metode care favorizează crearea unui climat prietenos, atractiv pentru elevi, fără factori coercitivi. În acest sens, este interesant demersul pedagogic din Danemarca, ce a eliminat notarea până la nivelul liceal. Elevii învață din plăcere, fără stresul notării, fără a realiza ierarhii. Sistemul educativ trebuie să se sprijine pe un principiu bine definit: a permite fiecăruia să-și descopere, să amplifice și să utilizeze propriile sale aptitudini.

În ultimul timp, toate țările europene au încercat să adapteze învățământul noilor provocări ale societății, prin reforme care să creeze un echilibru între nevoia de a cultiva competențe și datoria de a cultiva principii de calitate, eficacitate, diversitate. Direcțiile acestor reforme sunt: egalitatea de șanse, elaborarea modalităților de evaluare a fiecărui elev și formarea cadrelor didactice.

Conform „Cărții albe asupra educației și formării” elaborată de Uniunea Europeană, politicile educaționale din România vizează realizarea „societății educaționale”, care valorifică eficient resursele umane prin: educația permanentă, extinderea mijloacelor de comunicare, creșterea motivației individuale pentru învățare și emancipare personală, participare civică.

Sistemul nostru de învățământ a trecut prin mai multe transformări/ reforme și nu toate au avut efecte benefice. Ultima propunere (2011) a adus o alta perspectivă asupra învățământului primar prin înființarea clasei pregătitoare în spațiul școlar, pentru o împrietenire a elevilor cu un nou mod de învățare, cu un alt mediu educațional. Pe de altă parte, introducerea mai multor examene naționale la vârste mici, evaluarea de la sfârșitul claselor a II-a și a IV-a, creează un stres suplimentar inutil. Pe de altă parte, introducerea programului „Școală după școală” oferă elevilor și părinților un real ajutor în pregătirea elevilor.

Psihologia pozitivă este un concept relativ recent (prezentat de către M. Seligman într-un discurs în 1998) și se referă la modalitatea în care omul poate funcționa optim. Școala a preluat psihologia

pozitivă pentru a-l ajuta pe copil să se dezvolte cât mai mult „crescându-i starea de bine emoțională, psihologică, socială”[Apud 4]. Psihologia pozitivă poate ajuta pentru creșterea rezilienței copiilor în școală, „reziliența educațională fiind abilitatea copilului de a reuși din punct de vedere academic în ciuda factorilor de risc, factori care fac dificilă apariția succesului pentru aceștia” [Apud 1, p. 220].

În lucrarea „Psihologie pozitivă aplicată în educație”, Valeria Negovan arată că există o cerere din ce în ce mai mare de programe în educație având la bază principiile psihologiei pozitive, considerându-se că școala este un mediu unde este necesară aplicarea psihologiei pozitive: copiii petrec mult timp la școală și făcând teme, iar în unele cazuri, școala devine înlocuitoare a familiei pentru copii și astfel, comunicarea, relaționarea în grup încep să se formeze mai mult la școală decât acasă.

Astfel, aplicarea principiilor psihologiei pozitive în școală presupune: a pune accent pe experiențele pozitive, pe competență, pe dezvoltarea calităților pozitive.

În educație, aplicarea psihologiei pozitive se orientează în două direcții: pe de o parte, oferirea unui sprijin pentru sănătatea mintală pozitivă (cultivarea sentimentelor și comportamentelor pozitive la copii) iar pe de altă parte, crearea unui cadru social și instituțional în care copiii se dezvoltă: școală, familie, organizații comunitare, care să ajute la formarea sentimentului de apartenență.

Pentru a realiza acest deziderat- includerea psihologiei pozitive în educație- e nevoie de o strategie instituțională care să presupună: includerea studiului psihologiei pozitive în cadrul disciplinelor academice tradiționale; intervenții în sistemul educațional pentru ca psihologia pozitivă să fie abordată la nivelul întregii școli, formarea cadrelor didactice în vederea aplicării metodelor speciale din psihologia pozitivă.

Includerea psihologiei pozitive în domeniile de pregătire a profesorilor (și mai ales a profesorilor de psihologie) este susținută de mulți specialiști. Printre cercetătorii care au susținut un astfel de demers se numără: A.C. Fineburg (2004), care-și exprimă încrederea că ideea aplicării psihologiei pozitive va avea tot mai mulți adepți, putând muta accentul de pe „negativ” pe „pozitiv”.

C.R. Snyder și S. Lopez (2005) consideră că „principiile și aplicațiile psihologiei pozitive ar trebui să devină o parte a programelor de pregătire a profesorilor”.

Pe de altă parte, Martin Seligman (și coautorii) 2009 afirmă că includerea conceptelor și metodelor psihologiei pozitive în programele școlare – predare explicită- este un obiectiv dezirabil („ar trebui învățată/ predată starea de bine în școală?”) [Apud 4, p.37] și este un obiectiv realist- poate fi predată copiilor în școală.

În urma cercetărilor, s-a ajuns la concluzia că psihologia pozitivă aplicată în școală este o prioritate pentru că “reprezintă un antidot pentru depresie, este un mijloc de creștere a satisfacției cu viața și este și un suport pentru învățarea și gândirea creativă” [Idem 4, p.37]. Și în Australia educația pozitivă captată o atenție deosebită a cercetătorilor care sprijină politicile de stat în vederea aplicării principiilor psihologiei pozitive în școală în vederea optimizării educației. Cu toate că este recunoscut efectul benefic al psihologiei pozitive în școală, până în prezent, în învățământ, încă se aplică preponderent modelul bazat pe deficit. Sunt solicitate serviciile de asistență psihologică doar când apar probleme la copii în loc să se aplice modelele de intervenție pozitive și preventive.

Se conturează tot mai mult nevoia creării unui cadru teoretic și practic de promovare a psihologiei pozitive prin instruirea personalului didactic și al consilierilor școlari pe baza unor programe orientate spre intervențiile pozitive în mediul școlar.

În anul 2009 a fost publicată lucrarea „Handbook of positive psychology in schools”, coordonată de M. J. Furlong, R. Gilman și E. S. Huebner, un manual care cuprinde elementele esențiale ale aplicării psihologiei pozitive în școală, un real ajutor pentru realizarea unei programe [Idem, 3, p.39]. Autorii mărturisesc faptul că această carte este prima încercare de a oferi teoria și practica aplicării psihologiei pozitive în context școlar, iar reeditarea manualului arată interesul de care se bucură aplicațiile psihologiei pozitive în educație atât în Statele Unite ale Americii, cât și la nivel internațional. Astfel, s-a înmulțit numărul participanților care încearcă să sistematizeze teoriile acestui demers; sunt mai numeroase cercetările privind modalitățile de aplicare a principiilor psihologiei pozitive în mediul școlar; tot mai mulți formatori, psihologi și consilieri școlari sunt interesați de învățarea socio-emoțională, de

promovarea sănătății mintale și a stării de bine în mediul școlar; mai multe școli din Marea Britanie și Australia au inclus în curriculumul lor educația cu privire la sănătatea personală și socială iar alte școli apelează la intervențiile psihologiei pozitive.

Psihologii școlari, consilierii educativi, profesorii pot aplica principiile psihologiei pozitive prin intervenții directe asupra copiilor, prin activitatea cu adulții- schimbarea perspectivei asupra copiilor, prin strategii de reducere a stresului profesorilor prin accentuarea a ceea ce este plăcut în activitatea lor, prin activitatea cu părinții (parenting)- sensibilizarea și antrenarea părinților pentru a se concentra pe ceea ce este bun la copiii lor, nu pe deficiențe, prin activitatea cu reprezentanții comunității din care face parte școala.

Se conturează două coordonate ale aplicării principiilor psihologiei pozitive în educație, în raport cu adulții care se ocupă de copii: crearea stării de bine a copiilor și instruirea profesorilor și părinților în aplicarea pozitivismului.

Astfel, copiii au nevoie de modele reale, din partea oamenilor reali din jurul lor, respectiv, părinții și educatorii/profesorii; de aceea, pentru a realiza ambele coordonate, sunt necesare structuri de sprijin, care furnizează informații și educație pentru personalul din învățământ și părinți. Aplicarea psihologiei pozitive în educație e necesară atât în familie cât și în școală.

În ultimul timp, au apărut schimbări în concepțiile referitoare la rolul familiei în asigurarea fericirii copilului, apărând chiar conceptul de „familie pozitivă”. Starea de bine în plan fizic/ material se realizează în corelație cu resursele necesare familiei iar starea de bine în plan emoțional se realizează în relație cu sentimentele existente în cadrul familiei și cu capacitatea membrilor ei de a face față provocărilor vieții cotidiene. „Famiiliile pozitive sunt cele care oferă copiilor condițiile necesare dezvoltării sănătoase, adaptării eficiente și succesului școlar, care le insuflă valori pozitive și speranță, le stabilesc obiective pentru viitor, îi sprijină să se confrunte cu provocările vieții cotidiene [Idem 4, p.186].

Acest nou concept este însoțit și de altele cum ar fi: „climat pozitiv”, „suport adecvat”, „modele pozitive”, „practici pozitive ale rolurilor parentale”(„pozitive parenting”).

În cadrul unei familii pozitive, copilul va avea modele pozitive și percepții pozitive asupra unor aspecte privitoare la relații între

membrii familiei, atitudini. Sprijinul părinților are un rol important în construcția personalității copilului: imagine de sine, stimă de sine, valori, confort psihic, satisfacția și optimismul. Pe de altă parte, părinții sunt o sursă de autoritate dar și primele modele din viața copilului „modele de rol” foarte importante pentru viitorul set de acțiuni, atitudini, aspirații ale copilului care învață de la părinți nu numai cunoștințe, abilități ci și cum să-și asume roluri sociale și profesionale, cum să-și joace rolurile vieții. Cea mai mare influență asupra copiilor o constituie modelul personal, exemplul viu, în circumstanțe clare, relevante pentru copil.

În urma cercetărilor realizate în vederea evaluării competenței parentale în lucrarea „Un model factorial al competenței parentale”- în care a fost conceptualizat termenul – în volumul „Cercetarea psihologică modernă: direcții și perspective coordonat de M. Milcu, W. Griebel și Ana Raluca Sassu, Editura Universitară, București, 2008, în România, în 2010 a fost inițiat proiectul „Strategia națională integrată de formare și dezvoltare a competențelor parentale „Părinți buni-copii mai educați-o viață mai bună”, promovat de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Scopul acestei strategii este de a-i asigura fiecărui copil, în concordanță cu prevederile Convenției cu privire la Drepturile Copilului și cu principiile Declarației Universale a Drepturilor Omului, un mediu familial adecvat pentru a-și atinge potențialul său maxim de dezvoltare și a deveni un adult responsabil, integrat corespunzător în familie și societate [Apud 3, pp.144-145]. Strategia presupune elaborarea unor planuri de acțiune proprii de către instituțiile responsabile, implementarea sistemului de educație parentală, realizarea de parteneriate interinstituționale.

Așadar, dezvoltarea competenței parentale înseamnă procesul de facilitare a conștientizării și manifestării de către părinți a funcțiilor parentale și educaționale, în sensul optimizării acestora.

Competența parentală este privită din prisma a cinci dimensiuni:

- grija față de copil și pentru asigurarea nevoilor primare ale acestuia (hrană, igienă, somn, atașament);
- educarea copilului, realizată în cadrul unui climat familial afectiv;

- participarea părinților la organizarea vieții copilului în mediul deschis (creșa, grădinița, școala);
- alegerea celor mai potrivite căi/soluții pentru dezvoltarea corespunzătoare a copilului;
- realizarea unui echilibru între participarea copilului la luarea deciziilor și necesitatea de autoritate a adultului [Idem 3, pp.145-146].

În lucrarea sa, Larisa Cuznețov a analizat familia în calitate de actor și agent de educație pentru familie, elaborând un ansamblu de criterii pe baza cărora au fost analizate competențele membrilor familiei și posibilitățile lor de realizare în procesul educației pentru familie. Astfel, au fost analizate: competențele familiale de cunoaștere și receptare a informației privind cultura și problematica familiei, competențele familiale de prelucrare a informației privind cultura și problematica familiei, competențe de transformare a informației selectate, competențe de creare, producere, promovare a ideilor și conduitelor [2, pp.157-158].

În plan internațional, a fost promovat conceptual de „parenting pozitiv”- referitor la cultivarea, responsabilizarea, recunoașterea, îndrumarea și stabilirea limitelor pentru a permite dezvoltarea deplină a copilului. În Spania, „parentalitatea pozitivă” presupune responsabilizarea părinților și a familiilor și vizează punerea în aplicare a unor programe eficiente livrate pentru părinți- „Programul de consolidare familială” elaborat de Karol L. Kumpfer și colaboratorii săi în anul 1989. Trainingul a inclus formarea comportamentelor și abilităților sociale ale părinților, dar și ale copiilor.

Asemenea programe există și în alte țări ale Europei: Portugalia, Italia, Franța, Germania, Olanda, după modelul de politică și practică a Marii Britanii.

Un alt concept important pentru dezvoltarea pozitivă a copiilor este conceptul de *reziliență*. Deși este introdus acum 50 de ani, doar recent cercetătorii au definit acest concept, astfel, *reziliența* se referă la realizarea cu succes a sarcinilor, atingerea expectanțelor, menținerea unui nivel de adaptare optim sau abilitatea de a face față obstacolelor și situațiilor adverse [Apud 5, p.207]. Fenomenul rezilienței a început să fie studiat cu referire la copiii cu risc de dezvoltare și a continuat cercetarea pentru cazurile în care, deși

dezvoltarea pozitivă este amenințată de diverse condiții nefavorabile, ea se produce normal sau chiar performanțial. Astfel, copiii rezilienți sunt cei care obțin rezultate bune în ciuda dificultăților, care se adaptează mai bine decât se așteaptă din partea lor, se adaptează pozitiv în contextul unei adversități semnificative. Factorii de risc se referă la: problemele medicale, familii cu probleme-alcool, violență, divorț-, probleme la școală. Cercetările au selectat trei categorii de factori care apar și pot ajuta în depășirea obstacolelor:

- caracteristici individuale: inteligență, temperament, strategii de coping;
- familia și sprijinul din partea familiei;
- sprijinul din partea altor persoane sau din partea altor instituții.

Unii factori sunt mai bine studiați: atașamentele, sistemele de autoreglare emoțională și de comportament sau sistemele de motivare. Nu pot fi neglijate contextele culturale mai largi- organizațiile religioase, alte sisteme sociale- care pot oferi sprijin, protecție. Consilierea copiilor reprezintă un ajutor important în contracararea factorilor negativi, de stres. Consilierea se referă și la îmbunătățirea competențelor copiilor pentru a face față factorilor de stres. Aceștia sunt provocări ale vieții care, dacă nu sunt echilibrați de factori externi de protecție sau de factori de reziliență interni ai persoanei, pot conduce la o perturbare serioasă de funcționare. Indivizii își revin și pot funcționa mai bine atunci când riscurile sunt reduse și sunt introduși factori de protecție. Copiii se confruntă cu diferiți factori de risc dar și cu sisteme protective în diferite momente din dezvoltarea lor; pe măsură ce cresc, apar noi provocări: mediul școlar, vecinătatea.

Cercetătorii americani A. S. Masten și J. M-G. Reed (2005) identifică anumite elemente utilizate în definirea și evaluarea rezilienței, în cadrul psihologiei pozitive:

- mobilitatea care presupune adaptarea și realizarea sarcinilor de dezvoltare în raport cu vârsta, în ciuda condițiilor vitrege de viață;
- activitățile de dezvoltare, adică acele criterii prin care este apreciat progresul individual de dezvoltare;
- riscul cu referire la posibilitatea ridicată a unui rezultat nedorit;

- factorul de risc- o trăsătură măsurabilă pentru un grup de persoane sau pentru situația lor care prezice un rezultat negativ, pe baza unui criteriu specificat de rezultat;
- riscul cumulativ- efectul total al mai multor factori de risc combinați;
- gradientul de risc – creșterea nivelului de risc prin riscul cumulativ;
- resursele- caracteristică măsurabilă pentru un grup de persoane/ indivizi sau pentru situația lor care prezice rezultate pozitive pe baza unui criteriu specific de rezultat;
- factor de protecție – o caracteristică măsurabilă pentru un grup de indivizi sau pentru situația lor care prezice rezultatul în contextul riscului sau adversității;
- protecție cumulativă – prezența mai multor factori de protecție în viața unui individ [Apud 4, p.51].

În lucrarea lor, autorii se referă la „resurse” și „factori de protecție” în opoziție cu „factorii de risc”: factori care au legătură cu copilul și resursele sale personale și factori care au legătură cu mediul, adică se referă la resursele sociale. Elementele care au legătură cu personalitatea copilului sunt abilitățile cognitive, care presupun rezolvarea de probleme, flexibilitatea atenției, temperamentul, autopercepțiile- stima de sine, credințele, sensul vieții, inteligența emoțională etc. Elementele care se referă la mediu sunt factorii protectivi- adulți, colegi-, oportunitățile de a învăța, modele de rol disponibile, sprijin pentru respectarea tradițiilor culturale și religioase.

În țările occidentale există programe sociale și educaționale pentru prevenirea problemelor copiilor prin identificarea riscurilor și a resurselor/sistemelor de protecție față de risc. Astfel, se poate vorbi despre trei tipuri de strategii: cele referitoare la facilitarea accesului la resurse, de exemplu, nevoia unui tutore, construirea unui centru de zi, programe de alfabetizare, ajutor pentru ca părinții să-și găsească un loc de muncă, formări adresate profesorilor în sensul creșterii capacității lor de a oferi mai mult ajutor copiilor; strategiile referitoare la risc vizează limitarea expunerii copiilor la experiențe periculoase, de exemplu, politici de sprijin social, prevenirea nașterilor dificile, reforme școlare având ca scop reducerea stresului datorat tranzițiilor școlare; strategii care se referă la sisteme de

protecție pentru dezvoltare, de exemplu, programe care cresc calitatea vieții copilului.

Valeria Negovan, arată că în România, reziliența este un domeniu abordat recent, prin studii și articole referitoare la definirea termenului (Muntean, 2011; Crăciun, 2013), tipuri de parametri cu referire la anumite categorii de copii, mai ales instituționalizați și promovarea ei. De exemplu, A. Muntean subliniază aspecte importante: ce înseamnă a crește copii rezilienți, ce este familia rezilientă, reziliența comunitară etc [Idem 4, p.53].

Instrumentele de evaluare a rezilienței, numite și scale sau inventare, sunt descrise în lucrări de specialitate din străinătate-SUA, țări din UE. Acestea sunt folosite în conceperea și evaluarea programelor de stimulare a rezilienței copiilor în Australia, fie ca parte componentă a programelor focalizate pe dezvoltare pozitivă a copiilor în Spania [Idem 4, p.53].

Primele mișcări de promovare a conceptelor de psihologie pozitivă în școli apar în California, în anii 1960- înainte de coagularea conceptului de către Seligman-, cu privire la creșterea imaginii de sine, cu scopul de a consolida sentimentele copilului privind propria valoare; un alt scop al promovării conceptului era protejarea elevului și prevenirea unei posibile distrugere a încrederii în sine. Astfel, au existat programe de promovare a încrederii în sine care constau în a învăța deprinderile de „gândire pozitivă” cum ar fi încurajarea elevilor să gândească: „Eu sunt special(ă)”. În urma chestionării elevilor, în legătură cu ce ar trebui să facă profesorul în afară de predare astfel încât să dezvolte reziliența, răspunsurile au fost de tipul: „adultul să creadă în mine”, „să ne înțelegem”, „doar să fie acolo”. Programele s-au dovedit a fi eficiente, arătând că e nevoie de mai mult din partea cadrelor didactice decât să predea cunoștințe. Așa a apărut ideea de a promova optimismul, în programul dezvoltării rezilienței [Apud 5, pp.178-179).

Un alt concept asociat psihologiei pozitive este acela de *adaptare pozitivă* ca „proces prin care organismele își manifestă obișnuințele sau caracteristicile pentru a face față transformărilor de mediu. Fără adaptare, o schimbare la nivelul resurselor poate amenința supraviețuirea” [Apud 4, pp.53-54]. Acum mai mult ca niciodată, adaptarea pozitivă este foarte importantă pentru formarea relațiilor părinte-copil și pentru dezvoltarea cognitivă și de auto-

reglare. O adaptare reușită înseamnă absența stresului, comportamente sănătoase, funcționarea conform rolurilor adecvate acasă, la școală, stare de bine în plan psihic, realizări academice (rezolvări de teste), conduită, prietenie, implicare în activități adecvate vârstei (sport, comunitate, activități extrașcolare). În România încă nu există un interes pentru adaptare pozitivă, decât la nivel universitar.

Strategiile educaționale din România sunt departe de a rezolva problemele reale ale copiilor.

Într-un interviu acordat pentru Republica.ro, directorul executiv al organizației Salvați Copiii- România, prezintă o statistică cel puțin îngrijorătoare: „86% dintre copiii români au experimentat cel puțin o situație de umilință publică din partea cadrelor didactice; 33% dintre ei au fost jigniți, iar 7% loviți de către profesorii lor. Critica, expunerea publică umilitoare, evidențierea greșelilor-academice sau de comportament- sunt principalele instrumente pedagogice pe care mulți profesori români le folosesc în relațiile cu elevii. Aceste practici educaționale se înscriu în categoria comportamentelor abuzive cu consecințe negative deopotrivă pentru dezvoltarea emoțională și educațională a copiilor”. De asemenea, sunt menționate practicile discriminatorii cărora le cad victimă copii din grupurile vulnerabile, de etnie romă, de exemplu, copii cu probleme de sănătate mintală, copii care provin din familii sărace sau lipsiți de protecție parentală (părinții sunt plecați la muncă, în străinătate).

Există și un nivel crescut al violenței între elevi (violență spontană, fizică și/sau verbală, bullying- formă structurată, repetată de violență între elevi- cu efecte negative profunde asupra dezvoltării socio-emoționale și asupra performanței școlare (uneori se ajunge la refuzul școlar la tulburări grave- anxietate, depresie). Gravă e toleranța crescută a copiilor, familiei și cadrelor didactice față de violența în școală și din familie. Se constată și o anume desensibilizare a martorilor fenomenului de violență. Un studiu recent al Organizației Salvați Copiii arată că 73% dintre copii afirmă că au fost martori ai unei situații de bullying în clasa lor iar școlile nu au o strategie comună de abordare a fenomenului de bullying- doar unii profesori sunt implicați în stoparea comportamentului violent. Există măsuri de disciplinare pentru evenimente singulare. Astfel, în

anul școlar 2014-2015 s-au raportat 18 798 cazuri de violență în școli.

Nici în familie situația nu e bună. Educația copiilor se realizează conform aserțiunii „Bătaia e ruptă din rai”, iar modelele oferite de părinți nu sunt cele mai potrivite, deseori copiii asistă la violențe verbale (fizice între părinți).

Ce e de făcut?

Încă din 2004 există Legea 272 care, la art.52 prevede că, în cadrul procesului instructiv-educativ, copilul are dreptul de a fi tratat cu respect de către cadrele didactice, personalul didactic auxiliar și cel administrativ și de a fi informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora. Pedepsele corporale sau alte tratamente degradante în cadrul procesului instructiv-educativ sunt interzise. În realitate, cazurile de violență ale cadrelor didactice asupra copiilor încă există în număr mare.

Premisele unei abordări reușite țin de pregătirea temeinică a cadrelor didactice în psihologia copilului, în general și în psihologia pozitivă, în special- pedagogia pozitivă, chiar. Pe de altă parte, este nevoie de o educație a familiei- parenting pentru combaterea prejudecăților legate de necesitatea violenței în educație și în familie.

În urmă cu câteva luni, ministrul Educației, Mircea Dumitru, declara într-o emisiune televizată că 70% dintre elevii români se simt la școală nefericiți și singuri. Subiectul nefericirii elevilor a devenit intens dezbătut în presă și în rețelele de socializare din România. Prof. univ. dr. hab. Adrian Hatos de la Universitatea din Oradea a interpretat datele oferite de minister concretizate în studiul „Sunt elevii români nefericiți la școală?”, pornind de la faptul că în urma anchetei PISA 2012, elevii români se află pe locul 68 din 68 în ceea ce privește înstrăinarea de școală: sentimentul apartenenței la școală în România este prezis în proporție de 75% de percepția relațiilor cu profesorii, de evaluarea rezultatelor și a conținutului învățării. Surprinzător este următorul fapt: sentimentul apartenenței la școală este corelat semnificativ, atât la nivel individual, cât și la nivel de țară, cu rezultatele la testele de competențe. Așadar, elevii sunt valorizați mai mult doar dacă au rezultate școlare bune pentru a intra la un liceu bun, apoi la o facultate. Faptul că elevii români sunt cei mai nefericiți din lume este corelat și cu faptul că, în urma unei anchete, 42% dintre elevii români de 15 ani sunt analfabeți

funcționali: elevii știu să scrie și să citească, dar nu pot descifra sensul unui text, nu știu să facă un raționament simplu, nu știu să aplice noțiuni elementare de matematică în viața de zi cu zi sau nu sunt capabili să formuleze o opinie despre o anumită temă. Este vorba despre elevi de liceu, adică, elevi care au trecut prin 8 clase de studiu în care au primit note de promovare. Așadar și sistemul de evaluare are nevoie de îmbunătățiri. Dacă școala a fost asociată cu ceva neplăcut și nedrept, atunci procesul de învățare va fi asociat cu un disconfort, cel puțin mai ales dacă e scăzută și stima de sine pentru că nu a existat bucuria învățării la nicio disciplină. Dacă notarea nedreaptă nu este sancționată și nu este considerată ceva grav, atunci nici furtul, plagiatul sau corupția nu vor fi considerate grave.

Părinții sunt copleșiți și ei de sarcinile pe care le au elevii-copiii lor, adică temele. Mulți părinți au constatat că nu se descurcă elevii singuri, doar cu ce fac la școală și-și ajută copiii la teme. Nu toți părinții au timp/capacitate să ajute copiii. Pe de altă parte, există presiune și pentru profesori, pentru că sunt evaluați în funcție de notele elevilor, mai ales la examene. Se creează un cerc vicios a cărui victimă este elevul/copilul.

Legea Educației Naționale nr.1 din 2011 din România a luat două măsuri- una bună, alta, cu efecte negative: pe de o parte s-a renunțat la notare în clasele primare, ceea ce elimină stresul notei și a ierarhizării, dar au fost introduse mai multe teste naționale care constituie ca factori de stres nu numai pentru elevi, cât și pentru părinți și cadre didactice. De obicei, pentru a pregăti elevii mai bine la disciplinele la care au testări, învățătoarele/profesorii renunță la a efectua unele discipline considerate mai puțin importante- educație plastică, educație muzicală, educație fizică- și înlocuirea lor cu discipline la care elevii dau test.

Există voința de a propune strategii coerente pentru ca, în școală și în familie, copiii să fie fericiți și să beneficieze de condiții optime pentru dezvoltarea lor personală armonioasă. Mai multe ONG-uri au început proiecte în această direcție, fie orientate spre școală, fie orientate spre familie. În aceste proiecte se implică și profesori, învățători, psihologi, consilieri educativi care propun activități specifice unităților școlare sau comunităților locale, spre a răspunde unor nevoilor copiilor.

În orașul Buhuși, județul Bacău din România, există o comunitate cu probleme diferite și nevoi diverse ale copiilor și familiilor: o comunitate cu numeroase familii aparținând etniei romă-care au și probleme sociale și financiare și de integrare școlară. La Școala Gimnazială „Mihail Andrei” sunt angajată ca profesor pentru învățământul primar din anul 2013, aceasta are o situație specială prin cele două unități școlare dominate de problemele familiilor de etnie romă. Conducerea unității școlare face eforturi să aducă elevii și la grădiniță și la școală, în ciuda mentalității comunităților că școala nu folosește. De cele mai multe ori, copiii vin la școală pentru a primi de la Programul european de distribuire a ajutorului comunitar lapte, corn și măr, dar și alocația- modalitatea prin care statul condiționează primirea alocației este obligarea părinților de a aduce/trimitte copiii la școală. Mai mult, legea sancționează și cu amendă părinții care nu-și aduc toți copiii la școală. Evident că aceste amenzi nu se dau pentru că respectivele familii nu ar avea posibilitatea să le plătească. Comunitățile din care vin copiii sunt în mod compact alcătuite din familii de etnie romă care nu valorizează învățătura.

Încă din anii 2000 au început proiecte desfășurate la această școală, cu scopul integrării familiilor și copiilor de etnie romă. Rezultatul constă în creșterea numărului de copii rezilienți- care au finalizat studii liceale și chiar universitare. Ei se constituie în adevărate modele pentru copiii din cele două comunități.

În anul școlar 2014/2015, s-au desfășurat două proiecte foarte importante pentru școala noastră. Primul proiect a fost propus de Inspectoratul Școlar al Județului Bacău: „Îmbunătățirea rezultatelor școlare ale elevilor din învățământul gimnazial”- I.D. 139704/2014-2015- activități didactice nonformale cu 21 de elevi de la clasele a V-a și a VI-a pentru îmbunătățirea rezultatelor la disciplinele Matematică și Istorie. Obiectivul principal al proiectului îl constituie susținerea formării sistematice a competențelor cheie, procesului de evaluare, monitorizare sistematică și stimulare a progresului școlar pentru elevii din învățământul gimnazial, în sprijinul unei educații de calitate prin dezvoltarea de intervenții nonformale extracurriculare inovatoare, cu accent pe dezvoltarea abilităților personale ale elevilor din clasele a V-a și a VI-a, în cadrul programului multiregional „Formarea de competențe cheie la elevii din învățământul gimnazial,

prin implicarea activă și conștientizarea părinților”. Printre obiectivele specifice putem observa: evitarea analfabetismului, implicarea părinților și a altor factori de decizie din comunitate pentru desfășurarea proiectului, dezvoltarea motivației și utilizarea resurselor educaționale suport, auxiliarelor curriculare adecvate formării de competențe cheie și implicarea activ-educativă a părinților în procesul de motivare a elevilor.

Activitățile derulate în școală în cadrul acestui proiect nu au contribuit în mod decisiv la schimbarea atitudinii față de școală a elevilor și a părinților. Partea pozitivă a fost faptul că activitățile s-au desfășurat în afara programului școlar, într-o atmosferă relaxantă, fără stresul notelor.

Un alt proiect desfășurat în anul școlar 2014-2015 s-a numit „Servicii Integrate Educaționale pentru Comunitățile de Romi”- ID 140080, având ca obiectiv Programul „A doua șansă” pentru învățământul secundar inferior – Modulul I (clasele V-VI) pentru un număr de 15 persoane cu vârsta de peste 25 de ani care nu au finalizat învățământul gimnazial pentru a completa și finaliza educația de bază din cadrul învățământului obligatoriu. Proiectul își propune asigurarea accesului la educație pentru adulții de etnie romă în vederea inserției acestora pe o piață a muncii modernă, flexibilă și incluzivă- asigurarea accesului egal la educație. Având în vedere faptul că persoanele adulte din grupul țintă sunt părinți ai unor elevi aflați la școală, se realizează un fapt excepțional- oferirea unui model de învățare din partea părinților pentru copiii lor. Activitățile de care au beneficiat cele 15 persoane au fost, pe lângă cele de învățare-predare la unele discipline, cele de mentorat, orientare și consiliere.

În acest an școlar (2016-2017) se desfășoară un proiect inițiat și promovat de UNICEF și statul Norvegian: „Incluziune socială prin servicii integrate la nivel comunitar, Componenta- Dezvoltarea de capacități și sprijin pentru școli selectate „Vitrării de fapte bune. Lumea are culoarea ochilor pe care îi purtăm”. Prin acest proiect, sunt oferite servicii integrate de educație, asistență socială și consiliere educațională. Parteneriatele realizate au drept scop *incluziunea socială* a persoanelor de etnie romă; în acest proiect au fost incluși 80 de părinți ai copiilor beneficiari ai proiectului. Astfel, se propune integrarea în grupul- clasă elevii cu dificultăți de relaționare, cu probleme de comportament, prin munca în echipă a

psihologului școlar și a cadrelor didactice: învățători/profesori diriginți și profesori care predau la clasă, prin activități destinate părinților sau tutorilor acestor copii cu vulnerabilitate crescută și nu în ultimul rând prin diverse activități specifice de consiliere psihologică și vocațională.

În acest proiect, activitățile includ toți actorii educației: școală, familie, comunitate în manieră concretă, operațională, prin intermediul unor activități specifice pe arii tematice de dezvoltare. Părinții sunt stimulați să participe în viața școlii și în cea a copiilor lor tocmai în vederea dezvoltării la copii a abilităților de viață necesare pentru a deveni rezilienți. De asemenea, pot fi remarcate tipurile de activități menite să stimuleze creativitatea, atmosfera relaxantă orientate spre dezvoltarea unor competențe emoționale, artistice, sociale și interpersonale la elevii participanți.

Activitățile propuse răspund concret nevoilor identificate: consilierea părinților de etnie romă în vederea formării deprinderilor și abilităților de a-i asigura copilului orientarea și sfaturile necesare unei dezvoltări armonioase, informarea și sensibilizarea cu privire la voluntariat- rol și beneficii pentru integrarea socio-profesională a tinerilor rromi, realizarea unui mediu favorabil dezvoltării comportamentelor nonviolente ale elevilor, dezvoltarea comportamentului social al elevilor și cultivarea capacităților și aptitudinilor necesare incluziunii sociale- conduită adecvată în familie, la școală, în societate.

Iată și câteva activități:

„Jurnalul unui părinte”- implicarea părinților în educarea pozitivă a copiilor;

„Comunicăm prin emoții”- învățarea conștientizării/gestionării propriilor emoții pentru îmbunătățirea relațiilor interpersonale;

„Educația- vaccin contra violenței”- activitate ce pune accent pe reducerea actelor de violență verbală și fizică dar și pe relaționarea pozitivă între profesori, elevi și părinți pentru diminuarea violenței;

„Plantăm fapte bune pentru noi și pentru alții”- propune voluntariatul ca modalitate de a apropia oamenii și a rupe barierele.

S-a observat că toți elevii care au participat la aceste activități au căpătat o motivare deosebită de a veni la școală, de a contribui, a oferi, a acționa împreună cu toți colegii. Elevii au venit

cu drag la școală iar părinții s-au implicat direct în aceste activități. S-a realizat o comunicare eficientă între școală, familie și primăria orașului pentru binele elevilor.

Deocamdată, astfel de proiecte sunt binevenite, dar insuficiente pentru a realiza obiectivul principal- copilul fericit. E nevoie de strategii educaționale care să presupună implicarea familiei, școlii, comunității pentru a face viața copilului fericită: să aibă un mediu prietenos și acasă și la școală, să-i placă să învețe, sa comunice pozitiv, să fie fericit.

Vorbim despre familii pozitive, acelea care oferă copiilor condițiile necesare dezvoltării sănătoase, fericirii, adaptării eficiente și succesului școlar, care le însușesc valori pozitive, le stabilesc obiective pentru viitor, îi sprijină să se confrunte cu provocările vieții cotidiene [Apud 4, p.186]. O astfel de familie presupune și oferirea unor modele pozitive, a unor practici pozitive ale rolurilor parentale .

Sprijinul părinților în dezvoltarea copilului este foarte important, mai ales în ceea ce privește construirea imaginii de sine, a stimei de sine, a sistemului de valori. Pe de altă parte, *școala pozitivă* urmărește nu doar succesul școlar, ci și construirea stării de bine (well-being). În aceste condiții, în comunități defavorizate, prin aplicarea psihologiei pozitive în familie și în școală, crește numărul persoanelor ce-și schimbă conduita spre una bună.

Bibliografie:

1. Bryan J. Fostering Educational Resilience and Achievement in Urban Schools Through School-Family-Community Partnerships;
<http://digitalcommons.unomaha.edu/slcepartnerships/22>.
2. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău, p.157-158.
3. Glăveanu S. Competența parentală. Modele de conceptualizare și diagnoză. București: Editura Universitară, 2012, pp.142-156.
4. Negovan V. Psihologie pozitivă aplicată în educație. București: Editura Universitară, 2013, pp. 13-34, 176-198;
5. Pânișoară G. (coord), Sălăvăstru D. (coord), Mitrofan, L. (coord), Copilăria și adolescența. Provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării. Iași: Polirom, 2016, pp.167-185; 207-223;
6. Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației- Management Educațional
- Obiective strategice europene în domeniul educației, Satu Mare;
- Politici educaționale moderne, Harghita.

BENEFICIILE PROGRAMĂRII NEURO LINGVISTICE ÎN CADRUL CONSILIERII ȘI EDUCAȚIEI FAMILIEI

Ceban Veronica, master în științe ale educației

Abstract. *Neuro-linguistic programming / NLP is a psychological orientation initiated by John Grinder (linguist) and Richard Bandler (Psychologist), created around 1976. This type of operation has resulted in increased learning skills, communication skills, selfconfidence, motivation and own personal level of success. Possession of NLP techniques help us to continue our personal process of developing. NLP in the hands of experiential psychotherapist, is a treasure in order to resolve different inter / intrapersonal conflicts of the beneficiary. Also, the diversity of techniques used in NLP, can prevent defects such as, drug addiction, gambling addiction, blood alcohol and many other mental illnesses that make thousands of families unfortunate and children unhappy.*

Limbajul uman reprezintă puterea pe care o avem de a ne exprima și de a comunica, de a gândi și de a crea evenimentele din viața noastră. Comunicarea ca act, sistem, cod sau mijloc stă la baza organizării și dezvoltării sociale, influențând raporturile pe orizontală și verticală între oameni - intervenind chiar în aspirațiile lor intime, dar și în cunoașterea realității.

Comunicarea, înțelesă în sensul său larg, ca act tranzacțional, inevitabil în situații de interacțiune, devine esențială, fundamentală atât pentru viața personală cât și pentru cea socială a individului. Astfel, noțiuni precum „comunicare”, „limbă”, „limbaj” sunt polisemice, ele comportând o pluralitate de sensuri. Acest fapt provine nu numai din complexitatea intrinsecă a fiecărei noțiuni, ci și din aceea că ele constituie obiectul de investigație al mai multor discipline științifice: lingvistica, psihologia, sociologia, semiotica, cibernetica etc [1]. *Comunicarea* se realizează cu ajutorul cuvintelor. Cuvântul, la rândul său, e cea mai puternică unealtă pe care o are omul. Cuvântul reprezintă manifestarea noastră a emoțiilor, gândurilor, sentimentilor și a faptelor. Cuvântul este puterea prin care noi creem sau distrugem. În acest sens se acceptă de către specialiști din diferite domenii de cercetare ideea că, capacitatea de a-și formula și transmite gândurile în termeni verbali, este definitorie pentru om.

Astfel, programarea neuro-lingvistică - NLP, ca orientare și terapie psihologică reprezintă explorarea modului în care comunicăm, gândim și producem schimbări și are la bază următoarele premise: [2,3]

- orice fapt psihic (proces, trăire, stare, etc) ale la bază mecanisme neurologice;
- limbajul are un rol esențial în structurarea gândurilor (limbajul intern) și în comunicare (limbajul extern);
- putem alege modalitatea de organizare a gândurilor și emoțiilor și să programăm acțiunile pentru a obține rezultatele dorite.

Programarea neuro-lingvistică/ NLP, reprezintă o orientare psihologică inițiată de *John Grinder* (lingvist) și *Richard Bandler* (psiholog), creată în jurul anului 1976. Scopul inițial al cercetătorilor a fost, să descopere structura excelenței umane. La început ei au îndreptat atenția asupra studierii amănunțite a magicienilor terapeuți a vremii, cum au fost *Fritz Perls* (terapia gestalt), *Virginia Satir* (terapia familiei) și *Milton Erickson* (hipnoterapie). Mai târziu, inițiatorii nominalizati împreună cu un grup de colaboratori au preluat și sintetizat o serie de concepte din cibernetică și teoria sistemelor, a căror reprezentanți au fost *Gregory Bateson*, *Virginia Satir* și *Milton Erickson* [2,3].

În linii mari, programarea neurolingvistică (NLP), își propune să descopere *patternurile obținerii eficienței în diverse domenii de activitate și modalitățile practice prin care oamenii pot deveni mai eficienți în activitățile desfășurate.*

NLP funcționează în baza principiilor fundamentale, după cum urmează:

1. Orice problemă trebuie definită în termeni de rezultate așteptate/dorite;
2. Modul în care persoana percepe, înțelege și evaluează realitatea influențează definirea problemei cu care se confruntă;
3. Omul poate face tot ceea ce este omenește posibil;
4. În rezolvarea cu succes a problemelor, omul trebuie să țină cont mai degrabă de posibilități decât de necesități;
5. În rezolvarea problemelor, omul își folosește, deopotrivă, mintea și trupul ca părți ale aceluiași sistem;

6. În spatele oricărui comportament uman există o intenție inconștientă pozitivă;
7. Pentru obținerea eficienței într-o activitate, întrebările de tipul *cum* sunt mai utile decât întrebările de tipul *de ce*?
8. În rezolvarea unei probleme, curiozitatea susținută mobilizează persoana să acționeze;
9. În comunicare, înțelesul unui mesaj este condiționat de răspunsul primit;
10. Nu există eșecuri, ci numai feedbackuri.

Cu alte cuvinte, acest tip de explorare are ca rezultat creșterea abilităților de învățare, comunicare, a încrederii, a motivației și a nivelului personal de succes. Deaceia, programarea neuro-lingvistică sau elementele acesteia, este aplicată în mai multe domenii educaționale, unele dintre ele fiind:

- formularea și atingerea obiectivelor;
- comunicarea eficientă;
- tehnici de învățare rapidă;
- leadership;
- training și coaching pentru performanță [7].

Realizând un mic excurs istoric am observat că, la începutul anilor 1980, NLP-ul era considerat un progres important în psihoterapie și consiliere, atragând astfel interesul cercetătorilor din consiliere și psihologie. La mijlocul anilor 1980 analizele publicate în "The Journal of Counseling Psychology" și "National Research Council (1988; NRC)" [9], au arătat puține date care să susțină teoria despre sistemele reprezentationale sau despre ideile de bază din NLP astfel interesul cercetătorilor a scăzut. Puțini practicieni au prezentat datele culese pentru a fi revizuite și analizate de colegi. Majoritatea practicienilor ne fiind cointeresați ca teoria să fie validată pe cale empirică [3].

Programarea neurolingvistică ca orientare și terapie psihologică este fundamentată de o serie de teorii și practici, ca:

- teoria învățării socio-cognitive a lui *Albert Bandura* (1985), ce accentuează importanța observării și modelării comportamentelor, atitudinilor și răspunsurilor emoționale ale celorlalți. Teoria social-cognitivă a învățării a lui Albert Bandura și

conceptul de modelare au fost îmbunătățite în practică de Richard Bandler și John Grinder.

- teoria gândirii aparținând lui *Gregory Bateson* (1972), studiază nivelele logice ale învățării și teoria câmpului unificat, dezvoltată ulterior de Robert Dilts (2000) în așa-numitele "niveluri logice" [4].

- teoriile lui Miller, Galanter & Pribram (1960) cu privire la orientare spre finalități a acțiunilor umane și gramatica transformațională a lui Noam Chomsky (1965), conceptul de "time binding" a lui Alfred Korzybski (1933) și constructivismul radical al lui Glasersfeld (1996) care au pus bazele și au influențat modelele lingvistice elaborate de Bandler și Grinder (1975).

- teoria lui William James (1950) privind sistemele reprezentărilor senzoriale ca fundamentale pentru procesarea informațiilor și pentru experiențele subiective de cunoaștere. William James (1842 –1910) a fost un important psiholog și filozof american. Acesta este adesea descris ca fiind tatăl psihologiei americane. James a privit mintea ca un proces, o funcție a organismului și a argumentat că, întrucât este utilă, conștiința trebuie să fi evoluată. Cu alte cuvinte, aceasta are o funcție. James a sugerat că dacă dorim să înțelegem originea și scopul unui fenomen psihologic, ar trebui să ne întrebăm pentru ce este acesta folosit.

- presupuziția unei *orientari fundamentale a acțiunilor umane către scopuri* [8].

NLP mai poate fi definit ca „studiul structurii trăirilor subiective“, având ca obiect de studiu descoperirea (elicitarea) și modificarea structurilor („programelor“) care i-au naștere din interacțiunea complexă dintre creier/ sistem nervos („neuro“), limbaj („lingvistic“) și mediul înconjurător. Demersul lui *Bandler și Grinder* a fost îndreptat spre găsirea răspunsurilor la întrebarea cum anume funcționează oamenii și mai puțin la cea privitoare la cauza comportamentului uman. De aceea orientarea acestei metode este pe soluție și pe proces. În esența ei, NLP desemnează o atitudine de curiozitate, pasiune și dedicare în studiul comportamentului uman și al modalităților de îmbunătățire al lui [5, p.98].

Consilierea psihopedagogică focalizată pe soluții, facilitează obținerea rezultatelor dorite de client în termeni scurți de timp, această terapie mai este numită și *brief therapy*. Adepții acestei

terapii afirmau că eficiența intervenției nu presupune numai decât explorarea și înțelegerea cauzelor/ rădăcinilor problemei, ci se trece în dată la soluții. Astfel, în NLP, tehnicile descrise mai jos, contribuie la schimbarea efectivă și optimă a conduitei personale și la echilibrarea stării psiho-emoționale a beneficiarului.

În continuare propunem **strategii de optimizare a consilierii și educației familiei prin NLP**, ca orientare și terapie psihologică:

În NLP tehnicile (care sunt fundamentate în baza Principiilor NLP) folosite în scopul de a cunoaște în ce stare se află o persoană se numesc **calibrare și ancorare**.

- **calibrarea**, presupune recunoașterea stării trăite de interlocutor;
- **ancorarea**, presupune menținerea stării pozitive, sau de înlocuire a unei stări negative cu cea pozitivă.

A **calibra** înseamnă a recunoaște starea în care se află interlocutorul în baza semnalelor nonverbale. În mod concret înseamnă observarea atentă a modului cum cealaltă persoană își folosește simțurile. Mai mult, o bună calibrare înseamnă folosirea tuturor simțurilor din partea celui care aplică tehnica, precum și o bună percepție a relației în ansamblu. Comunicatorul de succes nu numai privește, el ascultă, simte, analizează (în receptarea mesajului de către interlocutor, sunt implicate, atât comunicarea verbală, nonverbală, paraverbală, cât percepțiile și senzațiile) [1].

Un film remarcabil care se numește “Negociatorul”, ilustrează foarte bine această realitate. Întregul film este o demonstrație a măiestriei în negocierea situațiilor de criză [11].

Procesul de **ancorare** este una din cele mai populare tehnici de programare neuro-lingvistică, datorită impactului său imediat. Cu această tehnică, poți alege să te plasezi, cât ai clipi din ochi, într-o stare de fericire, energie, încredere, într-o stare creativă, calmă și binevoitoare. Termenul **ancorare**, în NLP, provine din asemănarea cu termenul de ancoră a vaporului. Acest instrument are rolul de a ține pe loc un vapor, atunci, când acesta nu navighează. Ancora împiedică valurile oceanului să împingă în larg vaporul și ține vaporul într-un anumit loc. Astfel, ancorele NLP ne ajută să realizăm în viața noastră și în procesul nostru de dezvoltare personală, aceleași lucruri pe care le face o ancoră de vapor. Ne menține într-un anumit loc sau într-o anumită stare. Prin stabilirea ancorelor NLP în diferite stări sau

dispoziții, o activăm și o menținem instantaneu acea stare. În consilierea familiei se aplică o tehnică asemănătoare - *tehnica relaxării*, care la rândul ei are același scop ca și ancora [7].

În vederea realizării unei ancore strategice, trebuie parcurși următorii pași:

1. Alegi o stare benefică. Gîndește-te la un moment plăcut și retrăiește acea experiență, vizualizeaz-o pentru a retrăi acum acea stare de bine.
2. Calibrezi starea respectivă. Odată creată starea dorită, tebuie să găsești termeni din domeniul senzorial care să o descrie (ceea ce vezi, simți, auzi). Fii deci atent la: tonul și volumul vocii, postura corpului, ritmul respirației, încordarea muschilor feței, starea de relaxare a corpului.
3. Fixezi starea printr-o ancoră. Ea poate fi vizuală, auditivă, kinestezică (un gest, un sunet, o frază rostită tare sau în gînd). Ancora trebuie să se distingă de realitatea de zi cu zi și să fie ușor de repetat exact la fel. Ancora trebuie fixată înainte de punctul de maximă intensitate a stării. Ea trebuie să fie adecvată situației, să scoți anumite sunete sau să faci mișcări nepotrivite care ar atrage nedorit atenția asupra ta. Pentru a-ți alege ancora, gîndește-te la un loc preferat, imaginează-l, vizualizează-l cu atenție încît să intri într-o stare de relaxare. Observă ceea ce iese în evidență: poate un sentiment de siguranță, de relaxare, de bucurie. Reține acest sentiment și repetă o frază care să redea acea stare. De exemplu vizualizarea ta poate reda o plajă frumoasă – iar ancora ar putea fi “sunt pe plajă, sunt relaxat.”)
4. Testezi ancora. Ancorele trebuie utilizate pentru a avea efect. Cînd o ancoră e utilizată de vreo 20 de ori știi că poți să te bazezi pe ea.
5. Anticipezi întreaga operațiune pentru a vedea dacă ancora e utilizată într-un context adecvat. Imaginează-ți o situație stresantă în care ai dori să faci apel la ancoră și recurgi la ea pentru a schimba starea nedorită cu cea pe care ai ales-o, adică ancora [10,1].

Relațiile interumane presupun o comunicare continuă. Deaceea, nu întotdeauna comunicăm ceea ce intenționăm să comunicăm, respectiv, sunt cazuri cînd nu-l înțelegem pe interlocutor

sau mesajul îl percepem ca fals. În vederea optimizării comunicării este bine de cunoscut și aplicat instrumentele NLP.

Posedarea tehnicilor NLP ne ajută în procesul nostru de schimbare personală continuă. NLP-ul în mâinile unui psihoterapeut experiențiat, este o comoară în rezolvarea conflictelor de ordin inter/intrapersonal ale beneficiarului. De asemenea, diversitatea tehnicilor utilizate în NLP, poate preîntâmpina așa vicii ca, dependența de droguri, igromania, alcoolemia și multe alte boli psihice, care fac mii de familii nefericite și copii bolnavi psiho-emoțional.

Totodată, trebuie să menționăm că această tehnică de conducere umană frecvent se utilizează de lumea interlopă, criminală, care cunosc amănunțit puterea NLP-ului, și îl aplică în scopuri meschine – manipulative economice, geo-politice, de conducere a creierului uman etc. O diversitate largă de filme documentare și de acțiune, demonstrează cu promptitudine, puterea reală a NLP. Din această cauză datele, informațiile și instrumentele referitoare nu se valorifică pe deplin.

În concluzie dorim să menționăm că, în Republica Moldova, numărul persoanelor dependente de droguri, alcool, jocuri de noroc etc, crește considerabil; oamenii nu posedă abilități de utilizare corectă a tehnologiilor moderne și devin dependenți de diferite rețele de socializare, această dependență, deja, este inclusă în lista bolilor psihice. Ca urmare, crește considerabil numărul copiilor neglijăți, umiliți, agresați de către părinți, frați și alte persoane cu dependențe nocive. Multe familii se destramă, se dezintegrează iar consecințele acestor fenomene negative se răsfrâng asupra viitorului societății noastre – copii. Considerăm că, valorificarea corectă și conștiincioasă a NLP, ca orientare și terapie psihologică *acreditată și demonstrată științific*, de către un consilier specializat în domeniu ar optimiza considerabil procesul de consiliere a familiei.

Bibliografie

1. Andreas S., Faulkner C., NLP și succesul, editura Curtea Veche, București, 2008;
2. Bandler R., Grinder J., ReFraming, Neuro-Linguistic Programming and the transformations of Meaning, Real People Press, 1982;
3. Bandler R., Grinder J., Tehnicile hipnoterapiei ericksoniene, Ed. Curte Veche, București 2007;

4. Dafinoiu I., Elemente de psihoterapie integrativă, Iași, Polirom, 2001;
5. Dilts R., Strategii de Geniu vol. I - III, Ed. Excalibur - Colectia NLP, București, 2008, p.98;
6. Grinder J., Bandler R., Patterns of the Hypnotic Techniques of Milton H.Erickson: Volume 2 (1st ed.). Meta Publications, 1977;
7. Knight S., Tehnicile Programarii Neuro-Lingvistice, Edit. Curtea Veche, București, 2004;
8. Miller G.A., Galanter E., Pribram K.A., Plans and the structure of behavior, New York: Holt, Rhinehart, Winston, 1960;
9. Norcross J. C., Hogan T. P., Koocher G. P., Clinician's Guide to Evidence-based Practices. Oxford University Press, USA, 2008,;
10. O'connor J., Manual de NLP: ghid practic pentru obținerea rezultatelor pe care le dorești, București, 2012;
11. Szekely A., NLP : calea succesului, Edit. Amaltea, București, 2003.

PASTORAȚIA PREOTULUI- MIJLOC DE PROMOVARE A VIRTUȚILOR ȘI VOLORILOR GENERAL- UMANE ÎN FAMILIE

*Manică Vasile, masterand UPS „Ion Creangă”, Pr. Diac.
Biserica „Acoperământul Maicii Domnului” sat. Ghidighici, mun.
Chișinău. Profesor de Religie Liceul Teoretic „Hyperion” or.
Durești.*

***Abstract.** La mission du prêtre orthodoxe est de continuer l'œuvre rédemptrice du Sauveur dans le monde sous trois ministères : hiérarchisé, royale, prophétique, qui autrement, sont combinés, l'exhortation de Jésus-Christ „Allez, faites de toutes les nations des disciples, les baptisant au nom du Père, du Fils et du Saint Esprit, et enseignez-leur à observer tout ce que je vous ai prescrit”.*

Dans le passé, comme aujourd'hui, le sermon fais partie du culte divin et joue un rôle important dans l'Eglise orthodoxe dans la Sainte et Divine Liturgie et dans les autres sacrements et services religieux. Le prêtre doit utiliser chaque occasion pour éclairer les gens sur les vérités de la vie chrétienne et sur la promotion des valeurs chrétiennes et humaines en général.

Aujourd'hui, plus que jamais, la famille est mise à l'épreuve à cause de plusieurs facteurs : politiques, historiques, juridiques, économiques. De cette façon le prêtre orthodoxe lutte contre divers problèmes : l'influence

des médias (qui proposent un tout autre modèle complètement différent de celui d'une bonne famille par l'intermédiaire de telenovelas), la vie de stars, les nombreux divorces, la migration exagérée, les idéaux de vie inutiles. La mission du prêtre dans la promotion des valeurs humaines doit guider sur quelques priorités: l'arrêt du fanatisme religieux, l'enrichissement avec vertus, connaissances, valeurs, principes, normes et les règles sociales, le Christ comme chef de la famille et son enseignement comme une règle primordiale, la création de la responsabilité de chaque membre de préserver l'unité familiale, aimer son proche même dans le contexte de la diversité ethnique et culturelle, promouvoir les vertus comme la reconnaissance, la bonté, la prudence dans le contexte de l'évolution socio-culturelle et confessionnelle.

Preliminarii

Îndemnul Mântuitorului Iisus Hristos către Apostoli „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă” Matei 28,19-20, reprezintă una dintre cele mai importante misiuni ale unui slujitor atât în perioada de pace cât și perioadă de tulburare.

Preoția a fost considerată de Părinții Bisericii că artă prin care sunt modelate sufletele oamenilor pentru că acești din urmă să poată să distingă binele de rău, iubirea de ură, dar și pentru a fi conduși spre mântuire. În acest sens, Sfântul Grigorie de Nazianz afirmă: „Preoția, arta de a conduce pe om-ființa cea mai complexă și cea mai felurită în gând și în faptă- este arta artelor și știința științelor.

O condiție esențială a preoției este vocația, adică acea chemare specială de a-L sluji pe Dumnezeu și aproapelui. Acest adevăr este confirmat de Sfântul Apostol Pavel care spune: „Și nimeni nu-și ia singur cinstea această, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum și Aaron” (Evr. 5, 4), dar pentru pentru prelucrarea unui ogor neprelucrat în afară de vocație preotul trebuie să fie un model promovând dragostea, compasiunea, modestia, grijă față de aproapele.

Cei peste 25 ani care au trecut de la căderea comunismului în Republică nu au folosit la redescoperirea și recunoașterea socială a valorii și forței familiei, ci au condus la însingurarea și marginalizarea ei, dar și schimbările survenite pe arena europeană a

necesitat o schimbare în ceea ce privește atitudinea conducerii față de pilonii educației unui societăți:

- ✓ Ora de religie (se propune promovarea conceptul toleranței religioase și culturale, precum și a abilității de analiză critică a diferitelor sisteme religioase și filosofice),
- ✓ Și Biserica a fost supusă prigoanei cu toată, democrația” promovată de UE.
- ✓ Conceptul de familie unul dintre cei mai importanți piloni de promovarea a valorilor general-umane, este pus la grea, zid” încercându-se, promovarea unor noi tendințe, democratice și moderniste”, astfel ca Cooperare între Familie, Școală și Biserică pentru un preot reprezintă terenul de pastorație, pentru ași pune viața pentru, oile cele cuvântătoare”.

Pornind de la aceste scurte considerații cu privire la menirea preotului și situația actuală din republică deschid prin această cercetare, un capitol nou și de maximă importanță pentru misiunea Preotului din zilele noastre, care cuprinde constatări și îndemnuri cu scopul de a îmbogăți tezaurul valorilor familiei, căci familia este unul dintre cei trei piloni a educației unui copil, dar și prima „instituție” de educare a acestuia.

Astăzi mai mult ca oricând ne confruntăm cu diverse probleme: influența negativă a mass-mediei, care propune unele modele complet diferite de familie prin telenovele, viața VIP-urilor, divorțuri în lanț, copiii părăsiți sau care nu prea contează, viața ușoară și fără sacrificii, a dispărut acea atmosferă plăcută de familii care se întâlneau seara și aveau o viață intimă împreună și la nivel religios, cultural și social.

Examinarea situație familiilor în Republică scoate la iveală și o serie de tendințe: Neajunsurile materiale, din necesitatea de a emigra, desparte soți de soții și părinți de copiii astfel ca într-o măsură educația copiilor lasă de dorit, mulți părinți aproape au renunțat la datoria lor de părinte din descurajare, deoarece concurența este mare și observă cum copiii lor sunt mai atenți la modă, la site-urile de socializare sau la colegii de gașcă decât la îndemnurile familiale, eroii lor se schimba, idealurile lor de viață sunt legate de bani, bunuri materiale.

Există, însă și provocări de natură politică – legile injuste votate de unele parlamente cu privire la legalizarea avortului,

eutanasiei, viața umană devenind un simplu obiect de laborator, sigur că responsabilitatea pentru indentificarea și stoparea elementelor pur materialiste sau comerciale îi revine și altor instituții ale statului, dar și bisericii, astfel că în fiecare localitate, pastor” care nu condamnă, care nu respinge, este mai puțin rigid și mai înțelegător față de dificultățile cu care se confruntăm, îi orientează, îi îndrumă și, mai ales, îi încurajează, pe cei care au nevoie. În societatea noastră, Biserica are o autoritate majoră, de aceea, familiile își caută sprijin aici și pot găsi o primă școală de viață solidară, pentru un apostolat matur.

Astfel dacă ar fi să grupăm problemele familie de astăzi identificăm trei crize:

1. **economică** (sărăcie, șomaj, nesiguranța zilei de mâine),
2. **morală** (avortul, divorțul, abandonarea copiilor, libertinajul ș.a.)
3. **spirituală** (sectarismul, fanatismul și prozelitismul religios).

În teologia Sfântului Ioan Gură de Aur familia a ocupat un spațiu important. Mulțimea și complexitatea problemelor care confruntă astăzi familia creștină nu constituie o noutate. Faptul că Sfântul Părinte abordează aspecte ce confruntă familia din zilele noastre scoate în evidență nu doar capacitatea lui de a anticipa, cu veacuri înainte, situațiile de criză ale familiei, ci și faptul că în vremea lui familia era confruntată cu aceleași probleme cărora Biserica, prin slujitorii ei, trebuia să le răspundă pastoral, preotul este rânduit pentru oameni, să activeze între oameni, prin misiunea lui care este de la Dumnezeu și să lucreze în numele Lui. Căci arhiereul cât și preotul fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu.[11, Evreii, 5; 1]. El propovăduiește o învățătură care nu aparține lumii, deoarece este revelată, dar această învățătură nu face altceva decât să îmbine armonia și să înmulțească iubirea între oameni¹.

Misiunea preotului creștin este să continue în lume lucrarea răscumpărătoare a Mântuitorului, adică să facă pe fiecare dintre credincioșii lui să-și însușească efectele mântuitoare a acesteia.

¹ Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți. Sfânta Scriptură, Evanghelia după Matei, 22; 37-39

Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi. " (Ioan 20, 21). Preoții sunt deci continuatori ai lucrării de mântuire în lume; prin ei, prin harul simțitor ce se împărtășește prin Sfintele Taine și Ierurgii pe care ei le săvârșesc și prin învățatura dumnezeiască ce o propovăduiesc.

Preotul este deci reprezentantul Mântuitorului în lume, ambasador al „Cerului”, colaborator al lui Dumnezeu în operă de mântuire a lumii, un „ministru”, săvârșitorul lucrării de sfințire a oamenilor, împuternicit pentru aceasta de Mântuitorul.

În afară de pildă prin faptă, preoții n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare; învățatura cu cuvântul - predică.² Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat să se folosească de predică. Dacă predica nu-i în stare să facă asta, zadarnice sunt toate celelalte.

Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit;

Prin predică smerim sufletul îngâmfat;

Prin predică tăiem ce-i de prisos;

Prin predică împlinim cele de lipsă;

Prin predică lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoșirea sufletului.³ [12, 130]

În privința conținutului predicilor, opțiunile pot fi deosebite de la un preot la altul, dar acestea trebuie să cuprindă în mod obligatoriu explicarea textului Sfintei Scripturi, cu învățăturile dogmatice, apoi învățatura de credință a Bisericii, care este foarte puțin cunoscută, urmând cateheza sau învățături de morală.

Ca mijloc concret de exercitare a funcției didactice, sau învățătorești, predica a fost parte integrantă a cultului divin încă din zorii creștinismului, astfel ca Sfânta Liturghie cuprindea mai multe etape: frângerea pâinii, rugăciunea și lauda adusă lui Dumnezeu, citirile din cărțile sfinte, predica și imnuri religioase, momente unite

² Trebuie să menționăm că predica conform unor canoane este o obligație: Canonul 58 „Apostolic, Canonul 19, fixat la Sinodul Trulan.

³ Omilia, ca termen, își are paternitatea la Origen (185-254), ca gen al predicii fiind utilizată, însă, chiar înainte de Hristos, creștinismul preluând-o de la Templul iudaic; iar termenul de „predica” a fost consacrat de Tertulian (160-240), preluat din retorica pagână. Apogeul omiliei și al predicii va fi atins prin zelul inegalat al Sf. Ioan Gura de Aur.

cu agapele frățești, colectele pentru săraci și manifestările harismelor, [2,16;] [5, 17] dar continuă și astăzi să joace un rol important în cultul ortodox în cadrul:

1. Sfintei și Dumnezeuieștii Liturghii;

Pe lângă valoarea harismatică, Sfânta Liturghie este și rămâne, în special, pentru familie o școală a învățături creștine, un bogat și neprețuit tezaur de doctrină, o cateheză vie la îndemâna oricui și pe înțelesul tuturor. Liturghia trebuie să devină obiectul principal al catehezei și cadrul firesc de desfășurare a acesteia, așa cum a fost dintotdeauna.

Se întâmplă deseori ca cuvintele rostite de Ieromonahul Savatie Baștovoii „Când spunem predică ne închipuim un preot înveșmântat, ridicat deasupra mulțimii de broboade și capete plecate, grăind cu glas tare lucruri comune și neinteresante, știute și răs-știute de către toți ascultătorii, zise cu multă tărgănare, așa încât nimeni nu poate ști când se vor termina” [1, 65] să fie realitatea în diferite parohii. În cadrul Sfintei Liturghii preotul trebuie să conștientizeze ca contingentul de oameni este diferit, contingentul de oameni fac parte din diferite familii și fiecare familie are un model de educație, moștenit și/sau format în urmă mai multor factori. Lectura Biblică este parte componentă a Sfintei liturghii de aceea predica preotului de foarte multe ori face referire la pilda citită din Sfânta Scriptură, însă întotdeauna trebuie să pornim de la faptul că printre credincioși se află cu siguranță și unii care, cel puțin în unele privințe, sunt chiar mai bine informați decât predicatorul care le vorbește. Ținând cont de digitizarea bibliotecilor unde fiecare are acces la o sumedenie omilii preotul poate și trebuie să urmărească:

❖ Atribuirea lui Hristos ca cap al familiei și determinarea învățăturii Lui Hristos ca reguli pentru bună conviețuire a familiei;

❖ Integritatea și adaptarea valorilor general umane la cele religioase prin implicarea laicilor în rostirea sau citirea anumitor rugăciuni;

❖ Sporirea zestrei de virtuți, cunoștințe, valori, principii, normele și reguli sociale care reglementează relațiile dintre soț-soție și părinte-copil;

❖ Stoparea fanatismului religios și al misticismului prin intermediul promovării compasiunii, toleranței, politeții, blândeții;

❖ Promovarea adevărului doctrinar revelat în fața ideologiilor postmoderne;

❖ Prevenirea relațiilor tensionate soț-soție, părinți copii promovând: dialogul (ascultarea) încrederea, generozitatea, respectul, abstenența, recunoștința, prudența, fidelitate, sinceritate;

❖ Cultivarea responsabilității fiecărui membru în păstrarea unității familiei;

❖ Recomandarea ca alternativă: iubirea, fidelitatea, jertfă de sine, sinceritatea, iertare, contra conceptului de „căsătorie comerciale”;

2. Celor șapte taine și a ierurgiilor

În societatea secularizată lupta contra Bisericii este dusă sub diferite forme, încercându-se reducerea Sfințelor Slujbe la simple formalități, trebuie însă să menționăm ca Legitimitatea Ierurgiilor și a Sfințelor Taine o identificăm în Sfânta Scriptură:

❖ Nunta din Cana Galileii- Ioan, 2; 1-11

❖ Botezul Domnului- Matei 3, 1-17, Marcu 1; 7-11, Luca 3; 21-22, Ioan 1, 32-34

❖ Taina Mărturisirii- Matei cap 16 vers.19; cap. 18 vers. 18

❖ Primirea în casă a Mântuitorului Iisus de către un om care era mi mare peste vameși, evanghelia după- Luca, 19; 1-10;

❖ Intrarea Mântuitorului în casa lui Simon Leprosul- Matei 20; 6-12;

❖ Pilda Martei și Mariei- Matei, 10; 38-42;

❖ Înmulțirea celor cinci pâini și doi pești- Matei, 14; 14-22;

Sfintele taine și ierurgii reprezintă un prilej foarte important pentru un preot să promoveze virtuți și valori, pentru a forma fii vrednici și oameni cu moralitate. În cadrul fiecărei taine identificăm momente oportune pentru, „semnarea seminței”, dar taina Sfântului Botezul împreună cu Mirungerea, Mărturisirea și Cununia, și ierurgiile:

Sfintirea Casei

Sfintirea Fântâni

 Rugăciuni la începutul an școlar;
 Rugăciune la înfierea unui copil;
 Binecuvântarea copiilor și bătrânilor dintr-un
 așezământ social și acțiunile de caritate, vizitele pastorale, reprezintă
 momentul cel mai prielnic pentru a scoate în evidență valorile și
 virtuțile familiilor în societatea noastră.

Astfel predica preotului urmărește:

- Formarea unor reprezentări corecte și temeinice a unui „părinte model”;
- Formarea prin excelență a membrilor familiei ca jertfă prin dăruirea de sine;
- Promovarea ansamblul de relații interpersonale: paternitate, maternitate, fraternitate, prin care fiecare persoană este raportată din „familia umană” în „familia lui Dumnezeu”;
- Integrarea și adaptarea valorile general umane la cele religioase prin implicarea copiilor în rostirea sau citirea anumitor rugăciuni;
- Promovarea iubirii aproapelui în contextul diversității etnice și culturale;
- Promovarea virtuților deziderabile: recunoștință, blândețe, prudență în contextul schimbărilor socio-culturale și profesionale;
- Respingerea abordărilor folclorice și tradiționale, în detrimentul slujirii autentice;
- Oferirea oportunității de înțelegere și deosebire Binelui de rău, dreptate de nedreptate, datoria - de obligație, sinceritatea- minciună, dragoste-violență, smerenie-lașitate;
- Dezvoltarea unui comportament acțional privind implementarea virtuții de la nivel teoretic la nivel practice;
- Manifestarea respectului și ajutorului reciproc în relațiile soț-soție, părinți-copii, în contextual nereușitelor sau insuccesului;

Concluzii

1. Astăzi mai mult ca oricând concepția despre persoană, despre familie și despre viață sunt lovite de esența lor, în fiecare familiile fie creștina ori mixtă apar tensiuni, fie din pricina condițiilor demografice, economice și sociale apăsătoare, fie din

cauza conflictelor între generații, fie din cauza noilor raporturi sociale dintre bărbați și femei.

2. Pentru a transmite generațiilor viitoare valorile general umane și valorile creștine autentice este nevoie ca preotul să se preocupe de cadrul moral, în care trăiește omul. Acest cadru este familia, doar în cadrul familiei putem valorifica la justa valoare credința și rugăciunea, dor în cadrul familiei putem atinge apogeul politeții, generozității și a compasiunii, doar în cadrul familiei putem înțelege adevăratul sens al fidelității, al sfințirea prin jertfa unul pentru altul, astfel ca familia reprezintă un predilect de educare a virtuților și a valorilor general umane.

3. Pentru ca familia să beneficieze de un patrimoniu spiritual și moral bogat și să excludem conceptul de „familie comercială” catehizarea înainte de căsătorie și catehizarea înaintea botezului unui nou membru al familiei sunt incontestabile, căci dacă dorim să secerăm trebuie mai întâi să semănăm.

Dictionar

Pildă (parabolă, pericopă) este un pasaj fictiv, dar verosimilă, prin care se exprimă adevăruri și învățături cu caracter religios sau moral. Ea evocă scene din viața cotidiană pentru a extrage, pe baza unei analogii, semnificații cu valoare morală, adevăruri cu caracter general.

Ierurgie- rugăciuni de binecuvântare și sfințire a omului în diferite momente și împrejurări ale vieții, precum și de binecuvântarea și sfințirea firii înconjurătoare și a diferitelor obiecte sau lucruri de folos omului.

Taine sunt acele lucrări deosebite ale Harului Divin prin care omul intră în Biserică și se sfințește.

Bibliografie

1. Bastovoi Savatie. Când pietrele vorbesc, Cathisma, 2014
2. Braniște Gheorghe. Liturgica specială: pentru facultățile de teologie, Sophia, București, 2005
3. Buga Ion. Pastorală-calea Preotului, Sfântul Gheorghe – Vechi, București, 1999
4. Godon Vasile. Introducere în catehetica ortodoxă, București – 2003
5. Idem. Introducere în omiletica, Editura Universității din București, București, 2001.
6. Kant, Immanuel, Tratat de pedagogie. Religia în limitele rațiunii, Iași, 1992

7. Karelin rafail. Învățături despre taina căsătoriei, Sophia, București, 2013
8. Manică Vasile. Educația moral-spirituală între necesitate și actualitate, în revistă, Probleme actuale ale Științelor Socioumanistice” (Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor), Chișinău, 2016, pag. 23-35.
9. Negru Iulian, Frasila Bogdan, Ghid pastoral de catehizarea mirilor, Doxologia, Iași, 2015
10. Sârbu Tănase. Etică: valori și virtuți morale, Editura Societății Academice „Matei Teiu Botez”, Iași, 2005.
11. Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.
12. Sfântul Ion Gură de Aur, Sfântul Grigore de Nazianz, Sfântul Efreem Șirul. Despre Preoție, traducere Dumitru Fecioru, Sophia, București, 2004.
13. Sfântul Ion Gură de Aur. Cuvântări despre Viața de familie, Traducere: Marcel Hanches, „Învierea” 2005
14. TănaseNicolae. De la prietenie, la iubire, căsătoria- taina iubirii creștine, Agation, Făgăraș, 2011
15. Tilea, Gheorghe, Probleme fundamentale în operă moral-socială a Sf. Ioan Gură de Aur: Familia creștină, București, 1947.

FAMILIA PREOTULUI – OAZĂ DE CĂPĂTÂI ÎN PERPETUAREA VALORILOR ETERN – UMANE

*Iliric IUTIȘ, Liceul Teoretic
„Alexei Mateevici”, Cricova, RM*

***Abstract:** The current study suggest to outline the main aspects referring to the priest's family and its role bases in the continuation and advance moral values for maintain the harmony in our society. This impact demonstrating to be fundamental and dignified one. Over time the priest's family became increasingly more endurable at the society`s challenges. The values purchasing by it allowed to become an example for the whole society. The Significat researches realized, demonstrate once more that only a family communion in the spirit of Christ`s love leads good harvest around the world.*

Familia este determinată și condiționată, în evoluția sa, de modul de organizare pe care o reflectă, deși este relativ

independentă de aceasta, cele mai ilustrative definiții ale familiei arată că aceasta este o comunitate umană întemeiată prin căsătorie care unește pe copiii acestora prin relații strânse de natură biologică, cuprinzând pe toți cei care se trag dintr-un strămoș comun; o altă definiție reflectă faptul că familia reprezintă grupul social al cărui membri sunt legați prin raporturi de vârstă, căsătorie sau adopție și care trăiesc împreună, cooperează sub raport economic și au grijă de copii [9, p. 6].

În cele ce urmează vom încerca să punctăm anumite aspecte privind starea familiei în Vechiul Testament. La vechii evrei nu există nici un cuvânt care să corespundă exact cu cuvântul modern „familie”, alcătuită din tată, mamă și copii. Cea mai bună aproximare este cuvântul baith (casă) care la început a exprimat un grup de oameni și apoi, probabil, a ajuns să se refere la locuință. Încă de la început, Dumnezeu a creat pe bărbat și pe femeie, formând prima familie pentru ca, sub această formă, ei să-și realizeze menirea lor comună în lume: rodnicia, înmulțirea și stăpânirea pământului [14, p. 822]. După cum se vede în cartea Facerii (Facerea 1, 27-28; 2, 18-25), scopul căsătoriei este întreit:

1. Primul scop al acesteia îl reprezintă nașterea și creșterea de copii (Facerea 1,28). Este adevărat că oamenii s-ar putea înmulți și în afara căsătoriei, prin legătura trupească dintre bărbat și femeie, dar acest lucru ar însemna un adevărat dezastru pentru creșterea și educația copiilor. Ca urmare a acestui fapt, copiii ar fi lipsiți de cele mai calde și duioase sentimente umane, care nu se pot dezvolta decât numai în sânul familiei. Acest motiv stă la baza legislației tuturor statelor moderne întărind instituția familiei, și considerându-o ca piatră de temelie a existenței statului.

2. Al doilea scop al căsătoriei este cel al ajutorării reciproce a soților, pentru ușurarea sarcinilor vieții (Facerea 2,18). Bărbatul și femeia se completează și se ajută reciproc, întrucât aceștia sunt diferiți prin natura lor. De aceea prin căsătorie, întemeindu-

se o familie, fiecare din cei doi soți contribuie, potrivit cu înclinările lui firești.

3. Un al treilea scop îl aflăm din referatul biblic al creației, unde se relatează că

Dumnezeu, după ce a creat lumea, cu toate cele de trebuință omului, în ziua a șasea, a creat omul, bărbat și femeie, punându-l să stăpânească peste toate, arătându-i vocația originară de interlocutor al lui Dumnezeu în ordinea creației [11, p.18].

Familia este întemeiată la creație ca o instituție de origine ale cărei caracteristici principale sunt unitatea și indisolubilitatea. Caracterul sacru al familiei rezultă mai ales din faptul că a fost instituită de însuși Dumnezeu, Care a binecuvântat-o și a pus-o stăpână peste întreaga Sa creație. Familia a fost creată de Dumnezeu după modelul familiei Sfintei Treimi, ale cărei caracteristici sunt iubirea desăvârșită, comuniunea, unitatea și egalitatea persoanelor. În starea paradisiacă familia a cunoscut forma cea mai deplină a existenței sale. Or, din cele ce am menționat mai sus rezidă că în familia creată în rai persistau valori morale supreme precum: dreptatea, echitatea, binele suprem etc.

La evrei, tatăl avea obligația de a-i învăța pe fii săi Legea, atît prin exemplul personal cît și prin învățatură. Pe lângă educația religioasă-morală, el avea datoria de a-i învăța o meserie sau practicarea unei munci [13, p.11].

În Vechiul Testament sunt cuprinse multe mărturii privind educația copiilor.

Scopul major al educației la vechii evrei era, pe de o parte, învățarea Legii divine, iar pe de altă parte, supunerea față de această Lege în sensul aplicării ei la viața de zi cu zi [13].

În Noul Testament, Mîntuitorul Iisus Hristos în lucrarea Sa dumnezeiască, „întărește din nou legătura căsătoriei dintre bărbat și femeie, și o înalță din ordinea naturii, în ordinea harului” [19, p.

191], pînă la rangul de Taină, închipuind legătura dintre Hristos și Biserică: „Taina aceasta mare este; iar eu zic, în Hristos și în Biserică” (Efeseni 5, 32).

Apostolul „compară căsătoria creștină cu relația Hristos – Biserică. Între aceste două realități există, desigur un raport de asemănare, ca de la imagine la modelul său, ca de la semn la realitatea semnificativă” [1, p. 588.]. Totodată această relație garantează prezența binelui și lipsa răului, prezența sincerității și lipsa minciunii, prezența lucrătoare a echității și lipsa subjugării care armonizează viața microsocietății – familia. „Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată asemenea și femeia bărbatului (I Corinteni 7,3) [apud. 6, p. 34].

Pe acest fundament al iubirii, și mai ales al iubirii jertfelnice se întemeiază familia ca „icoană a iubirii lui Dumnezeu pe pământ” căci „Dumnezeu este iubire” ne afirmă Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan (I Ioan 4, 16) [apud. 18, p.146]. Grija față de familia creștină a fost o preocupare constantă a Părinților Bisericii primare. Între puținele sfaturi pe care ei le-au putut lăsa în scris în condițiile grele în care-și desfășurau activitatea misionară, n-au uitat pe cele referitoare la soț, soție, copii, tineri și văduve. Așa, de pildă, Sfântul Clement Romanul îndeamnă: „Să învățăm pe tineri învățătura fricii de Dumnezeu, iar pe soțiile noastre să îndreptăm spre ce este bun. Să arate purtarea cea vrednică de iubire a castității, să vadăască voința cea curată a blândității lor, să facă, prin tăcere, cunoscută bunătatea limbii lor și să-și arate dragostea lor, nu după simpatii, ci să o ofere tuturor cu cuvioșie, în chip egal, tuturor celor ce se tem de Dumnezeu. Copiii noștri să aibă parte de creșterea cea întru Hristos; să învețe ce putere are smerenia înaintea lui Dumnezeu și ce poate dragostea curată în fața lui Dumnezeu; să învețe că bună și mare este frica de Dumnezeu și că mântuiește pe toți cei care trăiesc cu cuvioșie în Dumnezeu, cu cuget curat” [2, p. 49]. Fericitul Augustin a spus odată că sufletul omenesc este creștin din fire. Aceste spuse deosebit de corecte în ceea ce privește familia, fiindcă în căsnicie și în familie omul învață de la natură să iubească, să sufere din iubire și de la iubire, să rabde și să jertfească, să uite de sine și să slujească celor ce – i sunt mai apropiați și mai dragi decât toate. Toate acestea nu sunt altceva decât dragostea creștinească. Ca

atare, familia reprezintă școala firească a iubirii creștine, școala jertfirii de sine creatoare, școala responsabilității sociale și modului altruist de gândire. În cadrul unei vieți de familie sănătoasă, sufletul omenesc

este încă din copilărie înfrînat, îmblînzit, deprins să-și trateze aproapele cu atenție

respectuoasă și iubitoare. În această dispoziție blîndă, iubitoare, el se atașează mai întîi de

cercul restrîns al familiei, pentru ca mai apoi, cînd viața îl scoate în cercurile largi ale

societății și poporului, să-l scoată tocmai în starea aceasta [8, p. 23].

Familia este un „laborator” viu al destinului atît personal, cît și național, și, mai mult, atît ale fiecărui popor în parte, cît și ale tuturor popoarelor împreună [8, p. 9].

Pentru a se dezvolta în mod corect și creator, copilul trebuie să aibă în familia sa o vatră de dragoste și fericire. Numai atunci își va putea dezvolta capacitățile cele mai delicate și mai elevate spiritual. Într-o familie iubitoare și fericită omul rămîne în urma educației ca un organism sufletec nevătămat, care este el însuși capabil să iubească în mod organic, să zidească în mod organic. Cu cît a fost mai plină de dragoste și mai fericită familia părinților, cu atît se păstrează mai bine în om aceste însușiri și capacități, cu atît mai mult din acest caracter copilăresc aduce în viața adultă, așadar cu atît mai nevătămat va rămîne organismul lui sufletec, cu atît mai firesc, mai bogat și mai productiv în mod creator îi va înflori personalitatea în sînul poporului său [8, p.17].

A educa un copil înseamnă a pune în el temelie caracterului spiritual și a-l aduce la capacitatea de a se educa singur. Părinții care și-au asumat această sarcină și au îndeplinit-o în mod creator au dăruit poporului și patriei lor o nouă vatră spirituală. Nu este, deci, temelie mai puternică pentru o viață de familie demnă și fericită decît dragostea spirituală dintre soț și soție, dragoste în care principiul pasiunii și cel al prieteniei se contopesc, transformîndu – se în ceva mai înalt – în flacăra unirii depline [8, p. 21].

Pentru Sfîntul Ioan Gură de Aur, nu perpetuarea speciei în sine este importantă, ci aspectele pur duhovnicești ale nașterii de prunci. El împletește tema unității umanității cu aceea a zămislirii

pruncilor, străduindu-se să ne ajute să înțelegem adâncimea acestei idei:

„Dumnezeu v-a dat copii pentru ca să aveți sprijin la bătrânețe, și pentru ca ei să învețe virtutea de la voi. El a rânduit și a voit ca seminția umană să fie adunată laolaltă, pentru a împlini două scopuri importante: pe de o parte, acela potrivit căruia părinții trebuie să fie dascălii copiilor, pe de altă parte, pentru a înrădăcina [în ei] o dragoste temeinică. Căci, dacă oamenii ar veni la viață la întâmplare [fără părinți], nimeni nu ar mai avea relații cu nici un alt om [apud. 3, p. 106].

Prezența lui Hristos face din familie un organism în care pulsează veșnicia. Iubirea crește din exercițiul responsabilității reciproce și responsabilitatea crește din iubire...

Responsabilitatea aceasta se manifestă în fapte în mijlocul societății, căci familia proprie nu poate fi slujită fără împlinirea unor îndatoriri în societate. Harul dat celor căsătoriți are astfel efecte în societate și în Biserică. Familia a fost sanctuarul în care s – au păstrat comorile tradiției ortodoxe și s – au cultivat valorile morale, virtuțile creștine. Familia a fost focarul care a dăruit creștinismului în general și Ortodoxiei îndeosebi forțe noi de luptă, energii mereu proaspete pe baricadele credinței. „Nicăieri, în altă parte, viața tainică și lucrarea Duhului Sfânt din biserică nu pătrunde mai profund în relațiile naturale ale oamenilor ca în familie” [15, p. 314].

Căsătoria preotului ortodox creează datorii mai mari decât pentru ceilalți credincioși, el trebuind să justifice familia sa, nu numai prin dreptul comun tuturor oamenilor, ci și din punct de vedere religios-moral, printr-o viață de familie exemplară și edificatoare [12, p. 160]. Căsătoria preotului este căsătoria celui ce este rânduit să slujească lui Dumnezeu, fiind, prin urmare, angajat în lucrarea sa sacerdotală din parohie împreună cu familia sa, aceasta nefiind pentru preot numai un cadru de viață cotidiană, ci și o comunitate de viață religioasă și de credință în care preotul își începe propria activitate pastorală, fiind „pepiniera morală a parohiei” [12, p. 160].

Activitatea preotului de conducere duhovnicească a credincioșilor trebuie să înceapă întotdeauna cu propria familie, cu

soția, copiii, casnicii și rudele sale, aceștia, mai mult decât alți credincioși, trebuie să fie catehizați și moralizați pentru a fi cu adevărat un model de viață creștină. Familia preotului este un aluat care dospește întreaga frământătură, pentru că exemplul, mai mult decât cuvântul, convinge și transformă [4, p. 66].

A face abstracție de propria familie în activitatea de parohie, înseamnă imposibilitatea de a zidi, de a-i îndrepta pe alții, fără a fi susținut prin puterea exemplului propriei familii. Exemplul familiei este considerat a fi factor de păstrare și promovare a vieții religios-morale în parohie, precum și factor de coeziune socială și duhovnicească în comunitatea locală de viață în Hristos.

Casa preotului trebuie să fie „pârğa parohiei, pârğa Bisericii, început și model de casă creștină, de comunitate creștină, de obște credincioasă, de viață religioasă-morală”[16], familia preotului fiind prima sa carte de vizită care contribuie decisiv în activitatea pastorală [4, p. 65]. Dar, nu numai preotul trebuie să aibă calitățile de părinte responsabil pentru casa lui Dumnezeu și a sa, ci și soția credincioasă trebuie să fie conștientă de sfințenia și de răspunderea preoției, fiind sprijin și mângâiere pentru preot, participând la necazurile și la bucuriile activității pastorale în parohie. În cazul când familia preotului este educată în spiritul creștinesc atunci ea devine generatoare de valori, ce se răspândesc în lume prin activismul tuturor membrilor, începând de la tată și finisând cu fii. Soția și copiii preotului trebuie să fie modele de urmat pentru ceilalți credincioși, ascultându-l obiectiv pe preot și învățând ca orice credincios, fiind în același timp cei dintâi care se pronunță asupra activității preotului, corectând ceea ce se poate corecta în cuvântul, atitudinea și poziția sa față de credincioși [16, p. 429], având cea mai sinceră apreciere asupra lucrării sale. Familia preotului, susținută printr-o atmosferă sacră în unitatea ei, este celula de bază a parohiei, ea trebuie să confirme prin faptă cuvântul, să întărească prin propriul exemplu ceea ce învață preotul, fiind nu numai factor de promovare a vieții religios-morale în parohie, dar și factor de coeziune socială, atrăgându-i în jurul ei pe ceilalți credincioși și determinându-i pe aceștia să lucreze pentru binele comun al comunității religioase în care trăiesc, dar și pentru împlinirea scopului existențial pentru fiecare, dobândirea mântuirii. [12, p. 170].

Ținând cont de faptul că familia preotului este privită drept model, prezența și participarea ei împreună cu a tuturor credincioșilor la viața liturgică a parohiei trebuie să rămână regula de aur a pastorației. Nici o tehnică pastorală nu poate să înlocuiască forța de atracție și de coeziune a cuvântului predicat, a Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine, a cultului Bisericii în general. Preotul poate menține unitatea reală a parohiei și poate evita descompunerea comunității, împingerea credincioșilor spre periferie, spre forme false de pietate, numai prin antrenarea tuturor credincioșilor în viața liturgică sacramentală autentică. Participarea la viața liturgică prin participarea comună a familiei preotului și a credincioșilor la săvârșirea Sfintelor Taine, Sf. Liturghii, cultul în general sunt evenimente sinergice care fac posibilă transcenderea umanului spre plenitudinea ontologică ce se află dincolo de creat, or, acest lucru fiind mai întâi posibil prin achiziționarea anumitor valori, apoi, partea lucrătoare a acestor valori manifestându-se intens în viața de zi cu zi. Spiritualitatea liturgică are rol primordial și decisiv în autenticitatea vieții creștine și în menținerea unității parohiei. Cuvântul Sfintei Scripturi citit de preot sau citit în biserică, în cuvântul de propovăduire a preotului, în rugăciunile și cântările credincioșilor, în dialogul dintre preot și credincioși, iar în mod special, în Sfânta Liturghie, Dumnezeu este prezent în jertfa euharistică; la acestea se mai adaugă prezența lui Hristos în celelalte Taine, având o lucrare specifică Tainei respective, în ierurgii și alte slujbe bisericești, în rugăciunile și binecuvântările preotului. Prin toate aceste moduri de prezență și lucrare a lui Hristos credincioșii se împărtășesc de o lucrare a Lui, își adumbresc sufletele de pace, iubire, bunătate, bunăstare care, în cele din urmă oferă doza necesară și celor din jurul lor [5, p. 81-106]. Familia preotului reprezintă factorul cel mai important, polarizator în atragerea credincioșilor la participare, comuniune prin serviciul divin public, astfel, prin participarea la cultul public al Bisericii și în special la Sfânta Liturghie, credincioșii învață credința cea adevărată, o mărturisesc, o trăiesc și o păstrează. Credința și preocupările teologice nu resping știința sau cultura în general pentru că „niciodată între știință și credință n-au fost dușmăanii”. Or, în acest context, relevant este de a menționa, că tot mai necesară și stridentă e nevoia implicării preotului în viața de zi cu zi a parohiei, în cazul dat

în cadrul școlii. Dacă tot mai sus menționasem că în familie există unitate și iubire, lucrurile acestea au loc doar ca consecință unei conlucrări armonioase a familiei, evident că susținerea din partea preotesei facilitează activitatea didactică cu tentă moral-spirituală a preotului. „Tinerii sunt primăvara unui neam, sunt primăvara Bisericii noastre” [apud. 10]. Pentru a fi integrați în mariile familii duhovnicești a Bisericii, tinerii au nevoie ca prin slujitorii Bisericii să-l cunoască pe Dumnezeu și astfel prin harul Său să crească duhovnicește: „Toți avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, dar mai ales copiii, tinerii au nevoie de această prezență și de această lucrare ziditoare și mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos” [10, p. 157].

Marele pedagog Ștefan Bîrsănescu spunea că elevului nu-i poți cere să știe lecția care nu i-a fost predată de profesor, adică această afirmație adaptată misiunii Bisericii noastre ne îndeamnă a înțelege că tinerilor nu le poți cere un comportament care nu le-a fost cultivat. Activitatea învățătoarească a preotului de la parohie nu se limitează numai la amvon, ci se prelungește și dincolo de amvon, la creștinii pe care îi are în pastorație, tineri, copii și vîrstnici; și nimeni nu-l poate opri pe preot să meargă la școală. Ceea ce ni se pare nouă cu tot mai multă strigentă (necesar) este de a arăta prin comportamentul nostru, prin felul nostru de a gândi, de a vorbi și a ne manifesta că religia este vie și întrupată în viața creștinilor. Implicarea familiei preotului în instruirea moral religioasă a tinerilor generații este extrem de importantă pentru faptul că trăim într-o perioadă în care fenomenul secularizării ia amploare și dacă nu reușim să aducem copiii la biserică, ne va fi foarte greu în viitor să păstrăm valorile noastre religioase, morale și întregul tezaur al Ortodoxiei. Predarea Religiei în școli face ca prezența icoanei – idealul sfințeniei, a acestei frumuseți care, după Dostoievski, va mîntui lumea – să fie în egală măsură întîlnită de copii în casă, în școală, în licee și în facultăți, arată prezența lui Dumnezeu. Este mărturia că virtutea credinței este realitatea și confirmarea vieții celei adevărate, cu care înfruntăm vitregiile istoriei și descifrăm semnele timpului [10, p. 59]. Se poate spune astfel că familia constituie atît element de legătură dintre Biserică și societate, cît și mijlocul prin care Biserica poate contribui la coeziunea și sănătatea societății. Din aceste rațiuni școala nu poate educa pe

copii decît în sprijinul valorilor respectate de familie și de societate. Implicarea familiei preotului în școli înseamnă o mare șansă pentru Biserică; tinerii au o șansă să recupereze ceea ce au pierdut părinții lor în privința educației religioase și duhovnicești. Biserica și școala au menirea de a înconjura cu dragoste și grijă elevii, pentru ca aceștia, să crească și să se îmbogățească în dimensiunea spirituală. A răspunde cum se cuvine la aceste manifestări de grijă și afecțiune prin sîrguință la învățătură, pasiune pentru studiu la învățătură, pasiune pentru studiu, rezultate deosebite în această plăcută lucrare cu cartea, ascultare și purtare coresponsabile, în spiritul moralei creștine și al bunului simț, prezintă cea mai mare și deplină bucurie pe care o pot oferi elevii purtătorilor lor de grijă și propriei lor împliniri. Francois Mauriac spunea că dreptul la Dumnezeu este cel dintîi drept al omului. Iar Constantin Noica spunea că existența umană rămîne o întrebare fără răspuns dacă îi lipsește soteriologia creștină. Să fim conștienți așadar că de fiecare dintre noi depinde existența spiritualității în școli, mai cu seamă de implicarea asiduă a familiei preotului pe tărîmul educației moral-spirituale a copiilor, a viitoarelor generații [apud. 17, p. 68.]. Omul nu a fost creat de Dumnezeu pentru a fi dominat de patimile iraționale, care constituie o sursă inepuizabilă de erotism, agresivitate și violență dar pentru a trăi în duhul credinței, ideii pentru săvârșirea binelui, ignorarea minciunii, răului pentru binele societății. Dacă, folosindu-se de știință și de tehnică, omul poate domina lumea exterioară, prin educația religioasă înțelege că „fără spiritualitate, omul rămîne neputincios în fața forțelor iraționale, care îl confruntă din adîncul ființei lor psihofizice” [16, p. 86].

Păstrarea valorilor nemuritoare ale credinței noastre, a învățaturii bisericii, păstrarea integrității familiei creștine, izvoritoare de viață, izvoritoare de sfinți, este o datorie a noastră, a tuturor. Un alt aspect al implicării familiei preotului în școală sunt expozițiile cu tentă ortodoxă ce pot avea loc, oferirea posibilității copiilor de a - și valorifica potențialul, contura talanții oferite de Dumnezeu, deschide perspective copilului, îi înseninează chipul și îl formează ca personalitate, creștin de valoare cu potențial de a schimba lumea, prin dăruire și devotament. Misiunea socială a Bisericii prin intermediul familiei preotului în

școală cere dăruire, iubire, compătimire, bărbăție [7]. Propovăduirea sau slujirea cuvântului (Faptele Apostolilor 6,4), slujirea liturgică, sacramentală și cea de îndrumare trebuie să fie însoțite mereu de slujirea diaconală (filantropia), ca expresie concretă a iubirii de Dumnezeu și de aproapele; credința și slujirea trebuie văzute și exercitate ca un întreg, nu separate. Viețuind într-o societate materialistă, în care deseori valorile sunt ignorate, prin respectul său față de darul pe care îl constituie viața, față de persoana umană și finalitatea vieții, cel bolnav poate deveni martor a ceea ce este permanent și veșnic. El poate deveni o mărturie vie a faptului că în comuniune cu Dumnezeu, viața omului are sens și o valoare unică și atunci când ea este marcată de suferință. Acțiunea misionară a preotului în armată va insista pe însuflarea curajului și împlinirii datoriei de a apăra hotarele străbune, credința și libertatea. Din cele menționate mai sus putem afirma cu certitudine că Familia Preotului reprezintă oaza de căpătâi în perpetuarea valorilor etern-umane.

Bibliografie:

1. Bria I., Contribuția Sfântului Atanasie la fixarea dogmei hristologice, în „Ortodoxia”, XXIV (1912), nr.2, p. 211.
2. Buga Ion, Pastorală, București 1992, p. 66.
3. D. I. Găină, Sfinții Apostoli și Episcopii, S. T., XIV, nr. 9 – 10, 1962, p. 582.
4. Galeriu Constantin, Rolul familiei preotului în parohie, în „Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin”, București, 2002, p. 160.
5. Gheorghe Popa, Familia Creștină. O perspectivă teologică și spirituală, p. 146.
6. Irimescu Gabriela, Asistența socială a familiei și a copilului(curs), Ediție revizuită Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2004, p. 6.
7. Mihoc Vasile, Căsătoria și familia în lumina Sfintei Scripturi. Nașterea de prunci, scop principal al căsătoriei, în „Mitropolia Ardealului”, XXX (1985), nr. 9-10, P. 588.
8. Nechita V., Niculcea A., Istodor Gh., Să rămânem pe drumul Unității..., Vasiliana_98, Chișinău - Iași, 2006, p. 68.
9. Papuc Gheorge, Despre familie în Vechiul Testament, în „Mitropolia Ardealului”, V (1960), nr. 11-12, p. 822.
10. Popa Gheorghe, Introducere în Teologie Morală, Ed. Trinitas, Iași, 2003, p. 35.
11. Popa Gheorghe, Lege și Iubire, Ed. Trinitas, Iași, 2002, p.18.
12. Popescu Teodor M., Familia preotului, în „MO”, VII, (1955), nr. 7-9, p. 430.

13. Radu Dumitru Gh., Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii, XXX (1978), nr. 1 – 3, p.314.
14. Semen Petre, Familia și importanța ei în Vechiul Testament, în „Teologie și Viață”, anul IV (1994), nr. 5-7, p.11.
15. Stăniloae Dumitru, Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă, Craiova, 1986, p. 27-32.
16. Stăniloae Dumitru, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol 3, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 187.
17. Tănase Adrian , Viața de familie, tradusă din limba rusă – Vlas , Ed. Sophia, București, 2009,149 p., p.23.
18. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Pe treptele slujirii creștine, Ed. EIBMBOR, București, 2003, p. 259.
19. Vizitiu Mihai, Familia în învățătura Mântuitorului și a sfinților Apostoli, în „Teologie și Viață”, anul IV (1994), nr. 5-7, p. 25.